Kwartalnik policyjny

Nr 1–2(52–53)/2020
Rok XIV
ISSN 1898-1453

CZASOPISMO
CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

30 LAT CSP

W numerze:

- 30 lat działalności Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
- Współpraca międzynarodowa CSP
- Służba Ochrony Państwa
- Przeciwdziałanie korupcji
- Prewencja
- Szkolenie strzeleckie
- Bezpieczeństwo transportu drogowego ADR
- Kynologia policyjna
- Poradnik Nauczyciela Policyjnego

Szanowni Państwo

30-lecie CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

27 sierpnia 1990 r. na podstawie zarządzenia nr 85 Ministra Spraw Wewnętrznych powołano do życia Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Mija więc 30 lat, od kiedy nasza jednostka przygotowuje adeptów niełatwej sztuki policyjnej do realizacji specjalistycznych zadań w jednostkach terenowych Policji, zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Działalność dydaktyczna Centrum prowadzona jest w trzech lokalizacjach: w Legionowie, Sułkowicach i Kalu. Ośrodki CSP zajmują łącznie ponad 100 hektarów. Baza dydaktyczna jest stale wzbogacana i unowocześniana. Składają się na nią liczne pracownie i specjalistyczne laboratoria, m.in.: kryminalistyczne, łączności, informatyczne, pomocy przedmedycznej, identyfikacji zapachów. Ważny element zaplecza dydaktycznego stanowią dobrze wyposażone obiekty sportowe, nowoczesny zespół strzelnic oraz autodrom. W obiektach Centrum codziennie kształci się około 1000 policjantów.

Należy podkreślić fakt, że CSP jest jedyną jednostką szkoleniową Policji w kraju, która szkoli funkcjonariuszy w zakresie: policji wodnej, kynologii policyjnej, techniki operacyjnej, zwalczania przestępczości narkotykowej oraz działań minersko-pirotechnicznych. Z naszych zasobów, wiedzy i umiejętności korzystają też funkcjonariusze innych służb i instytucji państwowych. Dodatkowo współpraca z jednostkami szkolącymi funkcjonariuszy policji w innych krajach umożliwia swobodną wymianę doświadczeń dydaktycznych na arenie międzynarodowej.

Aktualne wydanie „Kwartalnika Policyjnego" jest elementem obchodów 30-lecia Centrum. Duża część artykułów przygotowanych przez funkcjonariuszy i pracowników CSP stanowi podsumowanie inicjatyw podejmowanych przez szkołę w procesie budowania nowoczesnej, profesjonalnej formacji policyjnej po 1989 r.

Z okazji jubileuszu pragnę złożyć wyrazy wdzięczności wszystkim, którzy tworzyli i tworzą historię Centrum. Podziękowania kieruję również do przedstawicieli instytucji i służb, które od wielu lat współpracują z CSP w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów, a także do wszystkich autorów artykułów publikowanych na łamach „Kwartalnika Policyjnego".

Redaktor Naczelny „Kwartalnika Policyjnego"
Zastępca Komendanta
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

insp. Marcin Szyndler

Kwartalnik policyjny

Do pobrania na stronie:
www.kwartalnik.csp.edu.pl

RADA NAUKOWA

- prof. zw. dr hab. Marek Konopczyński
- prof. zw. dr hab. Jerzy Niemiec
- prof. zw. dr hab. Jerzy Nikitorowicz
- prof. zw. dr hab. Lesław Pytka
- prof. zw. dr hab. Jadwiga Stawnicka
- prof. zw. dr hab. Tadeusz Tomaszewski
- prof. dr hab. Jacek Błeszyński
- płk dr hab. Dariusz Majchrzak
- płk dr hab. Piotr Płonka
- gen. dyw. rez. dr hab. Krzysztof Załęski
- płk SG dr Piotr Boćko
- insp. dr hab. Iwona Klonowska
- insp. dr Rafał Kochańczyk
- mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk
- dr Andrzej Skwarski
- dr Oksana Telak
- insp. Jacek Gil
- Ivo Juurvee
- plk. Ing. Pavel Kolář
- komisarz Antoni Permanyer i Fita
- insp. Beata Różniak-Krzeszewska

RADA WYDAWNICZA pełni funkcję doradczo-programową zespołu redakcyjnego „Kwartalnika Policyjnego"

- mł. insp. Marek Hańczuk
- mł. insp. Beata Martyniak-Mróz
- mł. insp. Grzegorz Perz
- mł. insp. Robert Rodziewicz
- mł. insp. Tomasz Wewiór
- mł. insp. Grzegorz Winnicki
- mł. insp. Jarosław Zgierski
- podinsp. Wioletta Białkowska
- nadkom. Adam Czekaj
- kom. Artur Duszak
- Teresa Siennicka

CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE

Wydawca: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Adres redakcji: ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo
sekretariat tel. 47 72 533 72, faks 47 72 538 80,
e-mail: kwartalnik@csp.edu.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny:
insp. Marcin Szyndler
tel. 47 72 532 35
e-mail: marcin.szyndler@csp.edu.pl

Zastępca redaktora naczelnego:
podinsp. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróz

Sekretarz redakcji: Dorota Majewska-Pilch

Członkowie redakcji: Renata Cedro, Jarosław Michalak

Projekt okładki: Wioleta Kaczańska

Materiał ilustracyjny na okładce: archiwum autorów i CSP

Opracowanie graficzne i skład DTP:
Wioleta Kaczańska, Lilianna Królak,
Dorota Majewska-Pilch

Opracowanie redakcyjne i korekta:
Agnieszka Gorzałczyńska-Mróz, Monika Irzycka,
Ewa Kowalska, Katarzyna Olbryś

Druk: Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP w Legionowie
Nakład: 1000 egz.
Numer zamknięto 18.06.2020 r.

W NUMERZE

30-LECIE CSP

3 AGNIESZKA MAŃKO-CZAJKA, MAREK CZECH
Szkolenie zawodowe podstawowe w latach 1990–2020

12 GRZEGORZ WINNICKI, TOMASZ DĄBROWSKI, MICHAŁ WAWRYN
Zakład Interwencji Policyjnych – kiedyś i dzisiaj

18 ROBERT MACIEJCZYK
Zakład Służby Kryminalnej w procesie kształcenia policjantów

23 BEATA MARTYNIAK-MRÓZ, WOJCIECH NAWROCKI
Kształcenie funkcjonariuszy na kursie specjalistycznym w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej

27 AGNIESZKA GORZAŁCZYŃSKA-MRÓZ
Działalność wydawnicza CSP jako element kształtowania nowego modelu policjanta po 1989 r.

44 PAULINA OSTROWSKA
Centralna Biblioteka Policyjna. Informacja naukowa w służbie Policji i społeczeństwu

48 JAROSŁAW GOLAT
Wydział Ochrony Informacji Niejawnych i Kontroli – wczoraj i dziś

51 BEATA GACA-MACIASZKIEWICZ
Pociąg specjalny. Udział kadry i słuchaczy CSP w przygotowaniu uroczystości otwarcia Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje

57 AGNIESZKA MAŃKO-CZAJKA, BEATA GACA-MACIASZKIEWICZ
Pięcioboistki z Legionowa

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA CSP

60 RENATA CEDRO
Współpraca międzynarodowa CSP w Legionowie. Wczoraj i dziś

Czekamy na listy, propozycje tematów i opinie na temat zamieszczonych tekstów. Prosimy je przesyłać na adres kwartalnik@csp.edu.pl.
Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów i dokonywania w nich zmian oraz możliwość nieodpłatnego wykorzystania publikowanych materiałów na stronie internetowej www.kwartalnik.csp.edu.pl.

71 RENATA CEDRO
Współpraca międzynarodowa CSP z zagranicznymi jednostkami edukacyjnymi zajmującymi się szkolnictwem policyjnym. Część 1. Estońska Akademia Nauk o Bezpieczeństwie (EASS)

75 LUCIA VARGOVA
List gratulacyjny z okazji 30-lecia Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Congratulatory letter on the occasion of 30th anniversary of the Police Training Centre in Legionowo

SŁUŻBA OCHRONY PAŃSTWA

77 PRZEMYSŁAW JASKÓŁOWSKI
Ewolucja odznaki identyfikacyjnej Biura Ochrony Rządu w latach 1970–2018

PRZECIWDZIAŁANIE KORUPCJI

85 ROBERT MACIEJCZYK
Korupcja jako zagrożenie systemu bezpieczeństwa państwa

PREWENCJA

95 MARIUSZ BORUCH
Służby patrolowe słuchaczy CSP na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie garnizonu stołecznego oraz mazowieckiego w latach 2018-2019

99 ROBERT GOLIASZ
Legitymowanie osób w świetle rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów

SZKOLENIE STRZELECKIE

102 GRZEGORZ ZIPPER
Szkolenie strzeleckie. Wybrane elementy bezpieczeństwa zajęć dydaktycznych

104 LECHOSŁAW SŁUPSKI
Amunicja kal. 12 stosowana w polskiej Policji

110 GRZEGORZ TRĘDOWSKI
Zasadzka i wejście siłowe w działaniach zatrzymania niebezpiecznego przestępcy

BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

114 KAMILA POLOCZEK
Fizykochemiczne zagrożenia związane z wypadkami pojazdów ADR

KYNOLOGIA POLICYJNA

119 MARTYNA BATORSKA
Współpraca SGGW z Zakładem Kynologii Policyjnej w Sułkowicach

123 AGNIESZKA BORUTA
Animal Assisted Intervention. Dobór i przygotowanie psa do pracy

126 PIOTR MROZOWSKI, MARIUSZ PRZYBYSZ
Psy bez kagańca – nowy trend w Policji

129 MARIUSZ PROKOPCZYK
Działalność wspomagająca Wydziału Administracyjno-Gospodarczego podczas realizacji kursów i przedsięwzięć w Zakładzie Kynologii Policyjnej CSP

130 JAROSŁAW PRZYWOŹNY
Furgony do przewozu psów służbowych szkolonych według założeń mantrailingu

PORADNIK NAUCZYCIELA POLICYJNEGO

132 ZBIGNIEW FALKOWSKI
Wykorzystanie metod nauczania-uczenia się jako narzędzi realizacji procesu kształcenia w oparciu o poglądy wybranych pedagogów na przestrzeni dziejów

140 ZBIGNIEW FALKOWSKI, WIOLETTA BIAŁKOWSKA
Metaplan jako metoda wspomagająca aktywizację słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego w Centrum Szkolenia Policji

SZKOLENIE ZAWODOWE PODSTAWOWE

w latach 1990–2020

podinsp. Agnieszka Mańko-Czajka
Wydział Organizacji Dydaktyki CSP

nadkom. Marek Czech
Wydział Organizacji Dydaktyki CSP

Niniejszy artykuł stanowi próbę przybliżenia ewaluacji przebiegu szkolenia zawodowego podstawowego realizowanego w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie na przestrzeni ostatnich 30 lat. Autorzy przedstawili zmiany zachodzące w procesie szkolenia policjantów na podstawie różnych programów obowiązujących w tym okresie. Analiza została uzupełniona danymi dotyczącymi liczby absolwentów poszczególnych edycji szkolenia.

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie zostało utworzone w sierpniu 1990 r., jednak pierwsi adepci sztuki policyjnej rozpoczęli swoją naukę dopiero w 1991 r. Decyzje nr 14/91 i nr 15/91 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 czerwca 1991 r. wprowadziły w szkołach i ośrodkach szkolenia komend wojewódzkich Policji prowadzących kształcenie słuchaczy kursu podstawowego odpowiednio do użytku służbowego *Ramowy programu kształcenia słuchaczy kursu podstawowego* oraz *Szczegółowy program kształcenia słuchaczy kursu podstawowego*.

DECYZJA nr 14/91
KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
z dnia 8.06. 1991 r.

w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego: ramowego programu kształcenia słuchaczy kursu podstawowego.

W celu ujednolicenia programów szkolenia słuchaczy kursu podstawowego postanawiam, co następuje:

§ 1.

Zatwierdzam i wprowadzam do użytku w szkołach i ośrodkach szkolenia komend wojewódzkich, prowadzących kształcenie słuchaczy kursu podstawowego, ramowy program stanowiący załącznik do niniejszej decyzji.

§ 2

Decyzja wchodzi w życie z dniem podpisania.

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

DECYZJA nr 15/91
KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
z dnia 8.06. 1991 r.

w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego szczegółowego programu kształcenia słuchaczy kursu podstawowego.

W celu ujednolicenia procesu szkolenia słuchaczy kursu podstawowego postanawiam,co następuje:

§ 1.

Zatwierdzam i wprowadzam do użytku w szkołach i ośrodkach szkolenia komend wojewódzkich, prowadzących kształcenie słuchaczy kursu podstawowego, szczegółowy program stanowiący załącznik do niniejszej decyzji.

§ 2.

Decyzja wchodzi w życie z dniem podpisania.

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

Decyzja nr 14 i nr 15 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 czerwca 1991 r.

Ramowy program określał cele, treści oraz wskazówki metodyczne kształcenia nowo przyjętych policjantów. Przewidywał przeszkolenie podstawowe realizowane w trybie stacjonarnym trwające odpowiednio trzy miesiące dla osób po odbytej służbie wojskowej (402 godziny lekcyjne) lub trzy i pół miesiąca – dla osób przyjętych do Policji bez przeszkolenia wojskowego (474 godziny lekcyjne).

W trakcie kursu były realizowane zajęcia z następujących przedmiotów: prawo administracyjne – 64 godz., zagadnienia prawno-kryminalistyczne – 39 godz., prewencja – 84 godz., przedmiot ogólnozawodowy – 14 godz., ruch drogowy – 32 godz., psychologia – 10 godz., technika kryminalistyczna – 10 godz., wyszkolenie strzeleckie – 36 godz., wyszkolenie wojskowo-obronne – 29 godz., informatyka – 6 godz., łączność – 6 godz., udzielanie pierwszej pomocy medycznej – 12 godz., wychowanie fizyczne – 60 godz. oraz podstawowe wyszkolenie ogólnowojskowe – 72 godz. (dla słuchaczy przyjętych bez przeszkolenia wojskowego). Po zrealizowaniu zajęć określonych w programie i uzyskaniu wymaganych zaliczeń słuchacze zdawali egzamin końcowy, po którym otrzymywali zaświadczenie o ukończeniu kursu podstawowego. Absolwent kursu nabywał podsta-

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

w LEGIONOWIE

ZAŚWIADCZENIE

Pan(i) post. [redacted]
(stopień, imię i nazwisko, imię ojca)

urodzony(a) [redacted] 19 ... r. w [redacted]

w okresie od 12.01. 1998 r. do 06.06. 1998 r.

odbył(a) przeszkolenie na kursie PODSTAWOWYM

Dnia 06.06 19 98 r. złożył(a) egzamin końcowy

z wynikiem POZYTYWNYM

Nr ewid. D

ZASTĘPCA KOMENDANTA
Centrum Szkolenia Policji
w Legionowie

KIEROWNIK JEDNOSTKI

m.p.

mł. insp. Zbigniew Kowal

Legionowo dnia 1998.06.06.

SZ-4/1

Absolwent kursu potwierdził przygotowanie do wykonywania zadań na stanowisku podstawowym w służbie prewencyjnej Policji uzyskując następujące oceny:

1. Umiejętności – 3
2. Wiedza – 3
3. Sprawność fizyczna – 5
4. Strzelanie – 5

Według skali ocen 0, 1, 2, 3, 4, 5

podpis wykładowców:

nadkom. Jan Dziedzicki
podkom. Robert Jakiłowski

Nabył/a/ prawo do noszenia i posługiwania się pałką wielofunkcyjną typu "TONFA" w czasie wykonywania czynności służbowych.

Zaświadczenie o ukończeniu przeszkolenia na kursie podstawowym i złożeniu egzaminu końcowego z wynikiem pozytywnym w 1998 r.

wowe kwalifikacje do służby w Policji. Po odbyciu służby (od roku do 2 lat) w pionie prewencji mógł wybrać rodzaj służby, w której najlepiej będzie się sprawdzał i która najbardziej będzie go interesowała, oraz mógł podjąć dalszą naukę w szkole podoficerskiej.

W Centrum Szkolenia Policji w Legionowie w oparciu o ww. program zostało zrealizowanych 36 edycji kursów, oznaczonych kolejno symbolami od 0–1 do 0–34 (w tym: 23A, 28A), które ukończyło łącznie 2699 słuchaczy.

W latach 1994–2002 odstąpiono od całościowego stacjonarnego szkolenia i kolejne programy wprowadzały i udoskonalały program kursu podstawowego w formule szkolenia modularnego, w którego ramach słuchacz powinien wykształcić około 60 umiejętności niezbędnych w realizacji zadań na stanowisku podstawowym. Pierwszy program w tej formule został wprowadzony w kwietniu 1994 r. W ramach I modułu słuchacz przebywał w swojej jednostce macierzystej przez okres około 2 tygodni, II moduł obejmował dwumiesięczne stacjonarne kształcenie nowo przyjętych policjantów skoszarowanych w szkołach, przewidywał 276 godzin lekcyjnych. Po ukończeniu tego modułu słuchacz powinien posługiwać się m.in. aktami prawnymi obowiązującymi w RP, określić strukturę Policji, znać środki przymusu bezpośredniego i umieć ich używać. III moduł był to miesięczny pobyt w jednostce macierzystej w celu wykorzystania umiejętności nabytych w szkole. IV moduł to 132 godziny lekcyjne realizowane w jednostce szkolnej, w czasie których słuchacz miał kształcić umiejętności niezbędne policjantom do pełnienia służby patrolowej na ulicy. V moduł wiązał się z pobytem w oddziałach prewencji trwającym 1 miesiąc, w ramach którego słuchacze wykorzystywali wiedzę i umiejętności zdobyte podczas kształcenia stacjonarnego w Centrum Szkolenia Policji. Moduł VI realizowany był już w jednostce szkolnej. Jego celem było przygotowanie słuchaczy kursu podstawowego do pełnienia służby w warunkach możliwości wystąpienia sytuacji konfliktowych oraz do udziału w realizacji zadań związanych ze zwiększonym ryzykiem. Program na realizację tego modułu przewidywał 132 godziny lekcyjne, w których ramach słuchacz miał nabyć umiejętności dotyczące: przeprowadzenia interwencji w lokalu publicznym, interwencji domowej, prawidłowego dokonania przeszukania, przesłuchania świadka oraz oględzin. Podczas realizacji VII modułu słuchacz pełnił służbę wspólnie z opiekunem w jednostce terenowej w ramach służby prewencyjnej. W ramach VIII, ostatniego modułu, słuchacz wracał do Legionowa na dwa tygodnie. Pierwszy tydzień przeznaczony był na podsumowanie praktyki, wyjaśnienia wątpliwości i przygotowanie do egzaminu. W drugim tygodniu słuchacz zdawał sześciodniowy egzamin końcowy, który składał się z następujących części: testu wiedzy teoretyczno-praktycznej, testu sprawności fizycznej, testu strzeleckiego, a także wykonywania symulowanych zadań praktycznych z zakresu: interwencji policyjnych, zatrzymania, kontaktu z obywatelem oraz dokumentowania tych czynności. Po zdaniu egzaminu słuchacz otrzymywał zaświadczenie o złożeniu egzaminu końcowego z wynikiem pozytywnym wraz z ocenami z poszczególnych jego części.

Formuła modułowa ww. programu zakładała, że po zrealizowaniu określonych w nim celów słuchacz będzie umiał wykonać wyznaczone programem czynności służbowe, dzięki nabytym w trakcie kursu umiejętnościom.

Od 1994 r. do 2002 r. zrealizowano kolejno od 0–35 do 0–66 edycji szkolenia podstawowego. Programy szkolenia podstawowego realizowane w formie modułowej podlegały modyfikacji poprzez tworzenie m.in. programu szkolenia podstawowego dla policjantów z wyższym wykształceniem (1997 r.) czy programu szkolenia podstawowego policjantów-kobiet nieposiadających wyższego wykształcenia (1999 r.). Łączny czas trwania szkolenia podstawowego dla edycji oznaczonych symbolem „0" wynosił średnio od 5,5 miesiąca do 7,5 miesiąca. W ramach tych edycji szkolenie podstawowe ukończyło 3263 policjantów w 32 edycjach.

Od 2002 r. w Centrum Szkolenia Policji realizowano już dwuetapową procedurę szkolenia podstawowego policjantów. Pierwszym etapem było szkolenie ogólnopolicyjne. Obejmowało ono wszystkich nowo przyjętych do Policji. Szkolenie trwało ok. 3,5 miesiąca. Dostosowane było do potrzeb szkoleniowych wszystkich służb, tj. prewencyjnej, kryminalnej i wspomagającej działalność Policji. W trakcie tego szkolenia policjanci przez 527 godzin lekcyjnych nabywali wiedzę, umiejętności oraz kształtowali postawy pozwalające zrozumieć istotę funkcjonowania Policji. Szkolenie to zostało poprzedzone wersją pilotażową programu wprowadzonego decyzją nr 79 Komendanta Głównego Policji z dnia 29 marca 2002 r. Ostateczną wersję szkolenia wdrożono decyzją nr 95 Komendanta Głównego Policji z dnia 27 marca 2003 r. w sprawie programu

szkolenia podstawowego policjantów – część ogólnopolicyjna. Pierwszy etap szkolenia kończył się egzaminem końcowym. Absolwenci otrzymywali świadectwo ukończenia szkolenia podstawowego – część ogólnopolicyjna z wynikiem pozytywnym. Ukończenie tego etapu nie dawało jednak podstawy do objęcia stanowisk podstawowych w służbie kryminalnej i prewencyjnej, a jedynie w służbie wspomagającej. Po ukończeniu tego szkolenia należało podjąć szkolenie na drugim etapie – profilowanym. W latach 2002–2004 część ogólnopolicyjną w Centrum Szkolenia Policji ukończyło 1196 policjantów w 5 edycjach szkolenia od 0–67 do 0–71 oraz 5 edycjach szkolenia oznaczonych symbolami 0-PSK.
Drugi etap tego szkolenia uwzględniał potrzeby jednostek organizacyjnych Policji w zakresie przygotowania policjantów do służby prewencyjnej i kryminalnej.

Po realizacji w 2002 r. programów pilotażowych dotyczących poszczególnych profili Komendant Główny Policji wprowadził do realizacji:
1) decyzją nr 168 z dniem 15 lipca 2003 r. – program szkolenia podstawowego policjantów – część profilowana prewencyjna;
2) decyzją nr 111 z dniem 15 kwietnia 2003 r. – program szkolenia podstawowego policjantów – część profilowana operacyjno-dochodzeniowa;
3) decyzją nr 172 z dniem 17 lipca 2003 r. – program szkolenia podstawowego policjantów – część profilowana ruch drogowy;
4) decyzją nr 211 z dniem 9 września 2003 r. – program szkolenia podstawowego policjantów – część profilowana technika kryminalistyczna.

Jedynymi profilowanymi programami, które dalej obowiązywały w wersji pilotażowej po zakończeniu pierwszych edycji, były: program szkolenia podstawowego policjantów część profilowana – technika operacyjna w zakresie kontroli operacyjnej wprowadzony decyzją nr 145 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 czerwca 2002 r. oraz program szkolenia podstawowego policjantów część profilowana – technika operacyjna w zakresie obserwacji wprowadzony decyzją nr 146 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 czerwca 2002 r.
Program szkolenia o profilu prewencyjnym zakładał realizację 600 godzin lekcyjnych w jednostce szkolnej oraz 5 8-godzinnych służb w jednostce terenowej. Łączny czas realizacji szkolenia wynosił 3 miesiące i 3 tygodnie. W ramach np. zajęć z taktyki i technik interwencji policyjnych słuchacz kształcił swoje umiejętności na 195 godzinach lekcyjnych, przez 51 godzin miał szkolenie strzeleckie, a z bloku tematycznego *Prawo wykroczeń* zdobywał wiedzę przez 66 godzin.
Natomiast program szkolenia o profilu operacyjno-dochodzeniowym zakładał realizację 610 godzin lekcyjnych tylko w jednostce szkolnej przez 4 miesiące. W ramach zajęć np. z taktyki i technik interwencji słuchacz kształcił swoje umiejętności przez 54 godziny lekcyjne, na wyszkoleniu strzeleckim przez 36 godzin, a z bloku tematycznego *Prawo karne* nabywał wiedzę przez 148 godzin.
Program szkolenia o profilu techniki kryminalistycznej zakładał realizację 558 godzin lekcyjnych w jednostce szkolnej przez 4 miesiące. W ramach zajęć np. z taktyki i technik interwencji słuchacz kształcił swoje umiejętności przez 16 godzin lekcyjnych, na wyszkoleniu strzeleckim przez 12 godzin, a z bloku tematycznego *Ślady kryminalistyczne* nabywał wiedzę i umiejętności przez 229 godzin.
Program szkolenia o profilu kontroli operacyjnej zakładał realizację 598 godzin lekcyjnych w jednostce szkolnej przez 4 miesiące. W ramach zajęć np. z taktyki i technik interwencji słuchacz kształcił swoje umiejętności przez 64 godziny lekcyjne, na wyszkoleniu strzeleckim przez 36 godzin, z bloku tematycznego *Kontrola operacyjna* nabywał wiedzę i umiejętności przez 300 godzin.
Program szkolenia o profilu w zakresie obserwacji zakładał realizację 598 godzin lekcyjnych w jednostce szkolnej przez 4 miesiące. W ramach zajęć np. z taktyki i technik interwencji słuchacz kształcił swoje umiejętności przez 50 godzin lekcyjnych, na wyszkoleniu strzeleckim przez 36 godzin, a z bloku tematycznego *Obserwacja* nabywał wiedzę i umiejętności przez 300 godzin.
W latach 2002–2005 część profilowaną szkolenia w Centrum Szkolenia Policji ukończyło 1861 policjantów w podziale na profile:
- prewencyjny PP – 773 policjantów w 8 edycjach;
- operacyjno-dochodzeniowy POD – 190 policjantów w 5 edycjach;
- ruchu drogowego PR – 422 policjantów w 21 edycjach;
- techniki kryminalistycznej TKP – 349 policjantów w 18 edycjach;
- techniki operacyjnej w zakresie kontroli operacyjnej PTO 39 policjantów w 6 edycjach;
- techniki operacyjnej w zakresie obserwacji PO – 88 policjantów w 6 edycjach.

W 2005 r. i 2006 r. zostały wprowadzone innowacyjne programy szkolenia zawodowego policjantów – część profilowana, które realizowane były w systemie eksternistycznym. Program składał się z części realizowanej poza jednostką szkoleniową w ramach samokształcenia kierowanego policjanta oraz części w jednostce szkoleniowej na zasadzie zjazdów konsultacyjno-zaliczeniowych. W 2006 r. w ramach takich programów absolwentami było 81 osób w czterech edycjach o profilu technika kryminalistyczna (TKPE), oraz 375 osób w siedmiu edycjach o profilu ruch drogowy (PRE). Z uwagi na eksternistyczny charakter przedmiotowe szkolenia nie zostały uwzględnione w zbiorczych tabelach.
W listopadzie 2003 r. nastąpiły głębsze zmiany dotyczące profili szkolenia podstawowego i nowo przyjęci policjanci byli od razu kierowani na profilowane szkolenie zawodowe podstawowe (pominięto część szkolenia ogólnopolicyjnego, które zostało wchłonięte przez profil). Takie szkolenie miało sprostać ciągłym potrzebom zgłaszanym przez jednostki organizacyjne Policji.
Absolwent szkolenia zawodowego podstawowego policjantów o profilu prewencyjnym miał nie tylko zajmować stanowisko podstawowe w pionie prewencyjnym, ale także wszystkie stanowiska wykonawcze w służbie prewencyjnej, m.in. dzielnicowego czy dowódcy patrolu interwencyjnego. Taki jednolity program szkolenia zawodowego podstawowego o profilu prewencyjnym został wprowadzony decyzją nr 293 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 listopada 2003 r. Jednoetapowy program szkolenia podstawowego o profilu prewencyjnym trwał 9 miesięcy i wymagał przeprowadzenia 1537 jednostek lekcyjnych. Podobnie stało się z pozostałymi profilami szko-

lenia zawodowego podstawowego, profil ruchu drogowego trwał 11 miesięcy (1841 godzin lekcyjnych), profil w zakresie kontroli operacyjnej trwał 7 miesięcy i 4 tygodnie (1285 godzin lekcyjnych), profil o specjalności obserwacja trwał 8 miesięcy i 2 tygodnie (1322 godziny lekcyjne). Od 2003 r. policjanci w służbie logistycznej realizowali szkolenie zawodowe podstawowe wyłącznie w zakresie służby wspomagającej, trwało ono 6 miesięcy (254 jednostki lekcyjne).

Liczbę absolwentów oraz liczbę edycji szkolenia zawodowego podstawowego profilowanego realizowanego w latach 2004−2005 przedstawia poniższe zestawienie:

- P – symbol szkolenia zawodowego podstawowego policjantów o profilu prewencyjnym – 742 absolwentów, 3 edycje;
- R – symbol szkolenia zawodowego podstawowego policjantów o profilu ruchu drogowego – 79 absolwentów, 3 edycje;
- TOO – symbol szkolenia zawodowego podstawowego policjantów o profilu techniki operacyjnej w zakresie obserwacji – 25 absolwentów, 2 edycje;
- TOK – symbol szkolenia zawodowego podstawowego policjantów o profilu techniki operacyjnej w zakresie kontroli operacyjnej – 8 absolwentów, 2 edycje;
- L – symbol szkolenia zawodowego podstawowego służby wspomagającej – 32 absolwentów, 3 edycje.

Po modyfikacji i wydłużeniu czasu trwania szkolenia w listopadzie 2003 r. słuchacz, po zaliczeniu tematów i zdaniu egzaminów cząstkowych, przystępował do egzaminu końcowego, który stanowił test wiedzy i sprawdzian umiejętności składający się z dwóch zadań praktycznych. Absolwent otrzymywał świadectwo ukończenia szkolenia zawodowego podstawowego policjantów z oceną stanowiącą średnią arytmetyczną ze wszystkich testów składających się na sprawdziany.

W tym miejscu należy wspomnieć, że w latach 2001−2010 absolwentami szkolenia podstawowego byli także policjanci po służbie kandydackiej. Uczestnikami tego rodzaju szkolenia byli funkcjonariusze, którzy ukończyli roczny okres służby w ramach pododdziałów zwartych jednostki Oddziału Prewencji Komendy Stołecznej Policji, i kończąc ten rodzaj służby, zadeklarowali się pozostać w Policji. Pierwszy program tego szkolenia został wprowadzony decyzją nr 187 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 sierpnia 2000 r. i obejmował 3,5-miesięczne kształcenie (549 godzin dydaktycznych). W czasie 10 lat program ulegał kilkukrotnej modyfikacji, realizowane były szkolenia o symbolach OK, KP, NKP i SZPPK. Taki rodzaj szkolenia podstawowego, realizowanego w Centrum Szkolenia Policji w 21 edycjach, ukończyło 1614 policjantów.

Kolejne zmiany szkolenia zawodowego podstawowego były związane z wprowadzeniem pod koniec 2004 r. nowego pilotażowego programu szkolenia zawodowego policjantów na podstawie decyzji nr 602 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 listopada 2004. W latach 2005−2006 w ramach tego szkolenia, oznaczonego symbolem „JP", zostało przeszkolonych w trzech edycjach łącznie 891 policjantów. Szkolenie to zakładało, że słuchacz po jego ukończeniu, czyli po ok. 10 miesiącach (204 dniach szkolenia), i zrealizowaniu 1583 godzin lekcyjnych będzie przygotowany do wykonywania zadań na podstawowych stanowiskach wykonawczych w pionie służby prewencyjnej oraz kryminalnej. Składało się ono z 35 bloków tematycznych. I tak np. blok – szkolenie strzeleckie obejmował 140 godzin lekcyjnych, blok dotyczący wychowania fizycznego, samoobrony i technik obezwładniania − 210 godzin lekcyjnych, a z bloku dotyczącego prawa wykroczeń słuchacz zdobywał wiedzę i kształcił swoje umiejętności przez 83 godziny lekcyjne. Jednak już w sierpniu 2005 r. powstała kolejna formuła kształcenia zawodowego podstawowego policjantów. Została ona wprowadzona decyzją nr 407 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 sierpnia 2005. W założeniach organizacyjnych program miał mieć charakter umiejętnościowy i miał odpowiadać zidentyfikowanym potrzebom szkoleniowym Policji (wykształcić policjanta na stanowisko aplikanta). Szkolenie realizowane na podstawie tego programu zakładało nauczanie międzyprzedmiotowe, a jednostki modułowe miały charakter integracyjny. Wiedza i umiejętności z różnych dyscyplin miały się przeplatać w ramach danego modułu.

Program składał się z 10 modułów odpowiadających 10 podstawowym zadaniom zawodowym policjanta oraz dwóch modułów przedmiotowych mających walor praktycznej stosowalności – techniki interwencji i szkolenia strzeleckiego. Każda jednostka modułowa została podzielona na jednostki szkolne odpowiadające kolejnym etapom realizacji zadania służbowego. Jednostki szkolne zawierały kluczowe punkty nauczania niezbędne do osiągnięcia zakładanych celów szkolenia.

Integralną częścią tego programu, nowością w dotychczasowym systemie szkolenia, był poradnik dla nauczyciela stanowiący przydatną pomoc metodyczną do realizacji zajęć, przewodnik dla słuchacza informujący w niezbędnym zakresie, co będzie przedmiotem zajęć i w jaki sposób będą one realizowane, oraz propozycja zadań i ćwiczeń dla danej jednostki szkolnej, sprawdzian postępów stanowiący element samooceny słuchacza, a także zestaw literatury uzupełniającej. Szkolenie to trwało ok. 12 miesięcy (47 tygodni) i zakładało realizację 1548 godzin lekcyjnych. W ramach jednostki modułowej *Taktyka i techniki interwencji* słuchacz szkolił się 207 godzin lekcyjnych, z jednostki modułowej *Szkolenie strzeleckie* − 143 godziny, a z jednostki modułowej *Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca,* w której znajdowały się jednostki szkolne *Część ogólna i szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń* − 88 godzin. Jednak był to tylko pierwszy etap szkolenia zawodowego podstawowego. Po zdanym egzaminie końcowym w jednostce szkolnej słuchacz otrzymywał świadectwo z wpisanym ogólnym wynikiem nauki, potwierdzającym uzyskanie kwalifikacji zawodowych do wykonywania czynności służbowych podczas realizacji drugiego etapu szkolenia podstawowego – stażu aplikacyjnego, który był realizowany w jednostce terenowej. Polegał on na kształceniu i doskonaleniu, pod nadzorem opiekuna, umiejętności niezbędnych do wykonywania przyszłych zadań służbowych. Po odbyciu stażu trwającego do 3 lat i zdaniu egzaminu aplikacyjnego z zakresu stosowania wiedzy i umiejętności zawodowych nabytych w trakcie stażu przed komisją powoływaną przez Komendanta Głównego Policji oraz właściwego komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji policjant przystępował do egzaminu certyfikacyjnego z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych nabytych w trakcie wszystkich etapów szkolenia podstawowego. Policjant, który złożył egzamin certyfikacyjny z wynikiem pozytywnym, otrzymywał certyfikat potwierdzający ukończenie szkolenia podstawowego oraz służby przygotowawczej (zob. § 5, § 24, § 59 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 maja 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych w Policji, Dz. U. Nr 97, poz. 823). W roku 2006, realizując ten rodzaj szkolenia o symbolu PU, Centrum Szkolenia Policji opuściło 199 policjantów – absolwentów.

Jednak tak skomplikowana formuła szkolenia zawodowego podstawowego nie była realizowana długo, gdyż decyzją nr 697 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 grudnia 2005 r. został wprowadzony kolejny program szkolenia zawodowego policjantów.
Program szkolenia zachował kształcenie umiejętności zawodowych policjanta w formie modułowej, która składała się już tylko z 8 jednostek modułowych przygotowujących policjanta do wykonywania podstawowych zadań zawodowych oraz 2 przedmiotowych jednostek modułowych − taktyki i technik interwencji oraz szkolenia strzeleckiego. Nowy program pomijał 2 moduły swojego poprzednika dotyczące wykrywania i ścigania sprawców przestępstw w ramach prowadzonego postępowania przygotowawczego, a także rozpoznawanie, zapobieganie oraz wykrywanie przestępstw i ich sprawców w ramach pracy operacyjnej. Natomiast zachował podział na jednostki szkolne, które zawierały kluczowe punkty nauczania. Zachowano także poradnik dla nauczyciela, słuchacza oraz pozostałe elementy poprzedniego programu. Szkolenie wymagało przeprowadzenia 997 godzin lekcyjnych w ciągu ok. 7 miesięcy (27 tygodni − 135 dni). W ramach np. jednostki modułowej *Szkolenie strzeleckie* słuchacz szkolił się przez 83 godziny lekcyjne, z jednostki modułowej: *Taktyka i techniki interwencji* doskonalił swoje umiejętności przez 73 godziny, a z jednostki modułowej *Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca,* w której znajdowały się jednostki szkolne *Część ogólna i szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń,* przez 61 godzin.
Absolwent tego szkolenia po uzyskaniu oceny pozytywnej z egzaminu końcowego otrzymywał świadectwo z wpisanym ogólnym wynikiem nauki, potwierdzającym uzyskanie kwalifikacji zawodowych do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym, na stanowisku aplikanta w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patrolowo-interwencyjnych i w oddziałach prewencji Policji. W ramach realizacji przedmiotowego programu, który ulegał kilka razy zmianom, szkolenie zawodowe policjantów − oznaczone symbolem NPU (pierwszych 6 edycji), a następnie symbolem SZP – w latach 2006−2016 szkolenie ukończyło 10 017 policjantów w 53 edycjach.
Kolejny program szkolenia zawodowego podstawowego policjantów został wprowadzony decyzją nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. Zachował on formułę poprzedniego programu. Jednak szkolenie wymagało już przeprowadzenia 1112 godzin lekcyjnych realizowanych przez 142 dni szkoleniowe, tj. ponad 7 miesięcy. I tak w ramach np. jednostki modułowej *Szkolenie strzeleckie* były to 144 godziny lekcyjne, z jednostki modułowej *Taktyka i techniki interwencji* słuchacz doskonalił swoje umiejętności 195 godzin, a z jednostki modułowej *Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca,* w której znajdowały się jednostki szkolne *Część ogólna i szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń* − 67 godzin. Absolwent szkolenia otrzymywał świadectwo z oceną z egzaminu końcowego i wpisanym ogólnym wynikiem nauki. W latach 2017−2019 program ten zrealizowało 2729 absolwentów szkolenia oznaczonego symbolem SZP w 17 edycjach.
Obecnie obowiązujący program szkolenia zawodowego policjantów został wprowadzony decyzją nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2019 r.
Program wymaga przeprowadzenia 1123 godzin lekcyjnych przez 144 dni (ponad 7 miesięcy). Wykaz i układ strukturalno-godzinowy poszczególnych modułów i jednostek szkolnych przedstawia poniższa tabela. Szkolenie to w latach 2019−2020 zrealizowało 356 absolwentów na dwóch edycjach szkolenia oznaczonego symbolem SZP.

Świadectwo

ukończenia szkolenia zawodowego

podstawowego
(rodzaj szkolenia)

Pan(i) post. [redacted]
(stopień służbowy, imię i nazwisko, imię ojca)

urodzony(a) w dniu [redacted] 19[redacted] roku w [redacted]
(dzień, miesiąc)

w okresie od 8 sierpnia 2019 r. (dzień, miesiąc - słownie, rok) do 5 marca 2020 r. (dzień, miesiąc - słownie, rok) odbył(a)

szkolenie zawodowe podstawowe
(rodzaj szkolenia)

prowadzone przez CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
(nazwa jednostki szkoleniowej)

i ukończył(a) je w dniu 5 marca 2020 r.
(dzień, miesiąc - słownie, rok)

z oceną z egzaminu końcowego wyróżniającą

i ogólnym wynikiem nauki dobrym

NR EWIDENCYJNY [redacted]

KIEROWNIK JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ

KOMENDANT CENTRUM SZKOLENIA POLICJI z up. ZASTĘPCA KOMENDANTA

insp. Marcin SZYNDLER

Legionowo, dnia 5 marca 20 20 r.
(miejscowość) (dzień, miesiąc)

Świadectwo ukończenia szkolenia zawodowego podstawowego w CSP w 2020 r.

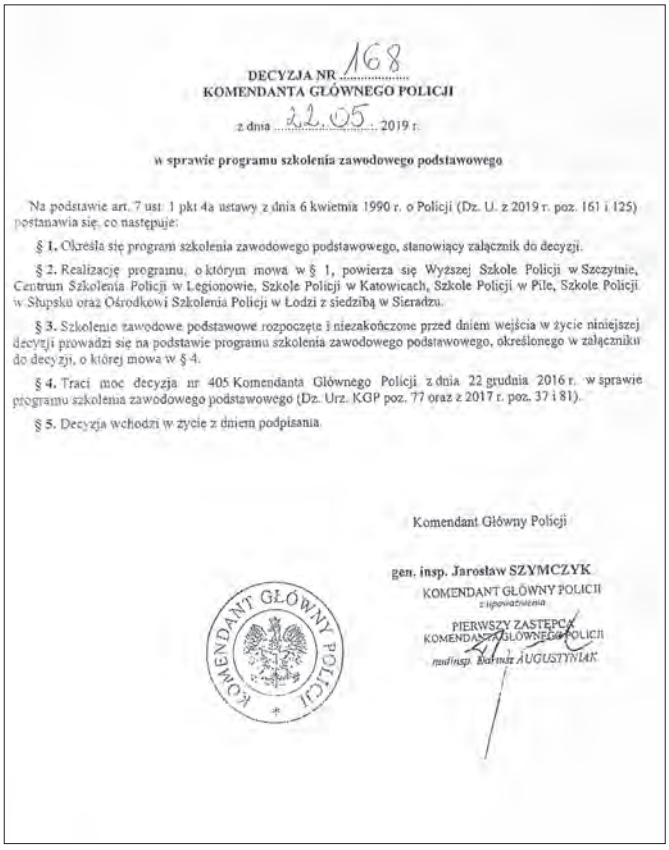

DECYZJA NR 168
KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
z dnia 22.05. 2019 r.

w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161 i 125) postanawia się, co następuje:

§ 1. Określa się program szkolenia zawodowego podstawowego, stanowiący załącznik do decyzji.

§ 2. Realizację programu, o którym mowa w § 1, powierza się Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkole Policji w Katowicach, Szkole Policji w Pile, Szkole Policji w Słupsku oraz Ośrodkowi Szkolenia Policji w Łodzi z siedzibą w Sieradzu.

§ 3. Szkolenie zawodowe podstawowe rozpoczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej decyzji prowadzi się na podstawie programu szkolenia zawodowego podstawowego, określonego w załączniku do decyzji, o której mowa w § 4.

§ 4. Traci moc decyzja nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 77 oraz z 2017 r. poz. 37 i 81).

§ 5. Decyzja wchodzi w życie z dniem podpisania.

Komendant Główny Policji

gen. insp. Jarosław SZYMCZYK

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI
z upoważnienia
PIERWSZY ZASTĘPCA
KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
nadinsp. Łukasz AUGUSTYNIAK

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

Decyzja nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego.

WYKAZ I UKŁAD STRUKTURALNY JEDNOSTEK MODUŁOWYCH
Jednostki modułowe i jednostki szkolne

PLAN REALIZACJI SZKOLENIA – SZP
Nazwa zawodu/stanowiska pracy: **policjant**

Plan realizacji szkolenia:
Obejmuje zestawienie jednostek modułowych i szkolnych oraz czas ich realizacji.

Kod i nazwa jednostki modułowej	Kod i nazwa jednostki szkolnej	Czas realizacji (w godz.)
JM01 **Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca**	**JS01** – Elementy wstępu do prawoznawstwa	3
	JS02 – Część ogólna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń	19
	JS03 – Część szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń	48
	JS04 – Przepisy karne wybranych ustaw szczególnych	10
	JS05 – Postępowanie na miejscu zdarzenia do chwili oględzin	15
	JS06 – Oględziny rzeczy i miejsca zdarzenia	12
	JS07 – Przyjęcie informacji o przestępstwie	13
	JS08 – Przesłuchanie świadka	12
	JS09 – Historia Policji, prawa człowieka, etyka zawodowa policjanta oraz problematyka antydyskryminacyjna	17
	JS10 – Udzielanie informacji przedstawicielom środków masowego przekazu	5
	Razem:	**154**
JM02 **Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby oraz podejmowanie interwencji**	**JS01** – Posługiwanie się środkami łączności radiowej	12
	JS02 – Legitymowanie osób	23
	JS03 – Przygotowanie do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego	28
	JS04 – Przygotowanie do użycia lub wykorzystania broni palnej	31
	JS05 – Udzielanie pierwszej pomocy	42
	JS06 – Zatrzymanie osoby	31
	JS07 – Dokonywanie kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagażu, sprawdzanie ładunku	9
	JS08 – Przeszukanie osoby, pomieszczeń i rzeczy	17
	JS09 – Wykonywanie poleceń uprawnionych organów oraz udzielanie pomocy i asysty	6
	JS10 – Przeprowadzanie interwencji oraz postępowanie z osobami znajdującymi się pod wpływem alkoholu lub środka działającego podobnie	92
	JS11 – Pełnienie służby patrolowej	9+40
	Razem:	**340**
JM03 **Poszukiwanie osób i przedmiotów oraz ujawnianie sprawców przestępstw w ramach wybranych czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych**	**JS01** – Funkcjonowanie i wykorzystywanie systemów informatycznych w Policji	20
	JS02 – Wywiad jako metoda pracy policyjnej	8
	JS03 – Poszukiwanie osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości	7
	JS04 – Postępowanie w przypadku zaginięcia osoby	8
	JS05 – Postępowanie w przypadku ujawniania osoby o nieustalonej tożsamości	5
	JS06 – Postępowanie w przypadku otrzymania informacji o utracie przedmiotu oraz w sytuacji ujawniania przedmiotu poszukiwanego	7
	JS07 – Osoba informująca	8
	JS08 – Obserwacja doraźna	11
	JS09 – Wykorzystanie międzynarodowych kanałów wymiany informacji	10
	JS10 – Wykorzystanie aplikacji SPP oraz terminali przenośnych do wykonywania sprawdzeń w systemach informatycznych	10
	Razem:	**94**

JM04 **Pełnienie służby w konwojach i pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia**	**JS01** – Pełnienie służby konwojowej	11
	JS02 – Pełnienie służby ochronnej w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia	10
	Razem:	**21**
JM05 **Podejmowanie działań wobec uczestników ruchu drogowego**	**JS01** – Podstawy ruchu drogowego	15
	JS02 – Pełnienie służby na drogach	10
	JS03 – Zatrzymywanie dokumentów, usuwanie i przemieszczanie pojazdów oraz blokowanie kół	9
	JS04 – Wykonywanie podstawowych czynności na miejscu zdarzenia drogowego	15
	JS05 – Kontrola uczestników ruchu drogowego	23
	Razem:	**72**
JM06 **Wykonywanie czynności w sprawach o wykroczenia**	**JS01** – Wprowadzenie do postępowania w sprawach o wykroczenia	2
	JS02 – Środki oddziaływania wychowawczego stosowane wobec sprawcy wykroczenia oraz postępowanie mandatowe	13
	JS03 – Czynności wyjaśniające	9
	JS04 – Przesłuchanie osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie	9
	JS05 – Wniosek o ukaranie	6
	JS06 – Zastosowanie postępowania przyspieszonego	6
	Razem:	**45**
JM07 **Udział w działaniach związanych z przywracaniem zbiorowo naruszonego porządku publicznego**	**JS01** – Zasady regulaminowego zachowania się policjantów i elementy Ceremoniału Policyjnego	6
	JS02 – Wykonywanie musztry indywidualnej i zespołowej	8
	JS03 – Formowanie kordonów i dwukordonów	6
	JS04 – Rozwijanie i zwijanie linii posterunków i linii patroli	2
	JS05 – Formowanie i manewrowanie tyralierą policyjną	8
	JS06 – Postępowanie policjanta w sytuacjach kryzysowych	14
	Razem:	**44**
JM08 **Przeciwdziałanie zjawiskom kryminogennym**	**JS01** – Rozpoznanie w zakresie patologii społecznej i zapobieganie zjawiskom patologicznym	6
	JS02 – Ujawnianie nieletnich sprawców czynów karalnych i wykazujących przejawy demoralizacji	8
	Razem:	**14**
JM09 **Szkolenie strzeleckie**	**JS01** – Podstawy szkolenia strzeleckiego	16
	JS02 – Strzelania przygotowawcze i statyczne	30
	JS03 – Strzelania szybkie	22
	JS04 – Strzelania dynamiczne	22
	JS05 – Podstawy strzelania z pistoletu maszynowego	13
	JS06 – Podstawy strzelania ze strzelb gładkolufowych	14
	JS07 – Strzelania sytuacyjne	20
	Egzamin strzelecki	7
	Razem:	**144**
JM10 **Taktyka i techniki interwencji**	**JS01** – Kształtowanie sprawności fizycznej	35
	JS02 – Stosowanie siły fizycznej jako środka przymusu bezpośredniego	44
	JS03 – Umiejętności techniczne służące do realizacji interwencji policyjnych	42
	JS04 – Odpieranie ataków na policjanta	32
	JS05 – Bezpieczeństwo osobiste policjanta	42
	Razem:	**195**
	Ogółem:	**1123**

ZESTAWIENIE DOTYCZĄCE LICZBY EDYCJI ORAZ LICZBY ABSOLWENTÓW POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW SZKOLEŃ PODSTAWOWYCH realizowanych przez 30 lat istnienia Centrum Szkolenia Policji w Legionowie			
Rodzaje szkoleń (symbol)	**Liczba absolwentów**	**Liczba edycji**	**Lata**
01. szkolenie podstawowe (0)	2699	36	1991–1994
02. szkolenie podstawowe (0) modułowe	3263	32	1994–2002
03. szkolenie podstawowe część ogólnopolicyjna (0, 0-PSK)	1196	10	2002–2004
04. szkolenie podstawowe część profilowana (PP, PO, POD, PTO, TKP, PR)	1861	64	2002–2005
część profilowana – prewencyjna (PP)	773	8	2002–2005
część profilowana – operacyjno-dochodzeniowa (POD)	190	5	2002–2003
część profilowana – ruch drogowy (PR)	422	21	2002–2005
część profilowana – technika kryminalistyczna (TKP)	349	18	2002–2005
część profilowana – technika operacyjna w zakresie kontroli operacyjnej (PTO)	39	6	2002–2005
część profilowana – technika operacyjna w zakresie obserwacji (PO)	88	6	2002–2005
05. szkolenie podstawowe dla różnych służb (P, R, TOK, TOO, L)	886	13	2004–2005
o profilu prewencyjnym (P)	742	3	2004–2005
o profilu ruchu drogowego (R)	79	3	2004–2005
o profilu techniki operacyjnej w zakresie obserwacji (TOO)	25	2	2004
o profilu techniki operacyjnej w zakresie kontroli operacyjnej (TOK)	8	2	2004
służby wspomagającej (L)	32	3	2004–2005
06. szkolenie po służbie kandydackiej (OK, KP, NKP, SZPPK)	1614	21	2001, 2005–2010
07. szkolenie podstawowe (JP)	891	3	2005–2006
08. szkolenie podstawowe (PU)	199	1	2006
09. szkolenie podstawowe (NPU i SZP) (na podstawie decyzji nr 697 KGP z 2005 r.)	10 017	53	2006–2017
10. szkolenie podstawowe (SZP) (na podstawie decyzji nr 405 KGP z 2016 r.)	2729	17	2017–2019
11. szkolenie podstawowe (SZP) (na podstawie decyzji nr 168 KGP z 2019 r.)	356	2	styczeń – marzec 2020
Suma końcowa	**25 711**	**252**	

LICZBA ABSOLWENTÓW SZKOLEŃ PODSTAWOWYCH W CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LATACH 1991–2020

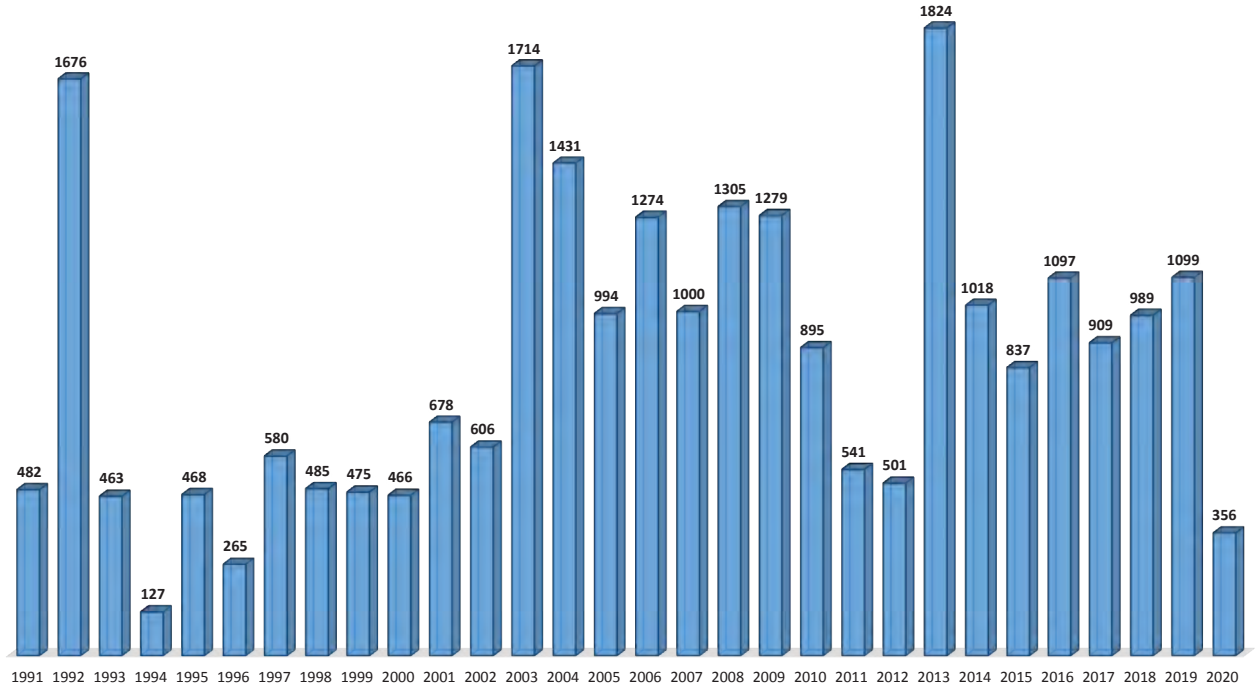

UDZIAŁ PROCENTOWY ABSOLWENTÓW W CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

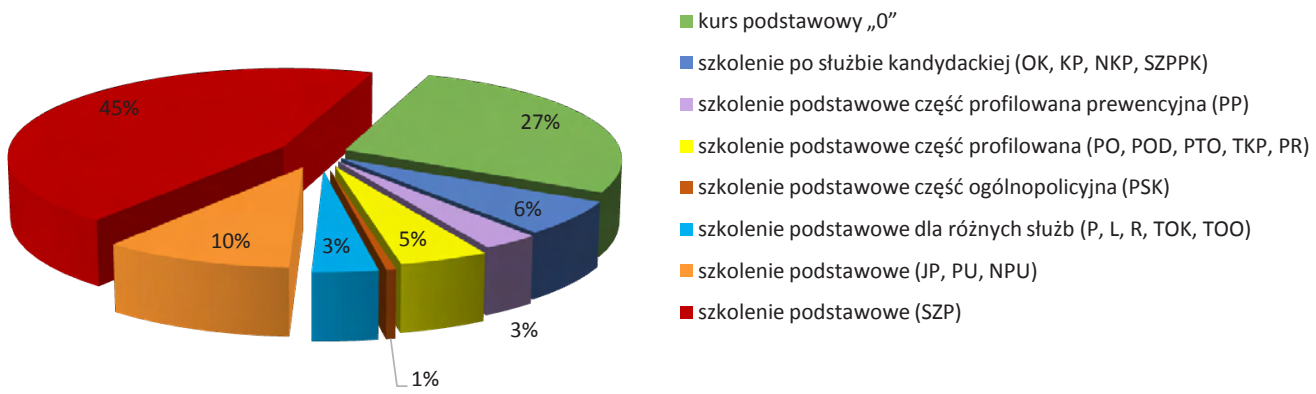

Porównując układ, liczbę godzin czy treści kształcenia pierwszych i ostatnich programów szkolenia zawodowego podstawowego policjantów realizowanych w Centrum Szkolenia Policji na przestrzeni 30 lat, można stwierdzić, że system szkolenia ulegał ciągłym zmianom, tak jak zmianom ulegała Policja. Twórcy programów poszukiwali optymalnych rozwiązań w dziedzinie profesjonalnego wyszkolenia policjantów do realizacji zadań służbowych, uwzględniając potrzeby istniejące w jednostkach organizacyjnych Policji. Autorzy niniejszego artykułu są przekonani, że rozwój cywilizacyjny i techniczny spowoduje, że program szkolenia zawodowego podstawowego z 2019 r. ulegnie wcześniej czy później zmianie, zgodnie ze słowami wypowiedzianymi na początku XIX w. przez Winstona Churchilla: „Poprawa wymaga zmian”.

Summary

Basic professional training in the years 1990–2020

The present article constitutes the attempt to bring closer the evaluation of basic professional training implemented in the Police Training Centre during last 30 years. The authors described changes ongoing in the training process of police officers, based on various syllabi applicable in the mentioned period. The analysis was supplemented with data concerning the number of graduates of particular editions of training.

Tłumaczenie: Renata Cedro

Fot. 1. Strzelnica taktyczna wchodzi w skład zespołu strzelnic i należy do nielicznych obiektów tego typu w Polsce. Jest to dwupoziomowy kompleks pomieszczeń i korytarzy. Każda ściana pełni funkcję kulochwytu.

ZAKŁAD INTERWENCJI POLICYJNYCH KIEDYŚ I DZISIAJ

mł. insp. Grzegorz Winnicki	podkom. Tomasz Dąbrowski	asp. szt. Michał Wawryn
Zakład Interwencji Policyjnych CSP	Zakład Interwencji Policyjnych CSP	Zakład Interwencji Policyjnych CSP

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie przechodziło na przestrzeni 30 lat wiele zmian organizacyjnych, które miały przede wszystkim dostosować strukturę jednostki do zadań stawianych przez kierownictwo polskiej Policji. Od początku zasadniczą sferą funkcjonowania legionowskiego Centrum jest prowadzenie szkoleń i doskonaleń zawodowych dla policjantów i pracowników Policji[1]. Nieodłącznym elementem szkolenia i doskonalenia zawodowego są interwencje policyjne, więc od początku funkcjonowania jednostki w jej strukturach znajdowała się komórka zajmująca się problematyką szkolenia strzeleckiego, technik interwencji, taktyki podejmowania interwencji oraz kształtowania ogólnej i specjalnej sprawności fizycznej. W ciągu 30 lat zadania interwencji policyjnych były w gestii Zakładu Prewencji, następnie Zakładu Taktyki i Technik Interwencji, a od 2008 r. zajęcia z niniejszej problematyki realizuje Zakład Interwencji Policyjnych, w którego strukturach funkcjonują dwa nieetatowe zespoły zadaniowe: Zespół Szkolenia Strzeleckiego oraz Zespół Taktyki i Technik Interwencji.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

Policjanci Zespołu Szkolenia Strzeleckiego realizują zajęcia z zakresu kompleksowego posługiwania się bronią palną będącą na wyposażeniu Policji. Z uwagi na niezwykle istotną rolę broni palnej wśród środków przymusu bezpośredniego, szkolenie strzeleckie ma szczególne znaczenie w systemie przygotowania i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy. Skuteczne posługiwanie się bronią zapewnia policjantom nie tylko efektywne działanie podczas interwencji o podwyższonym poziomie ryzyka, lecz także ma decydujący wpływ na bezpieczeństwo fizyczne interweniujących

i osób postronnych. Głównym zadaniem policjantów Zespołu Szkolenia Strzeleckiego jest przygotowanie funkcjonariuszy Policji do wykonywania zadań interwencyjnych z wykorzystaniem broni krótkiej i długiej na poziomie podstawowym oraz specjalistycznym.

Funkcjonariusze Zespołu Taktyki i Technik Interwencji prowadzą zajęcia z zakresu umiejętności służących do realizacji interwencji policyjnych, w szczególności posługiwania się środkami przymusu bezpośredniego będącymi na wyposażeniu Policji. Kolejnym ważnym celem realizowanym przez członków Zespołu Taktyki i Technik Interwencji jest podnoszenie poziomu sprawności fizycznej uczestników szkoleń i kursów.

Zasadniczym obszarem działalności zakładu była i jest realizacja zajęć z funkcjonariuszami, którzy dopiero zaczynają karierę w Policji. Jednakże specyfika interwencji policyjnych wymaga permanentnego doskonalenia i w związku z tym od lat prowadzone są kursy specjalistyczne, na które są kierowani nierzadko policjanci z kilkunasto- lub kilkudziesięcioletnim stażem służby. Policjanci Zakładu Interwencji Policyjnych przez lata z powodzeniem szkolili funkcjonariuszy w ramach zaawansowanych kursów specjalistycznych, których programy ewoluowały w związku ze zmianami pragmatyki służbowej. Do najbardziej wymagających zajęć, nie tylko ze strony słuchacza, lecz przede wszystkim prowadzących, należą w szczególności trzy kursy specjalistyczne, których absolwenci otrzymują uprawnienia instruktorskie – kurs z zakresu taktyki i technik interwencji, kurs dla instruktorów strzelań policyjnych oraz kurs dla instruktorów strzelań policyjnych w jednostkach i komórkach organizacyjnych Policji realizujących zadania w zakresie zwalczania terroryzmu. O ile kursy instruktorów strzelań policyjnych są prowadzone w Centrum Szkolenia Policji od kilku lat, o tyle kurs z zakresu taktyki i technik interwencji można określić jako dziecko Zakładu Taktyki i Technik Interwencji. Pierwszy program kursu opracowano w latach 90. i przez długi czas tego typu kursy były realizowane wyłącznie w CSP.

Fot. 2.

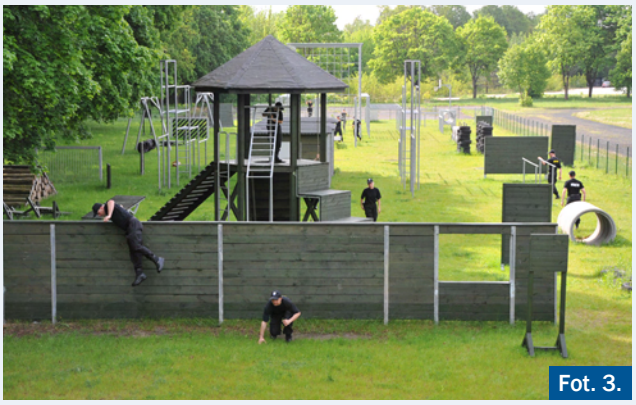
Fot. 3.

Fot. 2 i 3. Na przełomie lat 2008 i 2009 poddano gruntownej modernizacji tor przeszkód. Jest to największy tego typu obiekt dydaktyczny w europejskim szkolnictwie policyjnym. Zmodernizowany tor ma niemal pół kilometra długości i składa się z prawie 100 różnych przeszkód. Pomysłodawcą zmian był podinsp. Jan Dobrzyjałowski, który przez kilkadziesiąt lat zajmował się szkoleniem z zakresu taktyki i technik interwencji.

OBIEKTY SZKOLENIOWE

Nieodłącznym elementem efektywnego szkolenia jest zaplecze dydaktyczne, które w ciągu ostatnich lat przeszło prawdziwą metamorfozę, zwłaszcza w obszarze szkolenia strzeleckiego. Początkowo wykładowcy prowadzili strzelania na otwartym obiekcie o wałach i kulochwycie wykonanym

Fot. 4.

Fot. 5.

Fot. 6.

Fot. 4, 5 i 6. Ogólny wygląd budynku zespołu strzelnic, którego oddanie do użytkowania w 2012 r. było prawdziwym przełomem. Pomimo upływu lat jest to wciąż jeden z najnowocześniejszych i wszechstronnych tego typu obiektów w Europie, a być może i na świecie. Zespół strzelnic to nie tylko osie strzeleckie, lecz także 2 wyposażone w projektory multimedialne sale wykładowe do zajęć z zakresu budowy i działania broni palnej oraz nowocześnie wyposażona aula z miejscami siedzącymi dla 50 osób.

z ziemi, drewna i opon samochodowych. Krokiem naprzód było oddanie do użytku w 2004 r. strzelnicy krytej o zmiennych liniach otwarcia ognia, natomiast prawdziwy przełom nastąpił osiem lat później, gdy rozpoczęto zajęcia w wybudowanym na miejscu starej strzelnicy nowoczesnym kompleksie strzelnic, który wciąż zalicza się do najbardziej wszechstronnych tego typu obiektów w Europie, a być może i na świecie. Nowy obiekt zwiększył możliwości prowadzenia zajęć, w trakcie których uczestnicy realizują zadania strzeleckie zbliżone do realiów interwencji. Jest to bardzo ważne na poziomie przygotowania nie tylko uczestników szkolenia zawodowego podstawowego, lecz także doświadczonych policjantów, którzy aktualizują swoje umiejętności podczas zajęć doskonalących. Na strzelnicy taktycznej, która wchodzi w skład zespołu strzelnic CSP, istnieją warunki sprzyjające prowadzeniu ciekawych – a co najważniejsze „życiowych" strzelań. Nie mniej istotnym atutem posiadania przez CSP zespołu kilku zaawansowanych technologicznie strzelnic, wraz z rozbudowanym zapleczem szkoleniowo-administracyjnym, jest możliwość jednoczesnego szkolenia kilku grup. Dzięki temu obiekt służy nie tylko realizacji zajęć programowych, lecz także zapewnia znacznie większe możliwości prowadzenia zajęć w ramach konsultacji czy też zajęć pozaprogramowych rozwijających zainteresowania interwencyjne słuchaczy.

Znaczący postęp nastąpił również w obszarze rozbudowy bazy szkoleniowej wykorzystywanej w procesie kształcenia ogólnej i specjalnej sprawności fizycznej oraz taktyki i technik interwencji. Początkowo zajęcia z zakresu interwencji policyjnych odbywały się w hali sportowej, na otwartym stadionie sportowym, na pływalni oraz na torze sprawności fizycznej, których do końca lat 90. mogły pozazdrościć CSP inne szkoły policyjne. Rozwój szkolnictwa policyjnego wymagał jednak coraz bardziej nowoczesnych obiektów dających znacznie większe możliwości szkolenia umiejętności interwencyjnych na różnym poziomie zaawansowania. Baza dydaktyczna wykorzystywana przez Zespół Taktyki i Technik Interwencji wzbogaciła się o taki obiekt w 2010 r., gdy do użytku oddano halę technik interwencji, w której znajdują się: siłownia, sala bokserska, 4 sale do realizacji zajęć z zakresu technik interwencji policyjnych, w tym dwie z matami, oraz korytarz taktyczny, gdzie można między innymi wykorzystywać systemy treningowe z amunicją barwiącą. Poza tym istniejąca od lat 80. hala sportowa, w której znajdują się: sala do gier zespołowych, dwie sale z matami judo oraz pływalnia, przeszła w latach 2007–2008 gruntowny remont. Zgodnie z najnowszymi trendami szkoleniowymi zmodernizowano także tor sprawności fizycznej, aby jeszcze bardziej podnieść jego walory użytkowe w procesie kształcenia umiejętności interwencyjnych.

Fot. 7.

Fot. 8.

Fot. 7 i 8. W 2013 r. w akademii policyjnej w chińskim Wuhan odbyła się 7. edycja zajęć szkoleniowych w ramach projektu „EU-China Police Training Project". W zajęciach uczestniczyli eksperci reprezentujący UE, m.in. mł. insp. Grzegorz Winnicki Kierownik Zakładu Interwencji Policyjnych.

Fot. 9.

Fot. 9. Maj 2015 r., Instytut Bezpieczeństwa Publicznego Katalonii w Mollet del Vallès, udział przedstawicieli CSP w kolejnej edycji międzykulturowych spotkań policjantów Francji, Hiszpanii, Niemiec i Polski w ramach projektu „Wspólna Europa – wspólne problemy". W spotkaniach, których nieodzownym elementem były zajęcia z zakresu interwencji policyjnych, uczestniczyli także przedstawiciele Zakładu Interwencji Policyjnych.

DOSKONALENIE ZAWODOWE I WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Kadra dydaktyczna Zakładu Interwencji Policyjnych od lat jest aktywna na polu wymiany doświadczeń zawodowych, organizując przedsięwzięcia szkoleniowe o zasięgu krajowym

Fot. 10.

Fot. 10. W 2007 r. wykładowcy Zakładu Taktyki i Technik Interwencji zorganizowali warsztaty metodyczno-szkoleniowe z zakresu taktyki i technik interwencji. W warsztatach uczestniczyło niemal 50 wykładowców szkół policyjnych z Bułgarii, Czech, Litwy, Mołdawii, Rosji i Ukrainy.

i zagranicznym lub w nich uczestnicząc. W przeciągu 30 lat wykładowcy zakładu brali udział w wielu seminariach i warsztatach dla instruktorów jednostek szkoleniowych Policji organizowanych zarówno przez krajowe, jak i zagraniczne podmioty. W 2007 r. wykładowcy ówczesnego Zakładu Taktyki i Technik Interwencji zorganizowali warsztaty metodyczno-szkoleniowe z zakresu taktyki i technik interwencji, w których uczestniczyło niemal 50 wykładowców szkół policyjnych z Bułgarii, Czech, Litwy, Mołdawii, Rosji i Ukrainy. W organizację i przebieg warsztatów zaangażował się zwłaszcza podinsp. Jan Dobrzyjałowski, wieloletni starszy wykładowca zespołu zajmującego się problematyką technik i taktyki interwencji. W CSP gościli także instruktorzy z paryskiej Centralnej Dyrekcji Bezpieczeństwa Publicznego, którzy w 2010 r. prowadzili warsztaty z zakresu technik interwencji. W kwietniu 2013 r. 10 instruktorów Zakładu Interwencji Policyjnych CSP uczestniczyło w stażu szkoleniowym, który odbył się w szkole policji w Nimes we Francji. Wyjazd do Nimes został sfinansowany z budżetu projektu mobilności VETPRO w ramach jednego

Fot. 11.

Fot. 11 i 12. W kwietniu 2013 r. 10 instruktorów Zakładu Interwencji Policyjnych CSP uczestniczyło w stażu szkoleniowym, w szkole policji w Nimes we Francji. Udział legionowskich dydaktyków w zajęciach z zakresu interwencji policyjnych odbył się w ramach projektu mobilności VETPRO pod nazwą „Bezpieczeństwo osobiste policjantów – aspekty taktyczno-metodyczne w szkoleniu funkcjonariuszy". Projekt stanowił część programu Leonardo da Vinci – jednego z sektorowych programów Unii Europejskiej „Uczenie się przez całe życie".

Fot. 13.

Fot. 13. Podinsp. Tomasz Maczuga prezentuje technikę obalenia podczas zajęć we francuskiej szkole policyjnej w Nimes. Podinsp. T. Maczuga przez ponad 20 lat był związany z Zakładem Interwencji Policyjnych, początkowo jako wykładowca, a następnie w latach 2009–2017 pełnił funkcję zastępcy kierownika zakładu. Wieloletnia działalność i liczne sukcesy dydaktyczne podinsp. T. Maczugi sprawiły, iż był on często zapraszany do prowadzenia zajęć w ramach procesu doskonalenia zawodowego policjantów komend wojewódzkich, a także funkcjonariuszy innych służb mundurowych.

Fot. 12.

Fot. 14. Kom. Jacek Kuźmiński to jedna z najbardziej rozpoznawalnych postaci Zakładu Interwencji Policyjnych. Doskonały wykładowca, wielokrotny medalista zawodów rangi mistrzowskiej w judo w różnych kategoriach wiekowych, wielokrotny mistrz Polski Policji w judo oraz propagator judo wśród dzieci i młodzieży.

Fot. 14.

Fot. 15.

Fot. 16.

Fot. 15 i 16. Od 2011 r. CSP organizowało nieprzerwanie do 2018 r. Mistrzostwa Policji w Judo, do udziału w których zapraszano najlepszych judoków reprezentujących nie tylko Policję, lecz także Służbę Ochrony Państwa, Straż Graniczną, Państwową Straż Pożarną, Służbę Więzienną oraz Wojsko Polskie.

Fot. 17.

Fot. 17. W latach 2017 i 2018 r. reprezentacja CSP w składzie: podinsp. Grzegorz Zipper, kom. Hubert Kowalik, mł. asp. Mateusz Głębocki wywalczyła drużynowe wicemistrzostwo podczas Mistrzostw Policji w Strzelaniu.

z programów sektorowych Unii Europejskiej. Jesienią 2017 r. Zakład Interwencji Policyjnych zorganizował warsztaty międzynarodowe pn. „Użycie środków przymusu bezpośredniego". Do udziału w międzynarodowej wymianie doświadczeń zostali zaproszeni instruktorzy z zagranicznych jednostek szkoleniowych, z którymi CSP współpracuje w ramach umów lub porozumień. Tematyka warsztatów dotyczyła interwencji z wykorzystaniem samochodów oraz aktywnego strzelca.

Kadra zakładu nabywa również wiedzę i aktualizuje doświadczenia z zakresu dydaktyki, uczestnicząc w kursach międzynarodowych organizowanych przez CEPOL, agencję Unii Europejskiej zajmującą się szkoleniem funkcjonariuszy organów ścigania krajów unijnych i współpracujących z europejską wspólnotą. W 2018 r. mł. insp. Grzegorz Winnicki (kierownik Zakładu Interwencji Policyjnych) uczestniczył w dwuetapowym kursie pn. „Train the trainers" organizowanym przez CEPOL, a rok później na tego typu szkolenie został zakwalifikowany jako przedstawiciel strony polskiej kom. Hubert Kowalik, wykładowca zakładu zajmujący się szkoleniem strzeleckim.

Doświadczenie, wiedza i umiejętności policjantów Zakładu Interwencji Policyjnych pozwalają im także na udział w charakterze ekspertów w projektach międzynarodowych finansowanych przez instytucje Unii Europejskiej. Mł. insp. Grzegorz Winnicki został zakwalifikowany jako ekspert do projektu „EU-China Police Training Project" i w 2013 r. prowadził zajęcia dotyczące użytkowania broni palnej w trakcie tygodniowego kursu realizowanego na rzecz chińskiej policji w akademii policyjnej w Wuhan. Aktualnie mł. insp. Grzegorz Winnicki i asp. szt. Grzegorz Trędowski uczestniczą w charakterze ekspertów w trzyletnim projekcie pn. „Reforma systemu policyjnego szkolenia podstawowego i ustawicznego w Republice Mołdawii". Projekt rozpoczął się w 2018 r. i jest wspólnym działaniem konsorcjum policji z Litwy i Polski.

ZAWODY SPORTOWE

Poza działalnością dydaktyczną kadra zakładu zajmuje się organizacją zawodów na szczeblu lokalnym i ogólnopolskim. Przez wiele lat pasjonaci strzelectwa rywalizowali ze sobą podczas ogólnopolskich zawodów strzeleckich o Puchar Komendanta CSP. Inicjatorami tych zawodów oraz głównymi organizatorami byli członkowie Zespołu Szkolenia Strzeleckiego Zakładu Taktyki i Technik Interwencji, którzy w 2001 r. zorganizowali ich pierwszą edycję. Do 2007 r. przeprowadzono 7 kolejnych. Do udziału w zawodach zapraszano nie tylko czołowych zawodników, lecz także gości specjalnych, dla których organizowano specjalną konkurencję strzelecką. Zwycięzca otrzymywał tarczę pamiątkową. Przy okazji le-

Fot. 18.

Fot. 18. W latach 2001–2007 w CSP odbyło się osiem edycji ogólnopolskich zawodów strzeleckich o Puchar Komendanta CSP. Dla gości specjalnych zawodów organizowano konkurencję strzelecką, której zwycięzca otrzymywał pamiątkową tarczę. Na zdjęciu od lewej gość honorowy zawodów rozegranych w 2001 r. Bogdan Smoleń. Obok, w mundurze, podinsp. Zbigniew Grądzki — sędzia konkurencji.

Fot. 19.

Fot. 19. Otwarte zawody strzeleckie zorganizowane z okazji zakończenia sezonu Jesień '97. Na zdjęciu zdobywcy II miejsca w klasyfikacji drużynowej, wykładowcy szkolenia strzeleckiego z Centrum Szkolenia Policji, stoją od lewej: podinsp. Mikołaj Dziadziuluk, podinsp. Zbigniew Grądzki i podinsp. Andrzej Sulich.

gionowskich zawodów o Puchar Komendanta nie sposób pominąć postaci podinsp. Adama Morawskiego – wieloletniego starszego wykładowcy zakładu, który nie tylko wkładał wiele wysiłku w organizację zawodów strzeleckich, lecz także święcił triumfy jako doskonały zawodnik. Jednym z największych sukcesów podinsp. A. Morawskiego było zdobycie złotego medalu w strzeleckiej konkurencji *Pistolet Centralnego Zapłonu* podczas XVII edycji Międzynarodowych Zawodów Służb Policyjnych, które zostały rozegrane w październiku 2008 r. w czeskich Budziejowicach. Należy dodać, że legionowscy strzelcy od lat zaliczają się do krajowej czołówki, czego dowodem są chociażby dwa tytuły drużynowych wicemistrzów Polski Policji, które reprezentanci Zakładu Interwencji Policyjnych wywalczyli dla CSP w latach 2017 i 2018. W 2011 r. w CSP zorganizowano Mistrzostwa Policji w Judo, które wcześniej najczęściej rozgrywano w województwie śląskim lub w obiektach Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. W przygotowaniu i przeprowadzeniu zawodów największy udział mieli policjanci Zespołu Taktyki i Technik Interwencji. Mistrzostwa były rozgrywane na matach CSP nieprzerwanie do 2018 r. Do współzawodnictwa w mistrzostwach zapraszano nie tylko najlepszych judoków reprezentujących Policję, lecz także zawodników ze Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz Wojska Polskiego. Policyjne mistrzostwa judoków łączą się bezsprzecznie z wykładowcą Zakładu Interwencji Policyjnych kom. Jackiem Kuźmińskim, który nie tylko kilkukrotnie triumfował na mistrzostwach jako zawodnik, lecz także z niesłabnącym zaangażowaniem brał udział w pracach organizacyjnych, przygotowując wspólnie z innymi członkami zespołu kolejne edycje mistrzostw rozgrywanych w obiektach CSP.

HISTORIA ZAKŁADU TO HISTORIA LUDZI

Działalność Zakładu Interwencji Policyjnych to przede wszystkim historia wielu nietuzinkowych wykładowców znanych w policyjnym gronie ze swojego profesjonalizmu. Każdy z nich miał swój wkład w rozwój procesu kształcenia policjantów. Mając na uwadze charakter niniejszego tekstu, autorzy wskazali jedynie na najistotniejsze w ich ocenie wydarzenia, które miały miejsce w przeciągu 30 lat działalności zakładu. Nie sposób wymienić wszystkich nazwisk, osiągnięć, a jeszcze trudniej zdobyć fotografie tych, którzy pełnili służbę w zakładzie, zanim aparaty cyfrowe i smartfony stały się nieodzowną częścią naszego życia. Wszystkim, którzy nie zostali wymienieni w tekście, bez wątpienia należą się podziękowania za codzienny trud, wysiłek i zaangażowanie w proces szkolenia niezliczonych zastępów polskich policjantów. Dzięki takim jak oni funkcjonariusze Policji mogą czuć się bezpieczniej w konfrontacji z przestępcami.

Wszystkie zdjęcia wykorzystane w artykule pochodzą z archiwum ZIP.

[1] Zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 99, z późn. zm.).

Summary

Police Interventions Unit in the past and today

Police interventions constitute an inseparable element of training and in-service training so since the beginning of the Police Training Centre functioning there has been in its structures the unit dealing with the issues of shooting training, tactics and intervention techniques as well as shaping the general and special physical fitness. Within the thirty years of the PTC history tasks related to training in police interventions belonged to the Prevention Unit, then to the Unit of Tactics and Interventions Techniques and since 2008 they have been implemented by the Police Interventions Unit. It isn't possible to list all persons associated with the unit, who due to their professionalism prepared innumerable mass of Polish police officers for the execution of effective interventions in compliance with the personal safety. The authors of the text made an attempt to present synthetically the activities of the unit over the course of three decades and to indicate the ones who in the special way made its history.
Keywords: Police Interventions Unit, police education.

Tłumaczenie: Renata Cedro

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ

w procesie kształcenia policjantów

mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk

Zastępca Kierownika Zakładu Służby Kryminalnej CSP

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ

Na Zakładzie Służby Kryminalnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie ciążą obowiązki rzetelnego przygotowania funkcjonariusza do pracy w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Obecnie regulaminowe zadania tej komórki organizacyjnej to przekazywanie wiedzy i kształcenie umiejętności z zakresu stosowania prawa karnego i prawa wykroczeń, a także prawa administracyjnego oraz prawa cywilnego. Obszary prawa stanowią największy zbiór aktów, na których opierają swoją pracę funkcjonariusze Policji w jednostkach terenowych. Do tak ważnego systemu kształcenia Zakład posiada wysoko wykwalifikowaną i doświadczoną kadrę nauczycieli. Ich selekcja w doborze na stanowisko nauczyciela policyjnego przyczyniła się do stworzenia zespołu, którego umiejętności pedagogiczne oraz wiedza pozwalają z optymizmem patrzeć w przyszłość kształcenia w Policji.
Należy wskazać, że w zakresie odpowiedzialności Zakładu znajdują się również wybrane aspekty kształcenia z zakresu prowadzenia pracy operacyjnej. Funkcjonariusze poznają metody i formy pracy operacyjnej, a ich podstawowa wiedza w tej dziedzinie pozwala na dalsze kształcenie specjalistyczne i umiejętność realizacji zadań w codziennej służbie. Dodatkowym obszarem szkolenia, jakim zajmuje się Zakład, są przestępstwa korupcyjne. W jednostkach szkolnych wynikających z programu szkolenia zawodowego podstawowego i kursów specjalistycznych nauczyciele prowadzą zajęcia zagadnieniowe z zakresu przeciwdziałania i zapobiegania przestępstwom korupcyjnym i wykrywania ich sprawców. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zadaniem nauczycieli policyjnych jest nie tylko przekazanie wiedzy merytorycznej słuchaczom, ale także propagowanie postaw antykorupcyjnych w tym środowisku. Dodatkowo kadra dydaktyczna Zakładu organizuje wykłady w Kole Zainteresowań Prawem „Paragraf". Kolejnym obszarem szkolenia jest funkcjonowanie i wykorzystywanie systemów informatycznych oraz obsługa aplikacji Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (KSIP) wraz z terminalami mobilnymi (noszonymi).
Zakład Służby Kryminalnej realizuje zadania, prowadząc zajęcia w ramach szkolenia zawodowego podstawowego oraz kursów specjalistycznych dla rzeczników dyscyplinarnych, policjantów pełniących funkcję oskarżycieli publicznych, kursów z zakresu taktyki i techniki przesłuchań, zwalczania przestępczości narkotykowej, likwidacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków, ujawniania, identyfikacji i zabezpieczenia mienia podlegającego zajęciu w postępowaniu przygotowawczym, z zakresu uzyskiwania informacji z Internetu dla policjantów zwalczających przestępczość komputerową.
Kadra Zakładu Służby Kryminalnej uczestniczy także w spotkaniach profilaktycznych z uczniami szkół powiatu legionowskiego, a problematyka tych zajęć dotyczy głównie bezpieczeństwa w Internecie, cyberprzemocy oraz zagadnień prawnych i walki z uzależnieniami od środków psychoaktywnych[1].

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ WSPÓŁPRACUJE Z:

- **Komendą Główną Policji w zakresie szkolenia zawodowego podstawowego i kursów specjalistycznych,**
- **Centralnym Biurem Śledczym w zakresie realizacji zajęć na kursach specjalistycznych dotyczących neutralizacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków,**
- **Komendą Stołeczną Policji w ramach realizacji zajęć na kursach specjalistycznych w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej oraz odbywania praktyk zawodowych,**
- **Polską Wytwórnią Papierów Wartościowych w zakresie zabezpieczenia dokumentów,**
- **Grupą Allegro i Grupą InPost oraz Stowarzyszeniem Dystrybutorów Telewizyjnych „SYGNAŁ" w zakresie zwalczania przestępczości komputerowej i kradzieży sygnału telewizyjnego,**
- **komendami powiatowymi (miejskimi) Policji w zakresie odbywania praktyk zawodowych przez pracowników Zakładu[2].**

Na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat Zakład funkcjonował w strukturach CSP jako: Zakład Prawa (1900–1993); Zakład Taktyki Kryminalistycznej (1993–2000); Zakład Służby Kryminalnej (2000–2004); Zakład Prawa i Taktyki Kryminalistycznej (2004–2006) i od 2006 r. do chwili obecnej Zakład Służby Kryminalnej. Komórką kierowali kolejno: nadkom. Jerzy Skowron (1990–1995), mł. insp. Anna Korus (1995–1997), mł. insp. Marek Flis (1997–2000), mł. insp. Wiesław Malczyk (2000–2002), mł. insp. Stanisław Ziarczyk (2002–2004), mł. insp. Ireneusz Gruszka (2004–2006),

Plakat Koła Zainteresowań Prawem „Paragraf”

mł. insp. Maryla Sawa-Szeliga (2006–2008), mł. insp. Jerzy Karbarz (2008–2011), podinsp. Dariusz Kaszuba (2011–2013), mł. insp. Włodzimierz Nienałtowski (2013–2016). Od 2016 r. komórką kieruje i odpowiada za jej prawidłowe funkcjonowanie mł. insp. Beata Martyniak-Mróz.

NAUCZANIE NA SZKOLENIU ZAWODOWYM PODSTAWOWYM

Zmiany w treściach nauczania na szkoleniu zawodowym podstawowym policjantów na przestrzeni 30-letniego istnienia Zakładu następowały głównie na skutek wprowadzania do treści nauczania wskazówek i oczekiwań jednostek terenowych, a także pojawiających się ciągle nowych trendów w przestępczości pospolitej i zorganizowanej. Poza treściami kształcenia modyfikacje programów dotyczyły również liczby godzin przeznaczonych na poszczególne jednostki szkolne.

Pierwszy z programów szkolenia zawodowego podstawowego policjantów, opracowany przez Centralny Ośrodek Metodyki Szkolenia Biura Kadr i Szkolenia KGP, został wprowadzony do stosowania **w maju 1995 r.** Przyjęto, że kształcenie słuchaczy tzw. kursu podstawowego będzie odbywać się w systemie stacjonarnym, a jego uczestnikami będą wszyscy nowo przyjęci do służby w Policji. Ponadto zawarto w programie tryb szkolenia, który przewidywał, że kształcenie słuchaczy kursu podstawowego prowadzone będzie głównie w ośrodkach szkolenia komend wojewódzkich Policji, zaś w trybie wyjątkowym realizowane będzie m.in. w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Zakres tematyczny w obszarze prawa przewidywał treści kształcenia, które dotyczyły:

- oceny i podjęcia pierwszej decyzji po ustaleniu przestępstwa i wykroczenia,
- prawidłowego sporządzenia dokumentu ze zgłoszenia o przestępstwie,
- ustalenia tożsamości osoby,
- istoty dowodu w procesie karnym,
- prawidłowego wezwania osoby w charakterze świadka i sporządzenia protokołu z jego przesłuchania,
- opisu wyglądu zewnętrznego człowieka,
- metod zbierania informacji będących w zainteresowaniu Policji,
- sporządzenia wniosku o ukaranie do kolegium do spraw wykroczeń,
- prawidłowego pouczenia sprawcy wykroczenia,
- dokonania czynności sprawdzających w związku z popełnionym wykroczeniem,
- nałożenia mandatu karnego w trybie i wypadkach określonych w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia,
- udzielenia pomocy lub asysty egzekutorowi,
- przeprowadzenia przeszukania pomieszczeń, osób i ich podręcznych przedmiotów oraz innych miejsc.

Sposób realizacji zajęć polegał na prowadzeniu wykładów interaktywnych, ćwiczeń, w tym pracy w grupach. Przewidziano 96 godzin lekcyjnych na zagadnienia prawa i pracy operacyjnej. Oceniając przedmiotowy program nauczania, należy stwierdzić, że przygotowywał on na wysokim poziomie funkcjonariuszy do realizacji zadań z ogólnie rozumianego prawa karnego oraz pracy operacyjnej.

Kolejny program szkolenia zawodowego podstawowego został wprowadzony **w 2004 r.** decyzją nr 602 Komendanta Głównego Policji z dnia **22 listopada 2004 r**. Poszczególne treści kształcenia zostały ujęte w bloki tematyczne, w których wyodrębniono grupy tematyczne z poszczególnymi tezami (jednostki szkolne). Nauczyciele „prawa” realizowali treści programowe w następujących blokach tematycznych:

- ogólne zagadnienia prawne,
- praca operacyjna,
- przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu i wolności oraz taktyka ich zwalczania,
- przestępstwa przeciwko mieniu oraz taktyka ich zwalczania,
- wybrane kategorie przestępstw z Kodeksu karnego,
- przestępstwa przeciwko dokumentom i instytucjom państwowym oraz taktyka ich zwalczania,
- prawo o wykroczeniach,
- prawo karne procesowe,
- wybrane zagadnienia prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, pomoc i asysta, immunitety, przepisy karne wybranych ustaw szczególnych.

Wskazany program szkolenia zawodowego podstawowego policjantów realizowany był przez 204 dni szkoleniowe (11 miesięcy), a zagadnienia z prawa karnego materialnego i procesowego oraz praca operacyjna obejmowały połowę okresu szkoleniowego. Był to jeden z najobszerniejszych programów szkolenia z punktu widzenia treści nauczania. Jego szczególnym priorytetem były treści realizowane przez komórki prawa. Było to jedyne (pilotażowe) szkolenie objęte tym programem, oznaczono je symbolem „JP”.

Fot. 1. Terminal mobilny wykorzystywany w trakcie zajęć na szkoleniu zawodowym podstawowym. Zdj. R. Karyś.

Kolejne zmiany do programu szkolenia zawodowego podstawowego zostały wprowadzone decyzją nr 697 Komendanta Głównego Policji z dnia **28 grudnia 2005 r**. (ze zmianami wprowadzonymi decyzją nr 654 z dnia 16 listopada 2006 r.). W programie szkolenia ograniczono w niewielkim stopniu treści programowe, realizowane przez wykładowców zakładu prawa, w obszarze procesu karnego.

Doświadczenia kolejnych lat w zakresie szkolenia podstawowego doprowadziły do kolejnej modyfikacji programu szkolenia, wprowadzonej decyzją nr 821 Komendanta Głównego Policji z dnia **19 listopada 2007 r**. Program szkolenia został opracowany zgodnie z metodologią tzw. modułów umiejętności zawodowych, w których zadania służbowe w zawodzie policjanta na stanowisku aplikanta stanowią zarówno kryterium doboru, jak i organizacji treści nauczania. Zagadnienia prawne przeznaczone do realizacji stanowiły jedno z ośmiu podstawowych zadań zawodowych, którym odpowiadają tzw. **jednostki modułowe**. Jednostki modułowe realizowane przez wykładowców prawa zostały podzielone na mniejsze obszary nauczania – tzw. **jednostki szkolne** – odpowiadające kolejnym etapom realizacji kształcenia, których wyodrębniono łącznie dla prawa 25 (314 godzin lekcyjnych). Korekta programu szkolenia zawodowego podstawowego dokonana decyzją nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia **11 stycznia 2010 r**. wprowadziła w jednostkach modułowych i szkolnych tzw. **kluczowe punkty nauczania** jako elementy niezbędne do osiągnięcia zakładanych celów szkolenia w ramach danej jednostki szkolnej. Znacznie zredukowano liczbę godzin lekcyjnych na realizację treści programowych przeznaczonych na obszary prawa (ok. 30% czasu). Następnej zmiany programu szkolenia zawodowego podstawowego dokonano decyzją nr 347 Komendanta Głównego Policji z dnia **5 listopada 2012 r**. Po raz kolejny zmniejszono liczbę godzin lekcyjnych przeznaczonych pierwotnie na realizację prawa karnego materialnego oraz procesowego. Kolejna korekta programu szkolenia zawodowego podstawowego nastąpiła po wprowadzeniu przez Komendanta Głównego Policji decyzji nr 410 z dnia **25 września 2013 r**., która wprowadziła niewielkie zmiany w treściach nauczania, nieodnoszące się do zakresu zadań – treści programowych przypisanych Zakładowi, podobnie jak wprowadzenie decyzji nr 244 Komendanta Głównego Policji z dnia **9 lipca 2014 r**.

Druga największa zmiana, jaka została wprowadzona w szkoleniu zawodowym podstawowym, nastąpiła po wejściu decyzji nr 405 Komendanta Głównego Policji **z 2016 r**. Wprowadzono do szkolnictwa policyjnego program szkolenia zawodowego podstawowego przeznaczony do realizacji w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkole Policji w Katowicach, Szkole Policji w Pile, Szkole Policji w Słupsku oraz w Ośrodku Szkolenia Policji w Łodzi z siedzibą w Sieradzu. Program został opracowany z uwzględnieniem zagadnień bezpośrednio związanych z prawami człowieka i etyką zawodową policjanta. Nowy program wydłużył czas trwania szkolenia.

Aktualnie realizowany program szkolenia zawodowego podstawowego został wprowadzony decyzją nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia **22 maja 2019 r**. Program przewiduje ogółem 1123 godziny dydaktyczne (143 dni), z czego na treści programowe realizowane przez Zakład Służby Kryminalnej przeznaczono łącznie 270 godzin lekcyjnych. Treści kształcenia z zakresu prawa obejmują: prawo karne materialne i prawo wykroczeń (173 godziny lekcyjne), taktykę kryminalistyczną (53 godziny lekcyjne), korupcję (4 godziny lekcyjne) oraz wykorzystanie systemów informatycznych (40 godzin lekcyjnych). Obecnie realizowany program szkolenia zawodowego podstawowego policjantów spełnia oczekiwania w zakresie przekazywanych treści nauczania, a przede wszystkim przygotowuje absolwentów do wykonywania zadań służbowych w komórkach pionu prewencyjnego. Zasadne wydaje się wprowadzenie w programie szkolenia wybranych aspektów prawa cywilnego i administracyjnego, ponieważ sami absolwenci zgłaszają potrzebę uzupełnienia swojej wiedzy w tym zakresie.

NAUCZANIE NA KURSACH SPECJALISTYCZNYCH

Zakład Służby Kryminalnej w szkoleniu specjalistycznym policjantów prowadzi m.in.:

- kurs specjalistyczny w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej;
- kurs specjalistyczny w zakresie neutralizacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków, ukierunkowany głównie na wykorzystanie wiedzy przy praktycznym neutralizowaniu miejsc nielegalnej produkcji narkotyków;
- kurs specjalistyczny z zakresu taktyki i techniki przesłuchań, przygotowujący do sprawnego i skutecznego wykonywania zadań służbowych dotyczących prowadzenia rozmowy, w tym rozmowy operacyjnej, ale także wywiadu, w tym operacyjnego, oraz dokonywanie rozpytań na potrzeby prowadzonych przez Policję postępowań, przesłuchanie świadka oraz podejrzanego;
- kurs specjalistyczny w zakresie uzyskiwania informacji z Internetu dla policjantów zwalczających przestępczość komputerową przygotowujący policjantów do realizacji zadań z zakresu zwalczania przestępczości komputerowej i umiejętności uzyskiwania i interpretowania informacji z Internetu, służących usprawnieniu prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa komputerowe;
- kurs specjalistyczny dla policjantów z zakresu wykorzystania zasobów informacyjnych Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, innych systemów policyjnych, systemów pozapolicyjnych oraz Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych, przygotowujący policjantów do wykonywania zadań związanych z wykorzystaniem zasobów informacyjnych Krajowego Systemu Informacyjnego Policji;

– kurs specjalistyczny w zakresie czynności zmierzających do zabezpieczenia majątkowego i nadzoru nad tymi czynnościami, podczas którego policjanci poznają metody i sposoby ustalania składników majątkowych sprawców przestępstw oraz sporządzają niezbędną dokumentację procesową.

Ponadto Zakład od 2008 r. ma w tzw. opiece merytorycznej kurs specjalistyczny dla policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego. Aktualny program nauczania na kursie został określony w załączniku do decyzji nr 205 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego (Dz. Urz. KGP poz. 90). Celem ww. kursu jest podniesienie kwalifikacji zawodowych oraz przygotowanie policjantów do profesjonalnego wykonywania powierzonych im zadań w zakresie nadzoru nad czynnościami wyjaśniającymi i występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia. Po ukończeniu kursu policjanci są przygotowani do realizacji zadań z zakresu dokonywania formalnej i merytorycznej oceny materiałów zgromadzonych w toku czynności wyjaśniających, wykonywania funkcji oskarżyciela publicznego w postępowaniu sądowym oraz sporządzania środka zaskarżania, w tym: apelacji, zażalenia i sprzeciwu. Zarówno program nauczania na kursie, jak też katalog zadań, do realizacji których program ma przygotować, był zmieniany. W pierwszym programie kursu specjalistycznego dla policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego, stanowiącym załącznik do decyzji nr 846 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 listopada 2007 r. (Dz. Urz. KGP Nr 22, poz. 166 oraz z 2010 r. Nr 9, poz. 44), przewidziano jedynie 37 godzin dydaktycznych podczas 5 dni szkoleniowych. Mając na uwadze rzetelne przygotowanie policjantów do realizacji zadań służbowych, na mocy decyzji nr 64 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego, program nauczania poszerzono m.in. o zajęcia praktyczne. Zajęcia programowe obejmowały 75 godzin dydaktycznych i trwały 10 dni szkoleniowych.

Natomiast aktualnie obowiązujący program nauczania z 19 czerwca 2019 r. został uzupełniony o zagadnienia dotyczące gromadzenia materiału dowodowego w sprawach o wykroczenia przeciwko porządkowi i bezpieczeństwu w ruchu drogowym, ze szczególnym uwzględnieniem zachowań polegających na przekraczaniu prędkości przez kierujących pojazdami. Ponadto program rozszerzono o zagadnienia dotyczące zadań oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w ruchu drogowym, ujawnione za pomocą przyrządów kontrolno-pomiarowych. Słuchacze ww. kursów uczestniczą w zajęciach dydaktycznych realizowanych z udziałem przedstawicieli Biura Prewencji i Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji, Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Stołecznej Policji, a także jednostek Policji szczebla powiatowego. Absolwenci kursów posiadają wiedzę i umiejętności z zakresu materialnego prawa wykroczeń, przepisów karnych ustaw szczególnych, czynności wyjaśniających oraz postępowania w sprawach o wykroczenia, w tym sporządzania środków zaskarżenia.

W celu promowania wiedzy i umiejętności praktycznych policjantów służby prewencyjnej oraz motywowania funkcjonariuszy do doskonalenia kwalifikacji zawodowych,

Plakat finału II Ogólnopolskiego Konkursu dla Policjantów – Oskarżycieli Publicznych.

w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie został przeprowadzony dniach 19–20 listopada 2018 r. pod patronatem Komendanta Głównego Policji I Ogólnopolski Konkurs dla Policjantów – Oskarżycieli Publicznych. W dniach 18–19 listopada 2019 r. odbył się II finał Konkursu – pod patronatem honorowym Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komendanta Głównego Policji.

Konkurs ma na celu poszerzenie wiedzy i doskonalenie umiejętności zawodowych funkcjonariuszy pełniących funkcję oskarżyciela publicznego, a w szczególności:

– doskonalenie zawodowe związane z podniesieniem kwalifikacji zawodowych policjantów służby prewencyjnej, w tym poprzez sprawdzenie wiedzy i umiejętności funkcjonariuszy pełniących funkcję oskarżyciela publicznego;
– wyłonienie najwszechstronniejszego policjanta pełniącego funkcję oskarżyciela publicznego, który potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę i umiejętności na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego;
– utrwalanie wśród policjantów przekonania, że tylko działanie zgodne z przepisami prawa, w tym etyką zawodową, prawami człowieka, polityką antykorupcyjną i antydyskryminacyjną, może przyczynić się do pozytywnej społecznej oceny Policji;
– kształtowanie pozytywnego wizerunku Policji;
– przybliżenie społeczeństwu problematyki służby policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego;
– podnoszenie prestiżu społecznego policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego[3].

Fot. 2. Finał I Ogólnopolskiego Konkursu dla Policjantów – Oskarżycieli Publicznych. Zdj. R. Karyś.

Fot. 3. Trofea finału I Ogólnopolskiego Konkursu dla Policjantów – Oskarżycieli Publicznych. Zdj. R. Karyś.

Profesjonalizacja działań Policji wymaga stałego podnoszenia wiedzy i umiejętności zawodowych policjantów służby prewencyjnej. Dlatego udział w konkursie stworzył policjantom taką możliwość, stanowiąc formę doskonalenia zawodowego związanego z podniesieniem kwalifikacji zawodowych funkcjonariuszy. Doświadczenie zdobyte podczas konkurencji konkursowych może być wykorzystane w codziennej służbie, a ponadto przyczynić się do podniesienia jakości wykonywania zadań służbowych przez oskarżycieli publicznych.

PODSUMOWANIE

Proces kształcenia funkcjonariuszy w zakresie prawa przebiega w Zakładzie Służby Kryminalnej w trzech obszarach. Pierwszy z nich obejmuje kształcenie z zagadnień prawa karnego materialnego i procesowego oraz prawa wykroczeń. Kolejnym jest przekazywanie wiedzy – w podstawowym zakresie – o pracy operacyjnej. Taktyka kryminalistyczna kształci funkcjonariusza w obszarze wywiadu, obserwacji doraźnej i poszukiwania osób ukrywających się przed organami ściągania i wymiarem sprawiedliwości. Trzeci z elementów obejmuje wykorzystywanie systemów informatycznych w pracy Policji.

Kształcenie specjalistyczne obejmuje swoimi treściami zagadnienia dla policjantów realizujących zadania związane ze zwalczaniem przestępczości narkotykowej, odzyskiem mienia, pełnieniem funkcji oskarżyciela publicznego, czynnościami kontrolnymi oraz zwalczaniem cyberprzestępczości.

Zadania w tym obszarze realizuje doświadczona i wykwalifikowana kadra funkcjonariuszy – nauczycieli, którzy przez wiele lat zdobywali doświadczenie w pracy policyjnej. Na podkreślenie zasługuje fakt, że każdy z nich posiada wykształcenie prawnicze lub techniczne w zakresie informatyki, a także systematycznie podnosi swoje kompetencje i doskonali umiejętności. Połączenie wiedzy, doświadczenia i kierunkowego wykształcenia kadry ZSK zapewnia dobry poziom szkolenia funkcjonariuszy. Można stwierdzić, że budowany od 2017 r. zespół nauczycieli Zakładu stanowi wzór pod względem realizacji zadań w zakresie kształcenia – z obszaru prawa, pracy operacyjnej i systemów informatycznych – w jednostkach szkoleniowych Policji. Na pochwałę zasługuje organizacja pracy, jakość kształcenia i odpowiedni dobór środków dydaktycznych do trudnej problematyki z zakresu prawa.

Dodatkowo, poza swoimi regulaminowymi obowiązkami, nauczyciele organizują przedsięwzięcia mające na celu popularyzację zagadnień prawnych. W zakładzie funkcjonują m.in. Koło Zainteresowań Prawem „Paragraf" oraz zespół wdrażający dobre praktyki w obszarze przeciwdziałania przestępstwom korupcji i ich zwalczania oraz wykrywania ich sprawców.

Opracowano z wykorzystaniem materiałów podinsp. Ewy Jakimiuk i podinsp. Jerzego Misiaka z Zakładu Służy Kryminalnej

[1] *Zakład Służby Kryminalnej*, www.csp.edu.pl/csp/pion-dydaktyczny/5,Zaklad-Sluzby-Kryminalnej.pdf [dostęp: 16.04.2020 r.].

[2] Tamże.

[3] N. Dziubała, KWP/NSZZP – *Ogólnopolski konkurs dla policjantów oskarżycieli publicznych*, https://www.nszzpwlkp.pl/aktualnosc,6952,7.htm [dostęp: 16.04.2020 r.].

Summary

Criminal Service Unit in the process of police officers' education

One of the elements of a police officer's preparation for the service is the development of his skills in applying provisions of the law. In the article there have been presented the activities of the Criminal Service Unit of the Police Training Centre, which provides classes in criminal law, procedural law and misdemeanour law, chosen elements of the operational work as well as the use of computer police systems. It has been indicated that the amendments to provisions of the law, which occurred in the course of the last 30 years, affected the operation of the described organizational unit, proper preparation of the staff, teaching materials as well as training curricula. It has been emphasized that the longstanding experience allowed to build the team of the teaching staff, which prepares officers for the service in the Police in a professional way.

Tłumaczenie: Renata Cedro

Kształcenie funkcjonariuszy na kursie specjalistycznym W ZAKRESIE ZWALCZANIA PRZESTĘPCZOŚCI NARKOTYKOWEJ

mł. insp. Beata Martyniak-Mróz
Kierownik Zakładu Służby Kryminalnej CSP

asp. Wojciech Nawrocki
Zakład Służby Kryminalnej CSP

Narkomania – stałe lub okresowe używanie w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich[1].
Narkobiznes jest zjawiskiem bardzo dynamicznie rozwijającym się zarówno w Polsce, jak i na świecie. Grupy przestępcze czerpią ogromne zyski z tego procederu. Dysponują najnowszą technologią wytwarzania narkotyków oraz starannie opracowanymi metodami ich rozprowadzania.

Według statystyk prowadzonych przez Komendę Główną Policji liczba ujawnionych przez komendy wojewódzkie Policji plantacji konopi w ostatnich latach wyniosła odpowiednio: w 2017 r. – 1208, w 2018 r. – 1224, a w 2019 r. – 1237. Waga zabezpieczonych narkotyków w postaci marihuany kształtowała się następująco w poszczególnych latach: w 2017 r. – 2 354 776,3 g, w 2018 r. – 2 770 636,1 g, a w 2019 r. – 2 437 866,9 g.
Z uwagi na rosnący problem narkotykowy w Polsce i zgłaszane liczne uwagi w tym zakresie, decyzją nr 202 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 czerwca 2018 r. został opracowany nowy program nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej[2].
W porównaniu z poprzednim programem obecnie obowiązujący został uzupełniony o aspekty dotyczące aktualnej sytuacji na rynku narkotykowym w Polsce, istniejące trendy w zwalczaniu przestępczości narkotykowej oraz rozwój technologiczny w tym zakresie. Wprowadzono również charakterystykę współczesnych metod działania grup przestępczych. Ponadto uwzględniono treści dotyczące użycia psa służbowego w zwalczaniu przestępczości

Wykres nr 1. Liczba sztuk zabezpieczonych konopi i waga zabezpieczonego narkotyku w postaci marihuany.

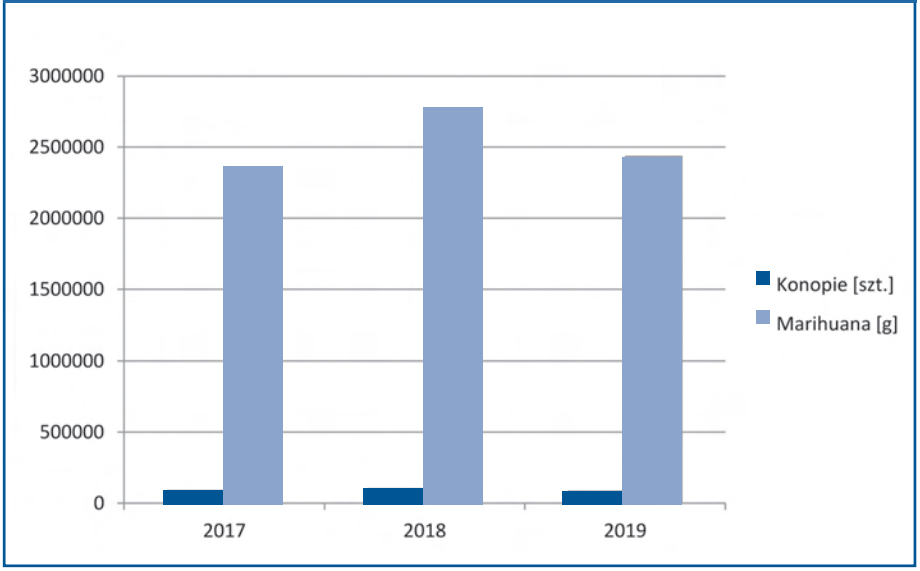

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji.

Wykres 2. Liczba ujawnionych plantacji konopi w latach 2017–2019.

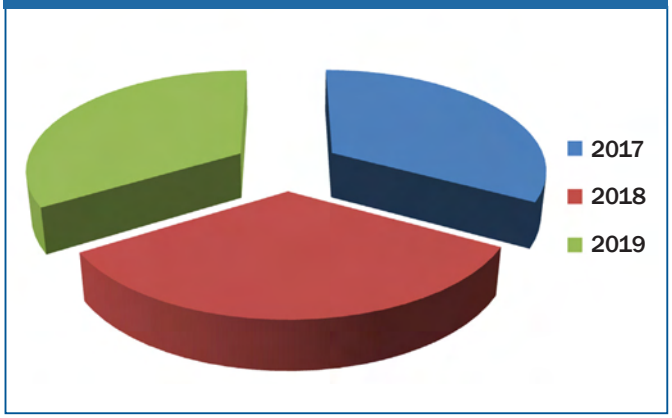

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji.

narkotykowej, zagrożenia wynikające z możliwości wybuchu przestrzennego oraz z obecności materiałów i urządzeń wybuchowych na miejscu nielegalnej produkcji narkotyków.
Program szkolenia wzbogacono ponadto o informacje dotyczące nowych substancji psychoaktywnych (NPS), prekursorów i pre-prekursorów oraz nielegalnych upraw konopi innych niż włókniste, a także charakterystykę nielegalnych laboratoriów produkujących narkotyki.
Z uwagi na charakter przekazywanej wiedzy i kształtowanych umiejętności w programie nauczania ujęto rekomendację, iż zajęcia mają być realizowane w pomieszczeniach wyposażonych w środki dydaktyczne mające zapewnić osiągnięcie przez słuchaczy określonych celów kształcenia[3].
Centrum Szkolenia Policji poszło za ciosem i postanowiło przygotować taką pracownię narkotykową, jakiej w szkole policyjnej jeszcze nigdy nie było.
Na terenie Centrum Szkolenia Policji w Legionowie do szkolenia policjantów na kursie zwalczania przestępczości narkotykowej została przygotowana nowa pracownia narkotykowa. Została wyposażona w najnowszy sprzęt, który ma na celu przygotować policjantów do poznania specyfiki procederu i do jego skutecznego zwalczania. Całe najnowsze wyposażenie zostało zakupione przez pion logistyczny CSP i złożone oraz odpowiednio przygotowane do prezentacji przez kadrę dydaktyczną Zakładu Służby Kryminalnej.
Na wyposażeniu pracowni obecnie znajdują się zestawy „Growbox" i „Homebox". Są to specjalne namioty, które są wykorzystywane przez przestępców jako szklarnie do upraw takiego narkotyku jak marihuana. Odpowiednie zestawienie wyposażenia namiotu powoduje, że wszelkie parametry potrzebne do uprawy rośliny są spełnione. Dzięki temu przestępcy mają pełną kontrolę nad szybkością wzrostu roślin oraz ilością uzyskanego narkotyku. Zyski z takiego przedsięwzięcia są ogromne. Namiot jest dostosowany do każdego rodzaju pomieszczenia. Jest on łatwy w montażu i szybko można go przenieść. Powoduje to, że dana plantacja może być szybko zdemontowana i przeniesiona w inne, nawet bardzo odległe miejsce. Przestępcy, wyposażając takie namioty, zaopatrują je w odpowiedni osprzęt, który ma na celu ukrycie nielegalnej działalności przed organami ścigania. Zastosowanie odpowiednich filtrów, całego zestawu wentylacji, oświetlenia, dedykowanych systemów upraw, nawozów itp. jest kosztowne, ale powoduje, że uprawa jest bardzo trudna do wykrycia przez organy ścigania. Drugim, ale nie mniej istotnym powodem dobrego wyposażenia takich namiotów jest możliwość czerpania z uprawy ogromnego i szybkiego zysku.
Przestępcy działający w narkobiznesie potrafią zagospodarować i przystosować pod uprawy marihuany hale, wynajęte domy, piwnice, czyli praktycznie każde pomieszczenie i każdy teren. Następnie wyposażają je w specjalny sprzęt, który jest taki sam jak w ww. namiotach, w zależności od wielkości danej uprawy. Zyski, jakie osiągają przestępcy z takich plantacji, mogą być liczone w setkach tysięcy, a nawet milionach złotych.
Mając na uwadze powyższe, w trakcie realizacji szkolenia słuchaczom przedstawia się m.in. kryteria doboru miejsca do upraw marihuany oraz uwarunkowania, na jakie zwracają

Fot. 1. Zajęcia na kursie specjalistycznym w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej. Pracownia narkotykowa CSP w Legionowie. Zdj. R. Karyś.

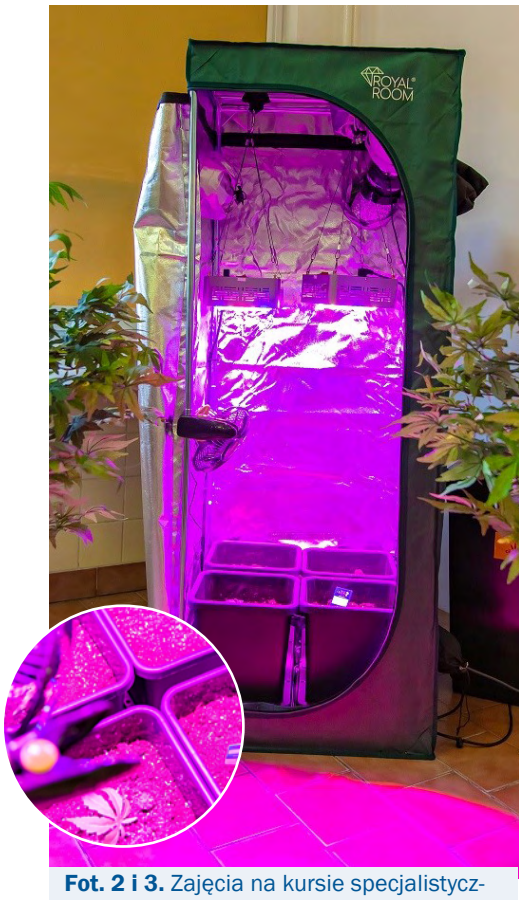

Fot. 2 i 3. Zajęcia na kursie specjalistycznym w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej. „Growbox" – pracownia narkotykowa CSP w Legionowie. Zdj. R. Karyś.

Fot. 4. System automatycznego nawadniania AutoPot. Zdj. W. Nawrocki.

uwagę przestępcy podczas planowania tego procederu. Największy nacisk kadra kładzie na proces przedstawienia urządzenia takiego miejsca i zamontowanie przez przestępców specjalnego oprzyrządowania w taki sposób, aby uprawa nie była możliwa do wykrycia przez organy ścigania. Słuchaczom zwraca się też uwagę na prawidłowe zabezpieczenie materiału procesowego. Kolejnym istotnym aspektem jest bezpieczeństwo samych policjantów podczas likwidacji nielegalnych upraw.

Kolejnym elementem wyposażenia pracowni narkotykowej, jaki znajduje się w CSP, jest system automatycznego nawadniania AutoPot. Jest on wykorzystywany przez przestępców do upraw marihuany w warunkach szklarniowych w domach, piwnicach, halach, growboxach itd. Stanowi bardzo skuteczną metodę nawadniania uprawy stosowaną zarówno do upraw bezglebowych hydroponicznych, jak również upraw, w których substratem jest ziemia, kokos lub wełna mineralna zmieszana z perlitem lub keramzytem.

AutoPot umożliwia nawadnianie roślin bez dozoru nawet przez okres dwóch tygodni. Precyzyjne dozowanie wody z rozpuszczonymi w niej substancjami odżywczymi wyklucza potrzebę stałego monitorowania skali kwasowości i zasadowości roztworów wodnych związków chemicznych. Kluczowym punktem w całym systemie nawadniania jest grawitacja. Dzięki niej grupy przestępcze eliminują konieczność montażu skomplikowanych i kosztownych urządzeń. Powoduje to, że takie uprawy są bardzo trudne do wykrycia przez organy ścigania i może je obsługiwać właściwie każdy. Uprawy te nie wymagają technicznej i praktycznej wiedzy i są – w zależności od potrzeby – bardzo łatwe w rozbudowie o kolejne elementy.

Kolejnym elementem wyposażenia pracowni są torby do separacji pyłku z rośliny marihuany. Zestaw Bubble Bag składa się z 5 worków o gramaturze sita liczonych w mikronach. Dzięki zastosowaniu tego systemu otrzymywany jest tzw. kief wykorzystywany do wytwarzania haszyszu. Kief jest bardzo poszukiwany na czarnym rynku i osiąga na nim zawrotne ceny.

Separacja pyłku to jedna z metod otrzymywania kiefu przedstawianych przez wykładowców podczas zajęć. Policjanci zapoznają się z nowymi metodami wytwarzania narkotyków, czyli ze sposobami działania przestępców, w celu skutecznego zwalczania ich nielegalnej działalności.

Kolejną atrakcją w pracowni CSP są specjalnie przygotowane walizki z zawartością atrap narkotyków, jakie najczęściej są sprzedawane przez dealerów narkotykowych w Polsce. Podczas realizacji zajęć dokładnie charakteryzuje się poszczególne środki, przedstawia skutki ich działania oraz sposoby prawidłowego ich zabezpieczania.

W pracowni narkotykowej CSP nie mogło zabraknąć modelu syntezy jednego z najbardziej znanych w Polsce i na świecie narkotyków, czyli amfetaminy.

Nauczyciele CSP we współpracy z policjantami z Laboratorium Kryminalistycznego KSP stworzyli model takiej syntezy. Użyto do tego celu szkła i sprzętu laboratoryjnego. Za jego pomocą przedstawia się słuchaczom metodę produkcji amfetaminy. Kolejnym etapem jest prezentacja prawidłowej i bezpiecznej neutralizacji takiego miejsca oraz jego prawidłowego procesowego zabezpieczania. Przy okazji realizacji tej czynności wykładowcy podkreślają konieczność zapewnienia bezpieczeństwa policjantów podczas ujawnienia laboratorium.

Fot. 5. Bubble Bag. Zdj. W. Nawrocki.

Fot. 6. Prasa do pyłku kwiatowego – do sprasowania oddzielonego materiału z rośliny. Zdj. R. Karyś.

Fot. 7. Atrapy narkotyków. Zdj. R. Karyś.

Fot. 8. Model syntezy amfetaminy – ćwiczenia w pracowni CSP. Zdj. R. Karyś.

Pracownia narkotykowa w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie jest bardzo nowocześnie wyposażona i przygotowana do szkolenia funkcjonariuszy zwalczających przestępczość narkotykową. Pełni ona funkcję niezwykle interesującej pomocy dydaktycznej, która istotnie wpływa na wzrost atrakcyjności i efektywność realizowanych zajęć dydaktycznych. Słuchacze doceniają możliwość poznania nowych rozwiązań w tej niezwykle szybko rozwijającej się dziedzinie. Zakład Służby Kryminalnej posiada też wykwalifikowaną kadrę, na bieżąco współpracującą z przedstawicielami komórek organizacyjnych Policji, które na co dzień realizują zadania w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej w naszym kraju. Kadra zakładu zdaje sobie sprawę, że wiedza w tej dziedzinie rozwija się w bardzo szybkim tempie i – aby szkolenie było skuteczne – musi być na bieżąco uaktualniane i uzupełniane. Z tego właśnie powodu nauczyciele policyjni CSP stale zdobywają nowe doświadczenia poprzez m.in. współpracę z Drug Enforcement Administration, poszczególnymi biurami Komendy Głównej Policji, komendami wojewódzkimi Policji, CBŚP, CLKP i innymi jednostkami organizacyjnymi Policji, których przedstawiciele wspierają CSP i wspomagają proces dydaktyczny poprzez aktywne uczestnictwo w zajęciach dydaktycznych, realizowanych przez Zakład Służby Kryminalnej.

Autorzy artykułu są przekonani, że pracownia narkotykowa CSP będzie systematycznie, w miarę rozwoju nowych technologii, doposażana w najnowszy sprzęt, spełniający zarówno oczekiwania kadry nauczającej, jak i słuchaczy kolejnych kursów specjalistycznych w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej.

[1] Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852, z późn. zm.), art. 4 pkt 11.

[2] Dz. Urz. KGP poz. 74.

[3] Decyzja nr 202 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej.

Bibliografia

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852, z późn. zm.).

Decyzja nr 202 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej (Dz. Urz. KGP poz. 74).

Uprawa roślin, http://uprawaroslin.com.pl/autopot/ [dostęp: 21.04.2020 r.].

Summary

Training officers in the specialist course in fighting drug crime

The most important assumptions of the new curriculum for the specialist course in fighting drug crime, implemented in June 2018, were presented in the article. Authors described possibilities of using in the teaching process the modernly equipped drug laboratory established in PTC. They emphasized that such a teaching aid indeed influences the increase of attractiveness of carried out classes and provides the achievement of teaching goals for courses participants.

Tłumaczenie: Jarosław Michalak

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA CSP

jako element kształtowania nowego modelu policjanta po 1989 r.

podinsp. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróz

Naczelnik Wydziału Wydawnictw i Poligrafii CSP

Haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro
(przysł. *Czerpie wodę przetakiem, kto bez ksiąg chce być żakiem*)

W artykule dokonano przeglądu 30-letniej działalności wydawniczej CSP w celu ukazania, że jest ona istotnym elementem kształtowania nowego modelu policjanta po 1989 r. We wstępie scharakteryzowano okres transformacji ustrojowej i jego wpływ na formowanie się Policji, a następnie w 3 częściach obejmujących kolejne 10-lecia wyodrębniono najistotniejsze prace lub grupy zagadnień, wokół których koncentrowały się publikacje wydane z inicjatywy CSP, Komendy Głównej Policji czy MSWiA.

PRZEMIANA USTROJOWA I UTWORZENIE POLICJI

Efektem transformacji ustrojowej w 1989 r., która objęła sferę polityczną, ekonomiczno-gospodarczą i społeczną, była również przebudowa resortu spraw wewnętrznych oraz stworzenie polskiego prawa policyjnego zbliżonego do unormowań państw prawnych.

6 kwietnia 1990 r. sejm przyjął nowe akty prawne, nazwane pakietem ustaw policyjnych, a wśród nich ustawy regulujące organizację i działalność urzędu ministra spraw wewnętrznych oraz dwóch podległych mu formacji – Urzędu Ochrony Państwa oraz Policji. 12 października 1990 r. uchwalono natomiast ustawę o Straży Granicznej. 1 października 1996 r. Urząd Ochrony Państwa został wyłączony ze struktur Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i podporządkowany bezpośrednio prezesowi Rady Ministrów[1]. Uchwalone wówczas akty prawne stanowiły nie tylko nową, normatywną regulację działalności organów ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, lecz także pewien przełom jakościowy w kształtowaniu postaw prawnych funkcjonariuszy Policji i realizowanych przez nie celów[2].

Policja miała służyć społeczeństwu i z nim współpracować. Stworzono podstawy prawne współpracy Policji z samorządem lokalnym oraz nakreślono obszary współdziałania: tworzenie systemów bezpieczeństwa lokalnego, poprawa wizerunku Policji oraz nowoczesne zarządzanie Policją uwzględniające badania opinii publicznej. Ponieważ transformacja ustrojowa przyniosła wzrost zagrożeń, które wcześniej były w Polsce marginalne, a mianowicie przestępczości zorganizowanej, terroryzmu, nowych form przestępczości gospodarczej, zamachów bombowych i działalności międzynarodowych gangów przestępczych, Policja musiała nauczyć się z nimi skutecznie walczyć. W tym celu utworzono Centralne Biuro Śledcze KGP, a później wprowadzono instytucje prawne – świadka koronnego, zakupu kontrolowanego[3]. Dla profesjonalnego działania policjantów kluczowe stało się także odpowiednie szkolenie i wymiana doświadczeń w ramach coraz liczniejszych kontaktów z policją Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych.

Ważną zmianą było także przywrócenie międzywojennej zasady apolityczności Policji, zarówno całej formacji, jak i poszczególnych funkcjonariuszy, których od 1990 r. obowiązuje ustawowy zakaz przynależności do partii politycznych. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 10 kwietnia 2002 r. potwierdził zgodność tego zakazu z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, a także Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencją o Ochronie Praw Człowieka[4]. Konsekwencją przemiany ustrojowej oraz nowego prawa policyjnego były również zmiany kadrowe, w których wyniku na początku 1993 r. Policja przyjęła 30 tysięcy zupełnie nowych funkcjonariuszy. Ich przeszkolenie powierzono przebudowanemu w 1990 r. szkolnictwu policyjnemu, w tym m.in. utworzonemu w dniu 27 sierpnia 1990 r. Centrum Szkolenia Policji w Legionowie[5].

PUBLIKACJE LAT 90. XX W. DROGA POLSKIEJ POLICJI „NA ZACHÓD"

Zgodnie z zarządzeniem nr 85 Ministra Spraw Wewnętrznych z 27 sierpnia 1990 r. w sprawie utworzenia CSP jednostka ta miała przygotowywać wyspecjalizowane kadry do wykonywania zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa obywateli oraz utrzymaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do zakresu działania CSP należało: szkolenie policjantów w dziedzinach niezbędnych dla służby, a przede wszystkim ruchu drogowego, techniki kryminalistycznej, techniki operacyjnej i obserwacji; prowadzenie innych kursów specjalistycznych uwzględniających potrzeby poszczególnych rodzajów służb Policji, prowadzenie nauczania języków obcych, doskonalenie kadry kierowniczej Policji oraz kształcenie rezerwy tej kadry, współpraca ze szkołami wyższymi i instytucjami naukowymi w zakresie objętym działalnością Centrum, gromadzenie i opracowywanie zbiorów, a także prowadzenie działalności wydawniczej dla potrzeb Centrum i Policji.

W ciągu 30 lat oferta szkoleniowa CSP ulegała rozszerzeniu. W 1995 r. było to 40 kursów[6], w 2010 r. – 67[7], natomiast w 2019 r. – 76.

Różnorodność kursów specjalistycznych oraz centralne położenie CSP, duży teren, dobre zaplecze dydaktyczne i logistyczne oraz bliskość stolicy sprawiły, że szkoła stała się miejscem częstej wymiany wiedzy i doświadczeń przez policjantów z kraju i zagranicy. Organizowano tu liczne przedsięwzięcia ogólnopolskie i międzynarodowe, w tym konferencje, narady i odprawy kadry kierowniczej Policji, seminaria i szkolenia spoza planu szkoleń i kursów organizowanych centralnie. Komendant CSP z upoważnienia Komendanta Głównego Policji reprezentował polską Policję w kilku organizacjach międzynarodowych, odpowiedzialnych za szkolnictwo europejskie – AEPC, MEPA, CEPOL[8]. Wykładowcy z CSP odbyli liczne staże zagraniczne oraz uczestniczyli w szkoleniach prowadzonych w Centrum przez ekspertów z Wielkiej Brytanii, Francji, USA i Niemiec. Ponadto w latach 1998–2016 w ramach CSP funkcjonowało Międzynarodowe Centrum Szkoleń Specjalistycznych Policji (MCSSP), które przeprowadziło ogromną liczbę przedsięwzięć szkoleniowych z udziałem policjantów z niemal całego świata.

Od początku istnienia CSP działalność wydawnicza prowadzona przez Wydział Wydawnictw wspierała zarówno proces dydaktyczny CSP, jak i liczne projekty i przedsięwzięcia realizowane przez kierownictwo formacji oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w „tworzeniu modelu policji nie tylko sprawnej, ale przede wszystkim przyjaznej ludziom i cieszącej się zaufaniem społecznym"[9].

Funkcję programową działalności wydawniczej związanej z procesem dydaktycznym pełniła Rada Wydawnicza pod przewodnictwem Zastępcy Komendanta CSP do spraw dydaktycznych. Różnorodność specjalności, w których CSP szkoliło policjantów, sprawiła, że wydawane przez szkołę publikacje dotyczyły wszystkich rodzajów służby policyjnej i różnych dziedzin nauki, których znajomość była niezbędna w profesjonalnym wykonywaniu zadań przez Policję. Były wśród nich prace m.in. z zakresu prawa, kryminalistyki, kryminologii, prewencji, taktyki i technik interwencji, informatyki, ruchu drogowego, dowodzenia, metodyki, psychologii, kynologii. Wydział wspierał poligraficznie także większość przedsięwzięć międzynarodowych organizowanych przez MCSSP.

PRAWO

Prawo policyjne

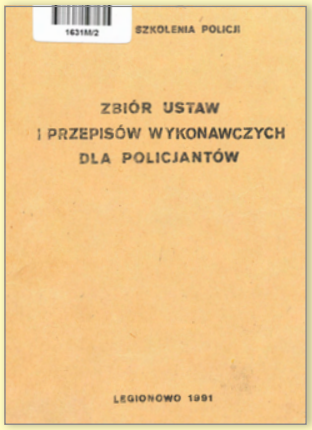

Zbiór ustaw i przepisów wykonawczych dla policjantów, 1991.

„Warunkiem właściwego i efektywnego wykonywania zadań przez funkcjonariusza Policji jest dobra znajomość przepisów prawnych"[10], dlatego jedną z pierwszych publikacji Wydziału Wydawnictw CSP był *Zbiór ustaw i przepisów wykonawczych dla policjantów* obejmujący ustawę o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, ustawę o Policji, ustawę o Urzędzie Ochrony Państwa, uchwalone w dniu 6 kwietnia 1990 r., oraz ustawę o ochronie granicy państwowej i obszerny fragment ustawy o Straży Granicznej, uchwalone 12 października 1990 r., a także przepisy wykonawcze do ustawy o Policji (według stanu prawnego na dzień 31 stycznia 1991 r.)[11], dotyczące organizacji pracy resortu na nowych zasadach oraz określające warunki, sposoby realizacji przez policjantów i funkcjonariuszy UOP zadań związanych z bezpieczeństwem obywateli oraz utrzymaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wśród wydanych w tym czasie publikacji z zakresu prawa międzynarodowego dotyczącego użycia środków przymusu bezpośredniego należy wymienić *Podstawowe zasady użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy porządku prawnego. Rezolucja VIII Kongresu ONZ w sprawie zapobiegania przestępczości i postępowania z przestępcami*, tłum. i red. nauk. A. Rzepliński (1991). W przyjętej rezolucji kongres ONZ wzywał Państwa Członkowskie do wzięcia pod uwagę i respektowania przyjętych zasad w praktyce i ustawodawstwie.

Fot. 1. Uczestnicy konferencji naukowej pn. „Prawa człowieka a policja" zorganizowanej w CSP we współpracy z Helsińską Fundacją Praw Człowieka, 27–28 września 1990 r. Zdj. ze zbiorów mł. insp. w st. spocz. Juliana Mościbrodzkiego, Naczelnika Wydziału Wydawnictw i Poligrafii CSP w latach 1990–2010.

Prawa człowieka a policja

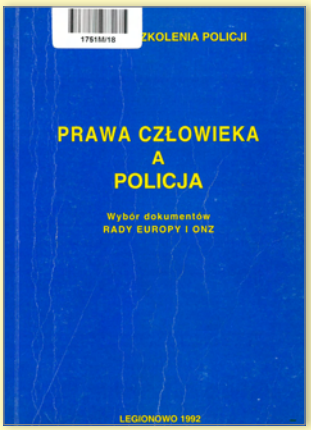

Prawa człowieka a policja. Wybór dokumentów Rady Europy i ONZ, 1992.

Na początku lat 90. Helsińska Fundacja Praw Człowieka, w ramach działań na rzecz zbudowania nowej policji w demokratycznej Polsce, organizowała w CSP szkolenia w zakresie praw człowieka dla policjantów. „Dbaliśmy o to, żeby wykładowcami byli najlepsi ludzie w kraju, znani profesorowie, bo już sam ten fakt działał stymulująco na naszych słuchaczy" – wspomina Rzepliński, który koordynował te szkolenia razem z Markiem Nowickim „Fizykiem". „Nie odmawiał nam nikt, chociaż nie mogliśmy zaoferować dużych pieniędzy za wykłady. Ludziom naprawdę się chciało, taki wtedy panował klimat"[12].

Do efektów współpracy CSP z HFPC należą publikacje z serii dotyczącej praw człowieka. Pierwsza z nich – *Prawa człowieka a policja. Wybór dokumentów Rady Europy i ONZ* – stanowiła tłumaczenie 9 aktów prawnych Rady Europy i ONZ poświęconych przede wszystkim pracy policji – traktatów międzynarodowych, rezolucji i deklaracji regulujących m.in. postępowanie osób i instytucji stosujących prawo, ścigających przestępców i strzegących bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Niektóre z tych aktów prawnych były publikowane w języku polskim po raz pierwszy, a ich znajomość wraz z przystąpieniem Polski do Rady Europy (26 listopada 1991 r.) stała się konieczna. We wstępie *Od Wydawcy* wskazano adresatów publikacji:

> *Wydawnictwo to adresujemy przede wszystkim do policjantów, głównie tych, którzy przez podejmowane działania i decyzje mogą wpływać na kształtowanie modelu funkcjonariusza policji, stosownie do wypracowanych standardów światowych*[13].

We *Wprowadzeniu* zaznaczono, że znajomość międzynarodowych standardów praw człowieka jest w pracy policjanta nieodzowna i że ustalono je po to, by określić minimalne wymagania w stosunku do funkcjonariuszy prawa, aby rozumieli oni dążenie każdej jednostki do wolności od arbitralnej władzy. Podkreślono, że standardy są oparte na wspólnym doświadczeniu państw prawnych oraz na obserwacji patologii służb policyjnych w państwach autorytarnych i totalitarnych. Wskazano też uniwersalny model policjanta w państwie demokratycznym:

> *Policjant jest najczęściej dostępnym przeciętnemu obywatelowi przedstawicielem państwa, dostępnym w jego codziennym doświadczeniu pieszego, kierowcy, sprzedawcy, kibica sportowego, uczestnika demonstracji, ofiary przestępstwa. W tym sensie policjant odgrywa często podstawową rolę w skutecznej ochronie praw i wolności ludzi. Policjant jest (powinien być) sługą prawa, będąc jednocześnie bardzo często jego pierwszym interpretatorem, który decyduje niejednokrotnie o tym, czy prawo zostało naruszone i o sposobie ochrony naruszonego porządku. Aby patrol policji umiał ocenić daną sytuację zgodnie z prawem, nie wystarczy tylko znajomość np. norm prawa drogowego, lecz konieczne jest także zrozumienie i wewnętrzna akceptacja istoty państwa prawa. Jest to tym bardziej konieczne, gdyż policjant pracujący poza komisariatem jest narażony na agresję słowną i fizyczną, a także na utratę życia. Policjant – z jednej strony – staje też często wobec pokusy korupcji przez osoby zainteresowane zaniechaniem ścigania ujawnionego przestępstwa, z drugiej zaś – przed pokusą nadużycia siły lub broni palnej wobec osoby, która przed ujęciem zachowywała się agresywnie lub mimo przedstawionych jej dowodów nie przyznaje się do winy.*
> *Praca policji jest bacznie obserwowana przez społeczeństwo, które nie akceptuje bezradności wobec przestępców, ale też nie jest skłonne zaakceptować samowoli działań, zabawy w kowbojów, w której reguły gry określa przypadek i prawo silniejszego. Jak wskazuje doświadczenie i dwuwiekowa historia policji i więziennictwa, ludzie pragną, by oni sami i ich mienie było skutecznie chronione, ale w granicach prawa*[14].

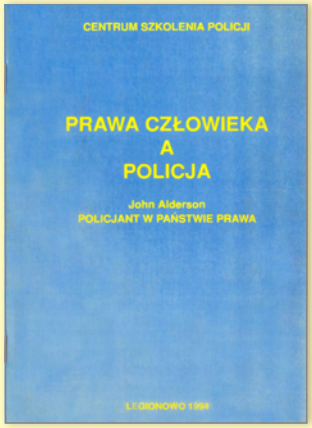

Prawa człowieka a policja. Policjant w państwie prawa, 1994.

Autorem kolejnej publikacji z tej serii – *Prawa człowieka a policja. Policjant w państwie prawa* – był John Alderson, emerytowany wyższy oficer policji angielskiej, wieloletni ekspert Rady Europy w sprawach policji. Jak zauważył, w świecie idealnym policja byłaby niepotrzebna – porządek w społeczeństwie osiągnięto by w wyniku porozumienia, wzajemnej tolerancji i oddania władzy w ręce autentycznych autorytetów. Jednak w rzeczywistości w większości państw silnym instrumentem wymuszającym poszanowanie prawa jest policja i proces karny. Tworząc te instrumenty, społeczeństwa muszą jednak uważać, by system stworzony do ochrony społeczeństwa, nie stał się instrumentem zniewolenia i nie pozbawił go podstawowych wolności. Ponadto powinny zadbać o właściwy dobór i przeszkolenie policjantów, aby mogli swoje trudne zadania wykonywać prawidłowo z etycznego punktu widzenia[15]. J. Alderson zwrócił też uwagę na respektowanie godności ludzkiej w zachowaniu funkcjonariusza, na konieczność jego bronienia się przed cynizmem i zobojętnieniem wobec ludzi, których widzi nieraz w najtrudniejszych i najbardziej poniżających sytuacjach. Podkreślił, że policja często zdobywa specjalne uprawnienia w zakresie inwigilacji czy zbierania informacji, a korzystając z nich legalnie, narusza prawo do prywatności czy pokrewne mu wolności. Powinna jednak działać w ramach prawa krajowego oraz podlegać przepisom i zaleceniom praw człowieka, gdyż tylko w ten sposób można zachować właściwe standardy jej postępowania[16]. Alderson twierdził, że tam, gdzie policję uważa się za siłę służebną wobec praw człowieka w szczególności i wszelkich działań humanitarnych, może ona oczekiwać poparcia społecznego.

Prawa i obowiązki policji, jej funkcje i style działania zostały przez niego zdefiniowane na podstawie trzech dokumentów: *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, *Kodeksu postępowania funkcjonariuszy porządku prawnego* i *Deklaracji o policji*. Proponowane rozwiązania zostały skierowane do wszystkich policjantów państw członkowskich Rady Europy, dlatego praca została wydana jako jej oficjalna publikacja.

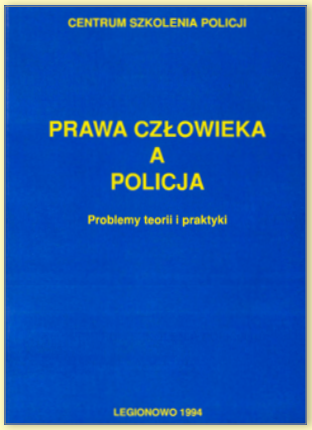

Prawa człowieka a policja. Problemy teorii i praktyki, 1994.

Idea następnej książki z tej serii – *Prawa człowieka a policja. Problemy teorii i praktyki* – powstała w czasie spotkań seminaryjnych organizowanych przez HFPC w CSP w Legionowie. Jak zauważono we *Wprowadzeniu*, wzory zachowań policji przyswajane przez dziesiątki lat praktyki w państwie prawa oraz wzory jej zachowań upowszechniane w państwie prerogatywnym dzieli przepaść cywilizacyjna, a jej zasypywanie to proces trudny, długotrwały i wymagający wielu przedsięwzięć, w tym edukacyjnych. Zmiana systemu społecznego w Polsce oznaczała również zmianę przedmiotów nauczania w szkołach policyjnych, np. wprowadzenie przedmiotu dotyczącego praw człowieka, wzorem szkół i akademii policyjnych państw zachodnich[17]. Publikacja miała być elementem budowy systemu nauczania praw człowieka w Polsce. Adresowano ją do policjantów i funkcjonariuszy innych służb mundurowych, zwłaszcza więziennej i straży miejskiej[18]. Zawierała obszerną analizę praw i wolności człowieka (osobistych i publicznych), ich filozofii, historii i źródeł, a także m.in. omówienie zagadnienia równości i niedyskryminacji, obowiązków obywatela i jego prawa do oporu oraz uprawnień policji na tle norm ONZ i Rady Europy. Uzupełnienie stanowiło bogate orzecznictwo Europejskiego Komitetu i Trybunału Praw Człowieka oraz przykłady wystąpień polskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawach osób poszkodowanych w wyniku działania policji (milicji). W końcowej części zamieszczono przegląd europejskich standardów w zakresie nauczania praw człowieka w policji oraz propozycje dotyczące zasad szkolenia z tego zakresu w Polsce.

Dziennik Urzędowy i „Biuletyn Prawny" KGP

Ze względu na to, iż na początku lat 90. proces informatyzacji w Polsce był mało zaawansowany, przepisy prawa, w tym także zarządzenia czy rozkazy Komendanta Głównego Policji, publikowano jedynie w formie drukowanej. Najpierw wydawano pojedyncze akty prawne, później powstał publikator Komendy Głównej Policji.

W latach 1998–2011 CSP wydawało drukiem Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji, od 2011 r. on jest wydawany przez KGP w formie elektronicznej[19].

Od 1998 do 2012 r. wydawnictwo CSP opublikowało także 43[20] numery „Biuletynu Prawnego", czasopisma, w którym Biuro Prawne KGP prowadziło wymianę informacji prawnej, wykładni prawnej i poglądów prawniczych dotyczących prawa policyjnego i powszechnie obowiązującego.

Powody, dla których powstało czasopismo, zostały przedstawione m.in. w *Tezach wystąpienia Komendanta Głównego Policji na seminarium radców prawnych Policji 27 listopada 1997 r.*:

> *W demokratycznym państwie prawnym, którego podstawy dała nam Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Policji przypada szczególna rola. Ma ona, jak wiadomo, obowiązek chronić życie i zdrowie ludzi oraz bezpieczeństwo i porządek publiczny. Do wykonania tych zadań jest wyposażona w różne, często drastyczne środki ingerencji w podstawowe prawa i wolności obywatelskie. Stoimy przed problemami: jak skutecznie chronić ludzi i zbiorowości ludzkie przed zamachami na ich dobra, nie naruszając jednocześnie prawa; jak wykształcić policjanta prawego, szlachetnego, nawet troskliwego dla słabych, a jednocześnie skutecznego wobec przestępców.*
>
> *Przede wszystkim określane prawem uprawnienia policjanta wobec obywateli powinny być zrozumiałe, jasne i precyzyjne. Ale nie wszystko, niestety, jest proste. System prawny, zwłaszcza w okresie dochodzenia do struktur europejskich, staje się coraz bardziej skomplikowany, co sprawia, iż częściej będziemy sięgać do interpretacji prawa, wykładni wymagającej rozległej wiedzy prawniczej i ogólnej oraz sprawności i rzetelności zawodowej[21].*

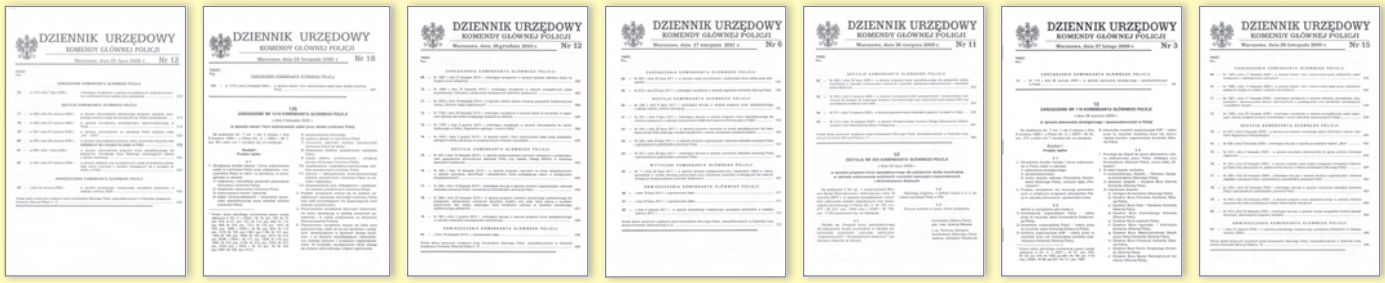

Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji, wydawany drukiem w latach 1998–2011.

„Biuletyn Prawny", wydawany w latach 1998–2012.

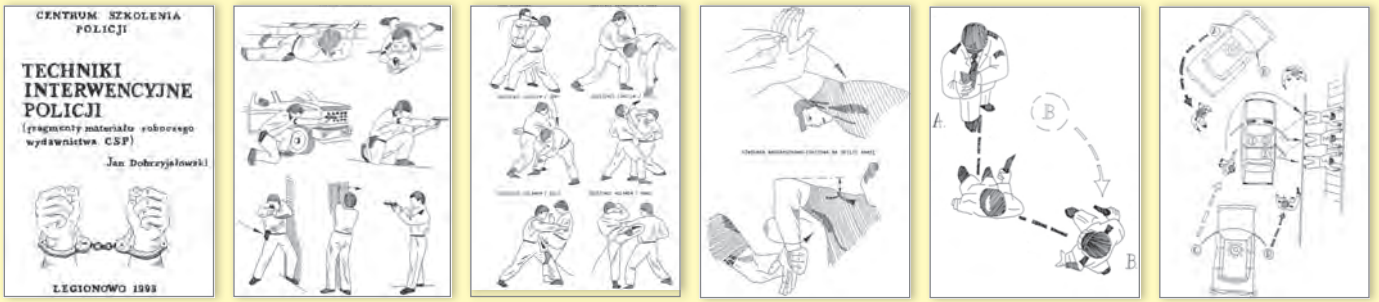

J. Dobrzyjałowski, *Techniki interwencyjne Policji*, 1993.

PREWENCJA I TECHNIKI INTERWENCJI

Policjant musi działać sprawnie i skutecznie. Zarówno w szkoleniu zawodowym podstawowym, jak i we wszystkich kursach doskonalenia zawodowego prowadzonych w CSP ogromną rolę odgrywało zawsze kształcenie umiejętności praktycznych. Realizację tego celu miały wspierać zarówno cała infrastruktura, doświadczenie wykładowców i instruktorów, jak i środki i pomoce dydaktyczne. Podstawową formę szkolenia w tym zakresie stanowił oczywiście trening, jednak od początku proces ten był wspierany także przez publikacje. Należy tu wspomnieć o dość niezwykłej pracy wykładowcy CSP – J. Dobrzyjałowskiego, *Samoobrona i techniki interwencyjne Policji* (1994), w której techniki interwencji policyjnych zaprezentowano w formie opisowo-rysunkowej. Był to obszerny materiał stanowiący instruktaż skutecznego i bezpiecznego przeprowadzania interwencji. W formie opisowo-rysunkowej przedstawiono również treści materiału J. Dobrzyjałowskiego, J. Hachulskiego, A. Rudnickiego, *Pałka typu TONFA. Techniki użytkowe* (1996).
Do publikacji, które miały w tych latach przygotowywać przełożonych do usprawniania systemu organizacji służby prewencyjnej, należały: *Analiza zagrożeń. Planowanie i nadzorowanie służby patrolowej* K. Czarneckiego, A. Osierdy i T. Węgłowskiego (1996); *System dowodzenia pododdziałami zwartymi Policji (*1997) oraz U*trzymanie gotowości do działań oddziałów prewencji Policji* w *aspekcie codziennej służby patrolowej* K. Kosińskiego (1997), wszystkie wydane w serii „Biblioteka Doskonalenia Zawodowego".

ZWALCZANIE TERRORYZMU

W latach 80. terroryzm stał się zagrożeniem o charakterze globalnym i coraz częściej był tak traktowany w stosunkach międzynarodowych oraz przez służby poszczególnych państw. Istotną część publikacji CSP z 1990 r. stanowiły prace z zakresu tej problematyki. Należały do nich pozycje dotyczące przeznaczenia, systemu naboru i szkoleń policyjnych pododdziałów antyterrorystycznych, wyposażenia i uzbrojenia, przykładów operacyjnej aktywności, jak publikacja J. Pawlika, *Jednostki i ogniwa przeznaczone do fizycznego zwalczania terroryzmu* (poufne), czy dotyczące psychologiczno-fizjologicznych aspektów negocjacji, taktyki prowadzenia pertraktacji oraz koncepcji stworzenia systemu negocjacyjnego w Polsce oraz szkolenia i doskonalenia kwalifikacyjnego funkcjonariuszy wytypowanych do pełnienia funkcji negocjatorów – tegoż, *Negocjacje z osobami przetrzymującymi zakładników.* Publikacja T. Aleksandrowicza, *Prawne problemy zwalczania współczesnego terroryzmu* stanowiła analizę ówczesnych przepisów prawnych w zakresie zwalczania terroryzmu, zarówno w ujęciu krajowym, jak i międzynarodowym. Na istotną serię o tej tematyce złożyły się też wydane w latach 90. i wielokrotnie wznawiane skrypty dotyczące taktyki minersko-pirotechnicznej w działaniach antyterrorystycznych, izraelskiego systemu wyszkolenia strzeleckiego stosowanego w najbardziej wyspecjalizowanych jednostkach antyterrorystycznych Europy, terroru bombowego, planowania operacji antyterrorystycznej i dowodzenia nią, a także systemu znaków i sygnałów usprawniających przekazywanie informacji podczas działań antyterrorystycznych. Do tych materiałów, przeznaczonych dla funkcjonariuszy jednostek antyterrorystycznych i uczestników kursów minersko-pirotechnicznych prowadzonych w CSP, należały: *Taktyka minersko-pirotechniczna w działaniach antyterrorystycznych*; *Bezpieczeństwo prac minersko-pirotechnicznych w działaniach antyterrorystycznych* oraz *Wykorzystanie materiałów wybuchowych w pracach minersko-pirotechnicznych w działaniach antyterrorystycznych* M. Olbrychta i Jerzego Rutkowskiego; *Antyterrorystyczne wyszkolenie strzeleckie*; *Wybrane elementy taktyki antyterrorystycznej. Technika wejścia do pomieszczeń* oraz *Wybrane elementy taktyki antyterrorystycznej. Użytkowe techniki wysokościowe* K. Jałoszyńskiego.

KRYMINALISTYKA

Rzetelne oględziny przeprowadzone przez policjanta oraz ich prawidłowe udokumentowanie to podstawa postępowania przygotowawczego, do edukacji w tej dziedzinie przywiązywano (i dalej się przywiązuje) zatem dużą wagę. Od 1991 r.

Wybrane publikacje z zakresu działań antyterrorystycznych, lata 90.

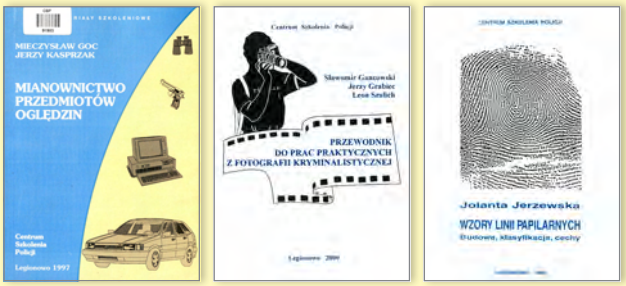

Wybrane publikacje z zakresu kryminalistyki, lata 90.

w CSP były wydawane publikacje z zakresu kryminalistyki dla uczestników szkolenia zawodowego podstawowego i kursów specjalistycznych oraz techników kryminalistyki w jednostkach terenowych policji.

„Postępy Kryminalistyki"

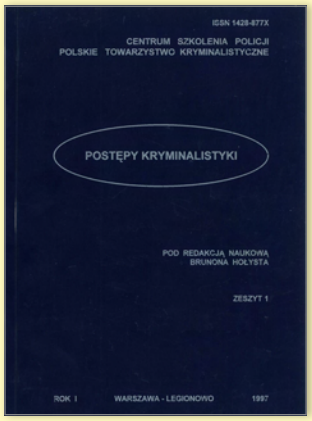

„Postępy Kryminalistyki", 1997.

Od 1996 r. do 2006 r. CSP wraz z Polskim Towarzystwem Kryminalistycznym wydawało periodyk „Postępy Kryminalistyki" pod redakcją naukową B. Hołysta (tomy 1–16 i zeszyty 1–2). Czasopismo stanowiło forum prezentacji zagadnień teorii i praktyki zwalczania przestępczości. Było kierowane do osób zajmujących się problematyką bezpieczeństwa publicznego, zarówno teoretyków, jak i praktyków. Artykuły zawierały informacje o aktualnych osiągnięciach kryminalistyki i nowościach techniki kryminalistycznej. Dziś zwraca uwagę fakt, że już tom wydany w czerwcu 1997 r. był poświęcony przestępczości komputerowej, zagrożeniom systemów sieciowych i nadużyciom w telefonii komórkowej. Opublikowano w nim referaty z seminarium zorganizowanego wspólnie przez CSP i Szkołę Komputerową Multitrade.

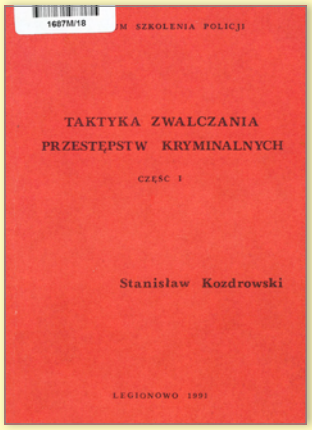

Taktyka zwalczania przestępstw kryminalnych, 1991.

KRYMINOLOGIA

Wszyscy policjanci muszą mieć przynajmniej podstawową wiedzę z dziedziny kryminologii, która zajmuje się osobą sprawcy przestępstwa, przyczynami jego czynu i warunkami społecznymi, w jakich go dokonał. W latach 90. CSP wydało kilka skryptów z tego zakresu. W publikacjach S. Kozdrowskiego, *Taktyka zwalczania przestępstw kryminalnych*, cz. I, II i III (1991, 1992), zostały przedstawione ogólna charakterystyka i podział przestępstw kryminalnych, zagadnienia z zakresu profilaktyki, taktyki ścigania oraz zwalczania przestępstw pospolitych, a także przestępstw na tle seksualnym, zabójstw, przeciwdziałania i zwalczania narkomanii oraz postępowań w sprawach o pożary. W 1996 r. wydano *Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu publicznemu. Wybrane zagadnienia*, publikację poświęconą metodyce zwalczania przestępczości kryminalnej.

Przestępczość narkotykowa

Transformacja ustrojowa lat 90. otworzyła Polsce dostęp do wspólnego wolnego rynku, który jednak obejmował nie tylko produkty legalne, ale także nielegalne, takie jak narkotyki. Po raz pierwszy produkcja narkotyków i obrót nimi, w tym ich

Wybrane publikacje CSP z zakresu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości narkotykowej, lata 90.

import, weszły w ręce zorganizowanych grup przestępczych[22]. Na to wyzwanie polska Policja odpowiedziała zarówno wymianą doświadczeń i współpracą z policją państw zachodnich, jak i profesjonalnymi szkoleniami oraz publikacjami z tego zakresu. CSP wydało m.in. *Sekretny język narkomanów* K. Stępniaka (1992) oraz 4 opracowania przygotowane przez Centralną Organizację do Zwalczania Nielegalnego Handlu Narkotykami: *Środki depresyjne zakłócające działanie centralnego układu nerwowego*; *Środki pobudzające działanie centralnego układu nerwowego*; *Środki halucynogenne zakłócające działanie centralnego układu nerwowego* oraz *Sposoby ukrywania narkotyków stosowane przez handlarzy* (1993, tłum. z jęz. franc.). Kompendium wiedzy o narkotykach naturalnych i syntetycznych oraz źródło informacji o metodach walki z przestępczością narkotykową i procedurach dochodzeniowo-śledczych w sprawach o narkotyki stanowiła publikacja *Stosowanie prawa o narkotykach. Podręcznik ONZ dla funkcjonariuszy porządku prawnego* (1995, tłum. z jęz. ang.).

Analiza kryminalna, 1999.

Analiza kryminalna

Patrząc z perspektywy współczesności, trzeba przypomnieć również publikację CSP *Analiza kryminalna (uaktualniona wersja 2.0.)* Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnych – Interpolu[23] (1999). Zgodnie z definicją Interpolu z 1992 r. analiza kryminalna to ustalanie i domniemywanie związków pomiędzy danymi o działalności przestępnej a innymi, potencjalnie z nimi powiązanymi, w celu ich wykorzystania przez organy ścigania i sądownictwo[24]. W publikacji przedstawiono podstawowe definicje związane z analizą kryminalną, ujednoliconą strukturę, rodzaje i formy analizy wraz z przykładami, techniki i metody jej prowadzenia, praktyczne wskazówki dotyczące tworzenia jednostki pełniącej funkcję analityczną, szkolenia kadry kierowniczej, rekrutacji i selekcji analityków, wykorzystania programów komputerowych i nowoczesnej technologii. Omówiono także rolę analizy kryminalnej przeprowadzanej przez Sekretariat Generalny Interpolu jako nowoczesnego narzędzia wsparcia w zwalczaniu przestępczości międzynarodowej. Polska Policja przyjęła standardy dotyczące wymiany informacji oraz sposobów jej wykorzystania i obecnie analiza kryminalna – oparta na międzynarodowych zasadach – jest niezwykle skutecznym narzędziem w obszarze wymiany informacji i walki z przestępczością[25].

„Biuletyn Informacyjno-Koordynacyjny" KGP

W latach 1999–2003 wydawano „Biuletyn Informacyjno-Koordynacyjny", niejawny kwartalnik Biura Koordynacji Służby Kryminalnej (później Biura Służby Kryminalnej) KGP. Łącznie ukazało się 12 numerów tego czasopisma[26].

INFORMATYKA

Wybrane publikacje CSP z zakresu informatyki, lata 90.

Z zakresu informatyki na początku lat 90. CSP wydawało głównie przewodniki zawierające praktyczne informacje dotyczące systemów informatycznych stosowanych wówczas w Policji.

POLICJA INNYCH KRAJÓW I WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

W latach 90. polska Policja analizowała doświadczenia policji państw zachodnich i uczyła się współpracy międzynarodowej na nowych zasadach. Miało to swoje odzwierciedlenie zarówno w szkoleniach prowadzonych w CSP, jak i w wydanych w tym okresie publikacjach. Zarys rekrutacji, szkolnictwa, zadań i struktury organizacyjnej policji USA przedstawił J. Kamiński w *Uwagach dotyczących zadań i organizacji systemu policyjnego USA* (1990). Wydano także publikacje na temat funkcjonowania Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej – Interpol (1993 i 1998), wymiany informacji policyjnych: systemów Interpolu i Schengen (1993) oraz pracę *Europejska współpraca policyjna*, red. nauk. W. Czapliński (1999).

Międzynarodowe Konferencje Policji/Milicji Kryminalnej 1992–1996, 1996.

Publikacja *Międzynarodowe Konferencje Policji/ Milicji Kryminalnej 1992–1996* (1996) podsumowała dorobek organizowanych w CSP konferencji policji kryminalnej, mających na celu poprawę efektywności prowadzonego rozpoznania oraz zwalczania międzynarodowej przestępczości kryminalnej, wiążącej się z transformacją społeczno-polityczną w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Konferencje miały na celu zorganizowanie współdziałania policji/milicji Polski, Białorusi, Estonii, Litwy, Łotwy, Mołdowy i Ukrainy oraz zwiększenie wymiany doświadczeń, informacji i koordynacji działań zwłaszcza wobec najgroźniejszych przestępstw popełnianych przez obywateli dawnego Związku Radzieckiego (przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko mieniu, transgranicznej przestępczości gospodarczej). Od 1993 r. uczestniczyli w nich w charakterze obserwatorów przedstawiciele policji Europy Zachodniej, a od 1994 r. również USA i Interpolu. Publikacja zawierała zapowiedź utworzenia w CSP europejskiej specjalistycznej szkoły policyjnej (MCSSP)[27]. Ostatnia Międzynarodowa Konferencja Policji/Milicji Kryminalnej odbyła się w listopadzie 1997 r.

NAUCZANIE JĘZYKÓW OBCYCH

Wybrane publikacje z zakresu nauczania języków obcych, lata 90.

W latach 90. w związku z wiodącą rolą CSP w intensywnym szkoleniu językowym policjantów ukazało się również kilka publikacji z tego zakresu. W 1995 r. został wydany *Francusko-polski mały słownik terminów policyjnych* (przygotowany we współpracy z lektorami francuskimi, oddelegowanymi w owym czasie do pracy w Centrum)[28], w 1996 r. ukazały się trzy tomy *Rozmówek dla policjantów* (polsko-rosyjskie, polsko-niemieckie i polsko-francuskie, a w każdym tomie dodatkowo znajdowała się wersja polsko-angielska). Publikacje zawierają słownictwo i zwroty, dotyczące informacji ogólnej, danych personalnych i szczegółowego rysopisu. Wprowadzono również słownictwo i zwroty z zakresu ruchu drogowego, przeszukania osób, bagażu i pojazdów, a także pierwszej pomocy. W 1998 r. wydano *Kieszonkowy słownik pirotechniczny niemiecko-polski i polsko-niemiecki.*

PSYCHOLOGIA

Jak wynika z badań[29], przynajmniej raz na kilka dni: 51% policjantów spotyka atak słowny bądź wulgarne zachowanie, 46% z nich spotykają prowokacje słowne ze strony osób, wobec których prowadzą czynności, 45% badanych jest obiektem krytyki i presji społecznej, a 42% z nich przynajmniej kilka razy w tygodniu styka się z poczuciem bezkarności osób, wobec których prowadzą interwencje. W związku z tym w szkoleniach, konferencjach i w publikacjach CSP z zakresu psychologii znalazły odbicie dwa ogromne i ciągle aktualne zagrożenia, na które narażeni są policjanci, a mianowicie nieuzasadniona, niekontrolowana agresja i stres, a także sposoby zapobiegania i przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom. W latach 90. wydano prace: *Agresja i metody jej przeciwdziałania. Odniesienia do praktyki edukacyjnej i działań prewencyjnych policji* (materiały pokonferencyjne, 1994) oraz B. Dłużyk, *Stres psychiczny i sposoby jego zwalczania*, 1998.

METODYKA

W CSP powstawały również różne materiały metodyczne dla nauczycieli policyjnych oraz przewodniki – dla uczestników kursów. W latach 90. wydano m.in. *Przewodnik metodyczny dla słuchaczy zaocznego kursu aspiranckiego służb logistycznych* oraz *Przewodnik metodyczny dla słuchaczy zaoczne-*

go kursu podoficerskiego służb logistycznych (1995, 1997); R. i S. Hermanowie, *Materiały pomocnicze dla słuchaczy kursu podstawowego* (1997); I. Kamiński, L. Korzec, I. Krawczyk, *Wybrane zagadnienia z zakresu kursu podstawowego policjantów,* cz. I (1997) oraz R. Duda, *Metodyka realizacji filmów dydaktycznych na potrzeby szkolnictwa policyjnego* (1997).

KYNOLOGIA

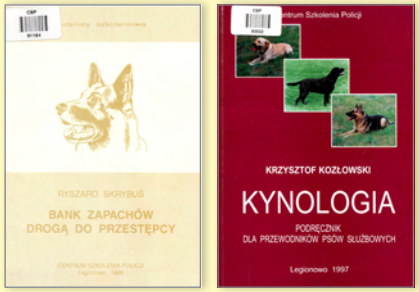

Do pierwszych publikacji z zakresu szkolenia przewodników i tresury psów należały: R. Skrybuś, *Bank zapachów drogą do przestępcy* (1996) oraz *Kynologia. Podręcznik dla przewodników psów służbowych* K. Kozłowskiego (1997).

SERIA „BIBLIOTEKA DOSKONALENIA ZAWODOWEGO"

Od 1996 do 2004 r. Komenda Główna Policji – we współpracy z CSP i WSPol – wydawała serię „Biblioteka Doskonalenia Zawodowego". Poszczególne tomy o jednolitej szacie graficznej, autorstwa głównie policjantów z całego kraju, były na przemian przygotowywane do druku i wydawane przez wydawnictwo CSP i wydawnictwo WSpol oraz rozsyłane do jednostek organizacyjnych Policji w całym kraju. O doborze tematyki poszczególnych tytułów oraz o wysokości nakładów decydowało kolegium redakcyjne pod przewodnictwem Zastępcy Komendanta Głównego Policji[30]. W latach 90. tematyka tych publikacji dotyczyła prewencji i technik interwencji, taktyki wykrywania przestępczości oraz informatyki. W 2004 r. CSP wydało w tej serii m.in. książki *Podręcznik policjanta służby prewencyjnej. Cz. I* , *Podręcznik policjanta służby wspomagającej* i *Psychologia i etyka w praktyce służb kryminalnych – wyzwanie XXI wieku.*

Seria „Biblioteka Doskonalenia Zawodowego", lata 1996–2004.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA CSP W LATACH 2000–2010

Polska Karta Praw Ofiary

Drugie dziesięciolecie działalności wydawniczej rozpoczęło wydanie w 2000 r. *Polskiej Karty Praw Ofiary* na zlecenie KGP. W *Przedmowie* do publikacji Minister Sprawiedliwości Hanna Suchocka wskazała, że:

> *Karta jest zestawieniem obowiązujących praw przysługujących ofiarom przestępstw wraz z instrukcją, konkretnie czego i od kogo ofiary przestępstw mogą się domagać. Karta ma stanowić pomoc dla każdego pokrzywdzonego w sytuacji, gdy jego prawa nie są respektowane oraz przypominać policjantom, prokuratorom i sędziom, że dążąc do zebrania materiału dowodowego oraz ustalenia i osądzenia faktycznych sprawców przestępstw, nie mogą zapominać o szczególnej sytuacji pokrzywdzonego*[31].

Polska Karta Praw Ofiary, 2000.

We *Wprowadzeniu* podkreślono, że Policja, zabiegając o przychylność społeczeństwa dla swoich działań i ich aprobatę, musi pamiętać o ofiarach przestępstw, ponieważ największa odpowiedzialność za oceny, jakie wystawią one wymiarowi sprawiedliwości, spoczywa właśnie na niej. To policjanci bowiem są z reguły pierwszymi przedstawicielami systemu sprawiedliwości, z którymi pokrzywdzeni mają do czynienia po zaistnieniu przestępstwa. Zachowanie funkcjonariuszy rzutuje na stosunek ofiar do organów ścigania w ogóle[32].

Służyć i chronić

W 2002 r. został wydany polski przekład publikacji Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża autorstwa doświadczonego holenderskiego policjanta i wykładowcy nauk policyjnych – Ceesa de Rovera, *Służyć i chronić. Prawa człowieka i prawo humanitarne dla policji i sił bezpieczeństwa państwa.* Podręcznik ukazuje reguły prawa humanitarnego

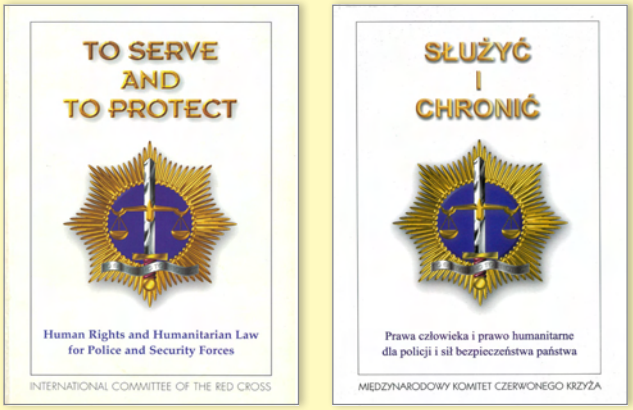

C. de Rover, *Służyć i chronić. Prawa człowieka i prawo humanitarne dla policji i sił bezpieczeństwa państwa*, 2002.

Fot. 2. Spotkanie kierownictwa CSP z przedstawicielem Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, od prawej: Komendant CSP insp. W. Kędzierski, Zastępca Komendanta CSP insp. R. Drożdż, M. Flis, W. Sadowski, J. Mościbrodzki, P. Erdenebayar (MKCK), A. Sobolewska, maj 2002. Zdj. ze zbiorów J. Mościbrodzkiego.

oraz prawa międzynarodowego w nawiązaniu do konkretnych sytuacji operacyjnych, w których muszą być przestrzegane przez członków sił zbrojnych, policjantów i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa[33]. Wydanie polskie zostało uzupełnione wykazem publikacji w języku polskim z lat 1990–2001 z dziedziny praw człowieka i prawa humanitarnego oraz umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Polskę.

Pasje, 2000.

Prace artystów środowiska policyjnego

Na szczególną uwagę zasługuje opracowany merytorycznie i redakcyjnie przez wydawnictwo CSP album *Pasje. Wybór prac artystów środowiska policyjnego*, zawierający ponad 120 reprodukcji plastycznych (malarstwo, rysunek, grafika, rzeźba, tkanina artystyczna) wykonanych przez artystów środowiska policyjnego (KGP, 2000)[34].

Raporty z badań

Wizerunek Policji w oczach opinii publicznej, 2003–2006.

Należy wymienić tutaj 2 serie wydawnicze. Pierwsza z nich to seria sześciu raportów noszących tytuł *Raport o stanie zagrożenia demoralizacją, przestępczością oraz patologiami wśród dzieci i młodzieży* za kolejne lata – od 1999 do 2005 r.
Drugą serią były raporty z badań opinii publicznej dotyczące poczucia bezpieczeństwa i oceny pracy Policji wydawane przez KGP i CSP w latach 2003–2006 – *Wizerunek Policji w oczach opinii publicznej. Badanie TNS OBOP*. Publikacje te stanowią świadectwo, jak ważne było (i jest) dla kierownictwa formacji monitorowanie opinii społeczeństwa na temat pracy Policji i jego zaufania do niej, a także dbanie o to, by zapracować na wzrost pozytywnych ocen. Warto przypomnieć, że według badań OBOP zaufanie do Policji w maju 1990 r. deklarowało 46% Polaków; w marcu 1997 r. – już 65%, ale jej pracę dobrze oceniało wówczas tylko 46% respondentów[35]; w listopadzie 2005 r. – 68% Polaków wyrażało zaufanie do Policji, a 62% dobrze oceniało jej pracę[36]. Według ostatnich badań CBOS natomiast, w styczniu 2016 r. 65% respondentów deklarowało zaufanie do Policji[37], a w marcu 2020 r. 80% – dobrą ocenę jej pracy[38].
Publikacja *Przestępczość w Polsce 1989–2000* (2001) zawierała natomiast uporządkowane dane pochodzące z Policyjnego Systemu Statystyki Przestępczości TEMIDA.

Przed akcesją do Unii Europejskiej

W latach 2003–2004, w okresie przedakcesyjnym, polska Policja przygotowywała się do wprowadzenia zmian systemowych związanych z integracją europejską. Na zlecenie Biura Doradcy Przedakcesyjnego MSWiA CSP kilkakrotnie przygotowało materiały szkoleniowe na płytach CD w ramach umowy twinningowej *Phare Twinning Project for the Police Services*. Wydano też publikacje w ramach projektu finansowanego ze środków UE „Walka z przestępczością": *Przepływ danych informacji wewnątrz Policji. Raport dla kierownictwa polskiej Policji* oraz *Wdrażanie Systemu Zarządzania Jakością.* QUALIWARE (2003, dla KGP); *Przygotowanie regionalnych struktur Policji do integracji europejskiej i współpracy międzynarodowej* (2004, dla KWP w Bydgoszczy).

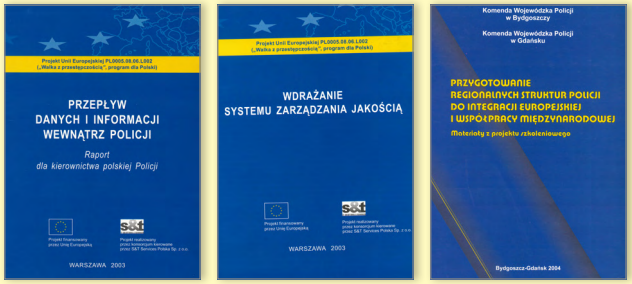

Publikacje wydane przez CSP na rzecz KGP i KWP w ramach przygotowań przedakcesyjnych, 2003–2004.

85-lecie Policji

Historia i rola społeczna formacji policyjnych w jubileuszu 85-lecia, 2005.

Ważną i interesującą publikację podsumowującą 85. rocznicę uchwalenia ustawy o Policji Państwowej stanowiła *Historia i rola społeczna formacji policyjnych w jubileuszu 85-lecia. Materiały z sympozjum naukowego zorganizowanego przez Komendę Główną Policji i Uniwersytet Warszawski 23 lipca 2004 r.* (2005). Prace przedstawicieli świata nauki i Policji zebrane w tym wydawnictwie przybliżają historię służby bezpieczeństwa publicznego oraz porządku publicznego w Polsce od początku państwa do czasów współczesnych.

Ochrona dziecka, 2005.

Ochrona dziecka

W publikacji *Ochrona dziecka. Teoria i praktyka*, red. nauk. B. Hołyst (2005) znalazły się materiały poświęcone wszystkim aspektom ochrony dziecka – badaniom, teorii i praktyce, przedstawione na konferencji zorganizowanej w CSP 23–24 listopada 2004 r. Obszerna problematyka została podzielona na 4 części dotyczące: ogólnej problematyki zagrożeń i ochrony dziecka, psychologicznego ujęcia czynników zagrażających prawidłowemu psychospołecznemu rozwojowi dziecka, profilaktycznego oddziaływania Policji w sprawach nieletnich oraz dzieci jako ofiar wypadków drogowych. Autorami byli wybitni profesorowie, Rzecznik Praw Dziecka, przedstawiciele MSWiA, Policji, fundacji, stowarzyszeń i innych instytucji pomocowych, uczelni, szkół, a także psycholodzy, sędziowie i kuratorzy.

Technologie informacyjne w edukacji policjantów, 2008.

Technologie informacyjne w edukacji policjantów

Znakiem czasów była zorganizowana przez CSP w dniach 17–19 października 2007 r. konferencja, której podsumowanie stanowią materiały pokonferencyjne *Technologie informacyjne w edukacji policjantów* (2008), dotyczące nowoczesnych narzędzi informatycznych w edukacji policjantów i ich codziennej pracy zawodowej. Jak bowiem podkreślono w publikacji, współczesne technologie, których rozwój definiuje wiek XXI jako początek cywilizacji informacyjnej, tworzą zupełnie nowe możliwości organizowania i realizowania procesów edukacyjnych[39].

Zwalczanie handlu ludźmi

W latach 90. zaobserwowano w Polsce nasilenie przestępstw handlu ludźmi, z czasem nasz kraj stał się nie tylko krajem pochodzenia ofiar, ale także krajem tranzytowym, przez który odbywa się transfer ofiar z Europy Wschodniej do Europy Zachodniej, oraz krajem docelowym dla ofiar wykorzystywanych głównie w prostytucji i pracy przymusowej. Resort spraw wewnętrznych prowadził wraz z instytucjami pozarządowymi działania polegające nie tylko na zwalczaniu handlu ludźmi, lecz także na ustanowieniu rozwiązań systemowych w zakresie ochrony i wsparcia ofiar tego rodzaju przestępczości. W 2006 r. wdrożono „Program wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi", opracowano wskazówki dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej dotyczące zasad postępowania wobec osób pokrzywdzonych handlem ludźmi[40]. Wydawnictwo CSP w latach 2006–2009 opublikowało kilka prac MSWiA z tego zakresu, m.in.: *Procedury postępowania z ofiarą/świadkiem handlu ludźmi. Materiały szkoleniowe opracowane przez grupę roboczą zespołu ds. zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi* (2006); *Zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi w Polsce* (2007); *Handel ludźmi w Polsce. Materiały do raportu* (2009).

Wybrane publikacje MSWiA dotyczące handlu ludźmi, wydane przez CSP w latach 2006–2009.

Program „Razem bezpieczniej"

W 2006 r. został ustanowiony Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej" na lata 2007–2015, koordynowany przez MSWiA. Jego celem było ograniczenie skali zjawisk i zachowań budzących powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia, wzrost realnego bezpieczeństwa w Polsce, wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców, zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom poprzez zaktywizowanie i zdynamizowanie działań administracji rządowej na rzecz współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną, a także poprawienie wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej i innych służb działających na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wśród zadań dla Policji w programie znalazły się: rzetelna analiza zagrożeń i realnych potrzeb społeczności oraz stanu służby prewencyjnej i jej współpracy ze strażami gminnymi i innymi podmiotami ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego; zintegrowana organizacja służby i zwiększenie liczby patroli tam, gdzie są najbardziej potrzebne; promowanie i efektywne wykorzystanie możliwości technicznych, a w szczególności monitoringu wizyjnego miejsc publicznych; wzmocnienie roli dyżurnych jednostek organizacyjnych Policji i zwiększenie aktywności dzielnicowego jako policjanta pierwszego kontaktu, który identyfikuje lokalne problemy, dostarcza informacji z rozpoznania rejonu i inicjuje lokalne inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa; budowa lokalnych systemów powiadamiania o zagrożeniach i patologiach, podniesienie jakości realizacji zadań poprzez zwiększenie nadzoru służbowego oraz piętnowanie i eliminowanie przypadków patologii, bierności i braku reakcji na zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicz-

Wybrane publikacje MSWiA związane z programem „Razem bezpieczniej" na lata 2007–2015.

nego; prowadzenie edukacji na rzecz bezpieczeństwa i in. W latach 2007–2010 wydawnictwo CSP opublikowało zarówno sam program, jak i wiele poradników opracowanych przez MSWiA w jego ramach oraz *Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży.*

Wybrane publikacje MSWiA wydane w ramach programu DAPHNE III („Program szczegółowy UE na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrony ofiar i grup ryzyka na lata 2007–2013").

Warto odnotować też inne publikacje MSWiA wydane przez CSP: *Informacja o realizacji zadań w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ochrony granic w 2006 roku*, przekazaną wszystkim posłom i senatorom RP (2007); *Program DAPHNE III „Program szczegółowy UE na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrony ofiar i grup ryzyka na lata 2007–2013"* (2007); *Program przeciwdziałania poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży* (2009) *czy Program „Prawa podstawowe i obywatelstwo". Program Szczegółowy Unii Europejskiej na lata 2007–2013 (część Programu Ogólnego „Prawa Podstawowe i Sprawiedliwość")* (2010).
Ponadto do grupy wydawnictw MSWiA należy kilka prac dotyczących obronności i zarządzania kryzysowego.

Podręczniki i materiały dydaktyczne dla policjantów

Wśród wydawnictw CSP w latach 2000–2010 znalazły się liczne podręczniki dla policjantów oraz publikacje rozszerzające ich wiedzę zawodową ze specjalistycznych dziedzin. W programach szkolenia, jak i we wszelkich materiałach dydaktycznych znajdywały odzwierciedlenie ważne zmiany zachodzące w tym dziesięcioleciu, tj. wejście Polski do UE, do strefy Schengen, zwalczanie nowych form przestępczości przez Policję, dążenie formacji do sprawnego i skutecznego

Wybrane podręczniki i materiały dydaktyczne dla policjantów, 2000–2010.

przeciwstawiania się zagrożeniom, do rozwoju współpracy ze społeczeństwem, do profesjonalizacji działań funkcjonariuszy i zwiększania zaufania społecznego do Policji, a także do rozwijania współpracy międzynarodowej i wymiany doświadczeń w celu zwiększenia efektywności realizacji zadań.

OSTATNIE LATA (2011–2020)

W ostatnich latach działalność wydawnicza i poligraficzna CSP została skoncentrowana na wspieraniu procesu dydaktycznego i innych przedsięwzięć edukacyjnych szkoły. Ponadto Centrum udzieliło wsparcia w zakresie wydawniczym Komendzie Głównej Policji i niektórym komendom wojewódzkim Policji, Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu, Służbie Ochrony Państwa i Żandarmerii Wojskowej.
Kontynuowano wydawanie publikacji książkowych o tematyce zawodowej, wśród których istotne miejsce zajmowały pozycje dotyczące postępowania z bronią palną oraz środkami przymusu bezpośredniego, wyszkolenia strzeleckiego i zarządzania kryzysowego czy realizowanych przez kadrę dydaktyczną projektów unijnych w ramach programu Erasmus+.

Wybrane publikacje książkowe wydane przez CSP w latach 2011–2020.

„Materiały Dydaktyczne"

Seria „Materiały Dydaktyczne" CSP obejmuje niskonakładowe publikacje wydawane głównie na potrzeby procesu dydaktycznego. Różnorodność ich problematyki, a także dostępność większości z nich w wersji elektronicznej w zakładce E-biblioteka na stronie internetowej CSP sprawia, że materiały mogą być wykorzystywane także w doskonaleniu zawodowym lokalnym w jednostkach organizacyjnych Policji w całym kraju, jak również w procesie samodoskonalenia funkcjonariuszy. Od początku wydawania serii (tj. od 2009 r.) do końca I kwartału 2020 r. opublikowano 196 tytułów. Autorami materiałów są nauczyciele policyjni CSP.

Wybrane „Materiały Dydaktyczne", wydane przez CSP w latach 2009–2020.

„Materiały Pomocnicze do Kursów Specjalistycznych”

Wybrane „Materiały Pomocnicze do Kursów Specjalistycznych”, wydane przez CSP w latach 2015–2020.

Od 2015 r. wydawane są „Materiały Pomocnicze do Kursów Specjalistycznych” w ramach procesu oprzyrządowania kursów specjalistycznych będących w tzw. opiece merytorycznej szkoły. Do końca I kwartału 2020 r. wydano 18 tytułów z tej serii (w tym 2 o klauzuli „poufne”).

EURO 2012

Wielkim wydarzeniem i sprawdzianem dla polskiej Policji były Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012, ponieważ jednym z warunków powodzenia turnieju finałowego, który odbywał się w Polsce i na Ukrainie, było poczucie bezpieczeństwa wszystkich jego uczestników na stadionach i w przestrzeni publicznej miast-gospodarzy. Zabezpieczenie turnieju było największą operacją w dotychczasowej historii polskiej Policji. W celu koordynacji działań wszystkich organów działających na rzecz bezpieczeństwa rozgrywek utworzono w CSP w Legionowie Policyjne Centrum Dowodzenia (PCD). Na przełomie 2012 i 2013 r. CSP wydało publikację (w wersji polskiej i angielskiej) podsumowującą w syntetyczny sposób przygotowania Policji do zabezpieczenia mistrzostw oraz przebieg operacji policyjnej pod kryptonimem „HAT TRICK 2012”, w tym rolę i zadania PCD oraz CSP. Opracowanie powstało z udziałem wielu osób, służb i instytucji, w tym przede wszystkim Głównego Sztabu Policji KGP. Stanowi świadectwo, że zabezpieczenie EURO 2012, oparte na filozofii działań Policji podczas turnieju, łączącej wykonywanie ustawowych zadań z poszanowaniem dla specyficznej atmosfery kibicowania podczas międzynarodowej imprezy, zostało pozytywnie ocenione przez społeczeństwo, a realizacja zadań przez PCD spotkała się z uznaniem najwyższych władz państwowych i policji państw europejskich.

Publikacje podsumowujące EURO 2012.

Monografie naukowe i materiały pokonferencyjne CSP

Dydaktyka zawodowa, 2015.

Należy wspomnieć o publikacjach CSP zawierających pogłębione, naukowe ujęcie wybranych zagadnień z problematyki szeroko rozumianego bezpieczeństwa i porządku publicznego.
Jedną z nich była monografia *Dydaktyka zawodowa. Dylematy i wyzwania* (2015), wydana w związku z konferencją naukową zorganizowaną w CSP 29 września 2015 r. W publikacji przedstawiono wyzwania współczesnej andragogiki, kwestię podniesienia efektywności kształcenia poprzez optymalizację oraz zastosowanie nowoczesnych technik i narzędzi pomiarów, a także różne podejścia do strategii budowania systemu szkolenia zawodowego. Głównym celem stawianym sobie przez autorów poszczególnych artykułów było określenie możliwości poprawy jakości kształcenia oraz szkolenia i doskonalenia zawodowego w wybranych służbach mundurowych.
W 2017 r. CSP wydało 2 monografie naukowe w związku z konferencją poświęconą bezpieczeństwu na obszarach wodnych. W publikacji *Ratownictwo wodne oraz inne aspekty bezpieczeństwa na obszarach wodnych. Dylematy i wyzwania* przedstawiono m.in. rolę Rządowego Centrum Bezpieczeństwa w systemie zarządzania kryzysowego, zadania Państwowej Straży Pożarnej w zakresie ratowniczym, krajowy system ratowniczo-gaśniczy, wieloletnią działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, a także metody i formy wykonywania zadań przez policjantów na obszarach wodnych oraz system ich kształcenia prowadzonego przez CSP.
Druga monografia, *Przygotowanie ratowników w województwie świętokrzyskim do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych* J. Telaka, stanowiła analizę systemu ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim w kontekście zagrożeń bezpieczeństwa na obszarach wodnych oraz organizacji ogólnopolskiego systemu ratownictwa wodnego.

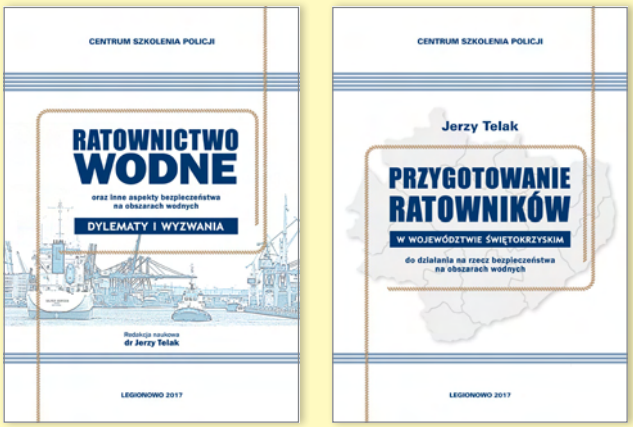

Monografie naukowe poświęcone bezpieczeństwu na wodach, 2017.

Możliwości wykorzystania okrzemek w kryminalistyce, 2019.

Publikacja *Możliwości wykorzystania okrzemek w kryminalistyce* to syntetyczne podsumowanie seminarium naukowego zorganizowanego w lipcu 2019 r. przez CSP przy współudziale Uniwersytetu Łódzkiego oraz Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Adresowana jest do techników kryminalistyki oraz funkcjonariuszy prowadzących postępowania przygotowawcze, a jej autorzy to zarówno przedstawiciele środowiska naukowego, jak i praktycy policyjni.

Materiały profilaktyczne

Istotną częścią służby policjantów są działania prewencyjne, a wśród nich profilaktyka wśród najmłodszych. Wydawnictwo CSP uczestniczyło w przygotowaniu wielu materiałów profilaktycznych i edukacyjno-informacyjnych dla dzieci i młodzieży. Materiały te są wykorzystywane podczas zajęć profilaktycznych z zakresu bezpieczeństwa w przedszkolach i szkołach, podczas Dni Otwartych CSP i innych przedsięwzięć z udziałem najmłodszych. Do tej grupy odbiorców skierowana była także książka *Kieruj się rozsądkiem. Opowiem i narysuję ci bajkę*, zawierająca prace plastyczne wykonane przez uczniów szkół podstawowych powiatu gołdapskiego w ramach ogólnopolskiej kampanii stanowiącej część projektu „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym", współfinansowanego ze środków Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

Wybrane publikacje i materiały edukacyjno-profilaktyczne dla dzieci, 2010–2020.

PUBLIKACJE NA RZECZ KGP I KWP

Ceremoniał policyjny i regulamin musztry w Policji

Ceremoniał policyjny, Regulamin musztry w Policji i Ceremoniał policyjny w praktyce, KGP, 2012–2013.

Spośród publikacji Komendy Głównej Policji, w których wydaniu uczestniczyło CSP, na szczególną uwagę zasługują *Ceremoniał policyjny, Regulamin musztry w Policji i Ceremoniał policyjny w praktyce.* Publikacje zostały wydane w 2012 i 2013 r. w związku z wprowadzonymi nowymi aktami prawnymi regulującymi te kwestie. Jak bowiem wskazał w przedmowie do wydania *Ceremoniału policyjnego* ówczesny Komendant Główny Policji nadinsp. Marek Działoszyński:

> *Ceremoniał policyjny ma na celu kultywowanie policyjnych tradycji, integrowanie środowiska oraz umacnianie pozytywnego wizerunku Policji w społeczeństwie. Jego podstawowym przesłaniem jest dążenie do tego, aby uroczystości z udziałem policyjnej asysty honorowej, policjantów oraz przedstawicieli środowiska policyjnego przebiegały w atmosferze powagi, podniosłości i były wyrazem szacunku dla narodowych symboli[41]. Stosowanie zasad określonych w regulaminie musztry natomiast jest obowiązkiem każdego policjanta – wyrazem jego odpowiedzialności za powierzone obowiązki służbowe oraz dbałości o godny wizerunek własny i całej formacji[42].*

Po pierwsze człowiek – poradnik antydyskryminacyjny dla policjantów

Należy przypomnieć też udział wydawnictwa CSP w końcowych pracach nad przygotowaniem do wydania niezwykłej publikacji pt. *Po pierwsze człowiek. Działania antydyskryminacyjne w jednostkach Policji – praktyczny poradnik* Ogólnopolskiej Sieci Pełnomocników Policji ds. Ochrony Praw Człowieka. Opracowanie to powstało we współpracy Policji, organizacji pozarządowych oraz

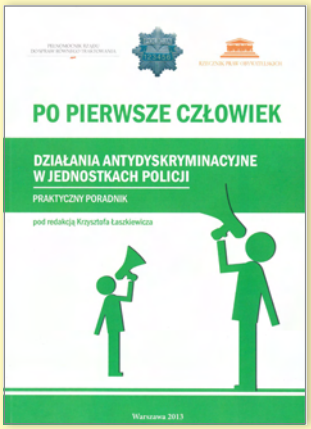

Po pierwsze człowiek – poradnik Ogólnopolskiej Sieci Pełnomocników Policji ds. Ochrony Praw Człowieka, 2013.

Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Jak napisała Rzecznik Praw Obywatelskich prof. Irena Lipowicz w liście będącym wprowadzeniem do publikacji:

> *Autorom podręcznika przyświecał jeden cel – przekonać odbiorców, że w naszej pracy ogromnie ważna jest postawa tolerancji oparta na takich wartościach, jak: otwartość, empatia, poszanowanie godności drugiego człowieka. Jesteśmy przekonani, że zawarte w opracowaniu treści i wskazówki będą bardzo pomocne w codziennej pracy funkcjonariuszy. Pomogą im nie tylko poszerzyć wiedzę na temat różnorodności kulturowej i społecznej, ale również przygotują do profesjonalnej reakcji w sytuacjach trudnych, wymagających szczególnej wrażliwości i delikatności, aby spełnione zostały podstawowe zasady równego traktowania*[43].

Współpraca z Europolem – opracowania BMWP KGP

Publikacje Biura Międzynarodowej Współpracy Policji KGP dotyczące współpracy z Europolem, 2014–2015.

W latach 2014–2015 przygotowano kilka publikacji Biura Międzynarodowej Współpracy Policji KGP opracowanych w ramach przedsięwzięć wspierających dążenia do zwiększenia skuteczności i sprawności działań polskiej Policji wymagających współpracy międzynarodowej poprzez rozszerzenie dostępu do narzędzi wymiany informacji z Europolem i Państwami Członkowskimi.

Inne publikacje KGP i KWP

W latach 2011–2018 wydawnictwo CSP udzieliło wsparcia w przygotowaniu do druku bądź w wydaniu publikacji i materiałów szkoleniowych m.in. Gabinetowi Komendanta Głównego Policji, Biuru Kadr i Szkolenia, Centralnego Biuru Śledczemu (obecnie CBŚP), Biuru Spraw Wewnętrznych (obecnie BSWP), Biuru Międzynarodowej Współpracy Policji, Głównemu Sztabowi Policji, Biuru Ruchu Drogowego, Biuru Komunikacji Społecznej, Biuru Historii i Tradycji Policji KGP, a także komendom wojewódzkim Policji w Kielcach i we Wrocławiu. W latach 2009–2015 wydano także kilka publikacji na rzecz duszpasterstwa Policji przede wszystkim we współpracy z kapelanem Komendy Głównej Policji ks. Janem Kotem SAC.

„KWARTALNIK POLICYJNY"

Zalążki „Kwartalnika Policyjnego" – czasopisma Centrum Szkolenia Policji sięgają 2005 r., kiedy decyzją nr 816 Komendanta CSP z dnia 2 listopada został powołany zespół do opracowania czasopisma pod przewodnictwem insp. Jacentego Bąkiewicza, ówczesnego Zastępcy Komendanta CSP ds. dydaktycznych. Zadaniem zespołu było wypracowanie założeń czasopisma we wszystkich aspektach: organizacyjnych, wydawniczych, redakcyjnych, finansowych i formalnoprawnych. Pierwsze wydanie kwartalnika ukazało się w lipcu 2007 r. Redaktorem naczelnym został sierż. Piotr Maciejczak, a w skład zespołu redakcyjnego wchodzili także policjanci i pracownicy Zakładu Komunikacji Społecznej, Wydziału Wydawnictw i Poligrafii oraz rzecznik prasowy CSP. Od początku czasopismu patronowała Rada Naukowa złożona z przedstawicieli świata nauki. Kształt i skład redakcji w ciągu kilkunastu lat jej funkcjonowania ulegał zmianom. Od 2016 r. funkcję redaktora naczelnego czasopisma pełni Zastępca Komendanta CSP ds. dydaktycznych insp. Marcin Szyndler, redakcję natomiast stanowią naczelnik i pracownicy Wydziału Wydawnictw i Poligrafii, wspierani przez osoby z Wydziału Prezydialnego dokonujące tłumaczenia na język angielski. Kierownicy komórek

Wybrane publikacje KGP i KWP, wydane przez CSP w latach 2011–2018.

„KWARTALNIK POLICYJNY”

Ryc. 1. Wydania „Kwartalnika Policyjnego” w latach 2007–2020.
Oprac. W. Kaczańska.

dydaktyczno-wychowawczych CSP wchodzą w skład Rady Wydawniczej, pełniącej funkcję doradczo-programową czasopisma.
„Kwartalnik Policyjny" stanowi forum wymiany wiedzy i doświadczeń środowiska policyjnego, a także platformę edukacyjną, która odpowiada na aktualne potrzeby służby, umożliwia prezentowanie dobrych praktyk w obszarze wielu specjalności policyjnych oraz przedstawia kwestie istotne dla bezpieczeństwa i porządku publicznego w różnych aspektach, w tym również z perspektywy nauki utylitarnej na rzecz praktyki codziennej służby.
Autorzy artykułów wywodzą się zarówno spośród nauczycieli policyjnych CSP oraz funkcjonariuszy i pracowników jednostek organizacyjnych Policji w całym kraju, jak i z innych służb i instytucji ochrony porządku prawnego, fundacji i stowarzyszeń działających na rzecz bezpieczeństwa publicznego, a także ze środowiska akademickiego.
Problematyka czasopisma obejmuje m.in. zagadnienia z obszaru szeroko rozumianego bezpieczeństwa, pragmatyki policyjnej, szkolnictwa policyjnego, zarządzania, prawa i administracji, a także kwestie dotyczące współpracy Policji z innymi służbami i instytucjami. W ostatnich latach czasopismo przekształciło się w istotny element wspierający doskonalenie zawodowe policjantów w całym kraju. Problematyka poszczególnych numerów w dużej części koncentruje się na zaplanowanym temacie przewodnim, np. na kynologii policyjnej, bezpieczeństwie na wodzie, profilaktyce, bezpieczeństwie imprez masowych, bezpieczeństwie ruchu drogowego, na ratownictwie, cyberbezpieczeństwie, a artykuły są przygotowywane przez specjalistów z danej dziedziny.
Dystrybucja kwartalnika obejmuje m.in. KGP, wszystkie komendy wojewódzkie, szkoły i ośrodki szkolenia Policji, komendy powiatowe i miejskie Policji, komisariaty specjalistyczne, rzeczników służb mundurowych, a także biblioteki i uczelnie wyższe. Czasopismo jest również dostępne na stronie www.kwartalnik.csp.edu.pl.

PODSUMOWANIE

Podsumowując 30-letnią działalność wydawniczą CSP, należy stwierdzić, że zostało w niej odzwierciedlone dążenie do ukształtowania modelu policjanta zgodnego z oczekiwaniami społeczeństwa polskiego, wyartykułowanymi po transformacji ustrojowej m.in. w ustawie o Policji, a następnie wzmocnionymi w związku z ratyfikacją umów międzynarodowych oraz podpisaniem traktatu stowarzyszeniowego z Unią Europejską. Poprzeczka już w 1990 r. została ustawiona wysoko: *służyć wiernie Narodowi, chronić ustanowiony Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej porządek prawny, strzec bezpieczeństwa Państwa i jego obywateli, nawet z narażeniem życia; wykonując powierzone zadania, pilnie przestrzegać prawa; strzec tajemnic związanych ze służbą, honoru, godności i dobrego imienia służby oraz przestrzegać zasad etyki zawodowej*[44].
Jest to model funkcjonariusza demokratycznego państwa prawa, w którym: „człowiek może czynić to wszystko, co nie jest wyraźnie zabronione przez ustawę, natomiast funkcjonariusz porządku prawnego – tylko to, na co zezwala mu ustawa lub zarządzenie wydane na jej podstawie"[45]. Policjant musi być jednocześnie skuteczny w zwalczaniu przestępczości i przestrzegać praw człowieka. Zgodnie z zasadami etyki zawodowej – powinien stale doskonalić i uzupełniać swoją wiedzę oraz umiejętności zawodowe, a także dbać o społeczny wizerunek Policji jako formacji, w której służy, i podejmować działania służące budowaniu zaufania do niej. W publikacjach i materiałach szkoleniowych CSP w skromnej części został zapisany ogromny wysiłek całej formacji, by sprostać zadaniom wyznaczonym jej 30 lat temu przez polskie społeczeństwo i by nie zawrócić z tej drogi.

Autorka artykułu składa serdeczne podziękowania
mł. insp. w st. spocz. Julianowi Mościbrodzkiemu,
Naczelnikowi Wydziału Wydawnictw
i Poligrafii CSP w latach 1990–2010
za cenne uwagi oraz udostępnienie fotografii.

[1] *Policja w III Rzeczypospolitej (1990–2010), na podstawie:* A. Letkiewicz, P. Majer, *Polska Policja,* wyd. II uzupełnione; Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2011, s.149–155, http://info.policja.pl/inf/historia/policja-w-iii-rp/policja-w-iii-rzeczypo/67621,Policja-w-III-Rzeczypospolitej-19902010.html [dostęp: 25.04.2020 r.].

[2] A. Kremplewski, J. Skowron, *Prawa człowieka a policja*, w: *Szkoła Praw Człowieka. Teksty wykładów,* Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 1998, z. 5, s. 189–235, http://www.webfabrika.com.pl/krempy/prawa_czlowieka_a_policja.htm [dostęp: 25.04.2020 r.].

[3] L. Szreder, *Policja od 1990 r. w służbie dla obywatela*, w: Komenda Główna Policji, *Historia i rola społeczna formacji policyjnych w jubileuszu 85-lecia. Materiały z sympozjum naukowego zorganizowanego przez Komendę Główną Policji i Uniwersytet Warszawski 23 lipca 2014 r.* , wyd. CSP, Warszawa–Legionowo 2005, s. 116–119.

[4] *Policja w III Rzeczypospolitej (1990–2010).*

[5] Tamże.

[6] *Jubileusz 5-lecia Centrum Szkolenia Policji*, Legionowo 1995, s. 17.

[7] J. Mościbrodzki, *CSP rówieśnikiem ustawy*, „Policja 997", wydanie specjalne nr 2, kwiecień 2015, s. 47.

[8] *Insp. w st. spocz. Piotr Caliński, Komendant Centrum Szkolenia Policji w latach 1991–2001 i 2004–2006,* w: *Wspomnienia byłych komendantów i funkcjonariuszy Centrum Szkolenia Policji,* rozm. przepr. T. Piechowicz, H. Grochowska, http://www.csp.edu.pl/csp/o-szkole/25-lecie-centrum-szkole/2498,Wspomnienia-byly-ch-Komendantow-i-funkcjonariuszy-Centrum-Szkolenia-Policji.html [dostęp: 26.04.2020 r.].

[9] L. Szreder, *Policja od 1990 r. w służbie dla obywatela*, w: Komenda Główna Policji, *Historia i rola społeczna formacji policyjnych w jubileuszu 85-lecia. Materiały z sympozjum naukowego zorganizowanego przez Komendę Główną Policji i Uniwersytet Warszawski 23 lipca 2014 r.*, s. 115.

[10] Przedmowa insp. dr Janiny Orłowskiej, Dyrektor Biura Prawnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych do publikacji *Zbiór ustaw i przepisów wykonawczych dla policjantów,* wyd. CSP, Legionowo 1991, s. 5.

[11] W tym m.in.: rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r.: w sprawie szczegółowego trybu korzystania przez policjantów z pomocy instytucji państwowych, jednostek gospodarczych, organizacji społecznych i obywateli; w sprawie trybu legitymowania, zatrzymywania osób, dokonywania kontroli osobistej oraz przeglądania bagaży i sprawdzania ładunku przez policjantów; w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego; w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów.

[12] Helsińska Fundacja Praw Człowieka, *Po stronie wolności. 25 lat Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w Polsce*, Warszawa 2015, s. 40–41, http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2015/06/hfpc_po_stronie_wolnosci _25_lat _hfpc_w_polsce.pdf [dostęp: 28.04.2020 r.].

[13] *Od Wydawcy*, w: *Prawa człowieka a policja. Wybór dokumentów Rady Europy i ONZ*, red. nauk. A. Rzepliński, wyd. CSP, Legionowo 1992, s. 4.

[14] M. Nowicki, A. Rzepliński, *Wprowadzenie*, w: *Prawa człowieka a policja. Wybór dokumentów Rady Europy i ONZ,* red. nauk. A. Rzepliński, s. 5.

[15] J. Alderson, *Prawa człowieka a policja. Policjant w państwie prawa,* tłum. J. Krahelska, wyd. CSP, Legionowo 1994, s. 5–6. Tytuł oryginału: *Police, People and Governments*, w: J. Alderson, *Human Rights and the Police, Council of Europe*, Strasbourg 1984, 1993.

[16] Tamże, s. 7–13.

[17] *Prawa człowieka a policja. Problemy teorii i praktyki*, praca zbiorowa pod red. nauk. A. Rzeplińskiego, wyd. CSP, Legionowo 1994, s. 9–13.

[18] Tamże.

[19] Numery do 2011 r. są dostępne pod adresem: http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/dziennik-urzedowy-kgp, a od 2012 r. Dziennik Urzędowy KGP jest publikowany na stronie: edziennik.policja.gov.pl.

[20] W 2013 r. na stronie Komendy Głównej Policji opublikowany został wyłącznie w wersji elektronicznej jeszcze jeden, ostatni, 44. numer „Biuletynu Prawnego", dostępny pod adresem: http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/biuletyn-prawny-kgp/4846,2008.html.

[21] J. Wikariak, *Tezy wystąpienia komendanta głównego Policji na seminarium radców prawnych Policji 27 listopada 1997 r.*, „Biuletyn Prawny" 1998, nr 1, s. 9–10.

[22] „Serwis Informacyjny. Narkomania" 2013, nr 4, s. 16–17, file:///C:/Users/ADMIN/AppData/Local/Temp/SIN%204%202013-internet.pdf [dostęp: 1.05.2020 r.].

[23] *Analiza kryminalna (uaktualniona wersja 2.0.)*, wyd. CSP, Legionowo 1999, tłum. z oryginału: *Crime Analysis Booklet, updated version 2.0.*, International Criminal Police Organization – Interpol; The Interpol Crime Analysis Working Group, Lyon 1997), wyd. CSP, Legionowo 1999.

[24] Tamże, s. 16.

[25] M. Ślizak, W. Ignaczak, *Analiza kryminalna. Skuteczne narzędzie, ale nie panaceum na brak myślenia*, rozm. przepr. I. Klonowska-Senderska i P. Maciejczak, „Kwartalnik Policyjny" 2012, nr 4, s. 6.

[26] *20 lat Centrum Szkolenia Policji*, red. J. Mościbrodzki, wyd. CSP, 2011, s. 80.

[27] Komenda Główna Policji, *Międzynarodowe Konferencje Policji/ Milicji kryminalnej 1992–1996*, wyd. CSP, Legionowo 1996, s. 3–17.

[28] *Działalność wydawnicza*, w: *20 lat Centrum Szkolenia Policji,* red. J. Mościbrodzki, s. 72.

[29] *Raport podsumowujący. Badanie dotyczące problemu występowania w Policji agresji skierowanej przeciwko osobom spoza Policji, z którymi funkcjonariusz ma kontakt w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych*, badanie przeprowadzone przez firmę Synergion Michał Kociankowski Spółka Komandytowa dla MSWiA, 7.12.2015 r., https://oko.press/images/2018/04/Raport-MSWiA-policja.pdf [dostęp: 5.05.2020 r.].

[30] *Działalność wydawnicza*, w: *20 lat Centrum Szkolenia Policji*, red. J. Mościbrodzki, s. 74.

[31] Komenda Główna Policji, *Polska Karta Praw Ofiary*, wyd. CSP, Warszawa 2000, s. 5.

[32] Tamże. s. 9.

[33] C. Sommaruga, Prezydent Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, *Przedmowa* do: C. de Rover, *Służyć i chronić. Prawa człowieka i prawo humanitarne dla policji i sił bezpieczeństwa państwa*, tł. T. Jasudowicz, red. nauk. prof. dr hab. A. Rzepliński, wyd. CSP, Legionowo 2002, s. VII. Tytuł oryginału: *To Serve and to Protect. Human Rights and Humanitarian Law for Police and Security Forces, Genewa 1998.*

[34] J. Mościbrodzki, *Działalność wydawnicza*, w: *20 lat Centrum Szkolenia Policji*, red. J. Mościbrodzki, s. 74.

[35] Ośrodek Badania Opinii Społecznej, *Zaufanie społeczne do Policji w ostatnich latach*, Warszawa 1997, s. 5, http://tnsglobal.pl/archiv_files/083-97.pdf [dostęp: 4.05.2020 r.].

[36] Policja, *OBOP – Zaufanie do Policji, ocena pracy i poczucie bezpieczeństwa,* http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/923,OBOP-Zaufanie-do-Policji-ocena-pracy-i-poczucie-bezpieczenstwa.html [dostęp: 4.05.2020 r.].

[37] Policja, *Większość Polaków deklaruje swoje zaufanie do Policji,* http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/122393,Wiekszosc-Polakow-deklaruje-swoje-zaufanie-do-Policji.html [dostęp: 4.05.2020 r.].

[38] Policja, *Policja najlepiej ocenianą instytucją w Polsce*, 24.03.2020 r., http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/ 186709,Policja-najlepiej-oceniana-instytucja-w-Polsce.html [dostęp: 4.05.2020 r.].

[39] J. Łaszczyk, *Edukacyjne wartości środków informatycznych,* w: *Technologie informacyjne w edukacji policjantów*, red. nauk. A.W. Mitas, wyd. CSP, Legionowo 2009, s. 11.

[40] Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Handel ludźmi w Polsce. Kompendium wiedzy*, Warszawa 2016, s. 3 i 53, file:///C:/Users/ADMIN/AppData/Local/Temp/Handel_ludzmi_w_Polsce_Kompendium_ wiedzy.pdf [dostęp: 2.05.2020 r.].

[41] Komenda Główna Policji, *Ceremoniał policyjny*, wyd. CSP, Legionowo–Warszawa 2012, s. 5.

[42] Pierwszy Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztof Gajewski, *Wprowadzenie* do publikacji: Komenda Główna Policji, *Regulamin musztry w Policji*, wyd. CSP, Legionowo–Warszawa 2013, s. 5.

[43] I. Lipowicz, *List Rzecznika Praw Obywatelskich*, w: *Po pierwsze człowiek. Działania antydyskryminacyjne w jednostkach Policji – praktyczny poradnik,* red. K. Łaszkiewicz, Ogólnopolska Sieć Pełnomocników Policji ds. Ochrony Praw Człowieka, Warszawa 2013, s. 5.

[44] Zwroty zawarte w rocie ślubowania policjanta, art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

[45] *Prawa człowieka a policja. Problemy teorii i praktyki*, s. 9.

Summary

Publishing activities of the Police Training Centre as an element of shaping a new model of a police officer after 1989

In the article there have been overviewed publishing activities of the Police Training Centre in Legionowo for the last 30 years of its existence. In the introduction political transformation and its influence on the formation of the Police have been briefly characterised. The issue has been divided into 3 main parts, concerning subsequent decades, in which there have been differentiated groups of tasks around which the publications were concentrated. The overview of the PTC publications indicates that publishing activities constitute a significant element of shaping a new model of a police officer after 1989 – an officer of a democratic state – and reflect a several decades effort of the whole formation to challenge missions designated by the Polish society, i.a. in the Police Act and in ratified international agreements.

Tłumaczenie: Renata Cedro

CENTRALNA BIBLIOTEKA POLICYJNA

Informacja naukowa w służbie Policji i społeczeństwu

Paulina Ostrowska

Centralna Biblioteka Policyjna

Centralna Biblioteka Policyjna obchodzi w tym roku jubileusz 30-lecia działalności. Od początku istnienia ma ona swoje stałe miejsce w strukturze organizacyjnej Centrum Szkolenia Policji. W ciągu trzech dekad zgromadziła liczny księgozbiór, który stanowi skarbnicę wiedzy z wielu dziedzin nauki. Biblioteka Centrum Szkolenia Policji pełni przede wszystkim funkcję fachowej biblioteki szkolnej dla kadry i słuchaczy jednostki. Ponadto służy również mieszkańcom powiatu legionowskiego jako lokalna biblioteka naukowa. Podobnie jak biblioteki policyjne z lat 20. ubiegłego wieku zapewnia dostęp do wszechstronnej wiedzy zróżnicowanej grupie odbiorców. Od wielu lat niesłabnącym zainteresowaniem pasjonatów historii polskiej Policji, pracowników naukowych, doktorantów i studentów cieszą się jej archiwalne zbiory specjalne. Zgromadzone dokumenty faktograficzne z okresu dwudziestolecia międzywojennego stanowią pasjonującą kronikę historii Policji Państwowej.

Szkoła bez biblioteki jest jak twierdza bez zbrojowni

Anonim

O wysokiej jakości księgozbioru świadczy nie tyle jego wartość materialna (w tym cena książki), ile ładunek treści ukryty w dokumentach. Wartość tę szacują i weryfikują każdorazowo czytelnicy. Niemniej w jej odkrywaniu od lat pomagają pracownicy służby bibliotecznej. Bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej tak jak przewodnicy kierują czytelników do źródeł wiedzy, wskazując konkretne publikacje i dokumenty. Są oni zarazem łącznikami pomiędzy czytelnikiem a biblioteką, zawsze między źródłem informacji a odbiorcą. Poziom znajomości księgozbioru oraz wiedzy i umiejętności w zakresie wyszukiwania mniej lub bardziej precyzyjnie określonych treści przekładają się na jakość świadczonych usług informacyjnych. Ich najlepszym miernikiem jest zadowolenie, satysfakcja i wdzięczność czytelników. Każdy z etapów pracy bibliotekarzy Centrum Szkolenia Policji, począwszy od gromadzenia dokumentów, poprzez ich opracowywanie, a kończąc na udostępnianiu, skoncentrowany jest wokół profilu treści wyznaczonego przez potrzeby odbiorców. Najliczniejszą grupę osób korzystających z księgozbioru Centralnej Biblioteki Policyjnej stanowią funkcjonariusze i pracownicy Policji. W centrum ich zainteresowania znajdują się głównie publikacje fachowe o charakterze dydaktycznym: książki, skrypty, materiały szkoleniowe i doskonalące dla słuchaczy kursów podstawowych i specjalistycznych, wydawnictwa ciągłe (czasopisma policyjne, kwartalniki naukowe) oraz akty prawne związane z historią i organizacją jednostek Policji w Polsce i na świecie. Książnica Centrum Szkolenia Policji stanowi potężny arsenał wiedzy ze względu na bogaty zasób informacji, zarówno w formie papierowej (tradycyjnej), jak i elektronicznej (cyfrowej: E-biblioteka). Centralna Biblioteka Policyjna obecnie stoi przede wszystkim przed wyzwaniem skutecznego i efektywnego wspierania procesu kształcenia zawodowego. Dynamiczny charakter szkolenia podstawowego policjantów wiąże się z koniecznością dostosowania proponowanych usług do potrzeb i oczekiwań współczesnych użyt-

kowników biblioteki. Intensywny rozwój technologii informatycznej oraz wzrost popularności zasobów cyfrowych, w tym repozytoriów i bibliotek cyfrowych, zaowocował możliwością szybkiego dostępu do informacji za pośrednictwem Internetu. Centralna Biblioteka Policyjna również znalazła grono nowych odbiorców. Aby zapewnić możliwie najlepszy dostęp do informacji o zasobie bibliotecznym oraz zautomatyzować proces gromadzenia, opracowywania i udostępniania zbiorów, wprowadzono elektroniczny system zarządzania księgozbiorem PROLIB. Baza danych o księgozbiorze w postaci katalogu OPAC znajduje się w zasięgu niezliczonej rzeszy potencjalnych czytelników w Polsce i na świecie. Przyjęta strategia gromadzenia zbiorów zakłada ścisłą specjalizację w tematyce związanej z resortem spraw wewnętrznych i administracji, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji o tematyce policyjnej, i koncentrowanie się na pozyskiwaniu wydawnictw o charakterze dydaktycznym.

Powołanie Centralnej Biblioteki Policyjnej jako stałego ogniwa w strukturze Centrum Szkolenia Policji było nie tylko odpowiedzią na potrzeby środowiska policyjnego związane z zapewnieniem dostępu do rzetelnej i kompleksowej wiedzy branżowej, lecz także zrealizowaniem wieloletnich dążeń do stworzenia nowoczesnej biblioteki, gromadzącej cały dorobek wydawniczy i naukowy polskiej Policji od momentu jej utworzenia w 1919 r. do chwili obecnej – czyli marzeń o bibliotece na miarę potrzeb czytelników schyłku XX w. Do dzisiaj pozostaje ona największą biblioteką resortu spraw wewnętrznych i administracji. Wielkość księgozbioru szacuje się na 239 000 egz., w tym 693 tytuły czasopism i druków ciągłych, liczące łącznie ponad 81 000 egz.

W magazynie zbiorów specjalnych znajduje się ponad 4700 dokumentów wydanych do 1948 r. włącznie. Prawie wszystkie zostały przekazane Centralnej Bibliotece Policyjnej w 1990 r. z kilku bibliotek likwidowanych szkół resortowych, w tym przede wszystkim z Biblioteki Głównej Akademii Spraw Wewnętrznych. Najstarszy dokument w inwentarzu to polski przekład francuskiego dzieła ***Zasady moralności*** Augusta Charlesa Renouarda, wydany w 1823 r. w Poznaniu przez Drukarnię Wilhelma Dekera i Spółki. Większość książek z archiwum stanowią dzieła światowej i polskiej myśli filozoficznej, opracowania popularnonaukowe z zakresu historii, ekonomii, geografii, prawa, socjologii, psychologii i pedagogiki oraz literatury i sztuki. Ponadto sporą część archiwaliów tworzą encyklopedie i słowniki specjalistyczne oraz tytuły z klasyki literatury polskiej i światowej, a także pamiętniki, biografie i zbiory listów.

Archiwalne zasoby Centralnej Biblioteki Policyjnej zostały ponownie odkryte i docenione przez czytelników w związku z jubileuszem 100-lecia Policji Państwowej. Przygotowania do uroczystości rocznicowych obudziły na nowo zainteresowanie źródłami historycznymi. Było to spowodowane nie tylko potrzebą pogłębienia i uzupełnienia wiedzy o historii i dorobku formacji na przestrzeni całego dwudziestolecia międzywojennego, lecz także chęcią przygotowania materiałów jubileuszowych, artykułów naukowych i wystaw okolicznościowych. Pierwsze prośby o udzielenie informacji na temat historii Policji Państwowej zaczęły napływać do biblioteki już z początkiem 2018 r. Z czasem pytania były bardziej wyspecjalizowane. W centrum zainteresowania znalazły się na przykład takie zagadnienia, jak: historia policji drogowej, wodnej, służby śledczej, organizacja poszczególnych komend wojewódzkich i powiatowych, a także węższych specjalizacji takich, jak powstanie i rozwój policji kobiecej czy kynologii policyjnej. Podstawowe

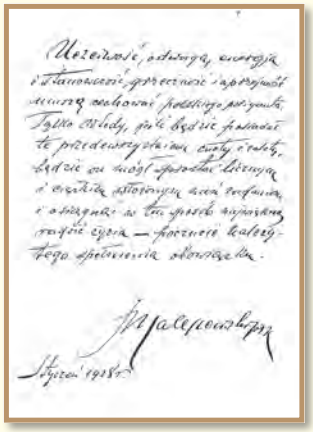

Uczciwość, odwaga, energia i stanowczość, grzeczność i uprzejmość muszą cechować polskiego policjanta.

Tylko wtedy, jeśli będzie posiadał te przede wszystkim cnoty i zalety, będzie on mógł sprostać licznym i ciężkim włożonym nań zadaniom i osiągnąć w ten sposób największą radość życia – poczucie należytego spełnienia obowiązku.

JJ Maleszewski płk

Styczeń 1928 r.

Kopia rękopisu charakterystyki polskiego policjanta autorstwa Komendanta Głównego PP płk. Janusza Zygmunta Jagryma Maleszewskiego z autografem autora, w: „Rocznik Policji Państwowej 1927", Wyd. Gazety Policji Państwowej „Na Posterunku", Warszawa 1928, s. 16. Po prawej stronie współczesny zapis treści oryginalnego dokumentu.

„Na Posterunku: Gazeta Policji Państwowej", r. 10, nr 15, Warszawa 1928.

T. Wolfenburg, J. Misiewicz, *Dodatek do wydania VII tymczasowej instrukcji dla policji państwowej uzupełniony przepisami wykonawczemi oraz ważniejszemi pomocami szkolnymi,* Wilno 1927.

W. Ludwikowski, *Podręcznik dla służby daktyloskopijnej,* Warszawa 1920.

Dziesięciolecie Służby Bezpieczeństwa w Polsce Odrodzonej, Wydawnictwo „Gazety Administracji i Policji Państwowej", pod red. E. Grabowieckiego, Warszawa 1925.

Źródło: biblioteka CSP.

WYKAZ WYBRANYCH PUBLIKACJI ARCHIWALNYCH O TEMATYCE POLICYJNEJ, PRAWNICZEJ I PENITENCJARNEJ W ZBIORACH CBP

J. Adelstein, ***Ustawa o zgromadzeniach z dnia 11 marca 1932 r. z komentarzami i przepisami wykonawczymi***, Drukarnia Policyjna, Warszawa 1932.

Z. Bugajski, ***Wykład więzienioznawstwa***, Drukarnia Działu Pracy „Więzienia Karnego", Warszawa 1926.

S. Car, ***Dziesięciolecie więziennictwa polskiego***, Warszawa 1929.

Z. Cybichowski, ***Encyklopedja podręczna prawa publicznego (konstytucyjnego, administracyjnego i międzynarodowego). T. 1, Abolicja – państwo***, Instytut Wydawniczy Bibljoteka Polska, Warszawa 1926.

Z. Cybichowski, ***Encyklopedja podręczna prawa publicznego (konstytucyjnego, administracyjnego i międzynarodowego). T. 2, Państwo związków – źródła lecznicze***, Instytut Wydawniczy Bibljoteka Polska, Warszawa b.r.w.

A.S. Ettinger, ***Zbrodniarz w świetle antropologji i psychologji***, nakładem Księgarni F. Hoesicka, Warszawa 1924.

Gazeta Administracji i Policji Państwowej, wyd. Policja Państwowa, Warszawa 1924–1925, 1927–1933.

S. Glaser, ***Kara odwetowa a kara celowa: (zalety i braki teorji pragmatycznej)***, Uniwersytet Lubelski, Lublin 1924.

E. Holters, ***Postępowanie Organów Bezpieczeństwa w przypadkach ciężkich przestępstw przeciwko bezpieczeństwu życia i zdrowia: wskazówki***, Grudziądz 1938.

Instrukcja służbowa: tylko do użytku wewnętrznego Normalnej Szkoły Fachowej dla Szeregowych P.P. [Policji Państwowej], Mosty Wielkie [1932 ?].

H. Kowalski, ***O korzyściach nabywania nauki medycyny sądowej przez prawników i o potrzebie utworzenia stałych posad egzaminowanych lekarzy sądowych, przy c.k. sądach krajowych i obwodowych na podstawie kazuistyki sądowo-lekarskiej***, Drukarnia Józefa Styrny, Tarnów 1893.

T.E. Kuczma, ***Genetyczne ujęcie przestępstwa***, wydanie własne autora, Poznań 1939.

Kurs organizacji sądów i prokuratury dla Policji Państwowej, Drukarnia Pospieszna J. Szczeciński, Kalisz 1919.

H. Kwieciński, ***Grafologja sądowa***, Instytut Wydawniczy Bibljoteka Polska, Warszawa 1933.

I.N. Lipkin, ***Oszustwo w świetle kodeksów karnych obowiązujących i projektów ustawodawczych: (studium historyczno-dogmatyczne): rozprawa doktorska przyjęta przez Radę Wydziału Prawa Karnego Uniwersytetu Warszawskiego***, Wydawnictwo Seminarjum Prawa Karnego Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1926.

W. Ludwikowski, ***Podręcznik dla służby daktyloskopijnej***, Warszawa 1920.

A. Mogilnicki, ***Dziecko i przestępstwo***, wyd. 2 uzup., Wydawnictwo M. Arcta, Warszawa 1925.

A. Mogilnicki, ***Kary dodatkowe: kary cielesne, kary hańbiące, pozbawienie czci i praw***, Księgarnia Gebethnera i Wolffa, Warszawa 1907.

Na Posterunku: Gazeta Policji Państwowej, wyd. Policja Państwowa, Warszawa 1922, 1925, 1928–1929, 1931, 1933–1938.

E. Neymark, ***Zarys etiologii kryminalnej: wykłady w Centralnej Szkole dla urzędników administracji więziennej Ministerstwa Sprawiedliwości***, Zakłady Graficzne Pracowników Drukarskich, Warszawa 1925.

J. Podoski, ***Strzelanie: podręcznik dla początkujących i zawodników***, Główna Księgarnia Wojskowa, Warszawa 1934.

Poradnik prawniczy: zbiór ustaw oraz pism w sprawach administracyjnych, samorządowych, karnych, cywilnych, wojskowych, podatkowych, szkolnych i.t.p., zebrał i ułożył M. Buczma-Czapliński, Wydawnictwo „Wiadomości Gminnych", Lwów 1928.

Prawo egzekucyjne w zarysie, oprac. Z. Wierski, wyd. 3 uzup., Księgarnia A. Minczelesa, Lwów 1922.

Prawo uposażeniowe funkcjonarjuszów państwowych, Stowarzyszenie Urzędników Skarbowych Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1934.

L. Radzinowicz, ***Podstawy nauki o więziennictwie***, Księgarnia Gebethnera i Wolffa, Warszawa 1933.

E.S. Rappaport, ***Teoria i praktyka skazania warunkowego w Polsce (1917–1939): (referat na IV Zjazd Prawników Polskich w Gdyni)***, Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego, Warszawa 1939.

R. Schermann, ***Pismo nie kłamie: psychografologia***, Księgarnia Powszechna, Kraków 1939.

Służba śledcza i taktyka kryminalna wraz z najważniejszymi wiadomościami z medycyny sądowej, dla użytkowników policji państwowej, szkół policyjnych i sędziów śledczych, oprac. pod red. B. Łukomskiego, Księgarnia Maksymiljana Bodeka, Lwów 1924.

Statut oficerskich sądów honorowych, „Światosław" Spółdzielnia Wydawnicza, Lwów 1927.

W. Świda, ***Przestępca zawodowy***, Księgarnia F. Hoesicka, Wilno 1932.

Ustawa postępowania sądowego cywilnego, obowiązująca w okręgach apelacyjnych warszawskim, lubelskim i wileńskim: z przytoczeniem jurysprudencji i ustaw związkowych oraz dodaniem przepisów, dotyczących organizacji sądownictwa tudzież skorowidza, oprac. W. Miszewski i in., wyd. 2, Wydawnictwo F. Hoesicka, Warszawa 1926.

L. Wachholz, J. Olbrycht, ***Medycyna kryminalna (z 115 rycinami w tekście)***, Spółka Wydawnicza „Liktor", Warszawa 1924.

L. Wachholz, ***Psychopatologja sądowa: na podstawie ustaw obowiązujących w Rzeczpospolitej Polskiej***, Nakład Gebethnera i Wolffa, Warszawa 1923.

H. Wardęski, ***Moje wspomnienia policyjne***, Nakładem Stowarzyszenia „Policyjny Dom Zdrowia", Warszawa 1925.

S. Woliński, ***Akt oskarżenia***, Księgarnia Naukowa T. Szczęsny i S-ka, Toruń 1946.

B. Wróblewski, ***Penologja: socjologja ka***r, T. 2, Księgarnia Kazimierza Rutskiego, Wilno 1926.

B. Wróblewski, ***Przestępstwa tłumu***, Księgarnia Nauczycielstwa Polskiego, Wilno 1922.

B. Wróblewski, ***Wstęp do polityki kryminalnej***, Księgarnia Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego, Wilno 1922.

Wykrywanie i zwalczanie nielegalnych urządzeń radjoodbiorczych: wskazówki praktyczne dla organów policji państwowej obowiązujące od dnia 1 sierpnia 1933 roku, Wydawnictwo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,1933.

Nadinsp. H. Wardęski – organizator PP; od 1.07.1919 r. komendant policji woj. warszawskiego; w latach 1922–1929 Zastępca Komendanta Głównego PP.

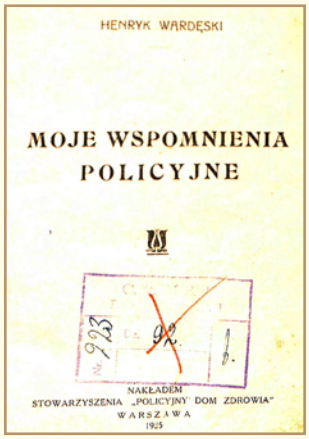

Strona tytułowa: H. Wardęski, *Moje wspomnienia policyjne*, Stowarzyszenie „Policyjny Dom Zdrowia", Warszawa 1925.

Pod koniec 1919 roku Policja Państwowa zdobyła się na wydawnictwo własnego organu, a był nim tygodnik, poświęcony fachowej wiedzy policyjnej pod tytułem: „Gazeta Policji Państwowej". Redaktorem tego wydawnictwa został podinspektor Edward Grabowiecki [...].

[...] Ponieważ „Gazeta" była redagowana tak naukowo, że była zrozumiałą tylko dla inteligentnego funkcjonariusza policji, posiadającego przynajmniej średnie wykształcenie, okazała się więc potrzeba stworzenia jeszcze jednego wydawnictwa, dostępnego dla niższych funkcjonarjuszy. Zaradził temu redaktor Grabowiecki i puścił w świat policyjny tygodnik „Na posterunku".

[...] Pisemko to dotarło na każdy posterunek, niosąc pracownikom policji wiedzę fachową, wiadomości ze świata odległego, wiadomości służbowe, rozrywki umysłowe i ciekawe opowieści.

Fragm. wspomnień nadinsp. Henryka Wardęskiego na temat prasy Policji Państwowej.

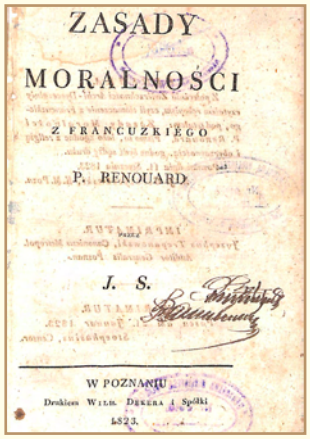

Najstarszy dokument w zbiorach Centralnej Biblioteki Policyjnej: A.Ch. Renouard, *Zasady moralności*; przeł. [z fr.] J.S., Drukarnia Wilh. Dekera i Spółki, Poznań 1823 (s. tytułowa).

H. Biegeleisen, *Illustrowane dzieje literatury polskiej*, nakładem Franciszka Bondego, Wiedeń 1903 (fot. okładki t. 4: Czasy reakcji: od *Wazów po Sasów*).

Źródło: biblioteka CSP.

i niezgłębione źródło wiedzy historycznej w ustaleniu dat, miejsc i nazwisk stanowiły w tym przypadku dwa czasopisma policyjne wydawane przez Komendę Główną Policji Państwowej, przechowywane w Dziale Czasopism Centralnej Biblioteki Policyjnej: „Gazeta Administracji i Policji Państwowej" oraz „Na Posterunku: Gazeta Policji Państwowej". Opracowane kwerendy, bibliografie i zestawienia tematyczne przyczyniły się nie tylko do zebrania bogatego zbioru informacji w postaci artykułów, ogłoszeń, instrukcji, statutów, rozkazów i rozporządzeń, lecz także cennych materiałów ilustrujących działalność Policji Państwowej w okresie międzywojennym (zdjęć, szkiców, rysunków). Zgromadzony materiał faktograficzny posłużył m.in. do przygotowania i zrealizowania dwóch dużych projektów o charakterze edukacyjnym. Pierwszym z nich była wystawa jubileuszowa „100 lat w służbie dla Niepodległej: 1919–2019", otwarta w styczniu 2019 r. w gmachu głównym Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Kolejna ekspozycja, poświęcona historii kynologii policyjnej od czasów Policji Państwowej do chwili obecnej, została udostępniona w Izbie Tradycji Zakładu Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Sułkowicach. Zebrane informacje zaowocowały również artykułami o początkach i rozwoju policji drogowej oraz kynologii policyjnej, które ukazały się w numerze 4(47) „Kwartalnika Policyjnego" z 2018 r. Zestawienie wybranych publikacji archiwalnych ze zbiorów Centralnej Biblioteki Policyjnej dołączono do niniejszego artykułu w osobnym wykazie.

Przywilej pracy z archiwalnymi dokumentami źródłowymi to również okazja do poszerzenia wiedzy na temat pierwszych bibliotek policyjnych oraz początków polskiego bibliotekarstwa policyjnego. Idea udostępniania zasobów bibliotecznych czytelnikom spoza Policji, sprawdzona i utrwalona przez Policję Państwową, przetrwała do czasów współczesnych także dzięki bibliotece Centrum Szkolenia Policji. Otwartość i gotowość do zaspokajania potrzeb informacyjnych szerokiej grupy odbiorców to cecha, która wyróżnia Centralną Bibliotekę Policyjną spośród innych bibliotek resortu spraw wewnętrznych i administracji. Współpraca z czytelnikami spoza Policji w zakresie informacji naukowej oraz udostępniania zbiorów (wypożyczeń międzybibliotecznych) sprzyja wymianie wiedzy i doświadczeń, a także integracji środowiska policyjnego ze społeczeństwem.

Summary

Central Police Library. Scientific information in the service of the Police and society

In the article there were presented the activities of the Central Police Library, which – due to its profile – functions above all as a professional school library for the staff and trainees of the unit. The author characterised briefly the collections, amongst which specialist publications of teaching character occupy the main place: books, course books, training and in-service training materials for trainees of basic and specialist courses, police and scientific magazines as well as legal acts connected with the history and organization of Police units in Poland and in the world.

Special attention was paid to archival collections of the library, out of which works of global and Polish philosophical thought, popular-scientific studies, encyclopedias and specialist dictionaries, as well as diaries, biographies, collections of letters constitute the majority. The list of chosen archive records was also placed in the article. It was emphasized that the library makes its collections available to readers from outside the Police, including residents of the Legionowo county.

Tłumaczenie: Renata Cedro

WYDZIAŁ OCHRONY INFORMACJI NIEJAWNYCH I KONTROLI – wczoraj i dziś

podinsp. Jarosław Golat

Ekspert Wydziału Ochrony Informacji Niejawnych i Kontroli CSP

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, utworzone na podstawie zarządzenia nr 85 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1990 r., miało być centralnym ośrodkiem szkolenia Policji, który przygotowuje wyspecjalizowaną kadrę do wykonywania zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa obywateli oraz utrzymaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego[1] po przekształceniach ustrojowych[2]. Postanowienia powyższego zarządzenia stanowiły punkt wyjścia do prac zespołu powołanego do opracowania projektu statutu tej jednostki szkoleniowej. Po burzliwych dyskusjach, ostatecznie w dniu 18 stycznia 1991 r. Minister Spraw Wewnętrznych zarządzeniem nr 13 nadał Centrum Szkolenia Policji statut, w którym wskazał m.in. zadania oraz strukturę organizacyjną Centrum.

Powyższy statut regulował żywotne kwestie CSP, a także określał zakres zadań, które miał realizować przyszły Wydział ds. Ochrony Informacji Niejawnych. Zgodnie ze strukturą organizacyjną na dzień 18 stycznia 1991 r. na początku istnienia zadania Centrum zostały rozdzielone między:
– Samodzielną Sekcję Kadr,
– Samodzielną Sekcję Ochrony,
– Samodzielną Sekcję Prezydialną.

W dniu 1 maja 1995 r.[3] została zaakceptowana nowa struktura organizacyjna CSP, zgodnie z którą powstały:
– Wydział Kadr,
– Wydział Prezydialny,
– Zakład Wyszkolenia Liniowego.

Należy nadmienić, iż w tym czasie obowiązywała ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. *o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej* (Dz. U. z 1982 r. Nr 40 poz. 271 z późn. zm.).

Prawdziwym kamieniem węgielnym Wydziału ds. Ochrony Informacji Niejawnych było powołanie przez Komendanta Centrum Szkolenia Policji, insp. Piotra Calińskiego, decyzją nr 303 z dnia 8 czerwca 1999 r. pełnomocnika do spraw ochrony informacji niejawnych w Centrum Szkolenia Policji – kom. Krzysztofa Liedla.

Jedno z pierwszych zadań nowo powołanego pełnomocnika stanowiło opracowanie struktury organizacyjno-etatowej i przygotowanie projektu regulaminu organizacyjnego nowej, wyspecjalizowanej komórki organizacyjnej.

W dniu 30 czerwca 1999 r. został powołany Wydział ds. Ochrony Informacji Niejawnych, zwany dalej „Wydziałem", który realizował zadania stawiane Komendantowi Centrum Szkolenia Policji w Legionowie w zakresie ochrony informacji niejawnych zgodnie z ustawą z dnia 22 stycznia 1999 r. *o ochronie informacji niejawnych* (Dz. U. z 1999 r. Nr 11 poz. 95, z późn. zm.).

Do podstawowych zadań Wydziału należało:
1) zapewnienie ochrony informacji;
2) ochrona sieci i systemów teleinformatycznych;
3) zapewnienie ochrony fizycznej CSP;
4) kontrola ochrony informacji niejawnych oraz przestrzegania przepisów o ochronie tych informacji;
5) okresowa kontrola ewidencji, materiałów i obiegu dokumentów;

6) opracowanie planu ochrony CSP i nadzorowanie jego realizacji;
7) szkolenie pracowników w zakresie ochrony informacji niejawnych.

Na podkreślenie zasługuje jednak fakt, iż priorytetowym zadaniem Wydziału stało się utworzenie od podstaw kancelarii tajnej, strefy administracyjnej i stref bezpieczeństwa oraz prowadzenie postępowań sprawdzających i szkoleń w zakresie ochrony informacji niejawnych.

W KOLEJNYCH LATACH ZMIANY ZADAŃ WYDZIAŁU PRZEDSTAWIAŁY SIĘ NASTĘPUJĄCO:

ROK 2000 – zarządzeniem nr 1 z dnia 28 marca 2000 r. Komendant CSP insp. Piotr Caliński wprowadził regulamin Centrum Szkolenia Policji w Legionowie; w którym w § 28 Wydziałowi powierzono następujące zadania:
1) prowadzenie postępowań sprawdzających;
2) wydawanie poświadczeń bezpieczeństwa;
3) szkolenie policjantów i pracowników zatrudnionych w Centrum w zakresie procedur ochrony informacji niejawnych;
4) organizowanie i wykonywanie zadań kancelarii tajnej Centrum;
5) wykonywanie kontroli przestrzegania przez policjantów i pracowników zatrudnionych w Centrum przepisów dotyczących ochrony informacji niejawnych;
6) organizowanie i realizowanie fizycznej ochrony obiektów Centrum;
7) koordynowanie i kontrolowanie zabezpieczeń technicznych w obiektach;
8) sprawowanie nadzoru nad obiegiem dokumentów zawierających informacje niejawne.

ROK 2002 – zgodnie z § 11 ust. 24 regulaminu Centrum Szkolenia Policji w Legionowie z dnia 4 listopada 2002 r. podpisanym przez Komendanta insp. Włodzimierza Kędzierskiego do zadań Wydziału należało:
1) zapewnienie ochrony informacji niejawnych w Centrum;
2) ochrona systemów i sieci teleinformatycznych Centrum;
3) kontrola ochrony informacji niejawnych oraz przestrzeganie przepisów o ich ochronie w Centrum;
4) zapewnienie ochrony fizycznej obiektów Centrum;
5) prowadzenie kancelarii tajnej Centrum;
6) prowadzenie postępowań sprawdzających wobec osób pełniących służbę albo zatrudnionych w Centrum lub wykonujących prace, z którymi może łączyć się dostęp do informacji niejawnych;
7) szkolenie słuchaczy, policjantów i pracowników Centrum w zakresie ochrony informacji niejawnych;
8) współpraca ze służbami ochrony państwa w zakresie określonym ustawą i ochronie informacji niejawnych.

ROK 2003 – zgodnie z § 24 regulaminu Centrum Szkolenia Policji w Legionowie z dnia 5 września 2003 r. podpisanym przez ww. Komendanta, zadania Wydziału zostały rozszerzone o następujące kwestie:
1) planowanie, koordynowanie oraz prowadzenie przedsięwzięć inspekcyjnych Komendanta;
2) prowadzenie postępowań z zakresu skarg i wniosków kierowanych do Komendanta.

Następnie regulaminem zmieniającym regulamin Centrum Szkolenia Policji z dnia 28 listopada 2003 r., w § 1 ust. 5 dodano kolejne zadania:
1) organizowanie zabezpieczenia przeciwpożarowego obiektów i terenów Centrum;
2) kontrola przestrzegania przepisów, postanowień i wytycznych o ochronie przeciwpożarowej oraz bezpieczeństwie i higienie pracy;
3) realizowanie całokształtu zagadnień obejmujących bezpieczeństwo i higienę pracy Centrum;
4) organizowanie i realizowanie przedsięwzięć z zakresu medycyny pracy.

ROK 2004 – zgodnie z § 1 ust. 3 regulaminu zmieniającego regulamin Centrum Szkolenia Policji z dnia 10 listopada 2004 r. dodano kolejne zadanie – prowadzenie kontroli gospodarki finansowej w komórkach i gospodarstwie pomocniczym Centrum.

ROK 2005 – zgodnie z § 28 nowego regulaminu Centrum Szkolenia Policji z dnia 11 lipca 2005 r. do zadań Wydziału należało w szczególności:
1) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony informacji niejawnych w oparciu o obowiązujące przepisy, w tym ochrony fizycznej obiektów Centrum;
2) planowanie, koordynowanie i prowadzenie przedsięwzięć inspekcyjnych, w tym kontroli gospodarki finansowej, w komórkach organizacyjnych i gospodarstwie pomocniczym Centrum;
3) prowadzenie postępowań z zakresu skarg i wniosków kierowanych do Komendanta Centrum;
4) realizowanie zagadnień z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (służby), ochrony przeciwpożarowej i medycyny pracy.

ROK 2008 – zgodnie z § 1 ust. 4 regulaminu zmieniającego regulamin Centrum Szkolenia Policji z dnia 31 października 2008 r. usunięto z pkt 1 – ochronę fizyczną obiektów Centrum i dodano kolejne zadanie w postaci koordynowania przedsięwzięć mobilizacyjno-obronnych Komendanta oraz zadań z zakresu zarządzania kryzysowego Centrum.

ROK 2009 – zgodnie z § 33 nowego regulaminu Centrum Szkolenia Policji z dnia 24 listopada 2009 r. zmieniono nazwę Wydziału na Sekcję Ochrony Informacji Niejawnych i Kontroli oraz do zadań Sekcji dopisano kolejne zadanie: koordynowanie i kontrolowanie realizacji przez komórki organizacyjne Centrum zadań związanych z ochroną danych osobowych.

ROK 2010 – regulaminem zmieniającym regulamin Centrum Szkolenia Policji z dnia 30 czerwca 2010 r. w § 1 ust. 10 dodano kolejne zadanie: realizowanie zagadnień z zakresu medycyny pracy.

W tym roku została uchwalona także ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 742).

ROK 2013 – zgodnie z § 1 ust. 1 lit. d regulaminu zmieniającego regulamin Centrum Szkolenia Policji z dnia 26 lutego 2013 r. podpisanym przez Komendanta insp. dr. Romana Stawickiego zmieniono nazwę na: „Sekcja Ochrony Informacji Niejawnych i Kontroli, w tym Kancelaria Tajna" oraz w § 1 ust. 7 przekształcono § 33 poprzedniego regulaminu i wyznaczono następujące zadania (pkt 1):
1) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony informacji niejawnych;
2) planowanie, koordynowanie i prowadzenie kontroli w komórkach;
3) prowadzenie postępowań z zakresu skarg i wniosków kierowanych do Komendanta;
4) nadzorowanie, kontrolowanie i realizowanie zadań z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (służby) oraz ochrony przeciwpożarowej;

5) koordynowanie przedsięwzięć mobilizacyjno-obronnych Komendanta oraz zadań z zakresu zarządzania kryzysowego Centrum;
6) koordynowanie i kontrolowanie realizacji przez komórki organizacyjne Centrum zadań związanych z ochroną danych osobowych.

Dodano również pkt 2, w którym wpisano: zadania kancelarii tajnej określają odrębne przepisy w sprawie szczegółowego sposobu organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych.

ROK 2015 – zgodnie z § 29 nowego regulaminu Centrum Szkolenia Policji z dnia 13 marca 2015 r. do zadań Sekcji należało w szczególności:
1) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony informacji niejawnych;
2) planowanie i prowadzenie kontroli wewnętrznych;
3) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony danych osobowych;
4) rozpatrywanie skarg i wniosków kierowanych do Komendanta;
5) realizowanie zadań z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (służby) oraz ochrony przeciwpożarowej;
6) koordynowanie i planowanie zadań na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny oraz w zakresie zarządzania kryzysowego.

ROK 2016 – zgodnie z § 1 ust. 1 lit. b regulaminu zmieniającego regulamin Centrum Szkolenia Policji z dnia 26 lutego 2013 r., podpisanego przez Komendanta CSP insp. Annę Rosół, zmieniono nazwę Sekcji na „Wydział Ochrony Informacji Niejawnych i Kontroli, w tym Kancelaria Tajna" oraz w § 1 ust. 9 przekształcono § 29 poprzedniego regulaminu i wyznaczono następujące zadania:
1) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony informacji niejawnych;
2) administrowanie systemami teleinformatycznymi służącymi do przetwarzania informacji niejawnych;
3) zapewnienie ochrony fizycznej obiektów Centrum zlokalizowanych w Legionowie;
4) koordynowanie i planowanie zadań na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny oraz w zakresie zarządzania kryzysowego;
5) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony danych osobowych;
6) planowanie i prowadzenie kontroli wewnętrznych;
7) rozpatrywanie skarg i wniosków kierowanych do Komendanta.

ROK 2018 – regulaminem zmieniającym regulamin Centrum Szkolenia Policji z dnia 20 września 2018 r. w § 1 ust. 3 dodano kolejne zadanie Wydziału: planowanie realizacji zadań z zakresu organizacyjno-etatowego i obsady kadrowej Centrum na czas zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

Obecnie Wydział został przypisany w strukturze Centrum Szkolenia Policji w Legionowie do komórek wspomagających działalność dydaktyczno-wychowawczą organizacyjnie, logistycznie i technicznie. Wykonuje swoje zadania pod kierownictwem Naczelnika Wydziału Ochrony Informacji Niejawnych i Kontroli mł. insp. Adama Kuligowskiego, który pełni jednocześnie funkcję Pełnomocnika Komendanta Centrum Szkolenia Policji do spraw ochrony informacji niejawnych.

Do aktualnych zadań Wydziału, zgodnie z § 24 regulaminu z dnia 31 grudnia 2019 r. wprowadzonego przez Komendanta CSP w szczególności należy:
1) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony informacji niejawnych;
2) zapewnienie ochrony fizycznej obiektów Centrum zlokalizowanych w Legionowie;
3) koordynowanie i planowanie działań na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny oraz w zakresie zarządzania kryzysowego;
4) realizowanie zagadnień z zakresu ochrony danych osobowych;
5) planowanie i prowadzenie kontroli wewnętrznych;
6) koordynowanie działań związanych z kontrolami prowadzonymi przez podmioty zewnętrzne w Centrum oraz analizowanie ich wyników;
7) podejmowanie i koordynowanie działań związanych z obsługą wydarzeń nadzwyczajnych z udziałem policjantów, pracowników i słuchaczy;
8) przyjmowanie, rozpatrywanie oraz załatwianie skarg i wniosków kierowanych do Komendanta;
9) planowanie realizacji zadań z zakresu organizacyjno-etatowego i obsady kadrowej Centrum na czas zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

W ramach podsumowania należy podkreślić, iż Wydział, a w szczególności pion ochrony informacji niejawnych od 2012 r. czynnie uczestniczy w operacjach policyjnych zarządzanych przez Komendanta Głównego Policji, podczas których uruchamiane jest Policyjne Centrum Dowodzenia w Legionowie. Nie bez znaczenia jest fakt, iż Kancelaria Tajna i systemy teleinformatyczne służące do przetwarzania informacji niejawnych zlokalizowane w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie mogą przetwarzać informacje niejawne krajowe o najwyższej klauzuli tajności oraz informacje międzynarodowe UE/NATO.

Dotychczas policjanci i pracownicy realizujący zadania związane z ochroną informacji niejawnych brali udział w zabezpieczaniu takich imprez jak:
1) Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej UEFA w 2012 r.;
2) 19 sesja Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC – COP19) oraz 9 sesji Spotkania Stron Protokołu z Kioto (CMP9), a także ogólnopolskich uroczystości państwowych i obywatelskich mających na celu uczczenie odzyskania przez Polskę niepodległości w 2013 r.;
3) Mistrzostwa Świata w Piłce Siatkowej Mężczyzn w 2014 r.;
4) Mistrzostwa Europy U-21 w piłce nożnej UEFA EURO U-21 w 2017 r.

[1] Zarządzenie nr 85 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1990 r.

[2] Jubileusz 5-lecia Centrum Szkolenia Policji, Wydawnictwo CSP, Legionowo 1995, s. 5, 11, 13.

[3] Sprawozdanie z działalności CSP w 1999 r., Legionowo 2000, s. 92–93.

Summary

Department of Classified Information and Control – yesterday and today

The article describes the circumstances of establishing and history of the Department of Classified Information and Control, since the beginning of the Police Training Centre in Legionowo until nowadays. The publication reveals variety of goals set by particular Commandants as well as changes in the name of the Department and the range of its tasks during last 30 years.

Tłumaczenie: Jarosław Michalak

POCIĄG *specjalny*

Udział kadry i słuchaczy CSP w przygotowaniu uroczystości otwarcia **POLSKIEGO CMENTARZA WOJENNEGO W MIEDNOJE**

mł. insp. Beata Gaca-Maciaszkiewicz

Główny Księgowy – Naczelnik Wydziału Finansów CSP

W artykule przywołano historyczne wydarzenia związane z ujawnieniem prawdy o zbrodni katyńskiej i uhonorowaniem jej ofiar przez utworzenie cmentarzy na terenie byłego ZSRR, a także udział policjantów i pracowników CSP w przygotowaniu uroczystości wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje w czerwcu 1995 r. oraz jego otwarcia i poświęcenia we wrześniu 2000 r. W materiale znalazły się również wspomnienia dotyczące niezwykłej podróży pociągiem specjalnym z Warszawy do Tweru, którą grupa policjantów i pracowników CSP odbyła wraz z członkami rodzin poległych, by po 60 latach od ogromnej tragedii uczestniczyć wraz z nimi w tak długo wyczekiwanym, zbiorowym pogrzebie bliskich. Zaprezentowany materiał stanowi świadectwo, że kadrze CSP przyszło wówczas stanąć do niezapomnianego apelu.

Specjalny wysłannik Prezydenta Rosji w dniu 14 października 1992 r. przybył z Moskwy do Warszawy i na ręce Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej złożył kopie dokumentów dotyczących zbrodni katyńskiej. Wśród nich był ściśle tajny wniosek ludowego komisarza spraw wewnętrznych Ławrientija Berii z dnia 5 marca 1940 r. przedstawiony poniżej.

„W obozach dla jeńców wojennych NKWD ZSRR i w więzieniach zachodnich obwodów Ukrainy i Białorusi w chwili obecnej znajduje się duża liczba byłych oficerów armii polskiej, byłych pracowników policji polskiej i organów wywiadu (…) i in. Wszyscy są zatwardziałymi wrogami władzy radzieckiej (…).

W obozach dla jeńców wojennych znajduje się ogółem (nie licząc żołnierzy i kadry podoficerskiej) 14 736 byłych oficerów, urzędników, osadników i agentów wywiadu - 97% z nich jest narodowości polskiej.

Wśród nich:

- generałów, pułkowników i podpułkowników - 295;
- majorów i kapitanów - 2080;
- poruczników, podporuczników i chorążych - 6049;
- oficerów i podoficerów policji, ochrony pogranicza i żandarmerii - 1030;
- szeregowych policjantów, żandarmów, strażników więziennych i agentów wywiadu - 5138;
- urzędników, obszarników, księży i osadników - 144.

W więzieniach zachodnich obwodów Ukrainy i Białorusi ogółem znajduje się 18 632 aresztowanych (z czego 10 685 - Polacy), w tym:

- byłych oficerów - 1207;
- byłych policyjnych agentów wywiadu i żandarmów - 5141;
- szpiegów i dywersantów - 347;
- byłych obszarników, fabrykantów i urzędników - 465;
- członków różnych organizacji kontrrewolucyjnych i powstańczych oraz różnego rodzaju elementu - 5345;
- uciekinierów - 6127.

W związku z tym, że wszyscy są zatwardziałymi i nieprzejednanymi wrogami władzy radzieckiej, NKWD ZSRR uważa za niezbędne:

I. Polecić NKWD ZSRR:

1) sprawy znajdujących się w obozach dla jeńców wojennych 14 700 osób, byłych polskich oficerów, urzędników, obszarników, policjantów, agentów wywiadu, żandarmów, osadników i strażników więziennych,
2) a także sprawy aresztowanych i przebywających w więzieniach w zachodnich obwodach Ukrainy i Białorusi 11 000 osób, członków różnych szpiegowskich i dywersyjnych organizacji kontrrewolucyjnych, byłych obszarników, fabrykantów, byłych polskich oficerów, urzędników i uciekinierów
   - rozpatrzyć w trybie specjalnym z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary - rozstrzelania.

II. Sprawy rozpatrzyć bez wzywania aresztowanych i bez przedstawiania zarzutów (…)”.

Uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Cmentarza Wojennego w Miednoje. Złożenie kwiatów przez delegację CSP (pierwszy z lewej strony Zastępca Komendanta CSP insp. J. Gołębiowski), 11.06.1995 r. Zdj. ze zbiorów CSP.

Biuro Polityczne Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii Bolszewików Związku Sowieckiego podjęło decyzję zgodną z wnioskiem Ławrientija Berii i w okresie od 3 kwietnia do 19 maja 1940 r. wymordowano 14 552 jeńców: 4421 z obozu kozielskiego – w Lesie Katyńskim, 6311 z obozu ostaszkowskiego – w lesie w Miednoje oraz 3820 z obozu starobielskiego – w Parku Leśnym w Charkowie. Poza tym 7305 osób w innych więzieniach i obozach tzw. Zachodniej Ukrainy i Białorusi.

Ostaszków znajduje się 180 km na zachód od Kalinina. Obecnie wrócono do starej nazwy tej miejscowości – Twer. Obóz o obostrzonym reżimie, w którym osadzono funkcjonariuszy Policji Państwowej, Straży Granicznej, Straży Więziennej, Żandarmerii Wojskowej i Oddziału II Sztabu Głównego WP oraz pracowników sądownictwa, był zlokalizowany w odległości 11 km od Ostaszkowa, na wysepce Stołbnyj na jeziorze Seliger, w pomieszczeniach prawosławnego monasteru Nilowa Pustyń. Skazanych na śmierć jeńców pędzono do przystanku kolejowego Soroga, skąd przez Lichosławl transportowano ich do Kalinina (…) do Zarządu Obwodowego NKWD[1].

Według Dmitrija S. Tokariewa (Szefa Zarządu Obwodowego NKWD w Kalininie) przebieg egzekucji był następujący – w jednym z pomieszczeń piwnicznych sprawdzano personalia skazanego, następnie skuwano go i przeprowadzano do celi śmierci, o drzwiach zaopatrzonych w wykładzinę wojłokową (…). Po zaciągnięciu do celi śmierci, ofiara była mordowana natychmiast strzałem w tył głowy. Zwłoki wynoszono na zewnątrz przez przeciwległe drzwi i układano na jednym z oczekujących 5–6 samochodów ciężarowych, po czym nakazywano wprowadzić następnego skazańca. I tak to trwało noc po nocy, wyjąwszy święto 1 maja. O świcie samochody wyruszały szosą Moskwa – Leningrad do odległej o 32 km miejscowości Miednoje nad rzeką Twiercą. Tam na terenie rekreacyjnym kalinińskiego NKWD, na skraju lasu, znajdował się przygotowany (…) dół o głębokości 4–6 m, mogący pomieścić 250 zwłok. Trupy rzucano bezładnie z samochodów, po czym koparka przystępowała do ich zakopywania, szykując od razu dół na dzień następny[2].

Przeprowadzona w 1991 r. ekshumacja, w ramach śledztwa katyńskiego prowadzonego przez Naczelną Prokuraturę Wojskową Związku Sowieckiego, doprowadziła do odnalezienia zbiorowych mogił ze szczątkami pomordowanych jeńców z obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie.

Jednak dopiero przeprowadzone w latach 1994–1995 przez specjalistów Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa badania pomiarowe, sondaże i prace ekshumacyjne pozwoliły na odkrycie i precyzyjne zlokalizowanie znajdujących się na wydzielonym terenie masowych mogił. W zbiorowych grobach odnaleziono szczątki ponad 6000 jeńców z Ostaszkowa. Prace ekshumacyjne przyniosły też wiele bardzo cennego materiału dowodowego w postaci przedmiotów osobistych odnalezionych przy zamordowanych policjantach, w tym dokumentów i zapisków świadczących o ostatnich chwilach życia ofiar zbrodni. Przełomowym dla budowy Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje był rok 1995. Wówczas to, w ramach uzgodnień polsko-rosyjskich, podpisano 25 marca w Smoleńsku dokument o budowie Polskich Cmentarzy Wojennych w Katyniu i Miednoje. 11 czerwca 1995 r. został uroczyście wmurowany akt erekcyjny i poświęcony przez Ojca Świętego Jana Pawła II kamień węgielny pod budowę cmentarza[3].

Pamiętam…

Czerwiec 1995 r. – grupa pracowników Centrum Szkolenia Policji w Legionowie uczestniczyła w pracach związanych z przygotowaniem uroczystości wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Cmentarza Wojennego w Miednoje. Wydawnictwo CSP wykonało materiały informacyjne na tę uroczystość. Ekspedycja zabrała około 60 ton sprzętu. Przed wyjazdem do Miednoje w CSP nocowało około 100 członków Stowarzyszenia Rodzin Katyńskich.

mł. insp. w st. spocz. Julian Mościbrodzki, Naczelnik Wydziału Wydawnictw i Poligrafii CSP w latach 1990–2010

W 1997 r. wydawnictwo CSP wydrukowało „cegiełki" (w liczbie 21 300 szt.) „Wspieramy budowę Cmentarza Wojennego w Miednoje", a środki uzyskane z ich sprzedaży zostały przeznaczone na wsparcie tego przedsięwzięcia. Wzór „cegiełki" – ze zbiorów J. Mościbrodzkiego.

WYJAZD KADRY I SŁUCHACZY CSP DO MIEDNOJE

Pamiętam...

W kwietniu 1995 r. ekipa pionu logistycznego CSP pojechała do Miednoje. Podróż i pobyt w Miednoje trwały dwa tygodnie. W skład ekipy wchodziły m.in. pracownice ówczesnej Samodzielnej Sekcji Żywnościowej, w tym szefowa kuchni Maria Sokołowska oraz kucharki: Jadwiga Wlazło i Janina Maserowicz. Na czele wyprawy stał Zastępca Komendanta CSP Jerzy Gołębiewski. Do zadań członków ekipy należało przygotowywanie posiłków dla budowniczych cmentarza upamiętniającego oficerów Policji Państwowej, którzy zostali zamordowani w lasach pod Miednoje. Podróż odbyła się taborem samochodowym, w którym największa była chłodnia wioząca wszystkie artykuły spożywcze potrzebne do przygotowywania posiłków na miejscu, w warunkach polowych. Głównym „urządzeniem" do gotowania było zrobione ze zwykłych cegieł palenisko, na którym ustawiono dużą patelnię do smażenia. Zupy gotowano w kuchniach polowych, a za lodówki służył samochód chłodnia, do którego prąd czerpano z przywiezionych agregatów prądotwórczych. Warunki bytowe były spartańskie. Większość naszych pracowników spało w namiotach, myło się za prowizoryczną kotarą w miednicy w przeważnie zimnej wodzie. Opiekunem naszej ekipy ze strony rosyjskiej był niejaki Borys. Nieliczni z ekipy mieli zorganizowaną wycieczkę do Moskwy. Pomimo tych wszystkich trudności atmosfera podczas pobytu pod Miednoje była bardzo dobra i pracownicy „żywnościówki" wspominają tamtą wyprawę z ogromną nostalgią.

Agata Lasecka,
Naczelnik Wydziału Żywnościowego CSP,
w 1995 r. księgowa Samodzielnej Sekcji Żywnościowej

Funkcjonariusze obsługujący wagon nr 3 pociągu specjalnego w towarzystwie uczestnika podróży. Zdj. ze zbiorów B. Gacy-Maciaszkiewicz.

Budowa Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje rozpoczęła się w wiosną 1999 r. i trwała około 12 miesięcy. Uroczystość otwarcia i poświęcenia zaplanowano na 2 września 2000 r. Po 60 latach od ogromnej tragedii, której fakt skutecznie zatajano, rodziny pomordowanych funkcjonariuszy miały wziąć udział w zbiorowym pogrzebie. Pogrzebie, którego tak długo wyczekiwały.

Podróż najbliższych ofiar odbyła się pociągiem specjalnym, który 31 sierpnia 2000 r. wyruszył ze stacji Warszawa Gdańska w głąb Rosji. Komendantem pociągu był mł. insp. Zygmunt Kazimierczak – Kierownik Zakładu Wyszkolenia Liniowego CSP. Wraz z nim za obsługę wszystkich członków rodzin odpowiedzialni byli funkcjonariusze pełniący służbę w CSP oraz słuchacze.

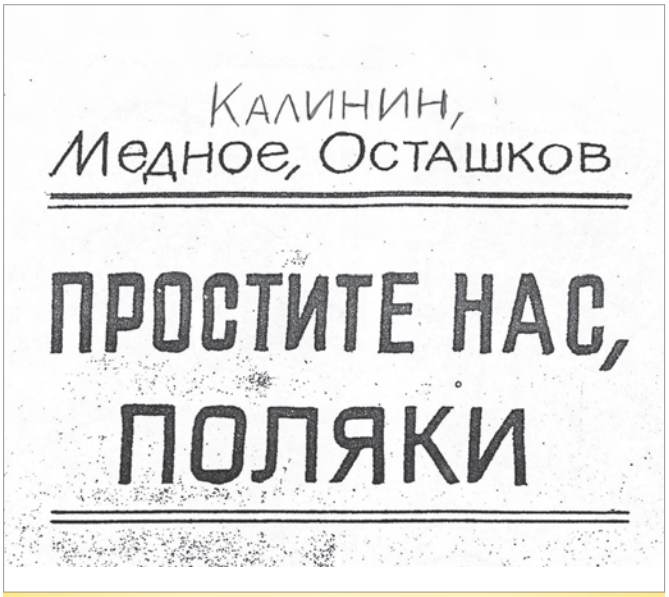

Ulotki rozrzucone na Polskim Cmentarzu Wojennym w Miednoje w dniu 2.09.2000 r. Tłumaczenie tekstu ulotek: „Kalinin, Miednoje, Ostaszków – Wybaczcie nam, Polacy". Ze zbiorów B. Gacy-Maciaszkiewicz.

Polski Cmentarz Wojenny w Miednoje. Zdj. ze zbiorów B. Gacy-Maciaszkiewicz.

Pamiętam...

Wszyscy policjanci, którzy mieli zabezpieczać podróż pociągiem specjalnym, bardzo chętnie zgłosili się do tego zadania. Prawdopodobnie z czystej ciekawości, poczucia obowiązku, ale z całą pewnością bez świadomości, czym ta podróż okaże się naprawdę.

mł. insp. Beata Gaca-Maciaszkiewicz,
Główny Księgowy – Naczelnik Wydziału Finansów CSP,
w 2000 r. dowódca kompanii Zakładu Wyszkolenia Liniowego CSP

Pamiętam...

31 sierpnia – 4 września 2000 r. kadra i słuchacze CSP wzięli udział w zabezpieczeniu podróży uczestników uroczystości otwarcia Cmentarza Wojennego w Miednoje. Etap pierwszy pomocy był związany z wyjazdem pociągu, etap drugi – z podróżą i samą uroczystością otwarcia Cmentarza. W delegacji uczestniczyło 11 pracowników i 14 słuchaczy Centrum. Na ręce Komendanta Głównego Policji i Komendanta CSP wpłynęły podziękowania za udzieloną pomoc od Ogólnopolskiego Stowarzyszenia „Rodzina Policyjna 1939 r." i od Federacji Rodzin Katyńskich. Uroczystość poświęcenia i otwarcia Cmentarza Wojennego w Miednoje miała miejsce 2 września 2000 r.

Julian Mościbrodzki

Podróż była długa i wyczerpująca, a dużą część jej uczestników stanowiły osoby starsze, nierzadko o wątłym zdrowiu. Niemniej jednak panował nastrój oczekiwania, ogromnej radości, ale przede wszystkim był to czas wspomnień o utraconych mężach, ojcach, dziadkach czy braciach. Podróż symbolizowała tę, którą przed laty odbyli najbliżsi podróżnych, niestety bezpowrotnie.

Pamiętam...

Najbardziej pamiętam podróż pociągiem z Warszawy do Tweru. Rozmowy z ludźmi, którzy po raz pierwszy jechali zobaczyć miejsce, gdzie pochowano ich bliskich. Tego nie można zapomnieć. Bardzo to przeżywali. No, a potem cała podniosła uroczystość na Cmentarzu w Miednoje.

asp. szt. w st. spocz. Janusz Sarna,
Specjalista Wydziału Łączności
i Obsługi Informatycznej CSP

Pamiętam...

Utkwił mi w pamięci starszy Pan w stopniu majora, który całą podróż odbył w mundurze wojskowym.

podinsp. Andrzej Maciaszkiewicz,
starszy wykładowca Zakładu Służby Prewencyjnej CSP,
w 2000 r. szef kompanii Zakładu Wyszkolenia Liniowego

Uczestnicy uroczystości otwarcia cmentarza. Od prawej: mł. insp. Zygmunt Kazimierczak – Kierownik Zakładu Wyszkolenia Liniowego CSP; obok niego Hanna Gucwińska, której ojciec Piotr Jurczak – kapitan WP, komisarz Policji Państwowej, od 1939 r. Komendant Powiatowy Policji w Myślenicach – został pochowany w Miednoje. Zdj. ze zbiorów M. Krywko.

Uroczysta Msza Święta w Miednoje.
Zdj. ze zbiorów B. Gacy-Maciaszkiewicz.

Tablice upamiętniające pomordowanych funkcjonariuszy pochowanych w zbiorowych mogiłach. Zdj. A. Załęski.

WYJAZD KADRY I SŁUCHACZY CSP DO MIEDNOJE

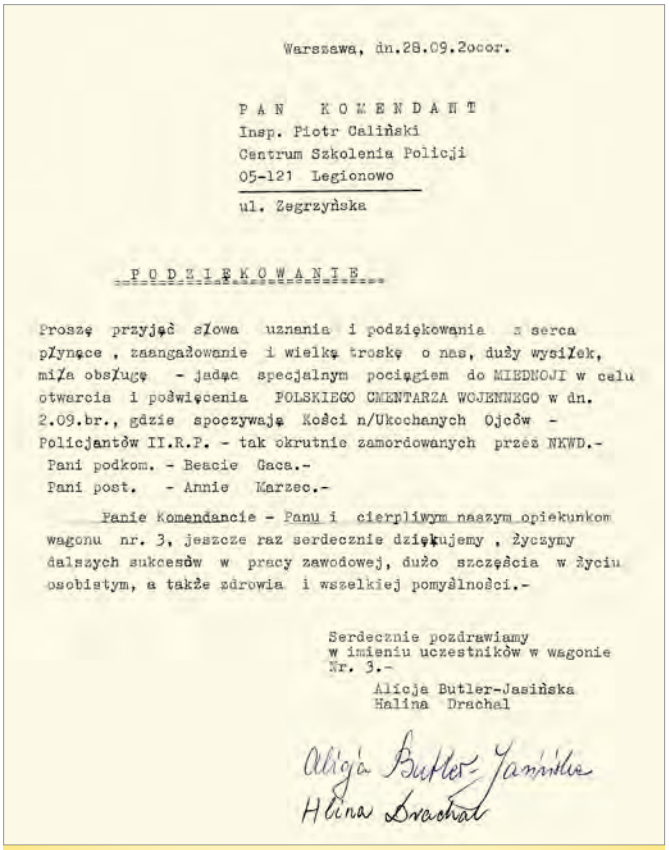

Warszawa, dn.28.09.2000r.

PAN KOMENDANT
Insp. Piotr Caliński
Centrum Szkolenia Policji
05-121 Legionowo
ul. Zegrzyńska

PODZIĘKOWANIE

Proszę przyjąć słowa uznania i podziękowania z serca płynące, zaangażowanie i wielką troskę o nas, duży wysiłek, miła obsługę - jadąc specjalnym pociągiem do MIEDNOJI w celu otwarcia i poświęcenia POLSKIEGO CMENTARZA WOJENNEGO w dn. 2.09.br., gdzie spoczywają Kości n/Ukochanych Ojców - Policjantów II.R.P. - tak okrutnie zamordowanych przez NKWD.-
Pani podkom. - Beacie Gaca.-
Pani post. - Annie Karzec.-

Panie Komendancie - Panu i cierpliwym naszym opiekunkom wagonu nr. 3, jeszcze raz serdecznie dziękujemy, życzymy dalszych sukcesów w pracy zawodowej, dużo szczęścia w życiu osobistym, a także zdrowia i wszelkiej pomyślności.-

Serdecznie pozdrawiamy
w imieniu uczestników w wagonie
Nr. 3.-
Alicja Butler-Jasińska
Halina Drachal

Alicja Butler-Jasińska
Halina Drachal

Podziękowania przesłane do Centrum Szkolenia Policji w Legionowie przez uczestników podróży pociągiem specjalnym. Ze zbiorów B. Gacy-Maciaszkiewicz.

Mł. insp. Zygmunt Kazimierczak – komendant pociągu specjalnego, którym rodziny pomordowanych funkcjonariuszy odbyły podróż do Miednoje w sierpniu 2000 r. Zdj. ze zbiorów M. Krywko.

Pamiętam...

To, co pamiętam najbardziej, to godziny spędzone na słuchaniu. Po wykonaniu podstawowych obowiązków (w moim przypadku – po zapewnieniu wyżywienia uczestnikom podróży) cały wolny czas spędzało się z rodzinami ofiar. A oni mieli wielką potrzebę mówienia. Dziesiątki historii i każda inna. Pamiętam też, jak wzruszały mnie msze święte organizowane w wagonach. Cały wyjazd to była dla mnie wielka lekcja historii.

mł. insp. w st. spocz. Urszula Kędzierska,
Główny Księgowy – Naczelnik
Wydziału Finansów CSP w latach 2006–2016,
w 2000 r. Naczelnik Wydziału Żywnościowego

„W 60. rocznicę zbrodni, której dokonano w siedzibie NKWD w Kalininie, a dziś w Twerze, przybyliśmy tu, na polski cmentarz wojenny w Miednoje, by złożyć Wam hołd i oddać należną cześć.
Spoczywa Was tutaj ponad 6 tysięcy – polskich policjantów i żołnierzy – jeńców obozu ostaszkowskiego, więźniów z wyspy Stołbnyj na jeziorze Seliger, zastrzelonych w Kalininie na mocy zbrodniczej decyzji ówczesnych sowieckich władz.
Pochylamy dziś głowy nad męczeńską śmiercią niewinnych synów narodu polskiego, którzy oddali ofiarę życia na ołtarzu Ojczyzny, wierni Jej do ostatka.
Stajemy dziś do apelu, by uczcić ofiary jednej z najbrutalniejszych zbrodni w dziejach cywilizowanego świata.
Polacy wszystkich pokoleń!
Ci najstarsi, którzy tak wiele wycierpieli. I ci najmłodsi, przed którymi całe życie. Słuchajcie mnie: najbliżsi pomordowanych, których opłakaliście morzem łez, na których czekaliście w bólu i z nadzieją, i Wy, którzyście zginęli, abyśmy mogli żyć.
WZYWAM WAS!
Wszystkich, których ciała zamieniono w nicość, stłoczono w bezimiennych dołach i zbezczeszczono, wielokrotnie próbując zataić przed światem miejsce tej okrutnej zbrodni.
– STAŃCIE DO APELU!
– POLEGLI NA POLU CHWAŁY!”[4].

Pamiętam...

Ktoś z najbliższych poległych powiedział w pociągu, że ten las w Miednoje jest piękny, ale ptaki w nim nie śpiewają. Faktycznie las przepiękny, można się zauroczyć...

Beata Gaca-Maciaszkiewicz

Pamiętam...

Ptaki, jeśli nawet były, to nie śpiewały. Jedyny dźwięk, jaki pamiętam, to dzwon. Był przejmujący. Wciskał się w mózg i wywoływał dreszcz.

Urszula Kędzierska

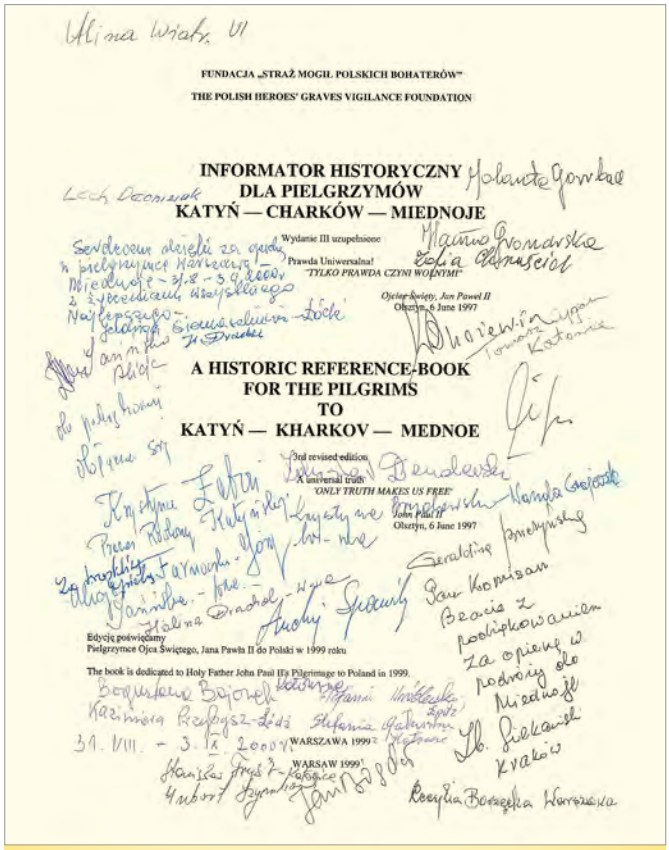
FUNDACJA „STRAŻ MOGIŁ POLSKICH BOHATERÓW"

THE POLISH HEROES' GRAVES VIGILANCE FOUNDATION

INFORMATOR HISTORYCZNY
DLA PIELGRZYMÓW
KATYŃ — CHARKÓW — MIEDNOJE

Wydanie III uzupełnione

Prawda Uniwersalna!
"TYLKO PRAWDA CZYNI WOLNYMI"

Ojciec Święty, Jan Paweł II
Olsztyn, 6 June 1997

A HISTORIC REFERENCE-BOOK
FOR THE PILGRIMS
TO
KATYŃ — KHARKOV — MEDNOE

3rd revised edition

A universal truth
"ONLY TRUTH MAKES US FREE"

John Paul II
Olsztyn, 6 June 1997

Edycję poświęcamy
Pielgrzymce Ojca Świętego, Jana Pawła II do Polski w 1999 roku

The book is dedicated to Holy Father John Paul II's Pilgrimage to Poland in 1999.

WARSZAWA 1999

WARSAW 1999

Dedykacje i podpisy podróżujących wagonem nr 3 umieszczone w informatorze historycznym. Ze zbiorów B. Gacy-Maciaszkiewicz.

„WZYWAM WAS!
Pogrzebani tu, w Miednoje, Ojcowie, Bracia i Mężowie, potraktowani z wielkim okrucieństwem za to, że byli patriotami, a którzy pozostawili w okupowanym kraju i poza jego granicami ojców i matki, żony, dzieci, narzeczone, braci i siostry, oczekujących Ich powrotu z obcej ziemi.
– STAŃCIE DO APELU!
– POLEGLI NA POLU CHWAŁY!"[5].

Pamiętam...

Kobietę, która po przybyciu na cmentarz i odnalezieniu tabliczki z nazwiskiem swojego członka rodziny, osłabła, wsparła się na moim ramieniu i tak przejmująco płakała, że nie mogłem jej uspokoić. Swoimi łzami zmoczyła mój mundur.

Andrzej Maciaszkiewicz

Pamiętam...

Ogromne wrażenie na mnie zrobiło to, że członkowie rodzin poległych przywieźli ze sobą do Miednoje listy pisane do nich przez lata, nigdy nie wysłane. Pamiątki rodzinne, zdjęcia członków rodzin, czasem dzieci, które nigdy ich nie poznały. Po odnalezieniu tabliczki z właściwym nazwiskiem układali tam te wszystkie rzeczy. Mieli tak dużo do powiedzenia swoim najbliższym...

Beata Gaca-Maciaszkiewicz

„WZYWAM WAS!
Tu, znad mogił synów Narodu Polskiego, w imieniu poległych i żywych – do Was mówię, potomni – NIE ZAPOMINAJCIE! Aby prawdzie i sprawiedliwości stało się zadość, aby taka straszliwa zbrodnia nie mogła się zdarzyć nigdy więcej. Naród Polski chce żyć spokojnie i bezpiecznie! Ma do tego prawo, prawo do wolności krwawo wywalczonej i umiłowanej.
Niechaj w świat idzie nasze wołanie:
NIGDY WIĘCEJ NIENAWIŚCI!
NIGDY WIĘCEJ LUDOBÓJSTWA!
NIGDY WIĘCEJ WOJNY!
NIGDY! NIGDY! NIGDY!
Oddaliście życie za Ojczyznę. Śmierć Wasza nie była jednak daremną. Z bohaterskiej, nieugiętej Waszej postawy, z wzorowo spełnionego obowiązku policjanta, żołnierza i obywatela, czerpią natchnienie następne pokolenia Polaków, a Wasz przykład wiernej służby Ojczyźnie, będzie po wsze czasy wzorem dla wszystkich obywateli Rzeczypospolitej.
Wzywam wszystkich tu obecnych, wierzących w zwycięstwo prawdy i w sprawiedliwość, stańmy wspólnie do apelu z tymi, którzy pozostali na zawsze na wiecznej warcie w służbie ukochanej ojczyzny.
– STAŃMY RAZEM DO APELU!
– CZEŚĆ ICH PAMIĘCI!
– ZGINĘLI ZA POLSKĘ!"[6].

[1] *Informator historyczny dla pielgrzymów Katyń – Charków – Miednoje*, Fundacja „Straż mogił polskich bohaterów", Wydawca: Redakcja „Sybiracy" – Niezależne Czasopismo Historyczne, Warszawa 1999, s. 28–29.
[2] Tamże.
[3] *Miednoje. Polski Cmentarz Wojenny*, Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa 2000, broszura informacyjna dla uczestników uroczystości otwarcia Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje.
[4] *Apel Pamięci Pomordowanych, Miednoje 2000*, w: *Charków, Katyń, Miednoje. Polskie Cmentarze Wojenne*, red. A. Spanily, Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum", Gdynia 2000, s. 185–186.
[5] Tamże.
[6] Tamże.

Summary

The special train. Participation of the staff and PTC trainees in preparing the opening ceremony of the Polish War Cemetery in Miednoje

The author of the article, in the 30th anniversary of establishing the Police Training Centre in Legionowo, brings to mind historical events associated with revealing the truth about the Katyn crime and honouring its victims by creating cemeteries in the former USSR, as well as the participation of police officers and PTC employees in the preparations of the ceremony of laying the foundation stone for the construction of the Polish War Cemetery in Miednoje in June of 1995 and its opening and blessing in September 2000. The memories concerning that unusual journey by special train from Warsaw to Tver trigger the special overtone. The group of police officers and PTC employees travelled together with family members of died officers, who were to participate in the long-awaited collective funeral of the loved one, 60 years from this huge tragedy. The article constitutes the testimony, that the PTC staff happened to stand up at that time to the unforgettable roll-call.

Tłumaczenie: Renata Cedro

PIĘCIOBOISTKI
z Legionowa

mł. insp. Beata Gaca-Maciaszkiewicz
Główny Księgowy – Naczelnik Wydziału Finansów CSP

podinsp. Agnieszka Mańko-Czajka
Ekspert Wydziału Organizacji Dydaktyki CSP

W Centrum Szkolenia Policji w Legionowie pełnią służbę funkcjonariuszki, które wiele lat temu rozpoczęły przygodę z pięciobojem policyjnym i w okresie rozkwitu tej dyscypliny sportu przyczyniły się do wielu sukcesów reprezentacji polskiej Policji. Podinsp. Agnieszka Mańko-Czajka (obecnie ekspert Wydziału Organizacji Dydaktyki) i mł. insp. Beata Gaca-Maciaszkiewicz (obecnie Główny Księgowy – Naczelnik Wydziału Finansów) podczas studiów w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie rozpoczęły bardzo intensywny i żmudny trening pod okiem trenera reprezentacji polskiej Policji podinsp. Ireneusza Bukowieckiego (starszy wykładowca taktyki i technik interwencji oraz wychowania fizycznego w Zakładzie Podstaw Bezpieczeństwa, obecnie w stanie spoczynku).

Pięciobój policyjny jest dyscypliną, w której skład wchodzi pięć konkurencji sportowych. Zawody trwają dwa dni, w tym czasie jest prowadzona klasyfikacja, zarówno indywidualna, jak i drużynowa, kobiet i mężczyzn. Pierwszego dnia rozgrywane są strzelanie i pływanie. Drugiego – zawody rozpoczynają się skokiem w dal i pchnięciem kulą, a kończą biegiem przełajowym. Rezultaty ustanowione w poszczególnych konkurencjach są przeliczane na punkty. Po czterech konkurencjach jest ustalana lista startowa do biegu przełajowego, który rozgrywany jest tzw. metodą Gundersena polegającą na obliczeniu straty startowej kolejnych zawodników na podstawie różnicy sumy punktów po czterech konkurencjach. O końcowej klasyfikacji decyduje kolejność przekroczenia linii mety. Drużyna biorąca udział w klasyfikacji składa się z czterech zawodników (nie mniej niż trzech). Rezultat końcowy ustala się na podstawie zsumowania trzech najlepszych wyników indywidualnych, czwarty zostaje odrzucony.

Pięciobój policyjny wywodzi się z państw Europy Zachodniej. Początkowo we Francji,

Mistrzostwa Europy w Pięcioboju Policyjnym, Avila, Hiszpania 2000 r. Brązowy medal A. Mańko-Czajki (siedzi, trzecia od prawej) za III miejsce indywidualnie. Zdj. ze zbiorów A. Mańko-Czajki.

Belgii i Danii organizowano współzawodnictwo policjantów, propagując ich wszechstronny rozwój i wysoką sprawność fizyczną. Od początku w skład pięcioboju wchodziły wcześniej opisywane konkurencje wymagające od zawodników wszechstronnych umiejętności. Ich dobór pozwalał, nawet przy słabszej dyspozycji w jednej dyscyplinie, walczyć o wysoką lokatę w klasyfikacji generalnej. Z czasem pojawiła się potrzeba międzynarodowej rywalizacji i kontaktów między policjami wielu krajów, co przyczyniło się do powstania stowarzyszenia policyjnych klubów sportowych. Za przyczyną państw założycieli: Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Wielkiej Brytanii, Luksemburga, Holandii, Szwecji i Szwajcarii 30 listopada 1950 r. utworzono w Paryżu Europejską Unię Sportu Policji (USPE). Obecnie zrzesza ona 40 krajów i organizuje zawody rangi mistrzostw kontynentu w szesnastu dyscyplinach sportowych. Pierwsze Mistrzostwa Europy w pięcioboju zostały rozegrane w 1954 r. i uczestniczyły w nich Niemcy, Szwecja, Szwajcaria, Dania, Finlandia i Norwegia (osiemnastu zawodników). Pierwotnie rywalizowali jedynie mężczyźni. Kobiety zadebiutowały na IX Mistrzostwach Europy w hiszpańskiej Avili w 1986 r. Na kolejnych mistrzostwach startowało coraz więcej zawodników, więcej krajów stawało do konfrontacji. Rekordową liczbę startujących drużyn męskich – 11 odnotowano na Mistrzostwach Europy w 1998 r. w Poznaniu, kobiecych zaś – 7 w 1994 r. w Anglii oraz w 2002 r. w Szczytnie.

Polska wstąpiła do USPE w 1991 r. Od tego czasu nasza reprezentacja czterokrotnie rywalizowała w mistrzostwach kontynentu. Drużyna męska dwa razy zdobyła medal brązowy i jeden raz złoty. Natomiast kobiety dwukrotnie brązowy i jeden raz srebrny.

Ponadto dwukrotnie Polska organizowała u siebie zawody – w 1998 r. w Poznaniu i w 2002 r. w Szczytnie.

Poza Europą pięciobój policyjny zyskał popularność dość późno. Międzynarodowa Unia Sportu Policji (USIP) została utworzona 23 maja 1990 r. w Paryżu, gdzie odbyło się Zgromadzenie Generalne państw założycieli. Było ich czterdzieści trzy. Niedługo po założeniu, bo 7 grudnia 1990 r., Polska również stała się członkiem USIP.

Pierwsze Mistrzostwa Świata w Pięcioboju zostały rozegrane w 1993 r. w miejscowości Tata na Węgrzech. Wystartowało aż 64 zawodników (15 drużyn męskich) oraz 16 zawodniczek (3 drużyny żeńskie). Kolejne zawody tej rangi odbyły się dwa lata później w Chinach i wzięło w nich udział 76 zawodników z 18 krajów oraz 32 zawodniczki z 9 krajów. Organizatorem ostatnich Mistrzostw Świata była Polska w 1999 r. W Szczytnie wystartowało 65 zawodników z 15 krajów (nawet tak egzotycznych jak Kuwejt czy Zjednoczone Emiraty Arabskie) oraz 32 zawodniczki z 8 krajów. Były to ostatnie zawody tej rangi. Kolejne miały odbyć się w 2003 r. i miał je zorganizować któryś z krajów arabskich. W związku z sytuacją i działaniami wojennymi w rejonie Zatoki Perskiej nie odbyły się i kolejnych w pięcioboju policyjnym już nie wznawiano.

Dotychczas nasza męska reprezentacja w Mistrzostwach Świata zdobyła jeden złoty medal, natomiast żeńska jeden srebrny i jeden brązowy.

Dziś należy stwierdzić, iż pięciobój policyjny przeszedł do historii. Nie rozgrywa się już zawodów rangi międzynarodowej. Krajowa rywalizacja też wygasła w poprzedniej dekadzie.

Dlatego warto podsumować sukcesy pięcioboistek z CSP w Legionowie.

B. Gaca-Maciaszkiewicz i A. Mańko-Czajka, konkurencja – bieg przełajowy, Mistrzostwa Świata w Pięcioboju Policyjnym, Szczytno 1999 r.

B. Gaca-Maciaszkiewicz, konkurencja – pchnięcie kulą, Mistrzostwa Polski w Pięcioboju Policyjnym, Szczytno 1999 r.

A. Mańko-Czajka, konkurencja – pływanie, Mistrzostwa Świata w Pięcioboju Policyjnym, Szczytno 1999 r.

A. Mańko-Czajka, konkurencja – skok w dal, Mistrzostwa Polski w Pięcioboju Policyjnym, Szczytno 2000 r.

B. Gaca-Maciaszkiewicz (po prawej), konkurencja – strzelanie, Mistrzostwa Polski w Pięcioboju Policyjnym, Szczytno 2001 r.

Zdj. ze zbiorów autorek.

OSIĄGNIĘCIA POLICJANTEK Z CSP W MISTRZOSTWACH W PIĘCIOBOJU POLICYJNYM

Brązowy medal
(III miejsce drużynowo),
Mistrzostwa Świata
w Pięcioboju Policyjnym,
Tata, Węgry 1993 r.

Brązowy medal
(III miejsce drużynowo),
Mistrzostwa Europy,
w Pięcioboju Policyjnym,
Poznań, Polska 1998 r.

Srebrny medal
(II miejsce drużynowo),
Mistrzostwa Świata
w Pięcioboju Policyjnym,
Szczytno, Polska 1999 r.

Osiągnięcia podinsp. Agnieszki Mańko-Czajki

w Mistrzostwach Polski w Pięcioboju Policyjnym:

- III miejsce – Słupsk 1993 r.,
- I miejsce – Słupsk 1994 r.,
- I miejsce – Poznań 1995 r.,
- I miejsce – Poznań 1996 r.,
- II miejsce – Poznań 1998 r.,
- III miejsce – Szczytno 1999 r.,
- III miejsce – Szczytno 2000 r.,
- III miejsce – Szczytno 2001 r.,
- II miejsce – Szczytno 2002 r.;

w Mistrzostwach Europy:

- XXII miejsce indywidualnie, VII miejsce drużynowo – Anglia 1994 r.,
- VII miejsce indywidualnie, III miejsce drużynowo – Poznań 1998 r.,
- III miejsce indywidualnie, II miejsce drużynowo – Avila, Hiszpania 2000 r.,
- VII miejsce indywidualnie, III miejsce drużynowo – Szczytno 2002 r.;

w Mistrzostwach Świata:

- IX miejsce indywidualnie, III miejsce drużynowo – Tata, Węgry 1993 r.,
- XX miejsce indywidualnie, VI miejsce drużynowo – Pekin, Chiny 1995 r.,
- V miejsce indywidualnie, II miejsce drużynowo – Szczytno 1999 r.

Osiągnięcia mł. insp. Beaty Gacy-Maciaszkiewicz

w Mistrzostwach Polski w Pięcioboju Policyjnym:

- VI miejsce – Poznań 1996 r.,
- I miejsce – Szczytno 1997 r.,
- I miejsce – Poznań 1998 r.,
- II miejsce – Szczytno 1999 r.,
- IV miejsce – Szczytno 2000 r.,
- IV miejsce – Szczytno 2001 r.,
- III miejsce – Szczytno 2002 r.;

w Mistrzostwach Europy:

- IX miejsce indywidualnie, III miejsce drużynowo – Poznań 1998 r.,
- V miejsce indywidualnie, III miejsce drużynowo – Szczytno 2002 r.;

w Mistrzostwach Świata:

- XII miejsce indywidualnie, II miejsce drużynowo – Szczytno 1999 r.

Wspomnienie A. Mańko-Czajki

Nadszedł rok 2000. Każdy z zawodników i zawodniczek znał zasadę od lat funkcjonującą wśród trenujących pięciobój policyjny. Już przed Mistrzostwami Polski niektórym już się śnił udział w pięcioboju europejskim. Tak było ze mną. Warunkiem udziału w Policyjnych Mistrzostwach Europy w Hiszpanii, a dokładniej w szkole policyjnej w Avili niedaleko Madrytu, było zajęcie co najmniej trzeciego miejsca w kraju. Na VIII Mistrzostwach Polski Policji w Pentatlonie, które odbyły się w dniach 11–12 maja 2000 r. w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, udało mi się zdobyć drugie miejsce i zaszczyt reprezentowania polskiej Policji na hiszpańskiej ziemi. W drużynie oprócz mnie znalazły się Danuta Bukowiecka oraz Jolanta Rak. Pierwsza z nich obecnie jest emerytem policyjnym, ostatnio zajmowała stanowisko Zastępcy Komendanta-Prorektora w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Druga pełni funkcję oficera łącznikowego Centralnego Biura Śledczego Policji przy Europolu w Hadze.

Mistrzostwa Europy w Pentatlonie Policyjnym w Hiszpanii odbyły się 17–22 lipca 2000 r. Pierwszego dnia zawodów przeprowadzono konkurencję w strzelaniu i pływaniu. Dzień ten przesądził już po części o wynikach zawodów. Mogłam powalczyć indywidualnie o medal. Pamiętam, że udało mi się zdobyć 186 punkty na 200 w strzelaniu. Drugi dzień był walką umysłu z ciałem. Do południa kolejne konkurencje – skok w dal i pchnięcie kulą. Szansa na medal utrzymała się, już nie tylko indywidualnie, lecz też w drużynie. Ostatnia popołudniowa konkurencja – bieg terenowy na 2000 m. Niebo było błękitne, a słońce grzało. Nie pamiętam, czy usta miałam suche z emocji, czy od słońca – przypominam sobie, co wtedy myślałam: „Dasz radę, jesteś przygotowana", i udało się. Linię mety przekroczyłam jako trzecia – był brązowy medal, zdobyty indywidualnie. Stanęłyśmy też całą drużyną na podium, na drugim miejscu. Udało się w końcu pokonać Francuzki, Hiszpanki, Węgierki...

Summary

Pentathletes from Legionowo

In the article there were reminded successes of policewomen from the Police Training Centre in Legionowo in national and international championships in the police pentathlon, achieved in the years 1993–2002. The synthetic description of this sports discipline as well as the history of the organization of police championships in pentathlon were presented. Photographs and memories of policewomen constitute a valuable supplement of the article.

Tłumaczenie: Renata Cedro

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

– wczoraj i dziś

Renata Cedro

Wydział Prezydialny CSP

W ostatnim trzydziestoleciu Centrum Szkolenia Policji w Legionowie realizowało pozaoperacyjną współpracę międzynarodową poprzez:

- organizowanie **wizyt delegacji zagranicznych** zleconych przez inne podmioty ochrony porządku prawnego i organów wymiaru sprawiedliwości;
- implementację **Międzykulturowych Spotkań Młodych Policjantów Niemiec, Francji i Polski**;
- podejmowanie **wspólnych działań z zagranicznymi szkołami policyjnymi** w oparciu o podpisane deklaracje o współpracy;
- implementację **projektów edukacyjnych** finansowanych przez Unię Europejską;
- zaangażowanie w **działalność szkoleniową Agencji Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania CEPOL**;
- organizację **warsztatów i konferencji międzynarodowych**.

GOŚCIE Z CAŁEGO ŚWIATA W CSP

Ze względu na korzystną lokalizację nieopodal stolicy oraz spektakularną bazę dydaktyczną i logistyczną Centrum Szkolenia Policji w Legionowie było na przestrzeni ostatnich 30 lat miejscem wizyt licznych delegacji zagranicznych, przebywających w Polsce na zaproszenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Spraw Zagranicznych czy też Komendanta Głównego Policji. Podczas realizacji tego typu przedsięwzięć gościom zagranicznym prezentowano głównie rozwiązania stosowane w szkoleniu polskiej Policji oraz zaplecze dydaktyczne wykorzystywane w procesie edukacyjnym. Z kilkuset delegacji, które odwiedziły CSP po 1990 r., większość przyjeżdżała do nas z państw europejskich i Stanów Zjednoczonych. Z krajów pozaeuropejskich w Centrum przyjmowaliśmy gości m.in. z: Afganistanu, Armenii, Autonomii Palestyńskiej, Azerbejdżanu, Brazylii, Chin, Chile, Indonezji, Iranu, Izraela, Japonii, Kirgistanu, Korei Południowej, Libanu, Nigerii, Republiki Kazachstanu, Tadżykistanu, Tajwanu, Turcji, Uzbekistanu oraz Wietnamu.

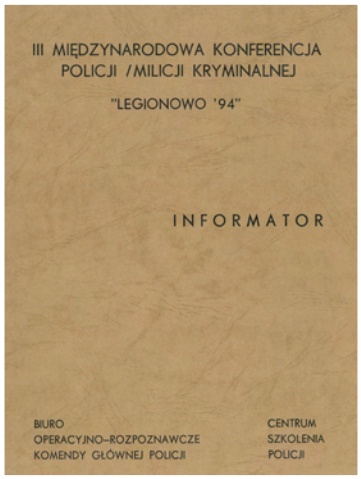

Informator na III Międzynarodową Konferencję Policji/Milicji Kryminalnej.

Broszura o MCSSP w języku polskim, angielskim i rosyjskim.

Materiały poligraficzne przygotowane na przedsięwzięcia MCSSP.

Z KART HISTORII – MIĘDZYNARODOWE CENTRUM SZKOLEŃ SPECJALISTYCZNYCH POLICJI

Szczególna intensyfikacja pozaoperacyjnej działalności międzynarodowej CSP nastąpiła po roku 1998, kiedy to do życia powołane zostało Międzynarodowego Centrum Szkoleń Specjalistycznych Policji (MCSSP), które stało się ośrodkiem doskonalącym umiejętności zawodowe policjantów/milicjantów państw Europy Środkowo-Wschodniej w zakresie zwalczania najgroźniejszych kategorii przestępstw, w tym przestępstw o zasięgu międzynarodowym. W latach 1999–2011 w szkoleniach organizowanych w MCSSP uczestniczyło około 700 funkcjonariuszy z Białorusi, Bułgarii, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Mołdowy, Rosji, Słowacji, Ukrainy i Węgier. Z inicjatywą powstania ośrodka wystąpiła Policja polska w 1995 r., kierując swoją ofertę do 16 państw Europy Środkowo-Wschodniej oraz 10 państw Europy Zachodniej, a powstanie tej komórki organizacyjnej CSP było wynikiem uzgodnień przyjętych w maju 1997 r. podczas *VI Międzynarodowej Konferencji Policji/Milicji Kryminalnej Legionowo '97*. Od momentu powołania do życia MCSSP stało się miejscem spotkań i szkoleń przedstawicieli instytucji ochrony porządku prawnego, a także organów wymiaru sprawiedliwości państw zachodnich i USA oraz międzynarodowych organizacji policyjnych. Podmiotami, które na przestrzeni kilkunastu lat prowadziły tu szkolenia, seminaria lub konferencje, były liczne organizacje międzynarodowe, w tym: Środkowoeuropejska Akademia Policyjna (MEPA), Agencja Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania (CEPOL), Association of European Police Colleges (AEPC), Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Biuro Pomocy Technicznej i Wymiany Informacji (TAIEX), międzynarodowa organizacja policji (INTERPOL), Europejski Urząd Policji (EUROPOL). Wiele szkoleń zostało zorganizowanych przez agencje rządowe USA – Federalne Biuro Śledcze (FBI), Drug Enforcement Administration (DEA), Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives (ATF), United States Customs Service (US Customs), Secret Service oraz Departament Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych – w ramach programu ICITAP (International Criminal Investigative Training Assistance Program). Po likwidacji MCSSP w roku 2016 zadania związane z koordynacją pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej przejął Wydział Prezydialny CSP.

Tabliczki upamiętniające V i VI Międzynarodową Konferencję Policji/Milicji Kryminalnej (rok 1996 i 1997).

Tabliczka upamiętniająca szkolenie FBI.

Tabliczka upamiętniająca szkolenie MEPA.

Tableau upamiętniające 15-lecie przedsięwzięcia „Międzykulturowe Spotkania Młodych Policjantów Niemiec, Francji i Polski".

MIĘDZYKULTUROWE SPOTKANIA MŁODYCH POLICJANTÓW NIEMIEC, FRANCJI I POLSKI

Projekt pn. „Międzykulturowe Spotkania Młodych Policjantów Niemiec, Francji i Polski" realizowany jest od roku 2005. Jego główny cel to zapoznanie młodych policjantów z funkcjonowaniem, organizacją i systemem szkolenia Policji krajów partnerskich. W implementację projektu zaangażowane są: Szkoła Policji w Nimes (Francja), Wyższa Szkoła Zawodowa dla Pracowników Administracji Publicznej, Policji oraz Wymiaru Sprawiedliwości w Güstrow (Niemcy) oraz Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Realizacja projektu nie byłaby możliwa bez wsparcia instytucji partnerskich, takich jak Stowarzyszenie Leo Lagrange z Francji, Fundacja Arbeit und Leben z Niemiec oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie IPA CSP Legionowo. W ramach corocznie odbywających się tygodniowych seminariów tematycznych, organizowanych w poszczególnych krajach partnerskich, młodzi funkcjonariusze uczestniczą w licznych zajęciach praktycznych związanych z przebiegiem służby, a także doskonalą umiejętności językowe oraz poznają kulturę i tradycję innych państw. Ponadto udział w projekcie jest doskonałą okazją do propagowania dobrego wizerunku polskiej Policji na arenie międzynarodowej. Na szczególną uwagę zasługują seminaria organizowane w ostatnich latach przez Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. W roku 2013 oprócz gości zagranicznych z Niemiec i Francji w seminarium głównym wzięło udział sześciu funkcjonariuszy z garnizonu mazowieckiego, jak również dwóch opiekunów z CSP. Polscy i zagraniczni uczestnicy spotkania zapoznali się z funkcjonowaniem wybranych jednostek Policji, w tym Komisariatu Rzecznego Policji, Komendy Powiatowej Policji w Legionowie, Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach, Oddziału Prewencji Policji w Piasecznie i Lotnictwa Policji (Warszawa-Bemowo). Złożyli również wizytę w Sejmie RP. W roku 2016 ponownie gościliśmy młodych policjantów z zaprzyjaźnionych zagranicznych jednostek szkoleniowych Policji. Program spotkania obejmował m.in. prezentację Centrum Szkolenia Policji, a także Stołecznego Stanowiska Kierowania w Komendzie Stołecznej Policji. Goście złożyli również wizytę w Zarządzie Lotnictwa Policji, Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach oraz Oddziałach Prewencji Policji w Piasecznie. W ramach modułu kulturowego młodych policjantów zapoznano z najpiękniejszymi miejscami naszej stolicy. Oba przedsięwzięcia współorganizowane były przez Międzynarodowe Stowarzyszenie IPA CSP Legionowo. Ze względu na wyjątkowy charakter projektu oraz korzyści wynikające z nabywania przez młodych funkcjonariuszy wiedzy dotyczącej organizacji i zadań realizowanych przez policje poszczególnych państw partnerskich, spotkania są kontynuowane od roku 2018 w ścisłej współpracy z Komendą Stołeczną Policji.

WSPÓŁDZIAŁANIE CSP Z ZAGRANICZNYMI SZKOŁAMI POLICYJNYMI NA PODSTAWIE ZAWARTYCH DEKLARACJI O WSPÓŁPRACY

Przedstawiciele kierownictwa oraz kadry dydaktycznej CSP w ciągu ostatnich 30 lat mieli wielokrotnie możliwość bezpośredniego zapoznania się z działalnością szkół i ośrodków szkoleniowych licznych państw europejskich. Wynikiem tej działalności było podpisanie **deklaracji o współpracy** w zakresie szkolnictwa policyjnego ze:

	– Średnią Specjalistyczną Szkołą Korpusu Policyjnego w Koszycach (2010 r.),
	– Estońską Akademią Nauk o Bezpieczeństwie (2015 r.),
	– Akademią Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Gruzji (2017 r.),
	– Departamentem Policji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej (2017 r.),
fho:/pr	– Wyższą Szkołą Zawodową dla Pracowników Administracji Publicznej, Policji i Wymiaru Sprawiedliwości Meklemburgii-Pomorza Przedniego w Güstrow (rok 2020).

Głównym celem implementacji podpisanych deklaracji było opracowanie i wdrożenie programów wizyt studyjnych przedstawicieli zaangażowanych podmiotów oraz wymiana doświadczeń w obszarze metodyki nauczania. W ramach realizacji działań prowadzących do podpisania przedmiotowych dokumentów oraz zapisów zawartych w samych deklaracjach zorganizowano na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat wiele przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym. Były to między innymi:

- **Wizyta studyjna rektora i prorektora Akademii Policyjnej w Tbilisi, a także dyrektora Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz pracownika komórki współpracy międzynarodowej Archiwum MSW Gruzji (czerwiec 2014 r.).** Goście poznali historię i strukturę organizacyjną CSP, zadania poszczególnych komórek dydaktyczno-wychowawczych oraz problematykę związaną z procesem kształcenia polskich policjantów. Złożyli również wizytę w Zakładzie Interwencji Policyjnych, gdzie mieli okazję obejrzeć zespół strzelnic oraz halę technik interwencji. Uczestnikom wizyty zaprezentowano także Policyjne Centrum Dowodzenia, które na czas operacji policyjnych jest głównym ośrodkiem koordynacji działań.
- **Wizyta kierownictwa Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie z udziałem Pana Lauri Tabura, rektora Akademii (marzec 2015 r.).** Goście zapoznani zostali z profilem działalności CSP. Mieli również możliwość zaprezentowania systemu szkolenia policji w Estonii. Program obejmował także zwiedzanie Policyjnego Centrum Dowodzenia, obiektów szkoleniowych CSP oraz Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach. Istotnym elementem wizyty gości z EANoB były rozmowy kierownictwa obu szkół dotyczące zapisów w deklaracji o współpracy, podpisanej tym samym roku.
- **Wizyta delegacji CSP w Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie (listopad 2015 r.).** Wizyta została zorganizowana przez Kolegium dla Policji i Straży Granicznej wchodzące w skład estońskiej Akademii. W trakcie pobytu w Estonii przedstawiciele CSP zapoznali się ze strukturą Akademii, głównymi obszarami jej działalności, a także obiektami dydaktycznymi Kolegium dla Policji i Straży Granicznej, zlokalizowanymi w Muraste oraz Pajkuse. Ponadto podczas spotkania w głównej siedzibie EANoB w Tallinnie została podpisana, przez prorektora Akademii Pana Marka Linka oraz Komendanta CSP insp. Romana Stawickiego *Deklaracja o współpracy w zakresie szkolnictwa policyjnego* pomiędzy obiema jednostkami. Najważniejszym rezultatem wizyty było wypracowanie nowych form oraz zakresu współpracy między estońską Akademią i CSP.
- **Wizyta przedstawicieli Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie (marzec 2016 r.).** Była efektem podpisanej między naszymi jednostkami w roku 2015 *Deklaracji o współpracy w zakresie szkolnictwa policyjnego*. Goście zainteresowani byli głównie wymianą dobrych praktyk w obszarze edukacyjnym oraz poznaniem rozwiązań funkcjonujących w polskim szkolnictwie policyjnym, celem przeniesienia ich na grunt estoński.
- **Wizyta przedstawicieli CSP w Muraste, w Estonii (czerwiec 2016 r.).** Funkcjonariusze naszej jednostki wzięli udział w charakterze obserwatorów w „VI Zawodach dla Psów Patrolowych". Organizatorem zawodów było Kolegium dla Policji i Straży Granicznej Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie. Przedsięwzięcie stanowiło okazję nie tylko do podziwiania sprawności działania psów służbowych estońskiej Policji i Straży Granicznej oraz litewskiej i łotewskiej Policji, lecz także szansą na wymianę doświadczeń zawodowych. Podczas trzydniowego pobytu w estońskiej szkole przedstawiciele Centrum Szkolenia Policji mieli sposobność poznania systemu szkolenia i specyfiki działania przewodników psów służbowych w Estonii oraz systemu szkolenia zawodowego policjantów, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki interwencji policyjnych.
- **Wizyta studyjna przedstawicieli Zakładu Ruchu Drogowego, Zakładu Służby Prewencyjnej oraz Zakładu Kynologii Policyjnej CSP w Kolegium dla Policji i Straży Granicznej Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie (czerwiec 2017 r.).** W toku wizyty przestawiono polskim funkcjonariuszom strukturę szkoły oraz zapoznano z programami prowadzonych szkoleń. Delegacja uczestniczyła też w zajęciach z ruchu drogowego, wyszkolenia strzeleckiego i informatyki. Odwiedziła również Komendę Policji w Parnu, gdzie wymieniono doświadczenia z policjantami ruchu drogowego oraz prewencji. W czasie poby-

tu w Estonii jeden z naszych funkcjonariuszy miał okazję obserwować zawody psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków, zorganizowane przez estońską Policję. Brali w nich udział, wraz ze swoimi czworonogami, policjanci i pogranicznicy z Estonii, Łotwy i Finlandii. Konkurencje polegały na wykonywaniu zadań z zakresu posłuszeństwa ogólnego oraz na przeszukiwaniu pomieszczeń i terenu.

- **Wizyta Rektora Akademii MSW Gruzji, Pana Givi Mikanadze i Oficera Łącznikowego MSW Gruzji w Polsce, Pana George Gamsakhurdia (kwiecień 2017 r.).** W czasie wizyty dyskutowano na temat rozwiązań funkcjonujących w polskim szkolnictwie policyjnym. Zgodnie z oczekiwaniami gruzińskich gości skupiono się przede wszystkim na zagadnieniach dotyczących szkolenia strzeleckiego. Zaprezentowano też nowoczesny kompleks strzelnic CSP.
- **Wizyta trzyosobowej delegacji CSP w Litewskiej Szkole Policji, podlegającej Departamentowi Policji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej (marzec 2017 r.).** Głównym celem spotkania było omówienie kierunków i zasad przyszłej współpracy obu szkół. Delegacja CSP miała możliwość zapoznania się z systemem szkolnictwa policyjnego Litwy, procedurą doboru kandydatów do służby w Policji oraz strukturą i zadaniami odwiedzanej jednostki. Przedyskutowano również obszary wymiany doświadczeń, a także zasady podpisania deklaracji o współpracy. Przedstawicielom CSP zaprezentowano praktyczne zajęcia z zakresu ruchu drogowego i taktyki działań Policji oraz zaplecze dydaktyczne szkoły, w tym nowoczesną symulatornię.
- **Zagraniczne praktyki zawodowe kadetów z Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie (listopad 2016 r. i listopad 2017 r.).** Estońscy funkcjonariusze zapoznani zostali z głównymi zadaniami realizowanymi przez CSP, a także strukturą organizacyjną szkoły. Wzięli również udział w zajęciach praktycznych, podczas których doskonalili umiejętności w zakresie taktyki i technik interwencji oraz strzelania. Mieli także okazję zapoznać się z zadaniami realizowanymi przez Zakład Ruchu Drogowego CSP. Ponadto w ramach odbywanych praktyk nasi goście z Estonii odwiedzili Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie, gdzie obejrzeli nowoczesną bibliotekę, Policyjne Centrum Analityczno-Badawcze oraz obiekty sportowe. W toku praktyk kadeci estońscy zapoznali się też z funkcjonowaniem Komendy Powiatowej Policji w Legionowie. Ostatnim punktem programu ich wizyty były odwiedziny w Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach, gdzie obserwowali m.in. pracę psów do wyszukiwania zapachów narkotyków oraz psów patrolowo-tropiących. Bardzo ważnym aspektem wizyty gości była możliwość wymiany opinii i spostrzeżeń ze słuchaczami szkolenia zawodowego podstawowego CSP, którzy uczestniczyli w realizacji modułu rekreacyjno-sportowego praktyk. Dziękując Komendantowi CSP za zorganizowanie przedsięwzięcia, estońscy studenci podkreślili, iż wizyta w CSP całkowicie spełniła ich oczekiwania oraz wzbogaciła o nową wiedzę i doświadczenia zawodowe.
- **Międzynarodowe warsztaty „Taktyka działania w patrolu dwuosobowym w trakcie interwencji podejmowanej wobec osoby niebezpiecznej" (maj 2018 r.).** W warsztatach zorganizowanych przez Litewską Szkołę Policji uczestniczyli czterej przedstawiciele Zakładu Interwencji Policyjnych CSP wraz z funkcjonariuszami z Litwy, Estonii, Łotwy i Ukrainy. Podsumowując warsztaty, ich uczestnicy wskazali na liczne korzyści płynące ze wspólnej wymiany doświadczeń z zakresu interwencji policyjnych oraz wzajemnej integracji nauczycieli policyjnych państw Unii Europejskiej.
- **Warsztaty dla partnerów oraz współpracujących instytucji edukacyjnych zapewniających szkolenia dla funkcjonariuszy Policji (wrzesień 2019 r.).** Przedsięwzięcie zostało implementowane przez Średnią Specjalistyczną Szkołę Korpusu Policyjnego w Koszycach (Słowacja) z udziałem dwóch przedstawicieli CSP reprezentujących Studium Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii. Dokonano wymiany doświadczeń oraz zaprezentowano nowatorskie rozwiązania wykorzystywane w procesie edukacji policjantów w poszczególnych krajach. Uczestnikami warsztatów byli przedstawiciele kadry dydaktycznej jednostek szkoleniowych ze Słowacji, Polski, Czech, Węgier, Rumunii, Ukrainy oraz Mołdawii.

BUDOWANIE POTENCJAŁU MIĘDZYNARODOWEGO CSP POPRZEZ REALIZACJĘ PROJEKTÓW UNIJNYCH

Jako nowoczesna jednostka edukacyjna prowadząca pozaoperacyjną współpracę międzynarodową w obszarach kształcenia zawodowego policjantów, CSP stwarza nauczycielom policyjnym możliwość wzbogacenia wiedzy oraz jej aktualizacji, jak również zdobycia nowych doświadczeń zawodowych w obszarze metodyki nauczania poprzez udział w projektach międzynarodowych finansowanych przez Unię Europejską. Ponadto uczestnictwo w przedsięwzięciach unijnych przyczynia się do podniesienia znajomości języków obcych w obszarze słownictwa zawodowego oraz poznania kultury i historii krajów partnerskich, co pozwala na lepsze dostosowanie do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości w obszarze zawodowym.

Pierwszym przedsięwzięciem finansowanym ze środków Unii Europejskiej był projekt pn. „**Bezpieczeństwo osobiste policjantów – aspekty taktyczno-metodyczne w szkoleniu funkcjonariuszy**" realizowany przez CSP w ramach programu Leonardo da Vinci w latach 2012–2013 we współpracy ze Szkołą Policji w Nimes we Francji. Jego głównym celem była wymiana doświadczeń związanych z metodyką kształcenia umiejętności z zakresu technik interwencji, ogólnej i specjalnej sprawności fizycznej, jak również szkolenia strzeleckiego oraz zapoznanie się z uregulowaniami prawnymi obowiązującymi we Francji w obszarze interwencji policyjnych. Udział w projekcie funkcjonariuszy z Zakładu Interwencji Policyjnych udowodnił, iż nauczyciele policyjni naszej jednostki wpisują się w europejskie standardy szkoleniowe w zakresie technik interwencji.

CSP uczestniczyło także w projekcie pn. „Nowoczesne metody kryminalistyczne oraz wybrane aspekty i techniki szkolenia w Policji jako narzędzie wykorzystywane w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości" koordynowanym przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP. W ramach tego przedsięwzięcia Wydział Metodyki i Organizacji Szkolenia CSP realizował komponent o nazwie „**Nowoczesne metody nauczania w szkolnictwie policyjnym ze szczególnym zwróceniem uwagi na aktywizujące metody naucza-**

Publikacja podsumowująca projekt pn. „Bezpieczeństwo osobiste policjantów. Aspekty taktyczno-metodyczne w szkoleniu funkcjonariuszy".

Publikacja podsumowująca projekt pn. „Pies – partner w służbie policjanta. Wymiana doświadczeń w zakresie metod tresury psów służbowych. Poznanie systemów kształcenia zawodowego policjantów – przewodników psów służbowych".

nia i badanie efektywności nauczania", którego liderem była Naczelnik Wydziału Metodyki i Organizacji Szkolenia mł. insp. Bogusława Gruszka. Projekt był realizowany na rzecz Republiki Mołdawii od 2012 r., a współfinansowany w ramach *Planu współpracy rozwojowej* Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. W listopadzie 2014 r. w trakcie wizyty delegacji z Generalnego Inspektoratu Policji Republiki Mołdawii w CSP dokonano podsumowania działań zrealizowanych w ramach całego przedsięwzięcia oraz zaprezentowano gościom wybrane jednostki Policji celem promowania polskich rozwiązań oraz przekazania dobrych praktyk. Następnym przedsięwzięciem realizowanym w ramach programu Leonardo da Vinci w latach 2013–2014 był projekt pn. „**Pies – partner w służbie policjanta. Wymiana doświadczeń w zakresie metod tresury psów służbowych. Poznanie systemów kształcenia zawodowego policjantów – przewodników psów służbowych**". Partnerami zagranicznymi projektu były: Sektor Kynologii, Hodowli Psów Służbowych i Szkolenia Przewodników Psów Służbowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Bułgarii, Centrum Szkolenia Psów Służbowych w Estonii i Ośrodek Szkolenia Psów i Identyfikacji Śladów Zapachowych na Litwie. Celem projektu była wymiana doświadczeń w obszarze metod tresurowych psów różnych specjalizacji (obronnych, do wyszukiwania zapachów narkotyków, do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych, do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich), jak również poznanie rozwiązań stosowanych przez policję bułgarską, estońską i litewską w obszarze doboru i kwalifikacji, a także utrzymania i żywienia psów służbowych oraz organizacji zadań z ich użyciem. Udział w przedsięwzięciu utwierdził funkcjonariuszy z Zakładu Kynologii Policyjnej CSP w przekonaniu, iż istnieje konieczność stałego wdrażania nowych rozwiązań oraz ciągłej ewaluacji metod tresurowych psów służbowych. Natomiast zdobyte przez nich doświadczenia zostały wykorzystane w procesie rozwoju kadr zajmujących się przygotowywaniem programów szkoleń oraz ich realizacją.

Dobra współpraca z Policją litewską zaowocowała zaproszeniem CSP do udziału w projekcie realizowanym pod auspicjami Unii Europejskiej w ramach programu ISEC 2007–2013 (Zwalczanie i Zapobieganie Przestępczości). Znaleźliśmy się w gronie partnerów projektu pod nazwą „**Doskonalenie kompetencji policjantów w zakresie zwalczania narkotyków syntetycznych z uwzględnieniem substancji psychoaktywnych**". Projekt realizowany był poprzez wizyty studyjne przedstawicieli organizacji partnerskich z Litwy, Łotwy i Polski oraz konferencje. Strona polska uczestniczyła w ramach realizacji projektu w następujących działaniach:

- **konferencji otwierającej projekt (luty 2015 r.)** z udziałem przedstawicieli CSP, z Zastępcą Komendanta ds. Dydaktycznych insp. Anną Rosół na czele, oraz przedstawiciela Centralnego Biura Śledczego Policji; w trakcie konferencji poszczególni partnerzy projektu przedstawili systemy szkolenia policyjnego w swoich krajach, procedury dotyczące tworzenia programów nauczania oraz doświadczenia związane ze zwalczaniem przestępczości narkotykowej; ustalono również wstępny harmonogram międzynarodowych działań projektowych, obejmujący wizyty studyjne przedstawicieli policji litewskiej w Polsce oraz na Łotwie;
- **dwudniowej wizycie przedstawicieli Departamentu Policji Litewskiej oraz Litewskiego Biura Policji Kryminalnej w CSP (maj 2015 r.)**, związanej z realizacją kolejnego etapu projektu; goście poznali strukturę organizacyjną CSP i zadania poszczególnych komórek dydaktyczno-wychowawczych; ponadto mieli okazję obejrzeć zaplecze dydaktyczne CSP, w tym kompleks strzelnic i hale sportowe; program wizyty, zgodnie z tematem i założeniami projektu oraz oczekiwaniami gości, obej-

mował także omówienie programu kursu specjalistycznego w zakresie neutralizacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków, prezentację zajęć prowadzonych zarówno w Międzynarodowym Centrum Szkoleniowym do Zwalczania Nielegalnych Laboratoriów Narkotykowych, jak i podczas kursu specjalistycznego w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej; dokonano także prezentacji Bazy Kokon oraz pokazu z użyciem psów służbowych do wykrywania zapachu narkotyków, przygotowanego przez wykładowców Zakładu Służby Kryminalnej i Zakładu Kynologii Policyjnej, przy wsparciu przedstawiciela Centralnego Biura Śledczego Policji;

- **wizycie przedstawicieli Departamentu Policji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Litwy oraz zastępcy dyrektora Litewskiej Szkoły Policji w CSP (listopad 2016 r.);** jej celem było omówienie udziału obu jednostek w implementowanym projekcie; podczas spotkania z Komendantem CSP insp. Anną Rosół przedyskutowano również kierunki przyszłej współpracy pomiędzy CSP i Litewską Szkołą Policji; litewscy goście zapoznali się także z zadaniami realizowanymi przez Zakład Ruchu Drogowego i obejrzeli zaplecze dydaktyczne naszej szkoły;
- **konferencji zamykającej projekt (grudzień 2016 r.)** z udziałem Komendanta CSP insp. Anny Rosół oraz trzech przedstawicieli naszej jednostki; delegacji CSP na Litwie towarzyszyła funkcjonariuszka Centralnego Biura Śledczego Policji podinsp. Iwona Perkowska, wspierająca stronę polską podczas działań projektowych; w trakcie przedsięwzięcia lider projektu przybliżył główne zadania zrealizowane podczas jego implementacji, a także przedstawił osiągnięte cele; zaprezentowano również programy szkoleniowe z obszaru zwalczania narkotyków syntetycznych i substancji psychoaktywnych, których opracowanie stanowiło główne założenie projektu; uczestnicy konferencji mieli też możliwość zwiedzenia i zapoznania się z funkcjonowaniem Litewskiego Centrum Szkoleniowego Biura Policji Kryminalnej; w drugim dniu konferencji wszystkie uczestniczące strony omówiły prezentacje poświęcone pozyskiwaniu i wykorzystaniu funduszy unijnych, a także przedstawiły plany na przyszłość, uwzględniające kontynuację trójstronnej współpracy jednostek zaangażowanych w realizację projektu.

Kolejnym projektem międzynarodowym, w którym uczestniczyliśmy jako organizacja partnerska, było przedsięwzięcie pn. **„Wspólnie przeciwko przestępczości przez edukację”,** realizowane w latach 2015–2017 w ramach programu Erasmus+. Głównym jego celem było stworzenie jednolitych programów szkoleniowych dla techników kryminalistyki oraz biegłych w policyjnych instytucjach edukacyjnych w Republice Czeskiej, Polsce oraz na Słowacji. Liderem projektu był Instytut Kryminalistyki w Pradze, realizujący przedsięwzięcie wspólnie z organizacjami partnerskimi, tj. CSP, Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych Słowacji.

W ramach implementacji projektu zorganizowano wiele spotkań w Republice Czeskiej, podczas których opracowano główne założenia przyszłych programów szkoleniowych. Istotnym elementem projektu były kursy pilotażowe, które zostały zrealizowane w poszczególnych krajach partnerskich, na podstawie wypracowanych wcześniej programów. W CSP uczestnikami kursu pilotażowego, przygotowanego od strony merytorycznej przez funkcjonariuszy Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP, byli technicy kryminalistyki oraz nauczyciele policyjni z Republiki Czeskiej i Słowacji. W trakcie spotkania podsumowującego projekt wysoko oceniono zadania zrealizowane przez uczestników przedsięwzięcia w obszarze edukacyjnym. Dokonano ewaluacji wszystkich kursów pilotażowych, organizowanych w Pol-

Publikacja podsumowująca projekt pn. „Wspólnie przeciwko przestępczości przez edukację”.

Uczestnicy kursu pilotażowego dla techników kryminalistyki zorganizowanego w CSP w ramach projektu „Wspólnie przeciwko przestępczości przez edukację”, 11-17.09.2016 r.

Uczestnicy kursu CEPOL „Violent attacks against public – amok shootings" (47/2019), 11–14.06.2019 r.

sce, w Czechach i na Słowacji, jak również wypracowanych programów. Przestawiono także broszurę podsumowującą projekt, opracowaną i wydaną przez Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP. Implementacja projektu umożliwiła szkoleniowcom, technikom kryminalistyki oraz biegłym wymianę doświadczeń i dobrych praktyk oraz przyczyniła się do zawarcia znajomości, które zapewne będą kontynuowane na gruncie zawodowym i prywatnym.

Rok 2017 zaowocował udziałem policjantów CSP w projekcie pn. „**Szkolenie funkcjonariuszy**", realizowanym w Republice Czeskiej i na Cyprze. Mobilność na Cyprze dotyczyła obszaru przestępczości nieletnich, a głównym jej celem była bezpośrednia obserwacja sposobu przekazywania wiedzy i kształtowania umiejętności zawodowych w jednostkach policyjnych oraz wymiana doświadczeń w zakresie praktycznych aspektów kształcenia policjantów zajmujących się problematyką nieletnich. Natomiast mobilność w Republice Czeskiej skoncentrowana była na praktycznych aspektach kształcenia policjantów ruchu drogowego, w tym także w kontekście interwencji podejmowanych wobec kierujących pojazdami. Partnerami zagranicznymi w projekcie były: Biuro ds. Zwalczania Przestępczości Nieletnich Komendy Głównej Policji na Cyprze i Police College and Secondary Police School of MI Holešov w Republice Czeskiej.

Również w roku 2017 na terenie Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach gościliśmy 5-osobową grupę niemieckich kynologów, w związku z realizacją projektu pn. „**Police Training in Europe – learning from the best**", którego celem była wymiana doświadczeń z zakresu szkolenia psów służbowych. Kynolodzy z Niemiec wzięli udział w wykładzie multimedialnym nt. wykorzystania systemu GPS w pracy z psami, uczestniczyli również w zajęciach praktycznych realizowanych w ramach kursu specjalistycznego dla przewodników psów do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich. Mieli także okazję dokonać obserwacji sposobu szkolenia psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych i do wyszukiwania zapachów narkotyków oraz przyjrzeć się prowadzonym ćwiczeniom obrończym na kursie dla przewodników psów patrolowo-tropiących do działania bez kagańca.

Od roku 2018 CSP realizuje wspólnie z Komendą Główną Policji oraz partnerem litewskim projekt współpracy bliźniaczej (Twinning) na rzecz Policji mołdawskiej pn. „**Reforma systemu policyjnego szkolenia podstawowego i ustawicznego w Republice Mołdawii**". Przedsięwzięcie jest finansowane ze środków Komisji Europejskiej oraz realizowane m.in. w formie wizyt studyjnych mających na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie objętym tematyką projektu. W 2020 r. planowane jest rozpoczęcie w Republice Mołdawii pierwszych edycji kursów doskonalących w oparciu o programy opracowane przez polskich ekspertów w ścisłej współpracy ze stroną mołdawską. Głównym ich założeniem jest przygotowanie policjantów w Mołdawii do wykonywania zadań służbowych w oparciu o aktywizujące metody nauczania.

WSPÓŁPRACA CSP Z AGENCJĄ UNII EUROPEJSKIEJ DS. SZKOLENIA W DZIEDZINIE ŚCIGANIA CEPOL

Poszukując nowych możliwości w zakresie doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy polskiej Policji oraz mając na względzie konieczność stałego podnoszenia kompetencji zawodowych oraz wymiany dobrych praktyk na poziomie międzynarodowym, kierownictwo CSP podpisało w roku 2016 umowę partnerską z Agencją Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania CEPOL na lata 2017–2020. Skutkowa-

ło to zaangażowaniem CSP w realizację projektów w ramach corocznego konkursu wniosków.
Pierwszy kurs CEPOL pn. „**Witness protection**" **81/2017** został zorganizowany przez CSP w roku 2017 w ścisłej współpracy z Europolem. Wśród uczestników szkolenia znalazło się 20 przedstawicieli państw Unii Europejskiej oraz 17 reprezentantów formacji policyjnych i agencji zajmujących się ochroną świadka spoza UE (przedstawiciele krajów europejskich, Afryki, Ameryki Północnej i Azji). Siedmiu ekspertów prowadzących zajęcia na kursie reprezentowało Wielką Brytanię, Austrię, Danię, Estonię, Holandię, Szkocję i Szwecję. Profesjonalne przygotowanie oraz właściwa implementacja przedsięwzięcia skutkowały organizacją kursu o podobnej tematyce w roku 2018 („**Witness protection**" **88/2018)**. Tym razem gościliśmy blisko 40 przedstawicieli państw członkowskich Unii Europejskiej, innych krajów europejskich oraz reprezentantów formacji policyjnych i wyspecjalizowanych agencji z Afryki, Azji, Australii i Ameryki Północnej. Kurs prowadzony był przez doświadczonych praktyków-ekspertów z Anglii, Austrii, Danii, Holandii i Szwecji, którzy w trakcie pięciu dni zajęć poruszyli wiele tematów związanych m.in. z wieloaspektową oceną ryzyka, wyborem najskuteczniejszych działań oraz wykorzystaniem zaawansowanych technologii w celu zapewnienia świadkom skutecznej ochrony.
Trzeci kurs pn. „**Violent attacks against public – amok shootings**" **(47/2019)** odbył się w 2019 r. z udziałem 25 przedstawicieli organów ścigania z państw członkowskich Unii Europejskiej oraz przedstawiciela Turcji. Zajęcia teoretyczne, jak i praktyczne były prowadzone przez doświadczonych ekspertów z Hiszpanii, Rumunii, Francji, a także trenera z Collegium Civitas. W ramach czterodniowego szkolenia zaprezentowano oraz przedyskutowano zagadnienia z obszaru przeciwdziałania atakom w miejscach publicznych z wykorzystaniem broni palnej.
Wszystkie implementowane przez CSP kursy CEPOL uzyskały wysokie noty ewaluacyjne wystawiane przez uczestniczących w nich funkcjonariuszy reprezentujących większość krajów unijnych oraz niemal wszystkie kontynenty.
Poza organizacją kursów stacjonarnych funkcjonariusze i pracownicy CSP biorą udział w szkoleniach prowadzonych przez CEPOL w innych krajach europejskich. Na szczególną uwagę zasługują coroczne spotkania przedstawicieli instytucji współpracujących z agencją Unii Europejskiej CEPOL na płaszczyźnie szkoleniowej, odbywające się w Budapeszcie, oraz kursy pn. *Train the trainers* obejmujące swym obszarem m.in. właściwą organizację i efektywność procesu kształcenia funkcjonariuszy służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.

WARSZTATY I KONFERENCJE MIĘDZYNARODOWE ORGANIZOWANE PRZEZ CSP

W kontekście pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej CSP na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat na szczególną uwagę zasługują dwa przedsięwzięcia o zasięgu europejskim, zorganizowane przez funkcjonariuszy naszej jednostki.
Do bardzo udanych i wysoko ocenianych przez uczestników przedsięwzięć należały warsztaty międzynarodowe pn. „**Użycie środków przymusu bezpośredniego**" zorganizowane i przeprowadzone przez Zakład Interwencji Policyjnych CSP w październiku 2017 r. z inicjatywy Komendanta CSP. Do udziału w przedsięwzięciu zaproszeni zostali instruktorzy z zagranicznych jednostek szkoleniowych, z którymi CSP współpracuje w ramach deklaracji o współpracy (Średnia Specjalistyczna Szkoła Korpusu Policyjnego w Koszycach, Estońska Akademia Nauk o Bezpieczeństwie, Akademia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Gruzji, Departament Policji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej). Poza uczestnikami zagranicznymi w zajęciach udział wzięli także doświadczeni instruktorzy z Samodzielnego Pododdziału Antyterrorystycznego Policji w Warszawie, przedstawiciel Komendy Głównej Policji oraz instruktorzy z Zakładu Interwencji Policyjnych CSP. Tematyka warsztatów dotyczyła interwencji z wykorzystaniem samochodów oraz aktywnego strzelca. Spotkanie było również doskonałą okazją do poznania systemów szkolenia strzeleckiego policjantów w Estonii, Gruzji, na Litwie, Słowacji oraz w Polsce. Podsumowując warsztaty, ich uczestnicy podkreślili, iż tego typu spotkania to doskonała okazja do nadania współpracy międzynarodowej realnego wymiaru.
Drugim przedsięwzięciem o zasięgu międzynarodowym była „**II Konferencja Zawodowa Policji Konnej Krajów Grupy Wyszehradzkiej**" odbywająca się pod honorowym patronatem Komendanta Głównego Policji, a zorganizowana w kwietniu 2018 r. w Sierakowie przez Zakład Kynologii Policyjnej CSP we współpracy z Komendą Wojewódzką Policji w Poznaniu. W konferencji oprócz przedstawicieli polskiej Policji, Straży Miejskiej z Łodzi i Wrocławia udział wzięli funkcjonariusze policji z Czech, Słowacji oraz Węgier. W trakcie przedsięwzięcia poruszano tematy organizacji służby oraz szkolenia koni i policyjnych jeźdźców w poszczególnych krajach. W ramach części seminaryjnej uczestnicy konferencji mieli możliwość obserwowania i udziału w zajęciach praktycznych z zakresu doskonalenia sprawności użytkowej koni służbowych. Podsumowaniem działania były wspólne, widowiskowe ćwiczenia Policji i straży miejskiej.

PODSUMOWANIE

Pomyślna implementacja każdego przedsięwzięcia międzynarodowego, takiego jak projekt unijny, stacjonarny kurs CEPOL, konferencja czy warsztaty międzynarodowe jest wynikiem intensywnej pracy przedstawicieli komórek dydaktycznych CSP, zaangażowanych w realizację strony merytorycznej danego działania. Na szczególną uwagę zasługuje też wytężona oraz czasochłonna praca przedstawicieli Zespołu Zamówień Publicznych i Funduszy Pomocowych, Wydziału Prezydialnego oraz Wydziału Finansów odpowiedzialnych za stronę logistyczną przedsięwzięć z zakresu pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej.

Artykuł przygotowano na podstawie informacji zawartych w: sprawozdaniach z realizacji przedsięwzięć międzynarodowych, notatkach zamieszczanych na stronie internetowej CSP przez kadrę dydaktyczną, która uczestniczyła w wyjazdach zagranicznych i przyjmowała wizyty delegacji zagranicznych w CSP oraz publikacji „25 lat Centrum Szkolenia Policji", wyd. CSP, Legionowo 2015.

SUMMARY

INTERNATIONAL COOPERATION OF THE POLICE TRAINING CENTRE IN LEGIONOWO

– yesterday and today

In the article there have been presented the areas of the organization of the international cooperation by the Police Training Centre in Legionowo for the last thirty years. International projects have been mainly implemented by: organization of visits of foreign delegations commissioned by other entities of law enforcement, implementation of *Cross-cultural meetings of young police officers from Germany, France and Poland*, common actions with foreign police schools based on signed declarations of cooperation, implementation of educational projects financed by the European Union, involvement in the activities of the European Union Agency for Law Enforcement Training CEPOL as well as organization of workshops and international conferences.

GUESTS FROM ALL OVER THE WORLD

Due to the advantageous location near the capital and the spectacular teaching base the Police Training Centre in Legionowo was throughout last thirty years the place of visit of numerous foreign delegations visiting our country on the invitation of the Minister of Internal Affairs and Administration, the Minister of Foreign Affairs or the Commandant-in-Chief of the Polish Police. Most of them arrived from the European countries and the United States of America but we also hosted the representatives of Afghanistan, Armenia, Palestinian Autonomy, Azerbaijan, Brazil, China, Chile, Indonesia, Japan, Kirgizstan, South Korea, Lebanon, Nigeria, The Republic of Kazakhstan, Tajikistan, Taiwan, Uzbekistan and Vietnam.

INTERNATIONAL SPECIALIST POLICE TRAINING CENTRE

The special intensification of the international activities of the PTC took place after the year 1998 in which the International Specialist Police Training Centre (ISPTC) was established. It became the centre developing professional skills of police/militia officers from the countries of the Central and Eastern Europe in combating the most serious crimes, including the international ones. In the years 1999-2011 ca. 700 officers from Belorussia, Bulgaria, the Czech Republic, Estonia, Lithuania, Latvia, Moldova, Russia, Slovakia, the Ukraine and Hungary participated in training courses organized by the ISPTC. Except that the Centre hosted the training courses conducted by experts from different international institution like the Central European Academy (MEPA), European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL), Association of European Police Colleges (AEPC), International Red Cross Committee, Technical Assistance and Information Exchange Bureau (TAIEX), International Criminal Police Organisation (Interpol), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol), the Federal Bureau of Investigation (FBI), Drug Enforcement Administration (DEA), Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives (ATF), United States Customs Service (US Customs), Secret Service and Justice Department of the United States.

CROSS-CULTURAL MEETINGS OF YOUNG POLICE OFFICERS FROM GERMANY, FRANCE AND POLAND

The project called *Cross-cultural meetings of young police officers from Germany, France and Poland* has been implemented since 2005. Its main purpose is to familiarize young police officers with functioning, organization and training system of partner countries police forces. The project is realized by the Police Training Centre in Legionowo, the University of Applied Sciences for Public Administration, Police and Administration of Justice in Güstrow (Germany) and the Police School in Nimes (France), and supported by Leo Lagrange Association (France), Arbeit und Leben Foundation (Germany) as well as International Section IPA PTC in Legionowo. As part of weekly thematic seminars, organized in partner countries, young police officers take part in numerous practical classes related to the police service, develop their language skills and are familiarized with the culture and traditions of the visited state. Due to its unique character as well as advantages arising from the acquisition of international police knowledge by its participants the project is still continued, since the year 2018 in close cooperation with the Metropolitan Police Headquarters in Warsaw.

PTC COOPERATION WITH FOREIGN POLICE SCHOOLS BASED ON DECLARATIONS OF COOPERATION

The representatives of the PTC management and teaching staff throughout last thirty years have had a lot of possibilities to familiarize themselves directly with activities and structures of foreign police schools and training centres of many European countries. It resulted in concluding declarations of cooperation in the scope of police training with the following entities:

- Secondary Vocational School of Police Force in Košice (2010),
- Estonian Academy of Security Sciences in Estonia (2015),
- Academy of the Ministry of Internal Affairs of Georgia (2017),
- Lithuanian Police School subordinated to the Police Department under the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania (2017),
- University of Applied Sciences for Public Administration, Police and Administration of Justice Mecklenburg-Vorpommern in Güstrow.

The main purpose of concluding the declarations was the elaboration and implementation of study visits as well as the exchange of experiences in police methodology among partner units.

BUILDING THE PTC INTERNATIONAL POTENTIAL BY IMPLEMENTATION OF EUROPEAN UNION PROJECTS

As a modern educational institution implementing the international cooperation in the area of professional training of police officers the PTC creates the possibility for police teachers to increase and

update knowledge as well as acquire new experiences in methodology by participating in international projects financed by the European Union.

The first EU project implemented by the PTC was called ***Personal safety of police officers – tactical-methodological aspects in officers' training*** realized as part of Leonardo da Vinci program in the years 2012–2013, in cooperation with the Police School in Nimes in France. The Police Training Centre also participated in the project called *Modern forensic methods and chosen aspects and teaching techniques in the Police as a tool used in prevention and combating crime* coordinated by the International Police Cooperation Bureau of the National Police Headquarters. As part of the project the Methodology and Training Organization Unit of the PTC realized the component ***New teaching methods in police training with regard to activating methods and evaluation of training effectiveness***. The project was realized in favour of the Republic of Moldova.

The next enterprise implemented as part of Leonardo da Vinci program in the years 2013-2014 was the project ***A dog – the partner in police officer's service. Exchange of experiences in the scope of methods of service dogs training. Familiarization with the systems of police dog handlers professional training***. Foreign partners in the project were police units form Estonia, Lithuania and Bulgaria dealing with police dogs training and its main purpose was the exchange of experiences in the area of training of dogs of different specializations.

A good cooperation with the Lithuanian Police resulted in the PTC participation in the EU project implemented as part of ISEC 2007–2013 program (Combating and preventing crime). We found ourselves in the group of partners in the project called ***Developing police officers competence in the area of combating synthetic drugs including psychoactive substances***. The project was realized through study visits of the representatives of partner organizations from Lithuania, Latvia and Poland as well as conferences.

The next international project, in which we participated as the partner organization, was the enterprise called ***Together against crime through education***, implemented in the years 2015–2017 as part of Erasmus+ program. Its main purpose was the development of uniform training programs for forensic technicians and experts in police educational institutions of the Czech Republic, Poland and Slovakia. The leader of the project was the Institute of Criminalistics in Prague realizing the enterprise together with the partner organizations: the Police Training Centre, the Central Forensic Laboratory of the Police and the Ministry of the Interior of Slovakia.

In 2017 the PTC started to implement another EU project for police teachers called ***Officers' training***, realized in the Czech Republic and Cyprus. The mobility to Cyprus was focused on juvenile delinquency and its main purpose was the direct observation of knowledge transfer and the way professional skills are shaped in Cyprus police units as well as exchange of experiences. Whereas the mobility to the Czech Republic was concentrated on practical aspects of traffic police training, including interventions towards drivers. The Bureau for Combating Juvenile Delinquency of the Cyprus National Police Headquarters and the Police College and Secondary Police School of MI Holešovin in the Czech Republic were the partners of the project.

Since the year 2018 the Police Training Centre has been implementing, together with the National Police Headquarters and the Lithuanian partner, the twinning project for the Moldavian Police. The project is called ***Reform of the initial and continuous training of the police system in the Republic of Moldova***. The enterprise is financed by the European Commission and implemented, among others, in the form of study visits being aimed at the exchange of experiences and good practices in the area of the project.

THE PTC COOPERATION WITH THE EUROPEAN UNION AGENCY FOR LAW ENFORCEMENT TRAINING CEPOL

Looking for new possibilities in professional development of Polish Police officers and having in mind the necessity of the steady increase of professional competence on the European level the PTC management signed in 2016 the *Partner agreement* with the European Union Agency for Law Enforcement Training CEPOL for the years 2017-2020. It resulted in the engagement of the PTC in the implementation of projects as part of an annual contest of applications. The first CEPOL course "Witness protection" 81/2017 was organized by the PTC in 2017 in close cooperation with EUROPOL. Among the participants there were 20 representatives of EU member states and 17 representatives of other Police formations and agencies dealing with witness protection (representatives of non-EU European countries, Africa, North America and Asia). Seven experts, conducting classes at the course, represented Great Britain, Austria, Denmark, Estonia, Holland, Scotland and Sweden. Professional preparation and proper implementation of the enterprise resulted in the organization of another CEPOL course called "Witness protection" 88/2018. This time we hosted almost 40 representatives of EU member states, other European countries as well as representatives of police formations and specialized agencies from Africa, Asia, Australia and North America. The course was conducted by experienced experts from England, Austria, Denmark, Holland and Sweden, who during five days of classes discussed many issues connected with multiperspective risk assessment, choice of the most effective actions and the use of advanced technologies to provide witnesses with the most effective protection. The third course called "Violent attacks against public – amok shootings" (47/2019) took place in 2019 with the participation of 25 representatives of law enforcement agencies from EU member states and the representative of Turkey. Theoretical and practical classes were implemented by the experienced trainers from Spain, Romania, France as well as Collegium Civitas (Poland). In the course of the four-day training there were presented and discussed issues related to prevention of attacks in public places with the use of firearms. All CEPOL courses implemented by the PTC received high evaluation notes given by participating officers, who represented majority of EU member states as well as almost all continents.

INTERNATIONAL WORKSHOPS AND CONFERENCES ORGANISED BY THE PTC

The international workshops entitled *The use of coercive measures*, implemented by the PTC Police Interventions Unit in October 2017, was a very successful enterprise, highly evaluated by its participants. The instructors from the foreign training units, with which the PTC signed the declarations of cooperation, were invited to take part in the event. The subject matter of the workshops dealt with the interventions with the use of vehicles as well as an active shooter.

The second successful international enterprise was *II Professional Conference of Mounted Police of V4 Countries* organized in April 2018 in Sieraków by the PTC Police Canine Unit in cooperation with the Provincial Police Headquarters in Poznań. Officers from the Czech Republic, Slovakia and Hungary together with the representatives of the Polish Police, the Municipal Police from Łódź and Wroclaw took part in the conference.

Renata Cedro

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA CSP

z zagranicznymi jednostkami edukacyjnymi zajmującymi się szkolnictwem policyjnym

Część 1

ESTOŃSKA AKADEMIA NAUK O BEZPIECZEŃSTWIE (EASS)

COOPERATION OF THE PTC

with foreign educational units dealing with police training

Part 1

ESTONIAN ACADEMY OF SECURITY SCIENCES

Renata Cedro

Wydział Prezydialny CSP

WSTĘP

Konieczność budowania potencjału międzynarodowego, w tym stałego podnoszenia kompetencji zawodowych nauczycieli policyjnych oraz wymiany dobrych praktyk na poziomie międzynarodowym, zaowocowała współpracą Centrum Szkolenia Policji w Legionowie z wieloma nowoczesnymi europejskimi instytucjami edukacyjnymi. Jedną z nich jest Estońska Akademia Nauk o Bezpieczeństwie (EASS), z którą w roku 2015 została podpisana *Deklaracja o współpracy w zakresie szkolnictwa policyjnego*, co stworzyło możliwość pogłębienia współpracy bilateralnej w obszarze szkoleniowym. W poniższym artykule przedstawiono zakres działalności, strukturę oraz zadania realizowane przez zaprzyjaźnioną Akademię.

INTRODUCTION

The necessity to build the international potential, including the consistent development of professional competence of police teachers and the exchange of good practices on the international level, resulted in the cooperation of the Police Training Centre in Legionowo with numerous European modern educational institutions. One of them is the Estonian Academy of Security Sciences (EASS) with which we signed in 2015 the *Declaration on cooperation* to create the possibilities of developing the bilateral cooperation in the area of training. In the present article there have been presented the scope of activities, structure and tasks implemented by the Academy.

INFORMACJE OGÓLNE

Estońska Akademia Nauk o Bezpieczeństwie (logo zamieszczono obok) jest jedyną instytucją edukacyjną w Estonii prowadzącą szkolenia dla specjalistów w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego i egzekwowania prawa. Założona została w roku 1992, po odzyskaniu niepodległości przez Estonię, i od tamtej pory liczba jej absolwentów przekroczyła 11 000. Jednostka jest obecnie kierowana przez Rektora Marka Linka, który definiuje wizję EASS następująco: *Do roku 2026 Akademia będzie jedną z wiodących w Europie instytucji zajmujących się szkoleniami w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego.* Natomiast misja Akademii określona jest jako *Wkład do wzrastającej stabilizacji oraz bezpieczeństwa społecznego poprzez szkolenia, badania naukowe oraz rozwój działań w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego.*

GENERAL INFORMATION

The Estonian Academy of Security Sciences (EASS logo enclosed) is the only educational institution in Estonia, which trains specialists in internal security and law enforcement. It was founded in 1992, after Estonia regained its independence, and since then the total number of its graduates has exceeded 11,000. The unit is at present headed by its Rector – Mr. Marek Link, who defines its vision as follows: *By the year 2025, the Academy is one of leading Internal Security Training and Education institutions in Europe*. And its mission is *to contribute to the increasing stability and security in society by way of learning, research and development activities in the field of internal security*.

AKADEMIA W LICZBACH

Na początku roku akademickiego 2019/2020 zanotowano liczbę 984 osób studiujących w EASS, w tym 102 studentów studiów magisterskich, 494 studentów studiów zawodowych oraz 388 słuchaczy szkoleń zawodowych. Akademia zatrudnia również 244 pracowników, w tym 92 wykładowców oraz innych członków kadry akademickiej.

SOME NUMBERS

At the beginning of the academic year 2019/2020, there were 984 students studying at EASS including 102 MA students, 494 students in professional higher education and 388 in vocational education. The Academy has also 244 employees with 92 lecturers and other academic staff.

LOKALIZACJA

EASS posiada centra nauczania w pięciu lokalizacjach:
- w **TALLINNIE**, gdzie szkolenia odbywają się w nowoczesnym kompleksie otwartym w roku 2019;
- w **PAIKUSE**, gdzie prowadzone są szkolenia głównie dla policji i straży granicznej;
- w **VÄIKE-MAARJA**, centrum szkoleniowym dla służb ratowniczych;
- w **MERIKÜLA**, gdzie prowadzone są szkolenia dla psów służbowych; obiekt wyposażony jest także w kompleks boksów wraz z poligonem;
- w **NARWIE**, gdzie w roku 2020 Akademia otworzy swoje nowoczesne centrum szkoleniowe, z którego będzie korzystać policja i straż graniczna oraz Kolegium Narva Uniwersytetu w Tartu.

LOCATIONS

EASS has study centres in five locations:
- **TALLINN** with its completely new building of the Academy opened in 2019;
- **PAIKUSE** accommodating the main police and border guard study;
- **VÄIKE-MAARJA** being a study centre for the Rescue College;
- **MERIKÜLA** which houses the training centre for service dogs with a kennel and a training ground;
- **NARVA** where in 2020, the Academy will open its latest study centre to be jointly used by the Police and Border Guard Board and Narva College of the University of Tartu.

NOWOCZESNE ŚRODOWISKO SZKOLENIOWE

Nowoczesny kompleks akademicki w Tallinnie został oddany do użytku 22 lutego 2019 r. Na jego infrastrukturę szkole-

MODERN LEARNING ENVIRONMENT

The modern academic complex in Tallinn was opened on the 22 of February 2019. Its study rooms, auditori-

niową składają się między innymi: strzelnica kryta, kompleks sportowy, pomieszczenia imitujące zakład karny, centrum naukowo-konferencyjne oraz laboratoria specjalistyczne. Zaplecze edukacyjne jest wyposażone w najnowocześniejszy sprzęt umożliwiający efektywne nabywanie wiedzy.

STUDIA W EASS

Studia w Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie są wdrażane na następujących poziomach:
- studia magisterskie z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego;
- studia zawodowe dla służb ratowniczych, policji, służby więziennej, służby celnej i skarbowej;
- szkolenie zawodowe dla policjantów, policjantów zajmujących się wykroczeniami, dyspozytorów, ratowników, dowódców drużyn ratowniczych, funkcjonariuszy służby więziennej, śledczych.

Wszystkie rodzaje studiów są realizowane zarówno w formie stacjonarnej, jak i w formie nauczania na odległość.

REKRUTACJA

Aby zostać przyjętym w poczet studentów Akademii, każdy kandydat poddawany jest procedurze rekrutacyjnej składającej się z:
- testu z języka estońskiego;
- wywiadu sprawdzającego przydatność do zawodu;
- testu sprawności fizycznej;
- wywiadu środowiskowego;
- badania lekarskiego.

GŁÓWNE AKADEMICKIE JEDNOSTKI EDUKACYJNE ESTOŃSKIEJ AKADEMII NAUK O BEZPIECZEŃSTWIE

W skład struktury akademickiej EASS wchodzą cztery główne kolegia:
- Kolegium dla policji i straży granicznej;
- Kolegium dla służb ratowniczych;
- Kolegium dla służby celnej i skarbowej;
- Kolegium dla urzędników resortu sprawiedliwości i służby więziennej

oraz Instytut Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Kolegium dla policji i straży granicznej jest największą akademicką jednostką organizacyjną szkolącą przyszłych specjalistów estońskiej policji i straży granicznej oraz innych służb resortu spraw wewnętrznych. Studia w Kolegium można realizować na poziomie studiów zawodowych lub szkolenia zawodowego. **Kolegium dla służb ratowniczych** edukuje przyszłych specjalistów dla takich podmiotów, jak Rescue Board czy Cen-

ums and offices include among others: indoor shooting range, sports complex, prison imitation environment, study and conference centre and area specific laboratories. The facilities are equipped with the most modern technical solutions enabling the effective acquisition of knowledge.

STUDIES IN EASS

Studies in the Estonian Academy of Security Sciences are implemented on the levels of:
- master's studies in the area of internal security
- professional higher education for rescue service, police service, corrections, customs and taxation
- vocational training for police officer, offence proceedings officer, dispatcher, rescuer, rescue unit leader, prison guard, investigation officer.

They are all provided in both forms of daily and distance studies.

ADMISSION

To be admitted to the Academy the candidate must undergo:
- the test of the Estonian language;
- the professional suitability interview;
- the physical tests;
- the background examination;
- the medical examination.

THE MAIN ESTONIAN ACADEMY OF SECURITY SCIENCES ACADEMIC UNITS

The academic structure of EASS includes four colleges as the main academic units:
- the Police and Border Guard College;
- the Rescue College;
- the Financial College;
- the College of Justice

as well as the Institute of Internal Security.

The Police and Border Guard College is the largest college of the Academy, which educates future specialists for the Estonian Police and Border Guard Board and for other internal forces. At the Police and Border Guard College one can acquire either professional higher education or vocational education.

The Rescue College educates future specialists for the Rescue Board and the Emergency Response Centre. At the Rescue College, one can acquire either professional higher education or vocational education.

trum Reagowania Kryzysowego. Edukacja w tej jednostce jest implementowana na poziomie studiów zawodowych lub szkolenia zawodowego.
Kolegium dla służby celnej i skarbowej szkoli przyszłych specjalistów administracji skarbowej oraz innych instytucji partnerskich. Można w nim realizować edukację w obszarze celno-skarbowym w systemie stacjonarnym lub zaocznym.
Kolegium dla urzędników resortu sprawiedliwości i służby więziennej realizuje przede wszystkim szkolenia dla przyszłych specjalistów ministerstwa sprawiedliwości i więziennictwa. Studia w Kolegium można realizować na poziomie studiów zawodowych lub szkolenia zawodowego.
Głównym celem działania **Instytutu Bezpieczeństwa Wewnętrznego** jest realizacja szkolenia na poziomie magisterskim oraz koordynacja badań naukowych w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego.

EASS JAKO CENTRUM SZKOLENIOWE ORAZ NAUKOWO-BADAWCZE

Według nowej Estońskiej Strategii ds. Bezpieczeństwa Wewnętrznego przewiduje się, iż EASS stanie się w przyszłej dekadzie centrum naukowo-badawczym oraz kompetencyjnym w obszarze nadzorowanym przez ministerstwo spraw wewnętrznych. Akademia jest aktywnym partnerem agencji i ministerstw (realizujących zadania w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego) w implementacji innowacyjnych projektów czy też materiałów szkoleniowych wykorzystywanych w ramach doskonalenia zawodowego. Biorąc pod uwagę zachodzące obecnie procesy oraz gwałtowny rozwój technologiczny, Akademia skupia swój potencjał na kwestiach dotyczących: radykalizacji i terroryzmu, bezpieczeństwa cybernetycznego, zagrożenia hybrydowego, nielegalnej imigracji, bezpieczeństwa krajów bałtyckich, zintegrowanego zarządzania granicami państwowymi, innowacyjnych technologii edukacyjnych oraz metodyki nauczania i dydaktyki.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

EASS postrzega internacjonalizację jako narzędzie umożliwiające reakcję na zmiany w środowiskach zewnętrznych, co również pomaga w osiągnięciu celów strategicznych organizacji. Akademia współpracuje z różnymi instytucjami w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego, zwłaszcza na terenie Europy, a jej sieć partnerska liczy ponad 100 podmiotów międzynarodowych. Ponadto EASS zawarła ok. 40 porozumień bilateralnych w ramach programu Erasmus+, co stwarza studentom, kadrze naukowej oraz nieakademickim pracownikom Akademii możliwość współpracy międzynarodowej i realizacji mobilności zagranicznych.

Bibliografia

Artykuł został opracowany na podstawie informacji zawartych:
– na stronie internetowej Estońskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie: https://www.sisekaitse.ee;
– w broszurze informacyjnej wydanej przez Estońską Akademię Nauk o Bezpieczeństwie (wersja elektroniczna).

The Financial College educates future specialists for the Tax and Customs Board and other partners and institutions. At the Financial College, one can acquire education in the speciality of customs and taxation either in full-time or part-time studies.
The College of Justice primarily educates future specialists for the Ministry of Justice and the prisons in its administrative area. At the College of Justice one can acquire either professional higher education and vocational education.
The main objective of the **Internal Security Institute** is to provide Master's level education and coordinate the research in the internal security area.

EASS AS LEARNING, RESEARCH AND DEVELOPMENT CENTRE

According to the new Estonian Internal Security Strategy, EASS is expected to become a research and competence centre in the government area of the Ministry of the Interior in the next decade. EASS is an active partner of the agencies and ministries related with internal security in implementation of innovation projects or materials for professional self-development. Considering the ongoing processes and rapid technological development, the Academy aims at focusing on areas such as radicalization and terrorism, cyber security, hybrid threats, illegal immigration, Baltic security, Integrated Border Management, innovative educational technologies as well as teaching methodology and didactics.

INTERNATIONAL COOPERATION

The EASS sees the internationalization as a tool to respond to the changes in external environments that also helps to achieve the strategic aims of the Academy. It cooperates with various institutions in the field of internal security, especially in Europe. The Academy's network includes more than 100 international partners and more than 40 Erasmus+ bilateral agreements that provide students, faculty and non-academic staff with opportunities to collaborate and for mobility.

Bibliography

The article is based on the information from:
– the Internet website of the Estonian Academy of Security Sciences: https://www.sisekaitse.ee;
– information brochure published by the Estonian Academy of Security Sciences (electronic version).

Translation: Renata Cedro

30-lecie CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

GRATULACJE dla CSP

Z okazji zbliżającej się 30. rocznicy powstania Centrum Szkolenia Policji w Legionowie Dyrektor Średniej Specjalistycznej Szkoły Korpusu Policyjnego w Koszycach (Słowacja), Pani Lucia Vargova, przesłała list gratulacyjny, w którym odniosła się do bilateralnej współpracy w ciągu ostatnich lat. Poniżej zamieszczono list zarówno w wersji polskiej, jak i oryginalnej.

Koszyce, 4 maja 2020 r.

Szanowna Pani Komendant, Drodzy Pedagodzy Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Z wielką radością przyjęłam propozycję podzielenia się kilkoma przemyśleniami na temat naszej współpracy w „Kwartalniku Policyjnym", który ma się ukazać z okazji 30-lecia powstania Waszej szkoły.

Celem Waszej jednostki jest wyszkolenie wykwalifikowanych funkcjonariuszy Policji, tak aby mogli oni na podstawie nabytej wiedzy, umiejętności praktycznych, wykształconych nawyków oraz cech osobowościowych realizować misję policjanta zgodnie z zapisami Konstytucji, uregulowaniami prawnymi oraz traktatami międzynarodowymi obowiązującymi w Waszym kraju.

Rola nauczycieli policyjnych w szkole jest szczególna, ponieważ to właśnie Wy od początku kształtujecie osobowość przyszłych funkcjonariuszy, a rezultat Waszej pracy jest każdego dnia oceniany przez społeczeństwo. Jestem przekonana, że Wasi absolwenci, dzięki swoim wyjątkowym nauczycielom, kształtują pozytywny stosunek do wymagającej służby policyjnej.

Z okazji tego ważnego jubileuszu pozwólcie mi docenić w sposób szczególny wagę naszej współpracy. W zeszłym roku znowu odnieśliśmy sukces w jej realizacji. Z wielkim zainteresowaniem obserwowałam wystąpienia przedstawicieli Waszej szkoły podczas międzynarodowych warsztatów pedagogicznych organizowanych w naszej placówce.

Miło wspominam również spotkanie robocze w roku 2014, które odbyło się podczas przedsięwzięcia międzynarodowego pod nazwą „Jakość oraz efektywność procesu edukacyjnego w szkołach policji". Było ono dla mnie szczególnie inspirujące.

Z wielkim zadowoleniem przyjęliśmy Państwa zaproszenie do udziału w międzynarodowych warsztatach dotyczących interwencji policyjnych. Zaprezentowane podczas spotkania techniki i taktyki interwencji zostały włączone do naszego procesu nauczania.

Pragnę przekazać serdeczne życzenia kontynuacji rozwoju Waszych umiejętności szkoleniowych w nadchodzących latach, odnajdowania sensu w wykonywaniu zawodu nauczyciela, czerpania z niego poczucia własnej wartości oraz zawodowego spełnienia. Życzę też sukcesów w tworzeniu harmonijnego środowiska szkoleniowego oraz miłej atmosfery w pracy poprzez dobre stosunki międzyludzkie i wzajemny szacunek.

W imieniu kadry szkoleniowej oraz pracowników Średniej Specjalistycznej Szkoły Korpusu Policyjnego w Koszycach życzę wszelkich sukcesów w kolejnych latach działalności Waszej jednostki.

Z wyrazami szacunku

Col. PaedDr. Lucia Vargova, PhD
Dyrektor Średniej Specjalistycznej Szkoły Korpusu Policyjnego w Koszycach

Tłumaczenie: Renata Cedro

Col. PaedDr. Lucia Vargová, PhD.
director
Secondary Vocational School of the Police Force
Košice

Košice 4th May 2020

Dear Commander, Dear Pedagogical Board of the Police Training Centre in Legionowo,

I was pleased to accept the offer to contribute a few thoughts about our collaboration to the "Police Quarterly" magazine, which you plan to publish on the occasion of the 30th anniversary of the school's founding.

The mission of your school is to train qualified members of the Police Force so that, based on the acquired theoretical knowledge, practical skills, habits and personal prerequisites, they perform the mission of a police officer in accordance with the constitution, generally binding legal regulations and international treaties by which your country is bound.

The position of you teachers at the school is specific in that you can shape their personality at the very beginning when they become police officers and the results of your work are being evaluated by the society every day. I am convinced that your graduates, through their exceptional teachers, have developed a positive attitude towards demanding police work.

At this important milestone, allow me to appreciate the usefulness of our mutual cooperation. Last year we succeeded again. I watched with interest the presented information of the representatives of your school at the international professional event "Ensuring the required level of education of PF members".

I consider the work meeting in 2014 during the organization of a professional event focused on the topic "Quality And Efficiency Of The Educational Process In Police Schools" to be particularly inspiring.

We were pleased to accept your invitation to participate in an international workshop on police intervention. We have applied the presented techniques and tactics of using firearms in our educational process.

My wish for you is to continue to develop your ability to teach others in the coming years, to find meaning in the profession of a teacher - to draw self-esteem and fulfilment from it. At the same time, I wish you can continue in creating a harmonious environment and a good working atmosphere at your school by on-going fair relations and mutual respect.

On behalf of the entire teaching staff and employees of the Secondary Vocational School of the Police Force Košice, I wish you manifold creative success in the years to come.

Yours sincerely

Lucia Vargová

Insp. Anna Rosół
Commander of the Police Training Center in Legionowo

Oryginalny tekst listu gratulacyjnego z Koszyc

EWOLUCJA ODZNAKI IDENTYFIKACYJNEJ BIURA OCHRONY RZĄDU w latach 1970–2018

mgr inż. Przemysław Jaskółowski

Służba Ochrony Państwa

Na próżno można szukać w opracowaniach popularnych i naukowych informacji o odznakach identyfikacyjnych używanych w wyspecjalizowanych formacjach mających za zadanie zapewnienie ochrony osobistej najważniejszym osobom w państwie. Dotyczy to zarówno okresu międzywojennego – II Rzeczypospolitej Polskiej, jak i powojennego – Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i III Rzeczypospolitej Polskiej do momentu wprowadzenia w życie ustawy o powołaniu Służby Ochrony Państwa[1] i rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 maja 2018 r.[2], na mocy którego wprowadzono identyfikator służbowy. Identyfikator służbowy używany obecnie przez funkcjonariuszy Służby Ochrony Państwa ma formę odznaki w kształcie gwiazdy i wymiarach zewnętrznych wynoszących 23 mm, wpinanej w lewą klapę marynarki ubrania cywilnego, noszonego podczas realizacji zadań służbowych. Jest on mocowany za pośrednictwem słupka z gwintem i nakrętki kontrującej. Każda odznaka posiada na odwrocie 5-cyfrowy numer przypisany danej osobie. Taki stan rzeczy mamy dzisiaj. Jednak na pytanie, skąd historycznie wywodzi się zwyczaj używania identyfikatora służbowego i jakie były jego początki, częściowo odpowie poniższy artykuł dotyczący odznak identyfikacyjnych funkcjonujących w latach 1970–2018. We wstępie należy zaznaczyć, że do tej pory nie powstało jeszcze żadne opracowanie, które poruszałoby to zagadnienie. Jest ono niewątpliwie pionierskie, może być tym samym obarczone błędami wynikającymi wyłącznie z ulotności pamięci, gdyż nie są dostępne wszystkie akty prawne wprowadzające poszczególne odznaki.

Fot. 1. Identyfikator służbowy funkcjonariusza Służby Ochrony Państwa jest wykonany ze stopu Zn-Al pokrytego powłoką galwaniczną w kolorze złotym i lakierowany na ciemnoniebiesko.

Pod zaborami

W okresie zaborów, na terenie ziem polskich, odznaki identyfikacyjne były wyłącznie domeną organów policji lub żandarmerii[3] i stanowiły integralny element służbowego umundurowania. Odmiennie wyglądała sytuacja w przypadku tajnych pracowników na co dzień poruszających się w terenie w ubraniach cywilnych. Aby umożliwić ich rozpoznanie w przypadku konieczności dekonspiracji, stosowano legitymacje służbowe lub odznaki rozpoznawcze noszone najczęściej pod spodnią częścią klapy ubrania. Historia tych odznak sięga końca XIX w., kiedy to pojawiły się pierwsze odznaki identyfikacyjne używane przez tajnych pracowników organów bezpieczeństwa wewnętrznego. Niestety, nie mamy żadnych danych, o tym, jak one wyglądały. Informacje o stosowaniu tego typu odznak pojawiają się natomiast w filmach fabularnych i literaturze pięknej. Można jednak założyć, że odznaki te stanowiły miniatury herbów miast lub godeł państwowych, co potwierdzałoby wprowadzenie i stosowanie w okresie I wojny światowej w formacjach porządkowych przez różnego rodzaju milicje i straże obywatelskie odznak w postaci herbów miejskich lub godła państwowego (oczywiście aktualnie obowiązującego na danym obszarze)[4].

W odrodzonej Polsce

24 lipca 1919 r. powołano, w miejsce działających od uzyskania przez Polskę niepodległości różnorodnych formacji bezpieczeństwa publicznego, formację jednolitą i umundurowaną nazwaną Policją Państwową[5]. Fakt ten miał decydujące znaczenie również w kwestii ujednolicenia wszystkich

aspektów służby niezależnie od miejsca, gdzie była ona pełniona. Już od listopada 1918 r. jako podstawowy dokument identyfikacyjny w formacjach bezpieczeństwa stosowano legitymacje służbowe[6]. Należy nadmienić przy tym, że nie wszystkie wydziały powstałej w lipcu 1919 r. Policji Państwowej posługiwały się legitymacjami służbowymi. Do tak dalece zakonspirowanych należało Biuro Wywiadowcze MSW[7] utworzone jeszcze w 1918 r. na potrzeby Rady Regencyjnej, będące prekursorem powołanej w 1919 r. Policji Politycznej wchodzącej w skład struktur Policji Państwowej jako wydział IVD Komendy Głównej PP. Funkcjonariusze tej służby używali pseudonimów i w zupełności zrezygnowali z używania nawet legitymacji służbowych[8]. Po zabójstwie Prezydenta RP – Gabriela Narutowicza działania Policji Politycznej zostały krytycznie ocenione[9], co miało wpływ na kolejne restrukturyzacje tej służby. Policja Polityczna została ostatecznie rozwiązana w 1926 r., a jej struktury włączono bezpośrednio do funkcjonujących pionów w ramach Policji Państwowej, rozbudowując pion śledczy i informacyjny[10]. W okresie międzywojnia w Polsce wydziały śledcze Policji Państwowej używały specjalnych żetonów identyfikacyjnych wraz z legitymacjami. Zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 stycznia 1929 r.[11] wprowadzono ZNAK LEGITYMACYJNY SŁUŻBY ŚLEDCZEJ PP, a w 1936 r. wprowadzono do użytku służby śledczej rozporządzeniem z dnia 15 czerwca 1936 r. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych[12] – POMOCNICZY ZNACZEK LEGITYMACYJNY. Znaki te miały za zadanie zastąpić i ujednolicić stosowane przez poszczególne komendy PP odznaki identyfikacyjne funkcjonariuszy wydziałów śledczych używane od momentu ich powołania[13].

Niedostatki w działaniu Policji Państwowej w zakresie ochrony najważniejszych osób w państwie, tj. Prezydenta RP i Marszałka Polski, postanowiono rozwiązać poprzez wprowadzenie 29 lipca 1924 r. instrukcji ochronnej. Od 12 czerwca 1924 r. za sprawowanie ochrony była odpowiedzialna Brygada Ochronna wydzielona w ramach Okręgowego Urzędu Policji Politycznej, a po 1926 r. wydzielona ze Służby Śledczej Miasta Stołecznego Warszawy. W 1934 r. po zmianie instrukcji została powołana IV Brygada Ochronna, którą również wydzielono ze struktur Urzędu Śledczego[14]. W tym czasie funkcjonariusze brygady nosili podczas służby ubrania cywilne, legitymowali się wyłącznie legitymacją służbową i Znakiem Legitymacyjnym Służby Śledczej, a od 1936 r. Pomocniczym Znaczkiem Legitymacyjnym. Liczba funkcjonariuszy była na tyle niewielka (dla przykładu stan IV brygady ochronnej wynosił od 12 lipca 1934 r. – 75 osób i wzrósł od 29 września do 114 osób[15]), że funkcjonariusze ci doskonale znali się między sobą, co nie powodowało konieczności używania odznaki rozpoznawczej podczas realizacji działań ochronnych.

Czasy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

II wojna światowa zmieniła układ polityczny w Polsce, która znalazła się pod wpływami ZSSR i była od niego zależna. Powołanie 21 lipca 1944 r. Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego rozpoczęło okres budowy socjalistycznego ustroju w Polsce. Do ochrony PKWN w dniu 22 sierpnia 1944 r. została wydzielona ze struktur wojskowych formacja zbrojna nazywana Wydziałem Ochrony PKWN, a od 31 grudnia 1944 r. Wydziałem Ochrony Rządu[16]. Wydział ten działał w ramach resortu bezpieczeństwa publicznego stworzonego i zarządzanego do 6 listopada 1944 r. przez Polski Samodzielny Batalion Specjalny[17]. Pierwotnie liczba żołnierzy oddelegowanych do ochrony osób i budynków wynosiła 50[18]. W styczniu 1949 r. w miejsce wydziału powołano Departament Ochrony Rządu Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Zmiana ta pociągnęła za sobą wzrost liczby funkcjonariuszy z 381 do 947[19]. W liczbie tej pewną część stanowili funkcjonariusze po specjalistycznych kursach prowadzonych przez NKWD w Kujby-

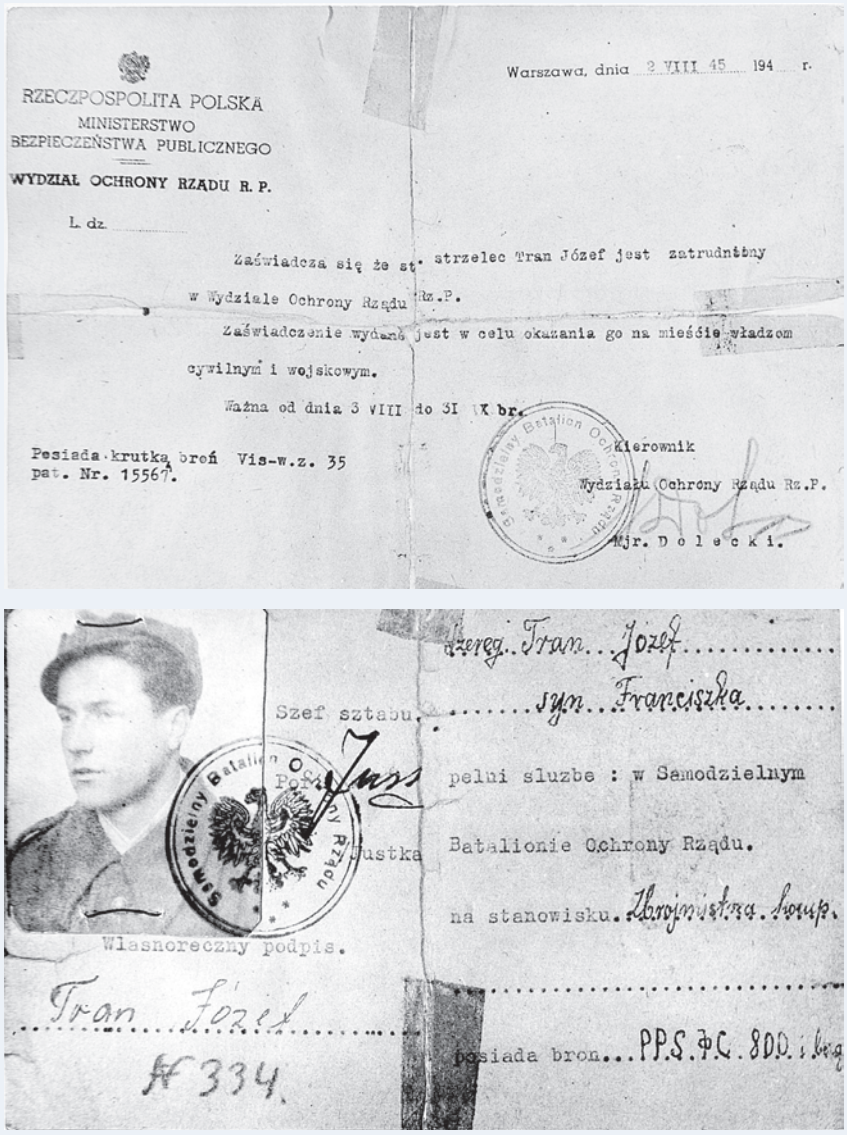
RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO
BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO
WYDZIAŁ OCHRONY RZĄDU R. P.

L. dz. .....

Warszawa, dnia 2 VIII 45 194 r.

Zaświadcza się że st. strzelec Tran Józef jest zatrudniony w Wydziale Ochrony Rządu Rz.P.

Zaświadczenie wydane jest w celu okazania go na mieście władzom cywilnym i wojskowym.

Ważna od dnia 3 VIII do 31 XII br.

Posiada krótką broń Vis-w.z. 35 pat. Nr. 15567.

Kierownik Wydziału Ochrony Rządu Rz.P.

Mjr. D o l e c k i.

Szereg. Tran Józef
syn Franciszka
pełni służbę w Samodzielnym Batalionie Ochrony Rządu.
na stanowisku Zbrojmistrza komp.
posiada broń PPS. PC. 800 i bag
Własnoręczny podpis.
Tran Józef
№ 334

Fot. 2. Legitymacja i zaświadczenie wydane przez Wydział Ochrony Rządu w sierpniu 1945 r. Józefowi Tranowi – żołnierzowi Samodzielnego Batalionu Ochrony Rządu.

szewie. Po ucieczce płk. Józefa Światły na zachód w 1953 r. doszło do zmian w aparacie partyjnym, jak również przekształcenia Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. 7 grudnia 1954 r. powstał Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego przy Radzie Ministrów, który w dniu 14 stycznia 1955 r. utworzył Departament VIII[20], zastępując tym samym Departament Ochrony Rządu. Departament VIII został zmniejszony w stosunku do Departamentu Ochrony Rządu do jedynie 470 funkcjonariuszy. W dniu 1 grudnia 1955 r. zlikwidowano Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego, a jego wydziały włączono do struktur Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Na podstawie uchwały nr 781/56 Rady Ministrów w dniu 13 grudnia 1956 r. zostało powołane Biuro Ochrony Rządu[21]. Identyfikacja w opisanym okresie odbywała się za pośrednictwem wydawanych legitymacji i zaświadczeń w formie papierowej. Powołane Biuro Ochrony Rządu prowadziło działalność ochronną do końca trwania Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w 1989 r. Jego stan osobowy został pierwotnie ustalony na 296 osób[22]. Do 1969 r. nie przekraczał 319–349 osób, w 1969 r. stan zwiększono do 566 osób, a trzy lata później już do 664 osób. Etat z 1975 r. wynosił 713 osób, a w 1979 r. aż 800 i był to najliczniejszy etat BOR w czasach PRL. W kolejnych latach malał i w 1989 r. wynosił 745 osób. Analiza etatu BOR ewidentnie wskazuje, że wzrost miał miejsce na przełomie lat 60. i 70. XX w. To gwałtowne zwiększenie liczby funkcjonariuszy i pracowników cywilnych niejako wymusiło wprowadzenie systemu odznak identyfikacyjnych ułatwiających błyskawiczne rozpoznanie osób realizujących zadania ochronne, szczególnie w przypadku, gdy osoby te nie współpracowały ze sobą wcześniej.

Pierwsza odznaka identyfikacyjna, wprowadzona zarządzeniem Szefa BOR – gen. dyw. Jana Góreckiego, weszła do użycia w 1972 r. po zwiększeniu etatu formacji do 664 osób. Miała ona kształt sześciokąta, który został podzielony na różnokolorowe trójkąty. Odznaka ta była potocznie nazywana „parasolką", była wykonana z alpaki o wymiarach 11/12,5 mm. Jako zapięcie odznaki wprowadzono nowoczesne wówczas rozwiązanie krótkiego gwoździa i „pinsa" pozwalającego na przebicie klapy marynarki w dowolnym miejscu i jego zabezpieczenie przed wysunięciem się. Położenie górne informowało o przynależności do odpowiedniego wydziału. Odznaki otrzymały numerację od 1 do 600[23]. Były one wykonywane przez Mennicę Państwową w Warszawie. Wprowadzenie tej odznaki było niewątpliwie podyktowane zbliżającą się wizytą Prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej – Richarda Nixona, która miała miejsce w terminie od 31 maja do 1 czerwca 1972 r.

Fot. 3. Pierwsza odznaka identyfikacyjna wprowadzona zarządzeniem wewnętrznym Dyrektora Biura Ochrony Rządu, nazywana przez oficerów BOR „parasolką". Była emaliowana w kolorach: czarnym, białym, zielonym, czerwonym, niebieskim i żółtym. Rozpoczęła wieloletni zwyczaj noszenia odznak identyfikacyjnych, zarówno formacji, jak i zadaniowych odznak identyfikacyjnych. Odznaka ta była ewidencjonowana, a każdy numer był przypisany konkretnej osobie w rejestrze wydanych odznak.

Koniec lat 80. to okres przemian mentalnych i społecznych. Szczególnego znaczenia nabierają uzgodnienia „okrągłego stołu", które mają ułatwić odejście od dotychczasowej doktryny państwa komunistycznego i pozwolić na transformację kraju w demokrację parlamentarną. Aby rozwiązać kwestię BOR znajdującego się w strukturach organów bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wraz z formacjami MO i SB, powstaje koncepcja włączenia tej służby do struktur wojskowych na podobnych zasadach jak Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe.

Fot. 4. Na pierwszym planie Prezydent Richard Nixon i I Sekretarz Edward Gierek, za prezydentem Nixonem w mundurze LWP stoi jego adiutant, w tle oficerowie BOR z wpiętymi w klapy odznakami identyfikacyjnymi – „parasolkami".

Pod skrzydłami orła w koronie

Okres transformacji PRL w III RP zamyka ostatecznie działalność Biura Ochrony Rządu pod kierownictwem gen. bryg. Olgierda Darżynkiewicza, którego na stanowisku Dyrektora BOR z dniem 1 lipca 1990 r. na krótko zastępuje płk Lucjan Wiślicz-Iwańczyk. Na podstawie zarządzenia organizacyjnego nr 2/org. MSW z dnia 31 lipca 1990 r. z dniem 1 sierpnia 1990 r. dokonuje się przekształcenie dotychczasowego BOR w Jednostkę Wojskową 1004 – Biuro Ochrony Rządu znajdującą się w dyspozycji Ministra Spraw Wewnętrznych.

Dla Jednostki Wojskowej 1004 – Biuro Ochrony Rządu były wprowadzone do użytku dwa wzory odznak identyfika-

Fot. 5. U góry odznaka identyfikacyjna JW 1004 – BOR w wariancie dla pirotechników, łączności, transportu i kontroli sanitarnej o zielonym wypełnieniu. Awers i rewers odznaki wraz z nakrętką sygnowaną Mennica Państwowa. Po prawej stronie detal wypukłej cechy umieszczonej na jej odwrocie w postaci liter „MW", oznaczających Mennicę Warszawską, oraz „MET" – informujących o jej wykonaniu z metalu.

cyjnych, nazywanych wówczas rozpoznawczymi. Pierwsza z nich została wprowadzona na przełomie 1990 i 1991 r. Odznaka ta miała formę rozłożonego parasola w kolorze złotym (inna opcja interpretacji wyglądu odznaki to kształt gwiazdy ośmioramiennej) z nałożonym na nią okrągłym medalionem, pośrodku którego była umieszczona sylwetka sokoła trzymającego w szponach tarczę. Medalion składał się z pierścienia emaliowanego w kolorze białym, w którym był umieszczony napis „RZECZPOSPOLITA POLSKA" – ułożony w górnej części odznaki i „BIURO OCHRONY RZĄDU" – w spodniej części odznaki. Obydwa napisy były od siebie oddzielone maleńkimi rombami. Środek odznaki był emaliowany w pięciu kolorach: niebieskim, czerwonym, zielonym, żółtym i białym. Na tyle odznaki poza 5-cyfrowym numerem znajdował się symbol Mennicy Warszawskiej w postaci stylizowanych liter „MW". Odznaki miały wymiar zewnętrzny wynoszący 22,2 mm. Odznaka była przypinana za pomocą słupka i nakrętki, znane są jednak egzemplarze zapinane za pośrednictwem małego gwoździa i samozaciskowego pinsu. Ciekawostką było funkcjonowanie odznaki pamiątkowej przeznaczonej dla funkcjonariuszy innych służb, z którymi żołnierze Jednostki Wojskowej 1004 – BOR współpracowali, realizując wspólnie zadania ochronne – była ona cała emaliowana na biało, a na tyle odznaki był umieszczony numer. Wspomniane wcześniej pozostałe warianty kolorystyczne odznaki były przyporządkowane dla konkretnych grup, a w tym:

- **zielony** – pirotechnika, łączność, transport i kontrola sanitarna (lekarze nieludzcy),
- **czerwony** – ochrona osobista,
- **niebieski** – Oddział I – przygotowanie zabezpieczenia miejsc pobytu osób ochranianych,
- **żółty** – kadra kierownicza, w tym szef i jego zastępcy oraz szefowie oddziałów.

Funkcjonowała również odznaka prawie identyczna w formie, zachowująca układ i stylizację odznaki rozpoznawczej JW 1004 – BOR, jednak wykonano ją z metalu, oksydowanego na ciemno i bez emalii. Odznaka ta nie była oficjalną odznaką JW 1004 – BOR. Stosowana była jako rodzaj drobnego upominku okolicznościowego.

Fot. 6. IV pielgrzymka Papieża Jana Pawła II do Polski w dniach 13–20 sierpnia 1991 r. Grupa oficerów JW 1004 – BOR przy samochodzie papieskim ustawionym na tyłach ołtarza papieskiego znajdującego się na krakowskich Błoniach przy Al. 3 Maja – u dwóch żołnierzy widoczne są odznaki rozpoznawcze wpięte w klapy garniturów.

Fot. 7. Uroczystość wręczenia patentów oficerskich przez gen. bryg. Mirosław Gawora – dowódcę JW 1004 – BOR w latach 1991–2001. Po prawej stronie żołnierz JW 1004 – BOR ma wpiętą w klapę odznakę rozpoznawczą w kolorze zielonym.

Fot. 8. Żołnierze JW 1004 – BOR podczas ochrony Prezydenta RP – Aleksandra Kwaśniewskiego – koniec lat 90. XX w. Żołnierze mają wpięte w klapy odznaki rozpoznawcze w kolorze niebieskim, żołnierz idący za Prezydentem ma odznakę identyfikacyjną w kolorze czerwonym przeznaczonym dla grup ochronnych.

EWOLUCJA ODZNAKI BOR

Fot. 9–10. Kadry z filmu Juliusza Machulskiego pt. „Kiler-ów 2-óch", którego premiera odbyła się 15 stycznia 1999 r. Na pierwszym zdjęciu od lewej strony – Krzysztof Kiersznowski „Wąski", człowiek „Siary", i Peter J. Lucas jako „Szakal" z odznaką JW 1004 – BOR w wersji dla zabezpieczenia miejsca pobytu osób ochranianych.

Fot. 11. Zdjęcie z wizyty Japońskiej Pary Cesarskiej w Polsce w lipcu 2002 r. przedstawiające żonę Cesarza Akihito z oficer ochrony bezpośredniej. Oficer BOR nosi odznakę wprowadzoną w JW 1004 – BOR.

Fot. 12. Odznaka identyfikacyjna o numerze 00002, której używano w okresie przejściowym w latach 1999–2002; była również jednostkowo i sporadycznie noszona po tym okresie.

Konieczność rozgraniczenia pomiędzy jednostkami wojskowymi podległymi Ministerstwu Obrony Narodowej a formacjami dbającymi o bezpieczeństwo wewnętrzne kraju podległymi MSWiA stała się faktem z dniem 1 stycznia 1997 r. Po przekształceniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych[24] Polska otrzymała zaproszenie do przystąpienia do Organizacji Paktu Północno-Atlantyckiego – NATO/OTAN, co było początkiem zmian w JW 1004 – BOR, w tym również przyczyną wprowadzenia docelowo nowego wzoru odznaki.
Pierwszy wzór odznaki był używany w latach 1991–1999. Należy nadmienić, że odznaka ta była również wykorzystywana przez żołnierzy i funkcjonariuszy innych formacji podczas realizowania zadań ochronnych wspólnie z JW 1004 – BOR. W takich przypadkach odznaki były udostępniane czasowo i zwracane po wykonaniu zadania. Pewnego rodzaju ciekawostką, związaną z historią tej odznaki, jest jej wykorzystanie w epizodzie filmu fabularnego w reżyserii Juliusza Machulskiego pt. „Kiler-ów 2-óch".
Reasumując, w związku z planami przystąpienia do NATO, koniecznością stało się przeprowadzenie zmian dotyczących podporządkowania JW 1004 – BOR i Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych. 12 marca 1999 r. przystąpienie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego stało się faktem ze względu na konieczność wsparcia operacji stabilizacyjnej w Kosowie na Bałkanach. Już 24 marca podjęto decyzję o wysłaniu polskich jednostek do misji stabilizacyjnej na tym terenie. Tym samym konieczność współdziałania w ramach NATO wyprzedziła działania legislacyjne pozwalające na uregulowanie kwestii rozgraniczenia pomiędzy wojskiem a formacjami bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej. Dopiero w dniu 22 grudnia 1999 r. uchwalono przepisy przejściowe, które decydowały o czasowym podporządkowaniu niektórych jednostek wojskowych[25] MSWiA. W wydanym akcie przewidywano zakończenie restrukturyzacji do 31grudnia 2000 r., okres ten został jednak przedłużony do 31 marca 2001 r.[26]
W takich okolicznościach została wprowadzona i była używana druga odznaka JW 1004 – BOR, którą opracowano na przełomie 1998 i 1999 r. Nowa odznaka w pewnym zakresie była kontynuacją poprzedniego projektu, z którego zachowa-

Fot. 13. Odznaka honorowa Biura Ochrony Rządu o średnicy medalionu wynoszącej 37 mm.

Fot. 14. Wygląd identyfikatora służbowego BOR: po lewej stronie zaprezentowano odznakę w kolorze srebrnym z numerem poniżej 2000 wykonaną w jednym z warszawskich zakładów grawerskich oraz jej nakrętkę z monogramem wytwórcy – J.W., po prawej stronie odznaka w kolorze złotym z numerem powyżej 2000 oraz metalowa nakrętka tej odznaki w plastikowej osnowie.

no środkowy medalion z sokołem trzymającym tarczę oraz podział medalionu na pole centralne i pierścień zewnętrzny z napisem: BIURO OCHRONY RZĄDU. Poszczególne słowa nazwy były rozdzielone przez rozpostarte skrzydła sokoła. Odznaka była lakierowana w kolorze granatowym i zabezpieczona powierzchniowo powłoką polimerową, która dawała charakterystyczny odblask. Wymiar zewnętrzny odznaki wynosił 18,5 mm, a zapięcie zostało wykonane w formie krótkiego gwoździa i nakładanego na niego samoblokującego pinsu. Na tyle odznaki był umieszczany 5-cyfrowy numer rozpoczynający się od 00001. Łączna liczba odznak, które zostały wykonane, wyniosła ponad 1200 egzemplarzy. Odznaka ta była najkrócej używaną ze wszystkich odznak wprowadzonych w Biurze Ochrony Rządu na przestrzeni lat 1972–2018.

Ostatecznie wspomniane zmiany legislacyjne zostały zwieńczone wejściem w życie w dniu 30 marca 2001 r. ustawy powołującej Biuro Ochrony Rządu w miejsce JW 1004 – BOR, jako formacji bezpieczeństwa wewnętrznego o uprawnieniach policyjnych odpowiadającej za ochronę najważniejszych osób w państwie, delegacji zagranicznych i obiektów rządowych objętych ustawą z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu[27]. W ustawie tej znalazł się również zapis o wyróżnieniu dla funkcjonariuszy BOR w postaci „Odznaki Honorowej Biura Ochrony Rządu", której forma miała być określona stosownym rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wzór tej odznaki został określony na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie warunków i trybu udzielania wyróżnień funkcjonariuszom Biura Ochrony Rządu[28]. Odznaka ta jako pierwsza wykorzystywała znak rozpoznawczy nowo utworzonego Biura Ochrony Rządu.

Dopiero osiem dni po określeniu Odznaki Honorowej decyzją Szefa Biura Ochrony Rządu[29] – wówczas jeszcze ppłk. Grzegorza Mozgawy – wprowadzono odznaki rozpoznawcze nazywane identyfikatorem służbowym Biura Ochrony Rządu. Tym samym przez ponad rok w użyciu nowej służby była odznaka identyfikacyjna JW 1004 – BOR. Identyfikator był noszony na ubraniu cywilnym i etui legitymacji służbowej. Pierwszy z nich miał średnicę 20 mm, a drugi 43 mm. Różniły się one nie tylko wymiarami zewnętrznymi, ale również wykonaniem. Identyfikator noszony do ubrania cywilnego miał formę odznaki okrągłej, lekko puklowanej, przypinanej za pomocą gwintowanego słupka i nakrętki, co miało zredukować problemy z odpinaniem się identyfikatorów i ich utratą przez funkcjonariuszy. Odznaka pierwotnie miała kolor srebrny i była emaliowana w kolorze ciemnoniebieskim (granatowym). Z poprzedniego wzoru odznaki JW 1004 – BOR pozostawiono ogólny wygląd,w tym formę medalionu z napisem „BIURO OCHRONY RZĄDU" rozdzielonym poprzez wizerunek sokoła trzymającego w szponach tarczę, która została podzielona na dwa równe pionowe pola emaliowane w kolorze białym i czerwonym. Na tyle odznaki był umieszczany 4-cyfrowy numer rozpoczynający się od 0001. W latach 2002–2018 współistniały dwa rodzaje małych identyfikatorów służbowych różniących się wykonaniem. Wpływ na to miały

Fot. 15. VIII pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, 16–19 sierpnia 2002 r. Na zdjęciu funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu ochraniający Papieża Jana Pawła II z identyfikatorami wpiętymi w klapy marynarek.

Fot. 16. Duży identyfikator Biura Ochrony Rządu, wprowadzony decyzją nr 667 Szefa BOR z dnia 19 czerwca 2002 r., miał dwa wykonania różniące się rodzajem emalii i rysunkiem odznaki. U góry po lewej stronie – odznaka wykonana w emalii na ciepło o drobnym kroju pisma, po prawej – odznaka wykonana z użyciem lakierów utwardzanych chemicznie. U dołu – widoczne zapięcie identyfikatora wewnątrz etui legitymacji służbowej.

Fot. 17. Pokazy specjalne umiejętności funkcjonariuszy BOR zorganizowane na terenie formacji w Warszawie, przy ul. Podchorążych 38. Widoczne małe identyfikatory BOR wpięte w klapy marynarek oraz duże identyfikatory noszone na etui legitymacji służbowej zapięte na pasie jednego z funkcjonariuszy.

Fot. 18. Po lewej stronie wzór oznaki organizacyjnej Biura Ochrony Rządu. Po prawej oznaka organizacyjna BOR wykonana metodą haftu komputerowego o średnicy 60 mm, noszona na lewym rękawie munduru służbowego.

firmy zewnętrzne realizujące poszczególne zamówienia. Odznaki różniły się nie tylko kolorem, ale również samym rysunkiem sokoła oraz krojem i rozmieszczeniem liter. Różne były również zastosowane nakrętki. Odznaki do numeru 2000 były wykonane w kolorze srebrnym, a powyżej w kolorze złotym. Pierwszy z wzorów był wykonany w metalu pokrytym powłoką galwaniczną w kolorze srebrnym, drugi zaś był pokryty powłoką w kolorze złotym.

Drugi z identyfikatorów służbowych był dokładnym odwzorowaniem części Odznaki Honorowej Biura Ochrony Rządu, a tym samym różnił się zasadniczo od mniejszego wariantu. Jego średnica wynosiła 43 mm. Odznaka ta składała się z dwóch części łączonych ze sobą: emaliowanego medalionu i nałożonego na niego wizerunku sokoła trzymającego w szponach emaliowaną na biało-czerwono tarczę. Sam sokół był wykonany z brązu i galwanicznie pokryty powłoką metaliczną w kolorze srebrnym (był niklowany). Medalion był emaliowany w kolorach: ciemnoniebieskim – pierścień z napisem „BIURO OCHRONY RZĄDU" i jasnoniebieskim – środek, pokryto go również powłoką galwaniczną w kolorze srebrnym. Odznaka była zakładana na etui skórzane przeznaczone na legitymację służbową i mocowana za pomocą wąsów zaginanych na dodatkowej mosiężnej podkładce.

Wcześniej opisany wzór został również przyjęty dla Odznaki Rozpoznawczej formacji, który określono rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 lipca 2002 r. w sprawie umundurowania funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu[30].

Naśladownictwo wzorów

Odznaka – identyfikator Biura Ochrony Rządu, opracowana na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 lipca 2002 r. w sprawie umundurowania funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu określającego wzór odznaki organizacyjnej BOR, doczekała się naśladownictwa realizowanego przez podmioty gospodarcze. Odznaki wykonywane przez firmy różnią się w zasadniczy sposób od oryginalnych identyfikatorów BOR używanych w latach 2002–2018. Pierwsza różnica polega na wykorzystaniu w odwzorowaniu

Fot. 19. Po lewej stronie brelok do kluczy ze skóry z przymocowaną imitacją identyfikatora BOR o średnicy 35 mm (o 8 mm mniej niż duży identyfikator). Po prawej stronie imitacja małego identyfikatora o średnicy 22 mm (o 2 mm więcej niż oryginał).

1:1 projektu zaprezentowanego we wspomnianym rozporządzeniu, co skutkowało zastosowaniem większej liczby kolorów do jej wykonania. Inny jest także sposób wykonania odznak poprzez zastosowanie odlewów precyzyjnych z materiału Zn-Al pokrywanego powłokami metalicznymi nanoszonymi metodą galwaniczną.

[1] Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 384, z późn. zm.).
[2] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 maja 2018 r. w sprawie legitymacji służbowej i identyfikatora służbowego funkcjonariusza Służby Ochrony Państwa (Dz. U. poz. 1067).
[3] Nie chodzi w tym przypadku o żandarmerię w dzisiejszym rozumieniu, tylko o organy porządku wewnętrznego w zaborze austriackim. Przykład stanowi odznaka żandarmerii (straży) miasta Podgórza noszona na czaku (nazwa własna nakrycia głowy typu wojskowego) do 1915 r. zaprezentowana w opracowaniu: Z. Sawicki, *Symbolika polskich organizacji bezpieczeństwa*, Warszawa 2011, s. 81 – błędnie opisana jako odznaka miasta Krakowa.
[4] Z. Sawicki, *Symbolika polskich organizacji bezpieczeństwa*, s. 23–121 – prezentowane są liczne odznaki używane przez straże i milicje w okresie zaborów na ziemiach polskich.
[5] Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o Policji Państwowej (Dz. Pr. P.P. nr 61, poz. 363); A. Misiuk, *Policja Państwowa 1919–1939*, Warszawa 1996, s. 21.
[6] Z. Sawicki, *Symbolika polskich organizacji bezpieczeństwa*, s. 123, 135, 142 i 158.
[7] A. Misiuk, *Służby specjalne II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998, s. 156.
[8] Tamże, s.157.
[9] Tamże, s. 164.
[10] Tamże, s. 173.
[11] Z. Sawicki, *Symbolika polskich organizacji bezpieczeństwa*, s. 154–155.
[12] Tamże, s. 155–156.
[13] Tamże, s. 157–159.
[14] AAN – Milanówek, Komenda Policji Państwowej w Warszawie, teczka 471, s. 106.
[15] AAN – Warszawa, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, teczka 1106, s. 245 i 257.
[16] J. Otocki, *Zarys historii ochrony rządu w Polsce ludowej w latach 1944–1984*, maszynopis niepublikowany BOR, Warszawa 1984, s. 5–6.
[17] Tamże, s. 8.
[18] Tamże, s. 6.
[19] Tamże, s. 10.
[20] Tamże, s. 91–92.
[21] Tamże, s. 144.
[22] Tamże, s. 150.
[23] Końcowy numer nie został ustalony, jednak należy założyć, że taka liczba odznak została wykonana.
[24] Dz. U. Nr 106, poz. 491.
[25] Ustawa z dnia 22 grudnia 1999 r. o czasowym podporządkowaniu niektórych jednostek wojskowych (Dz. U. z 2000 r. Nr 2, poz. 6).
[26] Ustawa z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie niektórych upoważnień ustawowych do wydawania aktów normatywnych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 120, poz. 1268).
[27] Dz. U. Nr 27, poz. 298.
[28] Dz. U. Nr 119, poz. 1018.
[29] Decyzja nr 667 Szefa Biura Ochrony Rządu z dnia 19 czerwca 2002 r. w sprawie wprowadzenia identyfikatora służbowego Biura Ochrony Rządu.
[30] Dz. U. Nr 124, poz. 1062. Wzór tej oznaki opracował na początku 2001 r. ppłk Grzegorz Mozgawa.

Archiwalia:

Archiwum Akt Nowych w Warszawie.
Archiwum Akt Nowych w Milanówku.
Archiwum Służby Ochrony Państwa.
Zbiory Sali Tradycji Służby Ochrony Państwa.
Zbiory prywatne.

Literatura:

Misiuk A., *Służby specjalne II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998.
Misiuk A., *Policja Państwowa 1919–1939*, Warszawa 1996.
Otocki J., *Zarys historii ochrony rządu w Polsce ludowej w latach 1944–1984*, maszynopis niepublikowany BOR, Warszawa 1984.
Sawicki Z., *Symbolika polskich organizacji bezpieczeństwa*, Warszawa 2011.

Akty prawne:

Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o Policji Państwowej (Dz. Pr. P.P. nr 61, poz. 363).
Ustawa z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. Nr 106, poz. 491).
Ustawa z dnia 22 grudnia 1999 r. o czasowym podporządkowaniu niektórych jednostek wojskowych (Dz. U. z 2000 r. Nr 2, poz. 6).
Ustawa z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie niektórych upoważnień ustawowych do wydawania aktów normatywnych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 120, poz. 1268).
Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 27, poz. 298).
Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 384, z późn. zm.).
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie warunków i trybu udzielania wyróżnień funkcjonariuszom Biura Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 119, poz. 1018).
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 lipca 2002 r. w sprawie umundurowania funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 124, poz. 1062).
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 maja 2018 r. w sprawie legitymacji służbowej i identyfikatora służbowego funkcjonariusza Służby Ochrony Państwa (Dz. U. poz. 1067).
Decyzja nr 667 Szefa Biura Ochrony Rządu z dnia 19 czerwca 2002 r. w sprawie wprowadzenia identyfikatora służbowego Biura Ochrony Rządu.

Summary

Evolution of the Identification Badge of the Government Protection Bureau in the years 1970–2018

Soon, the State Protection Service will celebrate the 100th anniversary of the functioning of protective formations. This anniversary requires preparation and development of many issues. One of them are the identification badges used in Poland by officers/soldiers responsible for the personal protection of the most important persons in the country. The lack of general knowledge about the identification badges shows that the secrecy in this aspect has been preserved. Today, when modern identification methods are used, it is possible to present a description of historical identification badges as well as the direction of their development without any damage. Thereby, this article presents possible the fullest description of the history of badges worn over the years 1970-2018 during the implementation of protective tasks.

Tłumaczenie: Autor

ARTYKUŁ NAUKOWY

KORUPCJA

jako zagrożenie systemu bezpieczeństwa państwa

mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk

Zastępca Kierownika Zakładu Służby Kryminalnej CSP

WSTĘP

Zjawisko korupcji jest objawem uniwersalnym. Występuje w mniejszym lub większym stopniu na całym świecie, w każdym kraju. Nie wybiera miejsca położenia danego państwa, dorobku kulturalnego, niepodległości czy zjednoczenia we wspólnocie ani sposobu sprawowania władzy. W państwach demokratycznych, w których konstytucja jest najważniejszym aktem prawnym, przywiązuje się ogromną wagę do zwalczania przestępstw korupcyjnych. Jak wskazuje Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego w raporcie „Korupcja w Polsce – próba analizy zjawiska", korupcję uznaje się za największe, obok przestępczości zorganizowanej, zagrożenie dla demokracji, rządów prawa oraz wolnej i uczciwej konkurencji w działaniach gospodarczych[1]. Należy przy tym podkreślić, że korupcja zmienia wolny rynek w rynek układów oraz ma niebagatelny wpływ na koszty funkcjonowania firm i przedsiębiorstw. Według ocen Banku Światowego korupcja pochłania około pięć procent produktu globalnego świata, a w krajach, w których jest szeroko rozpowszechniona, jej skutki są często takie, jak gdyby rząd nałożył dodatkowy, 20-procentowy podatek dla inwestorów[2].

Korupcja jest przestępstwem najbardziej demoralizującym społeczeństwo. Jak wskazuje dr Agnieszka Dalecka-Werpachowska: „narastający problem korupcji wymaga podjęcia skutecznych działań w zakresie zwalczania tego rodzaju **patologii**"[3]. Znamiona wypełniające czyn zabroniony – przestępstwa korupcyjne – zagrażają poczuciu legalności działania organów państwowych oraz bezpieczeństwu obywateli. Zjawisko to niewątpliwie przyczynia się do utraty dochodów przez państwo i bezpodstawnego ponoszenia wydatków z budżetu państwa. Prowadzi do utraty zaufania obywateli do państwa, jego porządku konstytucyjnego, sytemu politycznego, prawnego i wiary w równość wobec prawa. Pośrednim skutkiem może być brak szacunku dla porządku prawnego oraz spadek zainteresowania sprawami publicznymi i utożsamiania się z państwem jako wspólnym dobrem wszystkich jego obywateli. Zjawisko korupcji naganne jest nie tylko z prawnego punktu widzenia, ale także ze względu na zwyczajne poczucie sprawiedliwości[4].

Jak wskazują badania prowadzone przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, skala korupcji w naszym kraju zagraża funkcjonowaniu wielu dziedzin życia publicznego i gospodarczego. W ocenie naukowców zwiększająca się liczba głośnych spraw ujawnianych przez organy ścigania, świadcząca o skutecznym przeciwdziałaniu temu zjawisku, paradoksalnie może rodzić przekonanie, że nasz kraj jest coraz bardziej skorumpowany. Niemniej jednak, przyjmując, iż zjawisko korupcji w chwili obecnej nie jest uznawane za bezpośrednio zagrażające bezpieczeństwu państwa, to obserwowane symptomy są dalece niepokojące[5].

Niniejsze opracowanie jest próbą analizy zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa, jakie mogą wystąpić w związku z przestępstwami dotyczącymi korupcji, tj. łapownictwem czynnym i biernym (art. 228 kk, art. 229 kk), płatną protekcją (art. 230 kk, art. 230a kk), nadużyciem władzy (art. 231 kk), poświadczeniem nieprawdy (art. 271 kk), nadużyciem zaufania (art. 296a kk, art. 296b kk), zakłócaniem przetargu publicznego (art. 305 kk).

Hipoteza badawcza została sformułowana w sposób następujący: Czy przestępstwa korupcyjne mają wpływ na obszary bezpieczeństwa w Polsce i poziom poczucia bezpieczeństwa obywateli?

Jako metodę badawczą w przygotowaniu przedmiotowego opracowania wykorzystano dostępne źródła literaturowe, zasoby internetowe, akty prawa krajowego i dane statystyczne polskich instytucji związanych ze zwalczaniem i wykrywaniem sprawców przestępstw korupcyjnych.

PRZESTĘPSTWO KORUPCJI W POLSKIM SYSTEMIE PRAWA

Mając na względzie konieczność ograniczenia skali zagrożeń korupcyjnych, polskie władze ustawodawcze od wielu lat podejmują czynności zmierzające do tworzenia narzędzi prawnych umożliwiających przeciwdziałanie temu zjawisku i jego zwalczanie. W Polsce systematycznie polepsza się zdolność państwa i społeczeństwa do zwalczania korupcji. Z jednej strony jest to m.in. efektem zmian prawa i zwiększenia skuteczności działania organów ścigania, z drugiej zaś – obserwowanych już symptomów przewartościowania postaw i mentalności Polaków oraz zdecydowanego nacisku mediów na ujawnianie przypadków korupcji[6].

W literaturze przedmiotu możemy znaleźć wiele definicji tego zjawiska. Słowo korupcja pochodzi od łacińskiego *corruptio* – zepsucie, przekupstwo, przewrotność i oznacza najczęściej przyjmowanie lub żądanie przez pracownika instytucji państwowej lub społecznej korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za wykonanie czynności urzędowej lub za naruszenie prawa. Korupcją jest obiecywanie, proponowanie, wręczanie, żądanie, przyjmowanie przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakiejkolwiek nienależnej korzyści majątkowej, osobistej lub innej, dla niej samej lub jakiejkolwiek innej osoby, lub przyjmowanie propozycji lub obietnicy takich korzyści w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu funkcji publicznej lub w toku działalności gospodarczej[7]. Naukowcy wyróżniają następujące rodzaje korupcji:

- **biała korupcja**: zachowanie korupcyjne jest zakodowane w sposób tolerancyjny; jest ona typowa w przypadku systemów tradycyjnie opierających się na rodzinie, jak również w przypadku systemów opartych na związku opiekun – podopieczny;
- **szara korupcja**: korupcja postrzegana jest jako hańba; według moralnych standardów publicznych korupcja jest zjawiskiem karygodnym, lecz osoby zamieszane w ten proceder często unikają bezpośrednich konsekwencji nieodpowiedniego postępowania; jest to typowe dla krajów o nowoczesnym ustroju oraz państw w procesie przekształceń w kierunku demokratycznej kultury politycznej;
- **czarna korupcja**: korupcja jest ogólnie postrzegana jako dotkliwe naruszenie społecznych norm moralnych i prawnych; jest ona charakterystyczna dla współczesnych społeczeństw demokratycznych[8].

Nauka wskazuje różne formy korupcji:

- łapownictwo, inaczej zwane przekupstwem;
- zakup zamówień – kontraktów i innych korzyści rządowych, koncesji czy decyzji sądowych;
- świadome, niezgodne z prawem dysponowanie środkami budżetowymi i majątkiem będącym dobrem publicznym;
- faworyzowanie, protekcja;
- nepotyzm, kumoterstwo;
- kupczenie wpływami;
- finansowanie wyborów lub partii politycznych w zamian za uzyskiwane wpływy.

Należy pamiętać, że nie jest to katalog zamknięty i mogą występować inne zachowania, które należy zakwalifikować jako korupcję[9].

Przepisy Kodeksu karnego[10] dotyczące zjawiska korupcji:

Art. 228. [*Sprzedajność określana pot. łapownictwem biernym*]
§ 1. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
§ 3. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa,
podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
§ 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda.
§ 5. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę,
podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
§ 6. Karom określonym w § 1–5 podlega odpowiednio także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda, albo uzależnia wykonanie czynności służbowej od jej otrzymania.

Art. 229. [*Przekupstwo określane pot. łapownictwem czynnym*]
§ 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa, aby skłonić osobę pełniącą funkcję publiczną do naruszenia przepisów prawa lub udziela albo obiecuje udzielić takiej osobie korzyści majątkowej lub osobistej za naruszenie przepisów prawa,
podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
§ 4. Kto osobie pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej znacznej wartości,
podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
§ 5. Karom określonym w § 1–4 podlega odpowiednio także ten, kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, w związku z pełnieniem tej funkcji.
§ 6. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1–5, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Art. 230. [*Płatna protekcja bierna*]
§ 1. Kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 230a. [*Płatna protekcja czynna, klauzula nietykalności*]
§ 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, polegające na bezprawnym wywarciu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Art. 231. [*Nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza*]

§ 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego,
podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej,
podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę,
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. § 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228.

Art. 271. [*Poświadczenie nieprawdy*]

§ 1. Funkcjonariusz publiczny lub inna osoba uprawniona do wystawienia dokumentu, która poświadcza w nim nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne,
podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca
podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.
§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 296a. [*Korupcja gospodarcza, przekupstwo menedżerskie*]

§ 1. Kto, pełniąc funkcję kierowniczą w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą lub pozostając z nią w stosunku pracy, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, żąda lub przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, w zamian za nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku mogące wyrządzić tej jednostce szkodę majątkową albo stanowiące czyn nieuczciwej konkurencji lub niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia,
podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
§ 2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.
§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 wyrządza znaczną szkodę majątkową,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
§ 5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Art. 302. [*Faworyzowanie niektórych wierzycieli, łapownictwo*]

§ 1. Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli, spłaca lub zabezpiecza tylko niektórych, czym działa na szkodę pozostałych,
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
§ 2. Kto wierzycielowi udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej za działanie na szkodę innych wierzycieli w związku z postępowaniem upadłościowym lub zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości,
podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
§ 3. Tej samej karze podlega wierzyciel, który w związku z określonym w § 2 postępowaniem przyjmuje korzyść za działanie na szkodę innych wierzycieli albo takiej korzyści żąda.

Art. 305. [*Zakłócanie przetargu publicznego*]

§ 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, udaremnia lub utrudnia przetarg publiczny albo wchodzi w porozumienie z inną osobą działając na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
§ 2. Tej samej karze podlega, kto w związku z publicznym przetargiem rozpowszechnia informacje lub przemilcza istotne okoliczności mające znaczenie dla zawarcia umowy będącej przedmiotem przetargu albo wchodzi w porozumienie z inną osobą, działając na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany.
§ 3. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Wskazane powyżej fragmenty ustawy – Kodeks karny nie zawierają bezpośredniej definicji „korupcji", co wskazuje na jej brak. Występują przypadki, że prawnicy, funkcjonariusze i dziennikarze posługują się terminem „łapownictwo", który jest stosowany również wobec osób pełniących funkcje publiczne, w kontekście takich przestępstw jak np. uzależnienie wykonania czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej znacznej wartości, korzyści osobistej lub obietnicy otrzymania takich korzyści[11].

Powyższe pozwala stwierdzić, że korupcja będzie oznaczała m.in. nadużycie władzy publicznej dla prywatnych korzyści, czy to jednostki, czy grupy (tj. partii politycznej, organizacji, spółki itp.).

Definicja korupcji występuje w Cywilnoprawnej Konwencji o Korupcji, sporządzonej w Strasburgu dnia 4 listopada 1999 r.[12], gdzie art. 2 wskazuje, że korupcja: „oznacza żądanie, proponowanie, wręczanie lub przyjmowanie, bezpośrednio lub pośrednio, łapówki lub jakiejkolwiek innej nienależnej korzyści lub jej obietnicy, które wypacza prawidłowe wykonywanie jakiegokolwiek obowiązku lub zachowania wymagane od osoby otrzymującej łapówkę, nienależną korzyść lub jej obietnicę". Tak sformułowana treść definiująca korupcję jest stosowana przez kraje członkowskie zrzeszone w Grupie Państw Przeciwko Korupcji (GRECO)[13].

Polskie prawo reguluje również, kto jako osoba pełniąca funkcję publiczną może odpowiadać za popełnienie czynu zabronionego związanego z korupcją. W tym gronie znajdują się funkcjonariusze publiczni i członkowie organów rządowych i samorządowych zatrudnieni w instytucjach dysponujących środkami publicznymi. Dodatkowo ustawodawca przewiduje wyłączenie winy osoby dającej łapówkę. Zgodnie z Kodeksem karnym sprawca nie podlega karze, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa. Ponadto prawo przewiduje możliwość stosowania instytucji świadka koronnego w prze-

stępstwach korupcyjnych. Ta instytucja prawna opiera się na konwersji roli procesowej sprawcy przestępstwa, gdyż występuje on jako podejrzany, dopuszczony do składania zeznań w charakterze świadka, i nie ponosi odpowiedzialności karnej, podlega ochronie. Jednocześnie ustawa – Kodeks karny umożliwia skuteczne odbieranie przestępcom majątków uzyskanych na drodze przestępstwa, czego wcześniej mogli uniknąć, przepisując go np. na członków rodziny[14].

ŹRÓDŁA I PRZYCZYNY KORUPCJI W POLSCE

Zjawisko korupcji jest znane i obecne w Polsce od dziesięcioleci. W czasach PRL informacje o tego rodzaju zachowaniach były ściśle reglamentowane i cenzurowane − pojawiały się, ale jedynie wtedy, gdy była taka wola polityczna. Jednakże już wówczas niepublikowane badania opinii publicznej sygnalizowały istnienie powszechnego łapówkarstwa. W 1988 r. 92% badanych uznało dawanie i branie łapówek za zjawisko powszechne, a w innych badaniach prawie połowa – za bardzo częste. Zdaniem socjologów, w latach 70. i 80. łapownictwo nie tylko utrwaliło się w społecznej świadomości, ale jego powszechność sprawiła, że wyraźnie zmalało społeczne potępienie tego zjawiska. Postawa przyzwolenia dotyczyła głównie tzw. miękkich form korupcji (drobna łapówka, protekcjonizm, pośrednictwo), które można było łatwo usprawiedliwić ówczesną koniecznością życiową. Społeczna dezaprobata dotyczyła natomiast tzw. twardych form korupcji: afer finansowych, szantażu czy przekupstwa[15].

Pierwsze lata III Rzeczypospolitej stwarzały znakomite warunki dla rozwoju różnych postaci i form korupcji oraz innych patologicznych nadużyć i zachowań. W tym okresie pojawiły się bowiem niespotykane wcześniej uwarunkowania łatwej zmiany statusu społecznego na wyższy, wejścia do klasy właścicieli. Zmiana stosunków własnościowych, tj. transfer ogromnych środków państwowych do sektora prywatnego, umożliwiła gwałtowne wzbogacenie się ludzi pośrednio lub bezpośrednio uczestniczących w procesach prywatyzacyjnych. Należy przy tym podkreślić, że w przedsięwzięcia o charakterze korupcyjnym zaangażowani byli niektórzy z przedstawicieli wpływowych środowisk politycznych i społecznych. Istniało również powszechne przekonanie o tym, iż wszelkie próby walki z korupcją mogą wpłynąć negatywnie na procesy związane z szybkim wprowadzeniem zasad gospodarki rynkowej[16].

W latach 90. w Polsce nastąpiło dalsze utrwalenie postaw i zachowań sprzyjających rozwojowi korupcji. Wpływ na to miały m.in. częste zmiany ekip rządzących i dokonywane przez nie gruntowne wymiany kadry urzędniczej. Spowodowało to, iż niektórzy z decydentów zaczęli traktować sprawowane funkcje publiczne jako swoiste okresowe synekury i czas, w którym mogą „zabezpieczyć" swoją przyszłość finansową. Do rozwoju zachowań korupcyjnych przyczynił się także brak odpowiednich narzędzi prawnych oraz efektywnej strategii ze strony instytucji i służb odpowiadających za przeciwdziałanie temu zjawisku. Istotnym czynnikiem sprzyjającym tym negatywnym tendencjom była również niska świadomość społeczna występujących zagrożeń oraz stosunkowo wysoka jeszcze tolerancja dla tego zjawiska. O korupcji w Polsce „zrobiło się głośno" również za sprawą mass mediów, które szczególnie w ostatnich latach ujawniły liczne przypadki klasycznych form korupcji i innych patologicznych zachowań z udziałem m.in. osób sprawujących funkcje publiczne[17].

Naukowcy (funkcjonariusze) z ośrodków badawczych ABW i Policji stwierdzają, że do głównych przyczyn sprzyjających występowaniu korupcjogennych sytuacji w działalności urzędników administracji rządowej i samorządowej, instytucji publicznych oraz publicznych podmiotów gospodarczych należą[18]:

- decyzyjność jednego urzędnika w sprawie, brak rozdzielenia czynności określany jako nadmiar kompetencji;
- dowolność w podejmowaniu decyzji, głównie ze względu na często spotykany brak jasnych i przejrzystych kryteriów uzależniających załatwienie sprawy, wskutek czego urzędnicy mają możliwość dowolnego działania;
- lekceważenie dokumentacji i sprawozdawczości;
- złe działanie komórek kontroli wewnętrznej, podejmowane są głównie działania doraźne, a kontrole planowe zapowiadane są z dużym wyprzedzeniem;
- niewłaściwa wymiana informacji co do możliwości korzystania z niektórych uznaniowych przywilejów czy dostępu do dóbr reglamentowanych (dane te uzyskują jedynie wybrane podmioty, które mają własne metody dotarcia do nich);
- nieczytelność prawa w zakresie osobistej odpowiedzialności urzędniczej;
- brak czytelnych, niezależnych rozwiązań antykorupcyjnych oraz rozproszenie kompetencji poza Centralne Biuro Antykorupcyjne.

Uwzględniając wymienione przyczyny zagrożeń korupcją w Polsce, można zbudować wstępny podział na obszary, w których tego rodzaju czyn zabroniony może występować najczęściej. Do najważniejszych obszarów zagrożonych korupcją nadal zalicza się **procedury prywatyzacyjne**. Niejednokrotnie na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat, nieprecyzyjnie określano cele poszczególnych przedsięwzięć prywatyzacyjnych, brak było weryfikacji wycen prywatyzowanego majątku i sprawowano zbyt słaby nadzór nad wyborem oraz efektami pracy firm doradczych, jak również występowało angażowanie się urzędników państwowych w działania zmierzające do przejmowania prywatyzowanych podmiotów gospodarczych przez powiązane z nimi firmy lub osoby fizyczne[19]. Kolejną strefą narażoną na korupcję jest **gospodarowanie majątkiem publicznym**, spowodowane przez słabość nadzoru nad tym majątkiem oraz dopuszczenie do dowolnego, pozbawionego niezbędnej kontroli inwestowania tego majątku w przedsięwzięcia wspólne z kapitałem prywatnym[20]. Nie mniej ustępujący swoim zasięgiem jest **obszar zamówień publicznych**. Zagadnienie, które obejmuje wszystkie dziedziny życia RP, od placówek edukacyjnych, zdrowotnych, po służby i Siły Zbrojne oraz wiele innych. Przy realizacji zamówień publicznych ujawnia się bezprawna ingerencja urzędników i członków komisji w przebieg przetargu, sponsorowanie imprez okołoprzetargowych np. w „ciepłych krajach", i wiele innych form i metod wręczania korzyści majątkowej. Również przy **podziale funduszy celowych** pojawiają się czyny zabronione ze względu na istniejące możliwości nadmiernej swobody w dysponowaniu środkami publicznymi, przy braku dostatecznych mechanizmów kontroli, a także z uwagi na występującą skłonność do dysponowania środkami publicznymi według niejasnych, nieprzejrzystych kryteriów[21]. Do mechanizmów korumpowania dochodzi również przy **udzielaniu**

koncesji, gdzie uwidacznia się nieprzejrzystość procedur ich ustanawiania i udzielania, nieprzestrzeganie równych dla wszystkich zainteresowanych warunków dostępu do koncesji. W sferze działania Krajowej Administracji Skarbowej pojawiają się dwa obszary, gdzie wskazane służby rozpoznają przestępstwa korupcyjne, przeciwdziałają im i wykrywają ich sprawców. Należą do nich **podatki**, przede wszystkim ze względu na szeroki zakres udzielania różnorodnych ulg podatkowych stosowanych przy znacznym zakresie dowolności, oraz **cło i akcyza**, w związku z nieprawidłowym systemem przeprowadzania odpraw celnych, np. amerykańskich aut o pojemności silnika powyżej 2000 cm^3. Inne obszary to **praca administracji rządowej i samorządowej**, szczególnie przy wydawaniu decyzji administracyjnych oraz obsadzie stanowisk, etatów, gdzie nieprawidłowości związane są tutaj najczęściej z „załatwianiem" miejsca pracy poprzez lokalne wpływy, np. dla członków rodzin, w zamian za przyjęcie korzyści. Jak wskazuje historia ostatnich lat, ogromnym obszarem zagrożeń jest **finansowanie badań naukowych**, podyktowane brakiem należytej kontroli nad zlecaniem badań naukowych finansowanych ze środków publicznych. Inne zagrożenia pojawiają się przy **finansowaniu partii politycznych**, m.in. ze względu na możliwość często fikcyjnych darowizn na kampanie wyborcze oraz innych nierejestrowanych wpływów finansowych, np. od biznesmenów (poprzez lobbystów) dążących do przeforsowania korzystnych z ich punktu widzenia rozwiązań, m.in. gospodarczych. Osobnym zagadnieniem jest wskazany powyżej obszar występowania patologicznych zachowań w zakresie **lobbingu**. Brak prawnych, jednoznacznych uregulowań w tej materii, w tym np. relacji lobbystów z urzędnikami czy parlamentarzystami, stwarza uwarunkowania sprzyjające do rozwoju korupcji w Polsce. Sferą szczególnie narażoną na różnego rodzaju nieprawidłowości jest też rozdysponowywanie **funduszy** przekazywanych Polsce przez **Unię Europejską** w ramach pomocy. Największym i najbardziej negatywnym w odbiorze społecznym jest obszar **służby zdrowia**. Podsystem tego obszaru to m.in. patologie związane z przetargami na dostawy leków i sprzętu medycznego. Uwidacznia się tu brak precyzyjnie określonych form i zasad współpracy lekarzy z firmami farmaceutycznymi czy brak lub niepełność procedur związanych z rejestracją leków pochodzących z importu itp.[22] W innym podsystemie pojawia się usługa (porada) lekarska, pomimo rejestracji w NFZ dodatkowo płatna, lub „wymóg" prywatnych wizyt przed przyjęciem na oddział państwowego szpitala czy kliniki.

DZIEDZINY ŻYCIA PUBLICZNEGO ZAGROŻONE WYSTĘPOWANIEM KORUPCJI

Rozszerzając zapisy rozdziału „Źródła i przyczyny korupcji w Polsce" niniejszego opracowania, należy wskazać pewne dziedziny życia, w których przestępstwo korupcji rozwija się wśród osób zajmujących się wieloma zagadnieniami życia publicznego. Polityka państwa w tym zakresie obok celów strategicznych formułuje cele operacyjne, realizowane w perspektywie kilkudziesięciu lat. Dotyczą one obszarów szczególnie podatnych na korupcję, a ich konsekwentna realizacja przyczynia się do ograniczenia przestępczości korupcyjnej w wielu dziedzinach życia publicznego.

Fundacja im. Stefana Batorego przedstawia w swoich opracowaniach i informatorach główne problemy i zadania do realizacji w obszarach życia publicznego narażonych na korupcję. W świecie **polityki** Fundacja widzi trzy obszary najbardziej zagrożone zjawiskami korupcjogennymi. Są to: nepotyzm w obsadzaniu stanowisk w firmach i instytucjach publicznych, występowanie konfliktu interesów oraz system finansowania polityki. Nepotyzm − faworyzowanie członków rodziny, grupy czy partii przy rozdziale dóbr, najczęściej intratnych posad w instytucjach i firmach państwowych − jest zjawiskiem dość często występującym w naszym życiu publicznym, a mimo to lekceważonym przez część klasy politycznej. Najjaskrawsze przykłady nepotyzmu dotyczą obsadzania rad nadzorczych oraz zarządów spółek skarbu państwa i spółek komunalnych. Bardzo często obserwujemy, że w ślad za zmianą ekipy rządzącej następuje wymiana członków ciał zarządzających spółkami. Wymiana ta rzadko ma charakter merytoryczny. Zwłaszcza rady nadzorcze są miejscem, gdzie istnieją możliwości dodatkowego zatrudnienia osób z partii rządzących. Jako rozwiązanie zapobiegające występowaniu tego zjawiska Fundacja proponuje organizowanie otwartych konkursów naboru pracowników. Jednakże warunkiem koniecznym jest przeprowadzanie tych konkursów w sposób uczciwy i w pełni przejrzysty. W praktyce często mamy do czynienia z tzw. konkursami ustawianymi pod konkretną osobę, co kompromituje to narzędzie[23]. Naukowcy z Fundacji stwierdzają, że temu zjawisku można by częściowo przeciwdziałać, wprowadzając stosowne zakazy w aktach prawnych. Ponieważ nie da się przewidzieć wszystkich możliwych sytuacji, a ponadto najdotkliwiej zjawisko to dotyczy nominacji osób związanych z partiami rządzącymi na danym terenie czy w danym sektorze, dobrym rozwiązaniem byłoby wprowadzanie do statutów partii jasnych zakazów tego typu zachowań. Jednoznaczna deklaracja zawarta w statucie, a więc dokumencie przyjmowanym dobrowolnie przez członków danej partii, że władze partii nie tolerują tzw. kolesiostwa, ma szansę być w praktyce bardziej przestrzegana niż ogólne zakazy wprowadzane do aktów prawnych, które zazwyczaj niedopełnione są karą za ich złamanie. Negatywnym zjawiskiem, pojawiającym się równie często jak nepotyzm, jest konflikt interesów. Jego istota jest często nierozumiana nie tylko przez opinię publiczną, ale również przez osoby pełniące funkcje publiczne. Występuje wtedy, kiedy osoba pełniąca funkcję publiczną uczestniczy w podejmowaniu decyzji, której rezultaty mogą wpływać na jej sytuację osobistą lub sytuację jej bliskich. Istnieją zasadniczo dwa sposoby na uniknięcie takich sytuacji: ujawnianie potencjalnego konfliktu i ustanawianie zakazów dla osób pełniących funkcje publiczne i ich bliskich. W stosunku do osób oraz członków ciał podejmujących decyzje jednostkowe, indywidualne ma uzasadnienie jasne, ustawowe określenie, jakich dodatkowych ról nie mogą pełnić. Natomiast w stosunku do osób zasiadających w ciałach, które podejmują zbiorowo decyzje natury ogólnej, lepszym rozwiązaniem jest przyjęcie zasady o konieczności ujawnienia faktu występowania w potencjalnym konflikcie interesów. Co pewien czas dziennikarze piszą o parlamentarzystach pracujących nad ustawami, których rozwiązania mogą mieć bezpośredni wpływ na ich osobistą sytuację lub sytuację ich najbliższych[24]. Sposób finansowania partii politycznych, polegający na przyznawaniu dotacji i subwencji z budżetu, na wprowadzeniu zakazu wpłat od firm i ustanowieniu limitu wpłat indywidualnych, dobrze pełni funkcję prewencji antykorupcyjnej. Przed zmianą w 2010 r. opinię

publiczną wielokrotnie bulwersowały przypadki wydawania decyzji korzystnych dla właścicieli firm, którzy wspierali finansowo partie lub ich kampanie wyborcze. Zmiany przyniosły rezultat w postaci ograniczenia korupcji politycznej − zawłaszczania państwa. Mają one jednak swoje słabsze strony: mniejsze zainteresowanie partii pozyskiwaniem wspierających je osób (zwolenników), ograniczenie demokracji wewnątrzpartyjnej oraz zamknięcie się systemu politycznego. Partie, mając zagwarantowane wystarczające im na działalność finansowanie z budżetu, nie starają się pozyskać nowych członków i sympatyków, stają się coraz bardziej kadrowe, niezainteresowane szukaniem szerszego wsparcia. Wyżej wymienione wady systemu finansowania partii politycznych sprzyjają zgłaszaniu co jakiś czas przez polityków postulatów odejścia od finansowania polityki z pieniędzy publicznych. Fundacja uważa, że oznaczałoby to powrót do dawnych, korupcyjnych praktyk[25].

Inną dziedziną życia publicznego, w której Fundacja diagnozuje zagrożenia korupcją, jest **administracja publiczna**. Argumentuje przy tym, że jednym z filarów państwa jest istnienie sprawnej, apolitycznej administracji publicznej mającej kluczowe znaczenie dla wyeliminowania korupcji urzędniczej. Naukowcy Fundacji uważają, że na podniesienie jakości administracji publicznej ma wpływ m.in. wzmocnienie służby cywilnej poprzez jej odpolitycznienie i profesjonalizację. Należytą uwagę trzeba też poświęcić działaniom służącym budowaniu atrakcyjnej ścieżki kariery w służbie cywilnej oraz zagwarantowaniu godnych płac. Na sprawność administracji publicznej wpływa wiele czynników, m.in.: jej prawidłowa struktura, poziom modernizacji, systemy zarządzania, sposoby podejmowania i wydawania decyzji. Niebagatelną rolę odgrywają też kompetencje urzędników, na których poziom ma wpływ system prawidłowo prowadzonych szkoleń, właściwy system awansu zawodowego czy wprowadzenie motywacyjnego systemu wynagrodzeń. Niezbędnym zadaniem, które podniesie sprawność administracji publicznej, jest dokończenie jej modernizacji, w tym powszechne wprowadzenie e-administracji. Konieczne jest, aby systemy wprowadzane w poszczególnych instytucjach były kompatybilne. Szybkie i ograniczone do minimum kontakty bezpośrednie z urzędnikiem zawężają pole występowania korupcji. Ważna jest przejrzystość administracji publicznej. Instytucje publiczne powinny w pragmatyce postępowania stosować rozwiązania zabezpieczające je przed korupcją. Jednym z kluczowych problemów jest sposób administrowania środkami publicznymi pochodzącymi zarówno z naszego budżetu, jak i z budżetu Unii Europejskiej (tzw. środkami europejskimi). W celu ograniczenia zagrożeń korupcyjnych oraz wzrostu efektywności przy realizacji zamówień publicznych trzeba szerzej stosować przetargi elektroniczne oraz − tam, gdzie jest to możliwe − wprowadzić instytucję centralnego zamawiającego.

Innym obszarem diagnozy Fundacji jest **sądownictwo**, dziedzina naszego życia publicznego, która dość skutecznie opiera się pokusom korupcyjnym. Uzasadnione zarzuty o nieuczciwość sędziów należą do rzadkości. Jednakże ze względu na ogromną rolę, jaką w naszym systemie odgrywa sądownictwo, należy dążyć, aby w przyszłości takich zarzutów nie można było postawić. Zapoczątkowane przed czterema laty reformy jeszcze nie mają wymiernego efektu i nadal poważnym oraz potencjalnie korupcjogennym problemem jest przewlekłość postępowań sądowych, która zwłaszcza w sprawach gospodarczych może otwierać pole do wystąpienia zachowań korupcyjnych. Przyczyną takiej sytuacji nie jest brak sędziów, ale niska efektywność systemu. Do zwiększenia efektywności funkcjonowania sądów wiedzie wiele dróg, m.in. kontynuacja modernizacji systemów informatycznych. Wskazuje się też na konieczność odciążenia sędziów od wykonywania czynności administracyjnych[26].

Kolejnym obszarem, badanym przez Fundację im. Stefana Batorego, w zakresie przestępstw korupcyjnych są **organy ścigania**. W Prokuraturze Generalnej (Krajowej) od dziesięcioleci trwają zmiany raz wprowadzające oddzielne funkcje ministra sprawiedliwości i prokuratora generalnego, to znów powracające do łączenia tych dwóch etatów. Niestety nadal największą niewiadomą pozostaje, które rozwiązanie sprzyja zwiększeniu niezależności pracy organów ścigania od wpływu polityków. Wśród służb porządku publicznego na największe zagrożenie narażeni są funkcjonariusze Policji. W ostatnich latach zrobiono dużo dla zmniejszenia korupcji w szeregach tej formacji. Wzmocniono wydziały kontroli wewnętrznej, tworząc oddzielną jednostkę organizacyjną – Biuro Spraw Wewnętrznych Policji – podległą Głównemu Inspektoratowi Spraw Wewnętrznych MSWiA. Zastosowanie wielu rozwiązań, w tym szkoleń, zaowocowało ograniczeniem występowania korupcji oraz zwiększeniem liczby osób dobrze oceniających pracę Policji[27].

Fundacja opisuje również **proces legislacyjny**. Powstające w Polsce prawo krytykowane jest za zbyt częste nowelizacje, niespójność, często się go też nie przestrzega. Jedna z przyczyn takiego stanu rzeczy leży w samym procesie tworzenia prawa. Wszystkie te zjawiska otwierają pole do pojawiania się pozaprawnych nacisków na legislatorów, co niejednokrotnie wiąże się z korupcją. W trakcie procesu tworzenia prawa, ze strony różnych grup interesu podejmowane są działania lobbystyczne[28].

Fundacja wskazuje, że w **gospodarce** po stronie części przedsiębiorców mamy do czynienia z zachowaniami pozaprawnymi i nagannymi, które nie spotykają się ze zdecydowaną reakcją całego środowiska. Te negatywne zjawiska to: unikanie płacenia podatków, wyłudzanie zwrotu podatku VAT czy zmowy cenowe, zwłaszcza firm ubiegających się o kontrakty przyznawane w drodze przetargów. Jako rozwiązanie naukowcy z Fundacji wskazują, że należy m.in. obniżać koszty pracy, upraszczać system podatkowy oraz kontynuować deregulację gospodarki poprzez zredukowanie do niezbędnego minimum liczby zezwoleń i licencji wymaganych do prowadzenia działalności gospodarczej. Bardzo ważna jest również zmiana mentalności samych przedsiębiorców. W tej dziedzinie najważniejszą rolę do odegrania mają organizacje przedsiębiorców[29].

Innym obszarem badanym przez Fundację jest **ochrona zdrowia**. Od lat w opinii Polaków ochrona zdrowia i polityka to dwie najbardziej skorumpowane dziedziny życia publicznego[30]. Korupcja w ochronie zdrowia występuje głównie:

– w kontaktach lekarz − pacjent,
– przy zakupach sprzętu i leków,
– w kontaktach pomiędzy lekarzami a firmami farmaceutycznymi.

Pacjenci twierdzą, że dają łapówki, aby uzyskać bardziej rzetelną, troskliwą opiekę, za przeprowadzenie operacji, za przyspieszenie zabiegów, skrócenie kolejki oraz przyjęcie do szpitala. Lekarze uważają ten problem za mocno przesadzony, a ewentualną główną przyczynę występowania marginal-

nych patologii upatrują w swoich drastycznie niskich zarobkach. Jednak dane Ministerstwa Zdrowia[31] wskazują na to, że w ostatnich latach pensje lekarzy, zwłaszcza lekarzy z dłuższym stażem pracy, wzrosły i są już na dość przyzwoitym poziomie. Sytuację w pewnym zakresie poprawiają dodatkowe, dobrowolne ubezpieczenia prywatne. Badania wykazują, że obywatel, który płaci obowiązkową składkę zdrowotną i ponadto dobrowolnie wykupuje prywatne ubezpieczenie zdrowotne, nie chce po raz trzeci płacić, np. za szybsze przyjęcie do szpitala. Innym rezultatem tego rozwiązania jest skrócenie kolejek osób oczekujących na deficytowe zabiegi.

Poważnym problemem jest korupcja występująca przy organizacji przetargów na zakup sprzętu i leków. Przyczyną takiego stanu rzeczy, poza ułomnością ludzką, są też ułomne rozwiązania systemowe. Przykładem mogą być kontakty pomiędzy lekarzami a firmami farmaceutycznymi. Firmy farmaceutyczne − oskarżane o stosowanie nieetycznych, a czasem wręcz korupcjogennych zachęt wobec lekarzy, aby w zamian przepisywali pacjentom ich preparaty − od kilku lat tworzą kodeksy etyczne, próbując wyeliminować najbardziej kontrowersyjne metody marketingowe. Nie podważając sensowności takich działań, trzeba podkreślić, że są one niewystarczające. Aby wykorzenić te zjawiska, część środowiska lekarskiego proponuje wprowadzenie, wzorem amerykańskim, polityki zapobiegania konfliktowi interesów wśród środowiskowych liderów opinii i nauczycieli akademickich. Polega ona na ujawnianiu, na specjalnych stronach internetowych, honorariów przekazywanych lekarzom przez przemysł farmaceutyczny.

W szeroko rozumianej ochronie zdrowia jest znacznie więcej miejsc narażonych na występowanie korupcji, choćby takie, jak kwestia rejestracji leków, wpisywania ich na listy refundacyjne, szeroko rozpowszechniony nepotyzm przy zatrudnianiu młodych lekarzy, zwłaszcza w klinikach uniwersyteckich, czy wykorzystywanie formy stowarzyszeń i fundacji do prowadzenia działalności gospodarczej[32].

Fundacja zbadała również **edukację**, która jest znacznie mniej zagrożona zjawiskami korupcjogennymi niż niektóre z dziedzin życia publicznego, opisane powyżej. Zwraca jednak uwagę na kilka problemów ją dotykających, które mogą stwarzać zagrożenia korupcyjne, gdyż świadkami, a często uczestnikami zachowań nieetycznych są uczniowie i studenci. Nie reagując na − zdawałoby się − drobne nieprawidłowości, wskazuje się młodzieży zły wzorzec postępowania. Zjawiska groźne to:

– kupowanie egzaminów i dyplomów; zdarza się częściej na studiach, zwłaszcza zaocznych, musi być nie tylko penalizowane, ale także spotykać się z głęboką dezaprobatą społeczną i ostracyzmem środowiska akademickiego;
– ściąganie i plagiaty; o ile z plagiatami niektóre uczelnie starają się walczyć, o tyle w środowisku nauczycielskim częste jest ciche przyzwolenie na ściąganie, zwłaszcza podczas pisania testów, które są podstawą nie tylko oceniania wiedzy ucznia, ale i pracy szkoły;
– korzystanie przez nauczycieli z bonusów oferowanych przez firmy prywatne; zarobki firm sprzedających uczniom podręczniki, ubezpieczenia, wycieczki itp. zależą często od decyzji nauczyciela, to on wybiera produkt, który kupują uczniowie; aby zyskać zamówienie, firmy proponują nauczycielom bonusy, przeznaczone dla nich osobiście, w postaci bezpłatnych kursów, wycieczek, prezentów; akceptacja tego typu prywatnych korzyści jest dwuznaczna;
– korepetycje − udzielanie prywatnych, płatnych korepetycji własnym uczniom to poważny problem o charakterze etycznym i moralnym; należałoby zainicjować dyskusję w środowisku nauczycielskim na ten temat[33].

Nie sposób też nie zauważyć poważnego problemu, jaki niesie ze sobą system studiów płatnych zarówno w szkołach publicznych, jak i prywatnych. W wielu szkołach wyższych przyjmuje się zasadę, że jeśli ktoś zapłacił za naukę, to dyplom mu się należy. Drastycznie obniżane są wymagania co do poziomu prowadzonych zajęć i w stosunku do studentów. Rodzi to masową patologię, polegającą na dostarczaniu usług niskiej jakości, ale poświadczanych państwowym dyplomem[34].

SŁUŻBY W WALCE Z KORUPCJĄ

Najbardziej rozpowszechnioną formą walki z działaniami o charakterze korupcyjnym jest edukacja obywatelska dzięki współpracy z organami ścigania i niezależnymi organizacjami prowadzącymi walkę z korupcją. W Polsce organem ścigania zapobiegającym, przeciwdziałającym tego rodzaju przestępstwom i wykrywającym ich sprawców odpowiedzialny jest przede wszystkim prokurator, który z racji swoich ustawowych uprawnień może powierzyć postępowanie przygotowawcze w części lub całości innym organom. Wśród nich znajduje się służba podległa bezpośrednio Prezesowi Rady Ministrów – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Do jej zadań w walce z korupcją należą m.in. monitorowanie realizowanych zamówień publicznych oraz postępowań prywatyzacyjnych wskazanych przez Prezesa Rady Ministrów, a także prowadzenie śledztw i dochodzeń w oparciu o materiały uzyskane w toku pracy operacyjno-rozpoznawczej lub powierzone przez prokuratury w sprawach dotyczących prywatyzowanych podmiotów oraz rozpoznawanie nieprawidłowości w przetargach publicznych[35].

Doświadczenia zebrane w walce z korupcją zaowocowały utworzeniem ponad 10 lat temu odrębnej instytucji do jej zwalczania – Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Do zadań CBA w zakresie właściwości Biura (zwalczanie korupcji w życiu publicznym i gospodarczym, w szczególności w instytucjach państwowych i samorządowych, a także zwalczanie działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa) należy przede wszystkim rozpoznawanie przestępstw, zapobieganie im i ich wykrywanie oraz ściganie ich sprawców, ale także:

– ujawnianie i przeciwdziałanie przypadkom nieprzestrzegania przepisów o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne;
– dokumentowanie podstaw i inicjowanie realizacji przepisów o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych;
– ujawnianie przypadków nieprzestrzegania określonych przepisami prawa procedur podejmowania i realizacji decyzji w przedmiocie: prywatyzacji i komercjalizacji, wsparcia finansowego, udzielania zamówień publicznych, rozporządzania mieniem jednostek sektora finansów publicznych, jednostek otrzymujących środki publiczne, przedsiębiorców z udziałem Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, przyznawania koncesji, zezwoleń, zwolnień podmiotowych i przedmiotowych, ulg, preferencji, kontyngentów, plafonów, poręczeń i gwarancji bankowych;
– kontrola prawidłowości i prawdziwości oświadczeń majątkowych lub oświadczeń o prowadzeniu działalności gospodarczej osób pełniących funkcje publiczne;

– prowadzenie działalności analitycznej dotyczącej zjawisk występujących w obszarze właściwości CBA oraz przedstawiania w tym zakresie informacji Prezesowi Rady Ministrów, Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, sejmowi oraz senatowi.

Ważną częścią funkcjonowania CBA jest również działalność prewencyjna[36].

Funkcjonariusze CBA, w granicach zadań określonych w ustawie, wykonują: czynności operacyjno-rozpoznawcze w celu zapobiegania popełnieniu przestępstw, ich rozpoznania i wykrywania oraz w celu uzyskiwania i przetwarzania informacji istotnych dla zwalczania korupcji w instytucjach państwowych i samorządzie terytorialnym, a także działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa. Jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, funkcjonariusze CBA wykonują czynności dochodzeniowo-śledcze określone przepisami Kodeksu postępowania karnego, w tym również czynności na polecenie sądu i prokuratora. W ramach swej aktywności CBA prowadzi także działania o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym. W tym zakresie współpracuje z innymi instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się tematyką korupcji[37].

Największą formacją w walce z przestępczością, nie tylko korupcyjną, jest Policja. Od wielu lat (od 1997 r.) w strukturach Policji działają komórki do walki z korupcją. Ponadto w procesie zwalczania tego rodzaju przestępczości uczestniczą w większym lub mniejszym zakresie m.in. Ministerstwo Finansów, Krajowa Administracja Skarbowa, Straż Graniczna. Poza służbami w procesie zwalczania korupcji uczestniczą również organizacje prowadzące i wspierające inicjatywy edukacyjne wspólnie z młodzieżą szkolną, akademicką oraz z przedsiębiorcami i urzędnikami państwowymi. Zdaniem przedstawicieli stowarzyszeń, największą przeszkodą w skutecznej walce z korupcją jest brak świadomości i udawanie przez polskich obywateli, że korupcja to nic złego, a co za tym idzie – milczące przyzwolenie na korupcję oraz bezsilność organów władzy publicznej w egzekucji prawa. Jedną z takich organizacji jest przywoływana już w opracowaniu Fundacja im. Stefana Batorego. Ponadto na terenie RP działa Stowarzyszenie „Stop Korupcji", które zostało założone w 2003 r. Jest antykorupcyjną organizacją pozarządową o charakterze ogólnopolskim. Biuro Krajowe organizacji mieści się w Opolu, a oddziały regionalne znajdują się w największych polskich miastach – m.in. w Warszawie, Łodzi, Gdańsku, Toruniu i Zielonej Górze. Jedynym źródłem dotychczasowego finansowania jego działalności są darowizny członków stowarzyszenia i jego sympatyków. Celem stowarzyszenia jest zapobieganie zjawiskom korupcji i łamaniu prawa. Działa ono na rzecz przejrzystości życia publicznego. Propaguje uczciwość i etyczne zasady w życiu publicznym oraz standardy nowoczesnego państwa prawa. Współpracuje m.in. z Transparency International Polska, Centrum im. Adama Smitha, Association of Certified Fraud Examiners – Poland Charter[38].

DANE STATYSTYCZNE

Zgodnie z ogłoszonym przez Transparency International w dniu 23 stycznia 2020 r. Indeksem Percepcji Korupcji (CPI)[39], Polska zajęła 41. miejsce, otrzymując 58 punktów. Średni wynik dla grupy – Europa Zachodnia i Unia Europejska, do której należy Polska, wynosi 66 punktów. Polska znajduje się w grupie krajów najskuteczniej walczących z korupcją, bowiem wśród pierwszych 20 miejsc w Indeksie aż 14 zajmują państwa tego regionu. Niższe wyniki w Indeksie CPI uzyskała większość państw sąsiadujących z Polską, z wyjątkiem Niemiec (9. miejsce, 80 punktów) i Litwy (35. miejsce, 60). Czechy zajęły 44. miejsce, otrzymując 56 punktów, Słowacja zajęła 59. pozycję z 50 punktami. Na dalszych miejscach znalazły się Białoruś (66. miejsce, 45 punktów), Ukraina (126. miejsce, 30 punktów) i Rosja (137. miejsce, 28 punktów). Czołowe miejsca zajęły: ex aequo Dania i Nowa Zelandia (1. miejsce, 87 punktów), a także Finlandia (3. miejsce, 86 punktów). Najgorzej zostały ocenione: Somalia (180. miejsce, 19 punktów), Sudan Południowy (179. miejsce, 12 punktów) i Syria (178. miejsce, 13 punktów)[40].

Należy jednak zauważyć, że od 2015 r. notowania Polski spadają. I za 2019 r. nasz kraj otrzymał najgorszy wynik od 2012 r.[41]

Natomiast, jak wynika z danych statystycznych publikowanych przez Policję, liczba stwierdzonych przestępstw korupcyjnych z art. 231 kk (nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza) osiągała już w Polsce ponad 14 000[42]. W roku 2019 ich liczba wyniosła 6577. Wskaźnik wykrywalności tych przestępstw w Polsce wynosi ponad 99%.

Wykres nr 1. Indeks Percepcji Korupcji – Polska w latach 2012–2019.

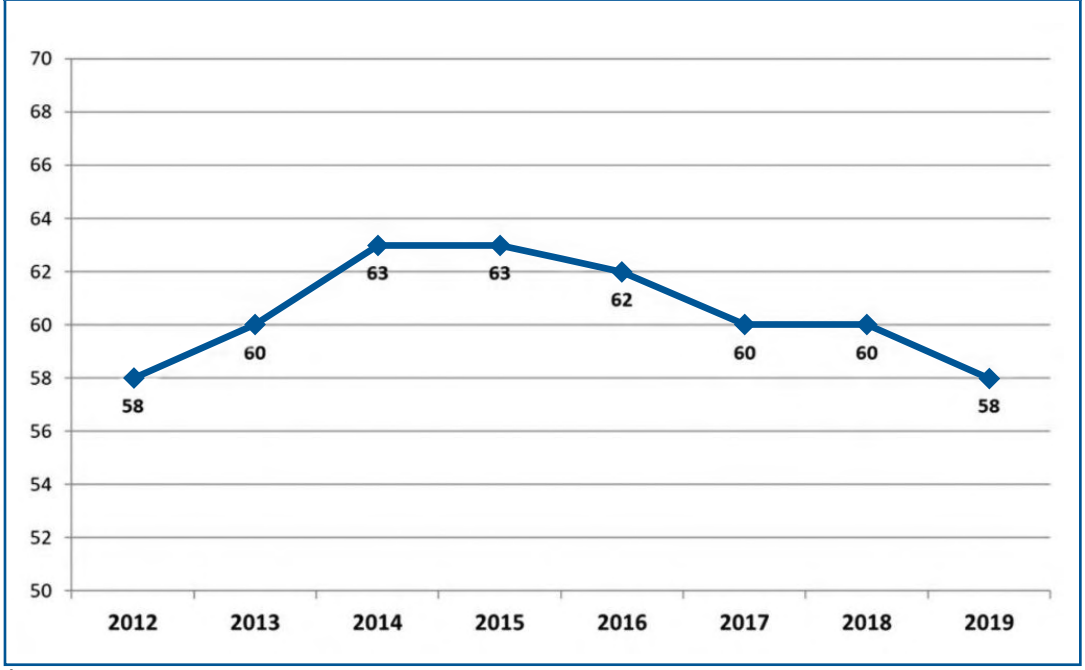

Źródło: Fundacja im. Batorego, G. Makowski, Indeks Percepcji Korupcji 2019 – świat w stagnacji, Polska spada, https://www.batory.org.pl/blog_wpis/indeks-percepcji-korupcji-2019-swiat-w-stagnacji-polska-spada/ [dostęp: 19.04.2020 r.].

Wykres 2. Przestępstwa korupcyjne (stwierdzone) w Polsce w latach 2000–2019.

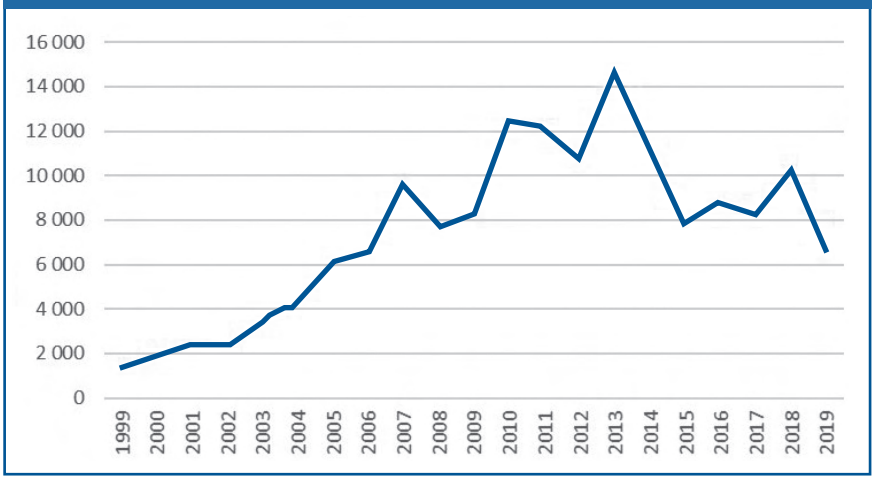

Źródło: oprac. własne na podstawie danych na stronie: www.statystyka.policja.pl.

PODSUMOWANIE

W podsumowaniu należy stwierdzić, że najważniejsze w profilaktyce antykorupcyjnej jest prowadzenie edukacji społeczeństwa, aby nie przyzwalało na akty korupcji tylko po to, by „załatwić coś szybciej". Poczucie bezpieczeństwa w tym wypadku znacznie się obniża, a obywatel bez posiadania „wpływowych znajomych" czy zasobów finansowych czuje bezsilność i brak możliwości uczciwego załatwienia spraw związanych ze swoim życiem zawodowym itp. Dobrym pomysłem byłoby wprowadzenie pewnych zmian programowych w edukacji szkolnej, dzięki czemu od najmłodszych lat dzieci mogłyby dowiedzieć się więcej, jak postępować w sytuacji zagrożenia przestępstwem korupcji, np. na lekcjach wychowania fizycznego bądź godzinach wychowawczych.

Współczesna korupcja stanowi rozbudowany i dobrze zakamuflowany system przestępczych zachowań i zależności. Zagraża wielu obszarom życia publicznego, w tym m.in. administracji państwowej i samorządowej, służbie zdrowia, oświacie, wymiarowi sprawiedliwości, służbom mundurowym, gospodarce, sportowi. Bardzo często korupcję wykorzystują zorganizowane grupy przestępcze, dla których jest ona środkiem umożliwiającym popełnianie kolejnych przestępstw, w tym gospodarczych. Przestępczość korupcyjna stanowi z zasady ciemną liczbę, ponieważ obie strony uczestniczące w przestępstwie są zazwyczaj zainteresowane jego ukryciem. Oznacza to, że przestępstwo, o którym nie dowiedziały się organy ścigania, nie jest ujęte w statystykach[43]. Kodeks karny przewiduje możliwość odstąpienia od ukarania osoby, która uczestniczyła w korupcji, jednak pod warunkiem, że przed otrzymaniem przez organy ścigania informacji o tym przestępstwie, poinformowała o wszystkich istotnych okolicznościach czynu.

W opracowaniu przedstawiono najczęściej spotykane działania o charakterze korupcyjnym, tj.: przekupstwo (łapownictwo), wykorzystywanie środków budżetowych i majątku publicznego do celów prywatnych lub korzyści osobistych, płatną protekcję, handel wpływami, np. poparcie w wyborach lub finansowanie partii politycznej w zamian za zdobycie wpływów, nieprawidłowości dotyczące zamówień publicznych, kontraktów, koncesji itp., uchylanie się przed obowiązkiem celnym, podatkowym, świadome, niezgodne z prawem dysponowanie środkami z budżetu państwa[44]. Ponadto przestępczość korupcyjna ujawnia się w sporcie zawodowym i przejawia się przede wszystkim w formie łapownictwa sędziów, zawodników, działaczy sportowych i innych uczestników zawodów. Według badań Transparency International kraje Unii Europejskiej mogą poszczycić się znaczącymi sukcesami w walce z korupcją, niemniej jednak wciąż pozostaje wiele obszarów wymagających większego i bardziej efektywnego zaangażowania[45].

Jak wskazuje P. Sulowski[46], korupcja jest zjawiskiem uniwersalnym, nie ma społeczeństwa ani systemu politycznego, w którym by nie występowała, wobec tego nie jest możliwe całkowite jej wyeliminowanie z życia publicznego. Ze względu na świadomość kosztów korupcji i jej negatywnego wpływu część społeczeństwa ogarnia niepokój, co powoduje, że wzrasta jednak znaczenie walki z tym zjawiskiem. Ma to także pozytywny wpływ na wywołanie zmian społecznych, kulturowych i ekonomicznych[47].

Analizując opracowania CBA, można stwierdzić, że w Polsce występuje zorganizowana korupcja z udziałem wielu pośredników, z których każdy partycypuje w korzyściach osiąganych w związku z załatwieniem sprawy przez osobę pełniącą funkcję publiczną. Całość funkcjonuje jak przedsiębiorstwo usługowe, w którym precyzyjnie rozdzielono poszczególne zadania i role[48]. Tak sformułowane definicje naukowców i analizy służb pozwalają stwierdzić, że czyny zabronione w obszarze korupcji mają znaczny wpływ na poziom bezpieczeństwa wewnętrznego i poziom poczucia bezpieczeństwa obywateli.

W zakończeniu trzeba podkreślić, że w walce z przestępczością korupcyjną należy dążyć do wyeliminowania podstawowych czynników sprzyjających korupcji. Należą do nich:

- niejasne i zawiłe procedury administracyjne,
- brak precyzyjnie określonej osobistej odpowiedzialności urzędniczej,
- nadmiar kompetencji w rękach jednego urzędnika,
- upolitycznienie administracji publicznej,
- brak skutecznych rozwiązań prawnych dotyczących prowadzenia nacisku (lobbing),
- nepotyzm i protekcja w obsadzaniu stanowisk w sektorze publicznym,
- nieskuteczne mechanizmy kontrolne,
- brak społecznej kontroli nad działaniami władz samorządowych,
- akceptacja społeczna dla zjawisk korupcyjnych.

***Słowa kluczowe**: bezpieczeństwo, korupcja, służby porządku publicznego, poczucie bezpieczeństwa.*

***Key words**: security, corruption, special services, sense of security.*

[1] United Nations Global Compact Network Poland, *Raport Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego „Korupcja w Polsce – próba analizy zjawiska"*, 2015, s. 1, https://ungc.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/raport-ABW-dot-korupcji-w-Polsce-07042015130517.pdf [dostęp: 17.04.2020 r.].

[2] Tamże.

[3] A. Dalecka-Werpachowska, *Sprawcy przestępstw korupcyjnych – kilka uwag wynikających z analizy postępowań sądowych*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, s. 39.

[4] United Nations Global Compact Network Poland, *Raport Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego „Korupcja w Polsce – próba analizy zjawiska”*, s. 1.
[5] Tamże.
[6] Tamże, s. 1–2.
[7] A. Melezini, *Prawne instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji przez kontrolę skarbową*, Wolters Kluwer Polska, 2012.
[8] Tamże.
[9] Tamże.
[10] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, z późn. zm.).
[11] B. Strzałkowski, E. Tomaszewska, *Istota i zjawisko korupcji w Polsce*, „Język – Prawo – Społeczeństwo”, red. S. Wrzosek, K. Romanowska, P. Śwital, t. 3, Radom 2012, s. 25. .
[12] Podana do powszechnej wiadomości przez Prezydenta RP (Dz. U. z 1999 r. Nr 244, poz. 2443).
[13] REZOLUCJA NR (99) 5 powołująca Grupę Państw przeciw Korupcji (GRECO) przyjęta przez Komitet Ministrów 1 maja 1998 roku, na 103. sesji.
[14] United Nations Global Compact Network Poland, *Raport Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego „Korupcja w Polsce – próba analizy zjawiska”*, s. 7.
[15] Tamże, s. 3.
[16] Tamże, s. 3.
[17] Tamże, s. 4.
[18] Tamże.
[19] Tamże, s. 5.
[20] B. Strzałkowski, E. Tomaszewska, *Istota i zjawisko korupcji w Polsce*, „Język – Prawo – Społeczeństwo”, red. S. Wrzosek, K. Romanowska, P. Śwital, t. 3, s. 21.
[21] Tamże, s. 22.
[22] United Nations Global Compact Network Poland, *Raport Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego „Korupcja w Polsce – próba analizy zjawiska”*, s. 15.
[23] Fundacja im. Stefana Batorego, *Jak walczyć z korupcją? Zasady tworzenia i wdrażania strategii antykorupcyjnej dla Polski*, Warszawa 2010, s. 30, https://www.batory.org.pl/doc/Jak_walczyc_zkor.pdf [dostęp 17.04.2020 r.].
[24] Tamże, s. 30–31.
[25] Tamże, s. 31–32.
[26] Tamże, s. 35.
[27] Tamże, s. 36.
[28] Tamże, s. 36–37.
[29] Tamże, s. 38–39.
[30] Fundacja im. Stefana Batorego, *Jak walczyć z korupcją? Zasady tworzenia i wdrażania strategii antykorupcyjnej dla Polski*, s. 38. Por. też Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie na temat korupcji w Polsce. Komunikat z badań*, Warszawa 2017, s. 3, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017 /K_063_17.PDF [dostęp: 21.04.2020 r.].
[31] Fundacja im. Stefana Batorego, *Jak walczyć z korupcją? Zasady tworzenia i wdrażania strategii antykorupcyjnej dla Polski*, s. 38–39.
[32] Tamże, s. 40.
[33] Tamże, s. 42.
[34] Tamże, s. 42–43.
[35] Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, *Zwalczanie korupcji*, https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/zwalczanie-korupcji/50,Zwalczanie-korupcji.html [dostęp: 17.04.2020 r.].
[36] Centralne Biuro Antykorupcyjne, *Zadania*, https://cba.gov.pl/pl/o-cba/zadania/350,zadania.html [dostęp: 17.04.2020 r.].
[37] Tamże.
[38] Antykorupcja, Edukacyjny portal o antykorupcji, *Stowarzyszenie „Stop Korupcji”*, https://antykorupcja.gov.pl/ak/import/instytucje-zaangazowane/3399,Stowarzyszenie-Stop-Korupcji.html [dostęp: 25.03.2020 r.].
[39] Antykorupcja, Edukacyjny portal o antykorupcji. Aktualności, *Indeks Percepcji Korupcji 2019*, https://antykorupcja.gov.pl/ak/aktualnosci/12952,Indeks-Percepcji-Korupcji-2019.html [dostęp: 17.04.2020 r.].
[40] Tamże.
[41] Fundacja im. Stefana Batorego, G. Makowski, *Indeks Percepcji Korupcji 2019 – świat w stagnacji, Polska spada*, https://www.batory.org.pl/blog_wpis/indeks-percepcji-korupcji-2019-swiat-w-stagnacji-polska-spada/ [dostęp: 19.04.2020 r.].
[42] Policja, *Przestępstwa korupcyjne*, http://www.statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-gospodarcz/przestepstwa-korupcyjne/122279,Przestepstwa-korupcyjne.html [dostęp: 17.04.2020 r.].
[43] Rządowy Program Przeciwdziałania Korupcji na lata 2014–2019 (M.P. z 2014 r. poz. 299).
[44] A. Melezini, *Prawne instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji przez kontrolę skarbową*, Wolters Kluwer Polska, 2012.
[45] Antykorupcja. Edukacyjny portal o antykorupcji, *Aktualności, Indeks Percepcji Korupcji 2019*, https://antykorupcja.gov.pl/ak/aktualnosci/12952,Indeks-Percepcji-Korupcji-2019.html [dostęp: 17.04.2020 r.].
[46] Instytut Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.
[47] P. Sulowski, *Korupcja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, bazhum.muzb.pl [dostęp: 17.04.2020 r.].
[48] A. Matejuk, Wystąpienie Komendanta Głównego Policji, *I Międzynarodowa Konferencja Antykorupcyjna (Warszawa, 9 grudnia 2010). Materiały pokonferencyjne*, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Warszawa 2011, s. 47, https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/materialy_ pokonferencyjne_I.pdf [dostęp: 17.04.2020 r.].

Bibliografia

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, *Zwalczanie korupcji*, https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/zwalczanie-korupcji/50,Zwalczanie-korupcji.html [dostęp: 17.04.2020 r.].

Antykorupcja, Edukacyjny portal o antykorupcji, *Stowarzyszenie „Stop Korupcji”*, https://antykorupcja.gov.pl/ak/import/instytucje-zaangazowane/3399,Stowarzyszenie-Stop-Korupcji.html [dostęp: 25.03.2020 r.].

Antykorupcja. Edukacyjny portal o antykorupcji, *Aktualności, Indeks Percepcji Korupcji 2019*, https://antykorupcja.gov.pl/ak/aktualnosci/12952,Indeks-Percepcji-Korupcji-2019.html [dostęp: 17.04.2020 r.].

Centralne Biuro Antykorupcyjne, *Zadania*, https://cba.gov.pl/pl/o-cba/zadania/350,zadania.html [dostęp: 17.04.2020 r.].

Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie na temat korupcji w Polsce. Komunikat z badań*, Warszawa 2017, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017 /K_063_17.PDF [dostęp: 21.04.2020 r.].

Dalecka-Werpachowska A., *Sprawcy przestępstw korupcyjnych – kilka uwag wynikających z analizy postępowań sądowych*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.

Fundacja im. Batorego, G. Makowski, *Indeks Percepcji Korupcji 2019 – świat w stagnacji, Polska spada*, https://www.batory.org.pl/blog_wpis/indeks-percepcji-korupcji-2019-swiat-w-stagnacji-polska-spada/ [dostęp: 19.04.2020 r.].

Fundacja im. Stefana Batorego, *Jak walczyć z korupcją? Zasady tworzenia i wdrażania strategii antykorupcyjnej dla Polski*, Warszawa 2010, https://www.batory.org.pl/doc/Jak_walczyc_zkor.pdf [dostęp: 17.04.2020 r.].

I Międzynarodowa Konferencja Antykorupcyjna (Warszawa, 9 grudnia 2010). Materiały pokonferencyjne, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Warszawa 2011, https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/materialy_ pokonferencyjne_I.pdf [dostęp: 17.04.2020 r.].

Instytut Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, P. Sulowski, *Korupcja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, bazhum.muzb.pl [dostęp: 17.04.2020 r.].

Melezini A., *Prawne instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji przez kontrolę skarbową*, Wolters Kluwer Polska, 2012.

Policja, *Przestępstwa korupcyjne*, http://www.statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-gospodarcz/przestepstwa-korupcyjne/122279,Przestepstwa-korupcyjne.html [dostęp: 17.04.2020 r.].

Rządowy Program Przeciwdziałania Korupcji na lata 2014–2019 (M.P. z 2014 r. poz. 299).

Strzałkowski B., Tomaszewska E., *Istota i zjawisko korupcji w Polsce*, „Język – Prawo – Społeczeństwo”, red. S. Wrzosek, K. Romanowska, P. Śwital, t. 3, Radom 2012.

United Nations Global Compact Network Poland, *Raport Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego „Korupcja w Polsce – próba analizy zjawiska”*, 2015, https://ungc.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/raport-ABW-dot-korupcji-w-Polsce-07042015130517.pdf [dostęp: 17.04.20 r.].

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, z późn. zm.).

Summary

Corruption as the threat of the system of the state security

Corruption is an extensive and well camouflaged system of criminal behavior and dependence. It threatens many areas of public life, including state and local government administration, health care, education, justice system, public order services, economy and sport. Limiting corrupt behavior and effective prosecution of crimes in this area can significantly increase the sense of security of citizens.

Tłumaczenie: Autor

SŁUŻBY PATROLOWE SŁUCHACZY CSP

na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie garnizonu stołecznego oraz mazowieckiego w latach 2018–2019

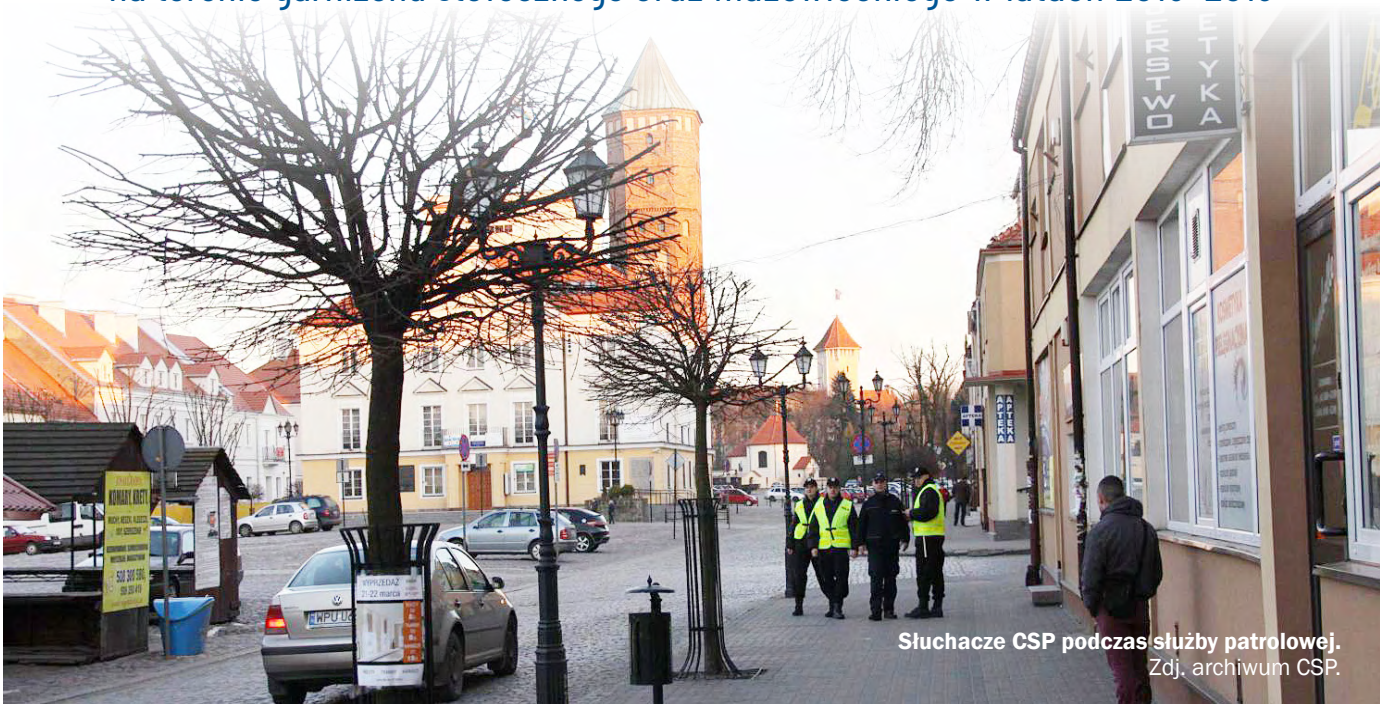

Słuchacze CSP podczas służby patrolowej.
Zdj. archiwum CSP.

sierż. szt. Mariusz Boruch

Zakład Służby Prewencyjnej CSP

Na podstawie decyzji nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego[1] każdy słuchacz tegoż szkolenia ma obowiązek zrealizować 5 służb patrolowych w warunkach rzeczywistych w jednostkach organizacyjnych Policji. Przy czym w *Poradniku dla nauczyciela*, w jednostce szkolnej nr 11: *Pełnienie służby patrolowej*, jednostce modułowej nr 2: *Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby oraz podejmowanie interwencji* tego programu wskazano, że sposób, miejsce i czas pełnienia takich służb określa komendant szkoły policyjnej, biorąc pod uwagę posiadaną wiedzę i nabyte umiejętności zawodowe słuchaczy, którzy mają obowiązek dokumentowania każdej służby w postaci notatki służbowej.

Sposób, czas i miejsce realizacji służby patrolowej określają ww. program szkolenia oraz dokumenty typu plany realizacji każdego szkolenia zawodowego podstawowego, harmonogramy pełnienia służby patrolowej, odpowiednie pisma i porozumienia między CSP a terenową jednostką organizacyjną Policji. Pełne zobrazowanie procesu organizacji i realizacji przedmiotowych służb słuchaczy wymaga przybliżenia ich istoty, podstaw prawnych i faktycznych, regulujących je przepisów prawnych oraz kluczowych pojęć z tego zakresu.

I tak: **służba patrolowa (patrolowanie)** w obowiązujących przepisach prawnych jest definiowana jako wykonywanie zadań służbowych przez policjanta lub grupę policjantów w patrolu pieszym lub z wykorzystaniem środka transportu służącego do przemieszczania się w określonym rejonie służbowym, na wyznaczonej trasie patrolowej lub w określonym miejscu zagrożonym[2].

W czasie służby patrolowej policjanci, oprócz patrolowania, realizują inne podstawowe zadania, jak np. legitymowanie osób,

reagowanie i interweniowanie w związku z ujawnionymi zagrożeniami i naruszeniami przepisów prawa, prowadzenie rozmów z obywatelami. Zadania te policjanci mogą realizować **na posterunku**, gdzie patrolowanie, reagowanie i interweniowanie ograniczają do najbliższego pola widzenia i fizycznego oddziaływania (mogą legitymować osoby, wydawać polecenia, zwracać uwagę itp.) lub **w przydzielonych rejonach lub sektorach służbowych** przy zwiększonym zasięgu pola widzenia w czasie realizacji patrolu pieszego albo z wykorzystaniem przydzielonego określonego środka lokomocji.

Przy czym przez **rejon służbowy** należy rozumieć określony obszar terenu wraz z obiektami (infrastrukturą) i ludźmi zamieszkałymi lub czasowo przebywającymi na tym terenie, o ściśle określonych granicach, przydzielony policjantowi do wykonywania w nim zadań służbowych[3]. Natomiast **rejon odpowiedzialności** to obszar wyznaczony na podstawie rejonów zagrożenia, miejsc zagrożonych, rejonów służbowych dzielnicowych oraz innych wskazanych rejonów, w których w miarę możliwości służbę pełnią ci sami policjanci, którzy odpowiadają za stan bezpieczeństwa na tym obszarze. **Posterunkiem** zaś jest ściśle określone miejsce pełnienia przez policjantów służby patrolowej, w której trakcie są realizowane zadania określone w odrębnym regulaminie opracowanym przez policjanta odpowiedzialnego za organizację służby patrolowej[4]. **Sektor** to obszar działania zmotoryzowanego patrolu obejmujący kilka ulic, osiedli, miejscowości (może to być kilka rejonów służbowych)[5].

Oprócz zadań podstawowych policjanci w czasie pełnienia służby patrolowej realizują tzw. zadania zlecone przez podmioty uprawnione, tj. dyżurnego ich jednostki macierzystej, ich przełożonych, sąd, prokuraturę, organy władzy państwowej oraz samorządowej. Zazwyczaj są to interwencje zlecone, doprowadzenia lub konwoje, zatrzymania, wywiady i ustalenia, zabezpieczenia miejsc zdarzeń itp.

Podstawy pełnienia służby patrolowej przez słuchaczy CSP

Podstawą faktyczną pełnienia służby patrolowej jest potrzeba zapobiegania oraz eliminowania zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego na określonym obszarze, niesienia pomocy obywatelom i w rezultacie zapewnienia im bezpiecznych warunków życia. Przy czym występujące zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego w większości przypadków przyjmują postać przestępstw lub wykroczeń popełnianych najczęściej w miejscach publicznych. Są to zachowania ludzi polegające na naruszeniu obwiązujących przepisów prawa lub zasad współżycia społecznego[6].

Podstawa prawna pełnienia służby patrolowej znajduje się w art. 1 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji[7]. Przepis ten definiuje Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ponadto zawiera katalog podstawowych zadań Policji, zaliczając do nich:

1) ochronę życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
2) ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi (…);
4) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców (…);
5) kontrolę przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych.

Szczegółowe przepisy regulujące pełnienie służby patrolowej zawiera **zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym**. Zarządzenie to w § 1 określa metody i formy wykonywania zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego przez policjantów pełniących służbę patrolową, a w szczególności organizację i sposób pełnienia służby patrolowej, a także przedsięwzięcia i warunki współpracy służb Policji oraz podmiotów pozapolicyjnych działających w celu poprawy stanu bezpieczeństwa.

W przypadku policjantów-słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego, oprócz wymienionych ogólnych podstaw prawnych pełnienia służby patrolowej, należy wskazać podstawy szczegółowe, tj.:

1) program szkolenia zawodowego podstawowego, wprowadzony przywołaną wcześniej w niniejszym artykule decyzją nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego;
2) porozumienie z dnia 28 lipca 2005 r. pomiędzy Komendantem Stołecznym Policji a Komendantem Centrum Szkolenia Policji w Legionowie;
3) pisemną zgodę Mazowieckiego Komendanta Wojewódzkiego Policji z siedzibą w Radomiu;
4) harmonogram służb opracowywany w Zakładzie Służby Prewencyjnej (zwanym dalej ZSP), zatwierdzony przez Kierownika ZSP.

Cele i zadania służby patrolowej słuchaczy CSP

Słuchacze szkoleń zawodowych podstawowych, realizując cele i zdania wynikające ze wskazanych w poprzednim rozdziale aktów prawnych, zmierzają do osiągnięcia następujących dodatkowych celów:

1) kształtowanie postaw własnych związanych z występowaniem w mundurze w miejscach publicznych;
2) kształtowanie własnych postaw i zachowań służbowych wobec obywateli, innych policjantów, w tym przełożonych;
3) poznawanie przez słuchaczy uwarunkowań i priorytetów realizacji zadań służby patrolowej;
4) stosowanie zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w warunkach rzeczywistej służby patrolowej.

Pełniona służba patrolowa słuchaczy na obszarach podległych terenowym jednostkom organizacyjnym Policji daje możliwość realizacji przez nich dodatkowych zadań, a mianowicie:

1) samodzielnego realizowania podstawowych uprawnień policyjnych, np. legitymowania osób, przeprowadzania kontroli drogowych, kontroli i sprawdzeń osób;

2) uczestniczenia w czynnościach oprawy do służby, jej kontroli i bieżącym nadzorze oraz rozliczeniu służby (w tym realizowanych wspólnie przez przełożonych z jednostek terenowych Policji i wykładowców z CSP);
3) bieżącego sporządzania dokumentacji z realizacji służb i ich efektów.

Organizacja i przebieg służb patrolowych słuchaczy CSP

Właściwe zaplanowanie, przygotowanie i zrealizowanie służb patrolowych słuchaczy w CSP ma duży wpływ na osiągnięcie określonych dla nich celów i zadań. Chodzi nie tylko o dające się przedstawić w postaci liczb wyniki, ale również o pozytywne rezultaty w zakresie zwiększenia wiedzy i umiejętności każdego ze słuchaczy i pozytywne kształtowanie opinii o Policji w „oczach społeczeństwa" (w tym również opinii o CSP). Z tego względu służby te są planowane w ZSP z dużym wyprzedzeniem i wiążą się z wieloma telefonicznymi i pisemnymi uzgodnieniami z przedstawicielami terenowych jednostek organizacyjnych Policji co do terminów, czasu i miejsca ich rozpoczęcia i zakończenia oraz sposobu transportu słuchaczy i wykładowców poszczególnych grup szkoleniowych.
W skrócie przebieg każdej służby wiąże się z koniecznością zachowania pewnego harmonogramu jej realizacji. Służba rozpoczyna się od krótkiej odprawy nadzorujących ją wykładowców ze skierowanymi do jej pełnienia słuchaczami (trwającej ok. 10 minut). Celem odprawy jest sprawdzenie przez wykładowców przygotowania słuchaczy do pełnienia tego rodzaju służb, a także ustalenie, kto ze słuchaczy stawił się do służby, a kto jest z niej zwolniony (zazwyczaj jest to zwolnienie lekarskie lub wolne na podstawie zaakceptowanego raportu z ważnych przyczyn osobistych słuchacza). W zakresie ustalenia przygotowania do służby dokonuje się sprawdzenia wymaganego stanu psychofizycznego, umundurowania, uzbrojenia (w służbową broń palną z amunicją i środki przymusu bezpośredniego), wyposażenia oraz wiedzy i umiejętności słuchaczy. Przy czym wiedzę i umiejętności wymagane do służby patrolowej odprawiający sprawdza u kilku wskazanych słuchaczy. Następnie słuchacze i nadzorujący ich wykładowcy są przewożeni z CSP, odpowiednio wcześniej skierowanym autokarem, do siedziby wskazanej jednostki terenowej Policji, w której uczestniczą w odprawie do służby. Słuchacze uzyskują przydział do patrolu z miejscowym policjantem, we wskazanym rejonie służbowym, z określeniem konkretnych zadań do realizacji, kryptonimu, przerwy w służbie i czasu jej zakończenia. Zazwyczaj otrzymują również cedułę przydzielonego rejonu służbowego (inaczej nazywaną też charakterystyką rejonu służbowego), będącą dokumentem pomocnym w pełnieniu służby. Natomiast radiotelefon służbowy otrzymuje policjant jednostki terenowej, który jest dowódcą patrolu.
Po dyslokacji poszczególnych patroli w przydzielonych rejonach służbowych i sprawdzeniu łączności radiowej, słuchacze we współpracy z policjantami jednostki terenowej przystępują do realizacji zadań zleconych na odprawie służbowej lub na bieżąco przez dyżurnego lub przełożonych tej jednostki. Służbę pełnią w patrolu zmotoryzowanym (przemieszczając się radiowozem) albo w patrolu pieszym z policjantem komórki patrolowo-interwencyjnej lub dzielnicowym. W czasie służby korzystają z przerwy[8] na ewentualny posiłek, zachowując łączność radiową i gotowość do podjęcia pilnych lub wyjątkowych zadań służbowych. Pełnienie służby przez poszczególne patrole jest objęte kontrolą wykładowców CSP skierowanych do jej nadzoru i wyznaczonego przełożonego z terenowej jednostki Policji. W czasie takiej kontroli, poprzedzonej nieraz obserwacją czynności patrolu, wchodzący w jego skład słuchacze i policjant z jednostki terenowej są rozliczani z realizacji przydzielonych zadań i sporządzanej na bieżąco dokumentacji służbowej. Kontrolujący wykładowca lub przełożony jednostki terenowej powinni dokonać wpisu w notatniku służbowym kontrolowanego słuchacza lub policjanta co do miejsca, czasu i efektów kontroli. Wpis taki powinien zawierać pieczątkę imienną lub wskazanie stopnia, imienia i nazwiska kontrolującego oraz jego podpis.
Ostatnim etapem przebiegu służby patrolowej słuchaczy jest jej rozliczenie. Po zgłoszeniu drogą radiową zakończenia służby i zaakceptowaniu przez dyżurnego jednostki terenowej, każdy z patroli może zjechać z rejonu służbowego do siedziby terenowej jednostki Policji i udać się na rozliczenie służby przez właściwego przełożonego tej jednostki. Rozliczenie obejmuje ustalenie stopnia realizacji przydzielonych zadań, podsumowanie uzyskanych liczbowych wyników służby, wykonanych innych czynności służbowych i akceptację sporządzonej dokumentacji. Dowódca patrolu zdaje relację przełożonemu, sporządzana jest również notatka służbowa z przebiegu i efektów służby. W czasie rozliczenia patroli są również obecni nadzorujący wykładowcy z CSP. Jeśli stopień realizacji zadań i przebieg służby nie budzi zastrzeżeń, przełożony jednostki terenowej dokonuje w notatniku służbowym każdego słuchacza i policjanta z patrolu wpisu potwierdzającego rozliczenie służby i zatwierdza go pieczątką imienną lub wpisem zawierającym jego stopień, imię i nazwisko oraz składa podpis. Po uzyskaniu rozliczenia słuchacze wracają autokarem do CSP, gdzie nadzorujący służbę wykładowcy dokonują jej podsumowania i omówienia z uczestniczącymi w niej słuchaczami oraz sporządzają pisemne sprawozdanie (wypełniając odpowiedni formularz) z jej przebiegu. Sprawozdanie to zawiera także informacje o uzyskanych wynikach i podlega zatwierdzeniu przez kierownika lub zastępcę kierownika ZSP. Słuchacze natomiast po dokonaniu wpisów do swoich notatników o powrocie do CSP i podsumowaniu służby, przekazują do magazynu uzbrojenia otrzymane do służby środki przymusu bezpośredniego i służbową broń palną. W ten sposób, jeśli określony programem czas służby upłynął, to zarówno wykładowcy, jak i słuchacze kończą przydzieloną na dany dzień służbę.

Efektywność służb patrolowych słuchaczy CSP

Dobrze przygotowane i zrealizowane służby patrolowe słuchaczy w rzeczywistych warunkach ich pełnienia w jednostkach terenowych Policji pozwalają osiągać wskazane wcześniej w niniejszym artykule cele i zadania oraz przynoszą dodatkowe efekty, tj. możliwość poznania przez słuchaczy swoistego „rytmu pracy" takich jednostek, wymiany wiedzy i doświadczenia z policjantami tych jednostek oraz wykonywania czynności związanych z procedurami realizacji podstawowych uprawnień policyjnych (np. legitymowania, sprawdzenia prewencyjnego, kontroli osobistej). Najbar-

dziej wymierne efekty przedmiotowej służby to tzw. wyniki, rozumiane jako czynności realizowane samodzielnie lub wspólnie z policjantami jednostek terenowych (wymagane przepisami prawnymi i poleceniami przełożonych) przedstawiane w formie liczb. Dane te są sumowane w ZSP na podstawie sprawozdań sporządzanych przez nadzorujących takie służby wykładowców i wykazywane w rozliczeniu każdego upływającego roku.

Zobrazowanie uzyskiwanych przez słuchaczy wymiernych efektów służb patrolowych można uzyskać, przedstawiając dane w tym zakresie za lata 2018–2019. W 2018 r. 41 grup szkoleniowych słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego CSP (tzw. plutonów) zrealizowało 4204 ośmiogodzinne służby (w 205 wyjazdach) zajęć programowych JM02.JS-15 (*Pełnienie służby patrolowej*) – każda grupa zrealizowała zgodnie z programem po 5 wyjazdów. Służby te były realizowane na terenie garnizonu stołecznego oraz mazowieckiego w następujących jednostkach organizacyjnych: KPP Legionowo – 40 służb, KPP Nowy Dwór Mazowiecki – 20 służb, KRP Warszawa VI – 14 służb, KRP Warszawa Zachód – 11 służb, KRP Warszawa VII – 4 służby, KPP Mińsk Mazowiecki – 1 służba, KPP Wyszków – 36 służb, KPP Płońsk – 35 służb, KPP Pułtusk – 44 służby. Uczestniczyli w nich słuchacze szkoleń zawodowych podstawowych oznaczonych symbolami: SZP-5/17, SZP-6/17, Szp-1/18, SZP-2/18 oraz SZP-4/18, którzy uzyskali (samodzielnie lub z policjantami jednostek terenowych) w czasie służb patrolowych następujące wyniki:

- przeprowadzili 2490 interwencji,
- wylegitymowali 6070 osób,
- przeprowadzili 442 kontrole osobiste oraz 1242 kontrole pojazdów,
- nałożyli 1155 mandatów karnych,
- zastosowali 1543 pouczenia wobec sprawców wykroczeń,
- wykonali 3376 kontroli miejsc zagrożonych (tzw. KMZ),
- wykonali 1513 tzw. innych czynności policyjnych (np. ustalenie miejsca pobytu i doręczenia pism, czynności związane z realizacją procedury „Niebieskie Karty").

Warto też dodać, że słuchacze w czasie takich służb są kierowani do realizacji specjalnych zadań i akcji. I tak np. słuchacze SZP-2/18 w ramach służb wyjazdowych uczestniczyli w dniu 10 czerwca 2018 r. w zabezpieczeniu strefy kibica w Wyszkowie w związku z transmisjami Mundialu 2018, a słuchacze szkolenia SZP-4/18 w ramach służb w dniu 26 września 2018 r. uczestniczyli w zabezpieczeniu ćwiczeń sztabowych związanych z sytuacją kryzysową na terenie Pułtuska[9].

Natomiast w 2019 r. 45 grup szkoleniowych słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego CSP zrealizowało 4816 ośmiogodzinnych służb (w 236 wyjazdach) zajęć programowych JM02.JS-15 (*Pełnienie służby patrolowej*). Służby te były realizowane na terenie garnizonu stołecznego oraz mazowieckiego w następujących jednostkach organizacyjnych: KPP Pułtusk – 52 służby, KPP Wyszków – 50 służb, KPP Płońsk – 34 służby, KPP Nowy Dwór Mazowiecki – 28 służb, KPP Legionowo – 25 służb, KPPL Warszawa-Okęcie, KP Warszawa-Włochy – 12 służb, KKP Warszawa-Centralna, KP Warszawa Metro – 10 służb, KPP Wołomin – 10 służb, KRP Warszawa VII – 6 służb, KRP Warszawa-Zachód – 5 służb, KRP Warszawa VI – 4 służby. Uczestniczyli w nich słuchacze szkoleń zawodowych podstawowych oznaczonych symbolami: SZP-5/18, SZP-6/18, SZP-7/18, SZP-8/18, SZP-1B/19, SZP-2/19 oraz SZP-2A/19, którzy uzyskali (samodzielnie lub z policjantami jednostek terenowych) w czasie służb patrolowych następujące wyniki:

- przeprowadzili 2770 interwencji,
- wylegitymowali 7812 osób,
- przeprowadzili 183 kontroli osobistych oraz 2390 kontroli pojazdów,
- zatrzymali 117 osób,
- nałożyli 911 mandatów karnych,
- zastosowali 1785 pouczeń wobec sprawców wykroczeń,
- wykonali 3096 kontroli miejsc zagrożonych (tzw. KMZ).

Należy dodać, że 33 słuchaczy szkolenia SZP-8/18 i 55 słuchaczy SZP-1B/19 w ramach służb wyjazdowych uczestniczyło w dniach 7 i 8 maja 2019 r. w patrolach na terenie KSP dotyczących zabezpieczenia palcówek oświatowych związanego **z ogłoszonymi alarmami bombowymi w trakcie matur**. Działanie te kontynuowało 44 słuchaczy kursu SZP-1B/19 w dniach 9 i 10 maja 2019 r.[10]

[1] Dz. Urz. KGP poz. 83.

[2] Zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym (Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 108, z późn. zm.), § 2 pkt 2.

[3] L. Dyduch, *Przygotowanie i dyslokacja służby patrolowej*, CSP, Legionowo 2012, s. 10.

[4] Zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym, § 2 pkt 4 i 7–8.

[5] L. Dyduch, *Przygotowanie i dyslokacja służby patrolowej*, s. 10.

[6] Tamże s. 13–14.

[7] Dz. U. z 2020 r. poz. 360.

[8] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2001 r. w sprawie rozkładu czasu służby policjantów (Dz. U. Nr 131, poz. 1471, z późn. zm.), § 4 ust. 7.

[9] Dane opracowane na podstawie prezentacji R. Nienałtowskiego, *Sprawozdanie z realizacji służb patrolowych słuchaczy CSP w 2018 r.* (zbiory dokumentów elektronicznych ZSP).

[10] Dane opracowane na podstawie prezentacji R. Nienałtowskiego, *Sprawozdanie z realizacji służb patrolowych słuchaczy CSP w 2019 r.* (zbiory dokumentów elektronicznych ZSP).

Summary

Patrol Duties of PTC Trainees for the safety and public order in the area of the capital and Mazovian garrison in 2018–2019

The author of the article describes the implementation of the Commander-in-Chief of the Police decision No. 168 of 22nd May 2019 on the program of a basic vocational training course, according to which every participant of this training has an obligation to carry out 5 patrol duties in real-life conditions in the organizational units of the Police.

Factual and legal bases of performing such services were presented, as well as basic concepts within that range, goals and objectives of duties, their organization and course, as well as results achieved during that kind of services by the PTC trainees in 2018–2019.

Tłumaczenie: Jarosław Michalak

LEGITYMOWANIE OSÓB

w świetle rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów

Zajęcia symulacyjne z legitymowania osób w ramach szkolenia zawodowego podstawowego. Zdj. R. Karyś.

podkom. Robert Goliasz

Zakład Służby Prewencyjnej CSP

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania[1], a w szczególności ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra[2] to kluczowe zadania należące do Policji. Zadania te wynikają z ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji i stanowią fundament działań podejmowanych przez Policję.

W celu umożliwienia realizacji postawionych zadań ustawodawca w art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o Policji wyposażył funkcjonariuszy Policji w prawny mechanizm dający prawo do legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości.
Definicja legitymowania mówi, że jest to zespół czynności mających na celu ustalenie lub potwierdzenie tożsamości oraz innych danych osoby na podstawie posiadanych przez nią dokumentów tożsamości lub w inny prawnie określony sposób. Poprzez ustalenie czy też potwierdzenie tożsamości osoby rozumiemy stwierdzenie zgodności pomiędzy nią samą a istotnymi jej cechami i personaliami znajdującymi się w legalnym dokumencie lub systemie informatycznym[3].
W dniu 7 lutego 2020 r. weszło w życie nowe rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów, które określa sposób postępowania policjantów m.in. podczas czynności legitymowania. W świetle obowiązującego rozporządzenia uległa zmianie procedura postępowa-

Legitymowanie osób w terenie. Zdj. R. Goliasz.

nia policjantów przy podejmowaniu czynności służbowej, jaką jest legitymowanie. Aktualny stan prawny wskazuje, iż policjant, przystępując do czynności legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości, podaje swój stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, przyczynę podjęcia czynności służbowych, a na żądanie osoby, wobec której jest prowadzona czynność, podaje podstawę prawną jej podjęcia[4]. Oznacza to, że w obecnym stanie prawnym policjant nie przedstawia podstawy prawnej obligatoryjnie po podaniu stopnia, imienia i nazwiska. W ocenie autora artykułu rozwiązanie przewidziane w obecnych przepisach w znacznym stopniu ułatwi podejmowanie przez policjantów czynności służbowej legitymowania i pozwoli na bardziej sprawne jej wykonywanie. Natomiast policjant nieumundurowany podczas wykonywania uprawnień związanych m.in. z legitymowaniem osób w celu ustalenia ich tożsamości okazuje legitymację służbową, a na żądanie osoby, wobec której podjęto wykonywanie tych uprawnień, okazuje ją w sposób umożliwiający odnotowanie danych w niej zawartych[5].

W celu sprawnego i zgodnego z przepisami ustawy[6], a przede wszystkim bezpiecznego wykonywania zadań służbowych przez policjantów, w tym m.in. czynności służbowej legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości, zapisy rozporządzenia uprawniają do wydawania osobom poleceń określonego zachowania się w granicach niezbędnych do wykonania tej czynności lub wykonywania innych czynności służbowych podejmowanych w zakresie i w celu realizacji ustawowych zadań Policji lub w granicach niezbędnych do ochrony przed zatarciem śladów przy zabezpieczaniu miejsca zdarzenia lub w celu uniknięcia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa osób lub mienia, gdy jest to niezbędne do sprawnej realizacji zadań Policji albo uniknięcia zatarcia śladów przestępstwa lub wykroczenia[7], podanie stopnia, imienia i nazwiska w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, przyczyny podjęcia czynności służbowych oraz podstawy prawnej podjęcia tej czynności następuje na żądanie osoby, wobec której czynność służbowa jest realizowana[8]. Wydanie osobie polecenia określonego zachowania się następuje w sposób jednoznaczny i zrozumiały, w tym przy użyciu urządzeń technicznych[9].

Po zakończeniu czynności legitymowania funkcjonariusz informuje ustnie osobę, wobec której podjęto te czynności, o prawie złożenia do właściwego miejscowo prokuratora zażalenia na sposób przeprowadzenia tej czynności[10].

W przypadku następującego po sobie legitymowania z tej samej przyczyny kolejnych osób znajdujących się w pobliżu, policjant umundurowany jednokrotnie podaje swój stopień imię i nazwisko oraz przyczynę podjęcia czynności służbowych oraz informuje ustnie o prawie złożenia do właściwego miejscowo prokuratora zażalenia na sposób przeprowadzenia czynności łącznie wobec wszystkich tych osób[11]. W przypadku legitymowania osoby znajdującej się w pojeździe policjant, ze względów bezpieczeństwa, może żądać opuszczenia pojazdu przez tę osobę oraz inne osoby znajdujące się w pojeździe[12], a w przypadku gdy osoba legitymowana jest znana osobiście policjantowi, ustalenie jej tożsamości nie wymaga legitymowania[13].

Jeżeli w toku czynności legitymowania zostaną ujawnione przedmioty, które stwarzają niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, policjant, w granicach dostępnych środków, niezwłocznie podejmuje czynności ochronne, a w szczególności zabezpiecza miejsce zagrożone przed dostępem osób postronnych oraz powiadamia dyżurnego właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Policji o konieczności zarządzenia działań usuwających to niebezpieczeństwo[14].

POLICJANT USTALA TOŻSAMOŚĆ OSOBY LEGITYMOWANEJ NA PODSTAWIE[15]:

1) dowodu osobistego;
2) dokumentu paszportowego;
3) zagranicznego dokumentu tożsamości;
4) dokumentu elektronicznego[16], który, odpowiednio do żądania funkcjonariusza, został okazany lub przekazany celem potwierdzenia integralności, pochodzenia i ważności tego dokumentu elektronicznego (zawierającego dane osobowe użytkownika publicznej aplikacji mobilnej pobrane z rejestrów publicznych, dane umożliwiające identyfikację rzeczy związanej z użytkownikiem publicznej aplikacji mobilnej, stanowiącego kopię dokumentu urzędowego, który wydawany jest w postaci innej niż postać elektroniczna[17]);
5) innego dokumentu zawierającego fotografię i oznaczonego numerem lub serią;
6) informacji o osobie w postaci zdjęcia wraz z opisem wizerunku osoby lub odcisków linii papilarnych zgromadzonych w policyjnych zbiorach danych lub zbiorach danych do których Policja ma dostęp;
7) oświadczenia innej osoby, której tożsamość została ustalona na podstawie dokumentów, o których mowa w pkt 1–5.

Policjant dokumentuje legitymowanie osoby w notatniku służbowym, notatce służbowej lub notatce urzędowej, określając datę, czas, miejsce i przyczynę legitymowania oraz następujące dane osoby legitymowanej[18]:
1) imię (imiona) i nazwisko oraz adres zamieszkania lub pobytu;
2) numer PESEL, a w przypadku braku informacji o numerze PESEL – datę i miejsce urodzenia oraz imiona rodziców i nazwisko rodowe;
3) rodzaj i cechy identyfikacyjne dokumentu, na podstawie którego ustalono tożsamość osoby legitymowanej, lub rodzaj informacji, na podstawie której ustalono tożsamość osoby legitymowanej (informacji w postaci zdjęcia wraz z opisem wizerunku osoby lub odcisków linii papilarnych zgromadzonych w policyjnych zbiorach danych lub zbiorach danych, do których Policja ma dostęp).

Dokumentowanie może być realizowane w postaci elektronicznej[19].

Wydanie osobie polecenia określonego zachowania się w granicach niezbędnych do wykonywania czynności legitymowania policjant dokumentuje odpowiednio w notatniku służbowym, notatce służbowej, notatce urzędowej lub protokole z przeprowadzonych czynności, określając w szczególności[20]:
1) czas i miejsce przeprowadzenia czynności;
2) osobę, wobec której wydano polecenie określonego zachowania się;
3) cel i opis czynności.

Zasady sporządzania w notatniku służbowym zapisu z przeprowadzonej czynności legitymowania zostały zawarte w wytycznych nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie zasad ewidencjonowania, wypełniania oraz przechowywania notatników służbowych[21].

Nie należy również zapominać o bardzo istotnym elemencie, jakim jest sprawdzenie osoby w policyjnych systemach informatycznych.

Sprawdzenia w KSIP informacji o osobie dokonuje się[22]:
1) przed podjęciem oraz podczas wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych wobec osoby lub dochodzeniowo-śledczych z udziałem tej osoby;
2) (…)
3) (…)
4) wykonując czynności, o których mowa w art. 14 ust. 1 ustawy o Policji przy pomocy uprawnień określonych w art. 15 ust. 1 tej ustawy;
5) w przypadkach, w których przepisy ustawy przewidują uzyskanie lub przekazanie informacji z policyjnych zbiorów danych, a wnioskowane informacje są przetwarzane w KSIP;
6) w innych przypadkach zgodnie z warunkami korzystania z informacji[23]:
   – gdy jest to przydatne lub niezbędne do prawidłowego wykonania czynności służbowych oraz podczas ich wykonywania;
   – w konkretnych i uzasadnionych wykonywanymi czynnościami służbowymi celach;
   – w zakresie niezbędnym, adekwatnym i stosownym do potrzeb wykonywanych czynności służbowych i celów przetwarzania w danych okolicznościach.

W zakończeniu niniejszego artykułu należy podkreślić, że podczas legitymowania, podobnie jak przy realizacji innych czynności służbowych, policjanci mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka[24].

Obowiązek ten w szczególności wyraża się w[25]:
1) respektowaniu prawa każdego człowieka do życia;
2) zakazie inicjowania, stosowania i tolerowania tortur bądź nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania.

---

1 Ustawa o z dnia 6 kwietnia 1990 r. Policji (Dz. U. z 2020 r., poz. 360), art. 1 ust. 2 pkt 2.
2 Tamże, art. 1 ust. 2 pkt 1.
3 Zob. K. Puławska, M. Komosiński, *Zasadność legitymowania osób*, CSP, Legionowo 2019, s. 7.
4 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień przez policjantów (Dz. U. poz. 192), § 2 ust. 1.
5 Tamże, § 2 ust. 2.
6 Tamże, § 29 ust. 1.
7 Tamże, § 1 ust. 9.
8 Tamże, § 2 ust. 3.
9 Tamże, § 29 ust. 2.
10 Tamże, § 2 ust. 4.
11 Tamże, § 5 ust. 2.
12 Tamże, § 5 ust. 1.
13 Tamże, § 6.
14 Tamże, § 3.
15 Tamże, § 4 pkt 1–7.
16 Dokument elektroniczny – stanowiący odrębną całość znaczeniową zbiór danych uporządkowanych w określonej strukturze wewnętrznej i zapisany na informatycznym nośniku danych, art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 346, z późn. zm.).
17 Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, art. 19e ust. 2 pkt 1.
18 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień przez policjantów, § 7 ust. 1.
19 Tamże, § 7 ust. 2.
20 Tamże, § 29 ust. 3 i 4.
21 Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 30.
22 Zarządzenie nr 70 Komendanta Głównego Policji z dnia 2 grudnia 2019 r. w sprawie Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (Dz. Urz. KGP poz. 114), § 66 ust. 1.
23 Tamże, § 41 ust. 3.
24 Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 14 ust. 3.
25 Załącznik do zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej Policjanta" (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3), § 4.

Summary

Police Street Check in light of the Regulation of the Council of Ministers of 4 February 2020 on the police officers procedure when performing certain powers

The article reminds the definition as well as the legal and actual grounds for carding, i.e. a set of actions aimed at checking or confirming the identity and other data of a person based on their identity documents or in another legally defined manner. As emphasized, it is one of the most basic and most common activities performed by policemen as a part of the implementation of statutory tasks related to the protection of public and security order. Particular attention was paid to changes concerning, among others, Police carding resulted from the Regulation of the Council of Ministers of 4th February 2020 on the police officers procedure when performing certain powers. In addition, the documents on the basis of which the policeman determines the identity of the person were mentioned, as well as the proper way of documenting this activity was described as well as the rules for checking a person in police information systems.

Tłumaczenie: Jarosław Michalak

Zdj. Sprawdzenie broni przed rozpoczęciem zajęć. Czynność ta musi być wykonana przed rozpoczęciem zajęć oraz po ich zakończeniu. Źródło: archiwum ZIP

SZKOLENIE STRZELECKIE

Wybrane elementy bezpieczeństwa zajęć dydaktycznych

podinsp. Grzegorz Zipper

Zakład Interwencji Policyjnych CSP

Artykuł skierowany jest do osób, które prowadzą bądź będą prowadzić zajęcia dydaktyczne z zakresu szkolenia strzeleckiego na różnym poziomie zaawansowania, zarówno dla adeptów, którzy oddają pierwsze strzały, jak i dla doświadczonych policjantów doskonalących umiejętności podczas najbardziej zaawansowanych strzelań. Autor niniejszego opracowania dzieli się nie tylko wiedzą wynikającą z przepisów regulujących proces szkolenia strzeleckiego, ale przede wszystkim dwudziestoletnim doświadczeniem zawodowym związanym z prowadzeniem tego typu zajęć.

Zasady bezpieczeństwa bez wątpienia zajmują nadrzędne miejsce podczas każdego rodzaju zajęć, zwłaszcza tych, w trakcie których wykorzystywana jest broń palna. Bezpieczeństwo prowadzących, ale przede wszystkim uczestników zajęć to priorytet. Na strzelnicach policyjnych w ciągu ostatnich kilku lat miało miejsce kilka przypadków związanych z oddaniem niekontrolowanego strzału, w których uczestnicy strzelania doznali mniej lub bardziej poważnych obrażeń. Były to na przykład postrzały we własną stopę lub udo, gdy niekontrolowane strzały padły podczas wkładania przeładowanego pistoletu do kabury. Niestety na strzelnicach policyjnych zdarzyły się również niekontrolowane strzały oddane przez prowadzących zajęcia, efektem były uszkodzenia klatki piersiowej i brzucha. Każde wydarzenie o charakterze nadzwyczajnym, a oddanie niekontrolowanego strzału i zranienie osoby zalicza się do katalogu takich wydarzeń, wywołuje mniej lub bardziej burzliwą dyskusję na temat przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas zajęć z zakresu szkolenia strzeleckiego. Nie tylko ci, którzy oddali niekontrolowany strzał, ale i niemal wszyscy instruktorzy strzelań policyjnych zastanawiają się, jak do tego doszło. Odpowiedź nasuwa się sama, nie zachowano zasad bezpieczeństwa, co mogło wynikać z wielu przyczyn, takich jak brak odpowiednich nawyków ruchowych, brak koncentracji lub po prostu zmęczenie. Dlatego też kształcenie właściwych nawyków związanych z bezpieczeństwem posługiwania się bronią palną wśród początkujących i zaawansowanych uczestników strzelań, jak również rygorystyczne przestrzeganie i egzekwowanie określonych zasad bezpieczeństwa przez instruktorów prowadzących zajęcia z pewnością pozwoli uniknąć przypadkowych strzałów.

Na bezpieczeństwo zajęć strzeleckich ma wpływ kilka podstawowych czynników, które między innymi zostały opisane w rozdziale II (pt. *Zasady bezpieczeństwa na strzelnicach*) oraz w rozdziale III (pt. *Obowiązki prowadzącego zajęcia i osób funkcyjnych*) *Instrukcji w sprawie organizacji i zasad policyjnych strzelań z broni palnej oraz strzelań (rzutów) chemicznymi środkami obezwładniającymi* (zał. nr 1 do decyzji nr 713 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 grudnia 2005 r. w sprawie szkolenia strzeleckiego policjantów, Dz. Urz. KGP z 2006 r. poz. 9, z późn. zm.).

Zdaniem autora zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa uczestników zajęć mają nie tylko zasady wynikające z przepisów policyjnych, lecz także te, które dyktuje nam zdrowy rozsądek. Przestrzeganie poniższych reguł bez wątpienia eliminuje ryzyko przypadkowego strzału i zranienia:

1) na strzelnicach nie kieruj broni w stronę ludzi, z wyłączeniem sytuacji prowadzenia treningu strzeleckiego:
   – bezstrzałowego,
   – z użyciem amunicji barwiącej i szkolnej;
2) układaj palec na języku spustowym wyłącznie w chwili, kiedy chcesz oddać strzał do rozpoznanego i określonego warunkami strzelania celu;
3) traktuj każdą broń jako naładowaną i gotową do strzału;

4) podczas strzelania zawsze kieruj lufę w bezpiecznym kierunku;
5) trening bezstrzałowy prowadź tylko w bezpiecznym miejscu i po uprzednim sprawdzeniu i rozładowaniu broni;
6) podczas treningu bezstrzałowego kieruj wylot lufy do osoby tylko i wyłącznie wówczas, gdy bezpośrednio przed jego rozpoczęciem sprawdziłeś i rozładowałeś broń, a także gdy czynność tę wykonali inni uczestnicy treningu i prowadzący zajęcia;
7) amunicja bojowa w lufie lub magazynku podczas treningu bezstrzałowego to najprostsza droga do oddania niekontrolowanego strzału!

Zgodnie z *Instrukcją w sprawie organizacji i zasad policyjnych strzelań z broni palnej oraz strzelań (rzutów) chemicznymi środkami obezwładniającymi* to prowadzący strzelanie ma obowiązek zapewnić bezpieczeństwo wszystkim uczestnikom strzelania. Prowadzący powinien zatem właściwie zorganizować zajęcia, zwłaszcza w fazie przeznaczonej na trening bezstrzałowy i strzelanie, jak również restrykcyjnie egzekwować zasady bezpieczeństwa oraz ściśle przestrzegać reguł bezpiecznego obchodzenia się z bronią. Należy mieć pełną świadomość, że podczas prezentowania różnych elementów obsługi broni w każdym momencie prowadzenia zajęć broń musi być rozładowana, a wykonywanie tych czynności z bronią palną bez jej wcześniejszego sprawdzenia jest kategorycznie zabronione. Prowadzący zajęcia, bez względu na umiejętności i poziom doświadczenia, musi dbać o bezpieczeństwo w trakcie zajęć.

Warto przypomnieć, że na każdym etapie zajęć strzeleckich jest kilka istotnych elementów, które mają wpływ na ogólne bezpieczeństwo zajęć.

W CZĘŚCI WSTĘPNEJ prowadzący jest zobowiązany do przejrzenia broni uczestników strzelania oraz własnej. W przypadku gdy grupa szkoleniowa liczy więcej niż 10 osób, strzelanie musi prowadzić co najmniej dwóch instruktorów. Na wstępnym etapie zajęć należy również sprawdzić, czy którykolwiek z uczestników posiada amunicję. Po przejrzeniu broni żaden z uczestników nie może mieć amunicji przy sobie, aby w sposób przypadkowy nie mogła się ona znaleźć w pistolecie w trakcie prowadzenia treningu bezstrzałowego. Dotyczy to zarówno uczestników szkolenia, jak i prowadzących strzelanie. Ponadto na początku należy wskazać podstawowe warunki bezpieczeństwa obowiązujące w trakcie zajęć, których przebieg musi być jednocześnie dostosowany do danego obiektu.

CZĘŚĆ ZASADNICZA ZAJĘĆ zawiera przede wszystkim dwa elementy: trening bezstrzałowy, który daje możliwość nabycia i doskonalenia umiejętności bezpiecznego, sprawnego i skutecznego posługiwania się bronią palną w różnych sytuacjach i warunkach oraz strzelania, w czasie którego jest wykorzystywana amunicja bojowa. Podczas przygotowania policjanta do użycia broni w celu obezwładnienia sprawcy niektóre elementy treningu możemy i nawet powinniśmy przeprowadzić w sposób zbliżony do realnej interwencji. Ćwiczący powinni stać naprzeciwko siebie, co za tym idzie, będą wówczas kierować wylot lufy w stronę współćwiczącego. Między innymi z tego powodu nikt z ćwiczących oraz prowadzących zajęcia nie może pod żadnym pozorem mieć przy sobie amunicji bojowej. Przed rozpoczęciem treningu bezstrzałowego osoby ćwiczące oraz prowadzący powinni ponownie sprawdzić broń, aby mieć pewność, że nikt nie posiada w komorze nabojowej i w magazynkach amunicji. Warto tę zasadę stosować nawet, gdy ćwiczący posługują się bronią treningową, gdyż dzięki temu utrwalają właściwe zachowania bezpiecznego posługiwania się bronią palną. Podczas strzelania prowadzący powinni omówić i zaprezentować zasady bezpiecznego posługiwania się bronią palną, jakie należy stosować w trakcie strzelania realizowanego na danych zajęciach. W szczególności jeżeli w strzelaniach występuje element wkładania przeładowanej broni do kabury, należy dokładnie omówić i pokazać, w jaki sposób to zrobić bezpiecznie. Przede wszystkim należy położyć nacisk na to, aby strzelający, wkładając pistolet do kabury, nie trzymali palca na języku spustowym, a wzdłuż zamka. Wkładanie przeładowanej broni do kabury powinno być nieodzownym elementem treningu bezstrzałowego, aby ćwiczący poprzez wielokrotne powtarzanie utrwalili właściwy nawyk. Dlaczego należy kształcić ten nawyk? Chociażby po to, aby działając z bronią palną, posiadać zautomatyzowane ruchy, które w sytuacji stresowej, w przemęczeniu pozwolą na poprawne wykonanie czynności. Człowiek, wykonując wzorce ruchowe przez wiele godzin, jest w stanie wykonać określoną czynność poprawnie również w warunkach niesprzyjających. Po zakończeniu treningu bezstrzałowego, a także w trakcie samego strzelania, uczestnicy zajęć oraz prowadzący mogą wyjmować pistolet z kabury tylko i wyłącznie w miejscu wyznaczonym.

CZĘŚĆ KOŃCOWA również warto rozpocząć od sprawdzenia broni wszystkim uczestnikom i prowadzącym zajęcia. Etap ten jest przeznaczony na przypomnienie poszczególnych, najistotniejszych elementów ćwiczonych na zajęciach, sprawdzenie przyswojenia umiejętności oraz ich podsumowanie. W trakcie ponownego prezentowania zasadniczych elementów, które były tematem zajęć, należy również pamiętać o warunkach bezpieczeństwa. Bez względu na to, czy określoną czynność będzie pokazywał ćwiczący czy też prowadzący strzelanie, powinien on ponownie sprawdzić broń i magazynki, aby wszyscy uczestnicy zajęć byli pewni, że po zakończeniu strzelania w lufie lub magazynku nie pozostał zbłąkany nabój. Nawyk każdorazowego sprawdzenia broni jest niezwykle ważny w celu uniknięcia przypadkowych strzałów, zwłaszcza, że podczas podsumowania i utrwalenia uczestnicy zajęć stoją możliwie najbliżej prowadzącego, aby dokładnie obserwować prezentowane elementy. W związku z tym, zarówno na strzelnicy, jak i poza nią, należy bezwzględnie przestrzegać kilku podstawowych zasad bezpieczeństwa. Pamiętać o tym powinni także zaawansowani i doświadczeni strzelcy, którym, jak pokazuje praktyka, również zdarzają się błędy. Należy zdawać sobie sprawę z tego, że około ośmiogramowy pocisk opuszczający lufę pistoletu Walther P99 leci z prędkością ponad 300 metrów na sekundę, a lekceważenie tego zagrożenia może przynieść fatalne, często nieodwracalne skutki.

Summary

Shooting training – chosen safety elements of classes

Undoubtedly, safety rules take the superior place during every kind of classes, especially the ones, in the course of which firearms are used. Safety of trainers, but above all of participants of classes – it is a priority! At police shooting ranges in recent years some cases connected with an uncontrolled shot took place, as a result of which participants of shooting classes sustained less or more serious injuries. Every incident of an exceptional character, and firing an uncontrolled shot and injuring a person include into the catalogue of such cases, provokes less or more lively discussion about the observation of safety rules during classes in shooting training. Not only the ones who fired an uncontrolled shot, but almost all instructors of police shooting consider how it has happened.

Tłumaczenie: Renata Cedro

AMUNICJA KAL. 12

stosowana w polskiej Policji

asp. Lechosław Słupski

Zakład Interwencji Policyjnych CSP

Niniejszy artykuł zawiera informacje dotyczące typów amunicji kal. 12/70 stosowanej do strzelb gładkolufowych w polskiej Policji, a także różnic pomiędzy poszczególnymi jej typami, wynikających z budowy i przeznaczenia. Celem opracowania jest przekazanie wiedzy koniecznej do zgodnego z prawem i skutecznego użytkowania strzelb gładkolufowych przez funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych. Ze względu na zmiany dotyczące oznakowania amunicji kal. 12/70, które wprowadzono kilka lat temu, informacje zawarte w opracowaniu będą przydatne nie tylko słuchaczom szkolenia zawodowego podstawowego nabywającym wiedzę i umiejętności z zakresu posługiwania się strzelbami gładkolufowymi, lecz także policjantom jednostek terenowych wykorzystującym strzelby w służbie.

Amunicja specjalna kal. 12/70 jest jednym ze środków przymusu bezpośredniego, dzięki któremu strzelby gładkolufowe mają dość szerokie zastosowanie. Stosując pociski niepenetracyjne, można korzystać ze strzelby gładkolufowej podczas działań policyjnych mających na celu przywrócenie zbiorowo zakłóconego porządku publicznego, a korzystając z pocisków penetracyjnych można wykorzystać strzelbę do pokonania przeszkody (pociski proszkowe) lub zatrzymania pojazdu (pociski ołowiane).

Fot. 1. Wykorzystanie amunicji niepenetracyjnej bardzo często odbywa się w trakcie działań policyjnych mających na celu przywracanie zbiorowo zakłócanego porządku publicznego. Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach.

W polskiej Policji do strzelb kal. 12 stosowana jest amunicja o kal. 12/70. Oznaczenie kalibru w strzelbach gładkolufowych wydaje się mniej jasne niż w pistoletach, pistoletach maszynowych czy karabinkach. Co właściwie oznaczają wartości 12 i 70? Otóż liczba 12 oznacza średnicę jednej kuli spośród 12 odlanych z jednego funta angielskiego ołowiu i jeżeli strzelba ma średnicę lufy równą średnicy jednej z 12 takich kul, to oznacza, że jest w kalibrze 12. W przypadku oznaczenia amunicji kal. 12/70 wartość 12 oznacza kaliber lufy, natomiast liczba 70 jest wyrażona w milimetrach i określa długość łuski naboju rozwiniętej po oddaniu strzału. Na rynku dostępna jest także amunicja kalibru 12/76, która dzięki dłuższej łusce posiada silniejszy ładunek prochowy, jednakże nie stosuje się jej w działaniach policyjnych.

Tabela nr 1. Dotychczasowe i obecne oznakowanie amunicji specjalnej kal. 12/70 stosowanej w polskiej Policji. Kolorystyka amunicji nie została zmieniona, natomiast zmieniono nazwy amunicji i jej oznakowanie.

WCZEŚNIEJSZE OZNAKOWANIE[1]	AKTUALNE OZNAKOWANIE[2]
BĄK	TYP 1 (czarny pasek 15 mm)
PR-PIK-94-M, PR-PIK-98	TYP 2
CS-94-M, CS-98	TYP 3
ONS-2000	TYP 4
W8-MP	TYP 5
LFT-6,8	TYP 6
SAK SUPER SABOT	TYP 7
PR-PIK-MAGNUM	TYP 8
CHRB-20	TYP 20 (czarny pasek 3 mm)
CHRB-30	TYP 30 (dwa czarne paski 3 mm)
CHRB-50	TYP 50 (trzy czarne paski 3 mm)

Amunicję specjalną do strzelb można podzielić na następujące rodzaje:
1) niepenetracyjna,
2) hukowo-błyskowa,
3) penetracyjna,
4) proszkowa.

AMUNICJA NIEPENETRACYJNA

Amunicja niepenetracyjna, czyli naboje oznaczone symbolami TYP 1, TYP 20, TYP 30 i TYP 50, jest środkiem przymusu bezpośredniego[3]. Nabój TYP 1 jest stosowany wyłącznie do strzelań szkoleniowych, gdyż budowa jego pocisku sprawia, iż ma on nie tylko silne tendencje do rykoszetowania, lecz także rozrzut pocisków, który powoduje, że na dystansie około 20 metrów trudno oddać na tyle precyzyjny strzał, aby sprawca nie został przypadkowo ranny w głowę lub szyję.
Amunicja TYP 20, 30, 50 jest amunicją stosowaną najczęściej podczas działań pododdziałów zwartych Policji. Siła ładunku prochowego, a tym samym oddziaływanie pocisku w poszczególnych nabojach, są zróżnicowane, zgodnie z oznaczeniem na amunicji. Oznacza to, że nabój TYP 20 jest najsłabszy, a TYP 50 posiada największy zasięg i oddziaływanie. Użycie amunicji niepenetracyjnej ma na celu wywołanie bólu, a jednocześnie nie może powodować penetracji ciała.

Amunicja niepenetracyjna TYP 1

Kolor łuski: biały.

Oznaczenie na łusce: w odległości 3 mm od górnej krawędzi okucia naniesiony jest pojedynczy pasek koloru czarnego o szerokości 15 mm.

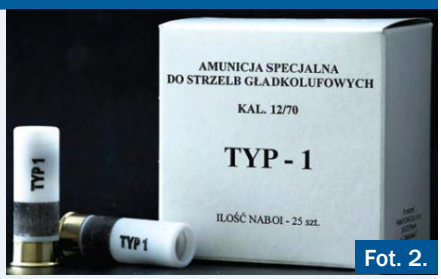

Fot. 2.

Źródło: FAM Pionki.

Rodzaj pocisku: kula gumowa o średnicy 17,4 mm i masie 4,5 g.

Średnia energia kinetyczna: 25–33 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: poniżej 20 m[4].

Przeznaczenie: tylko do celów szkoleniowych z uwagi na silne tendencje do rykoszetowania oraz znaczny rozrzut pocisków – na dystansie 20 metrów rozrzut pocisków mieści się w kole o średnicy 70 cm[5].

Amunicja niepenetracyjna TYP 20

Kolor łuski: biały.

Oznaczenie na łusce: w odległości 3 mm od górnej krawędzi okucia naniesiony jest pojedynczy pasek koloru czarnego o szerokości 3 mm.

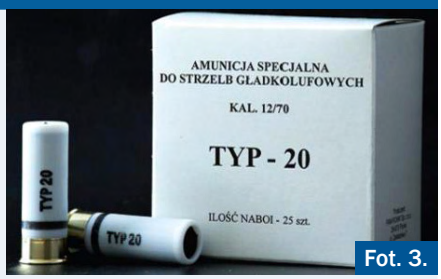

Fot. 3.

Źródło: FAM Pionki.

Rodzaj pocisku: walec gumowy ubrzechwiony o średnicy 18,8 mm, masie 7,3 g z jednym wzniesieniem na główce pocisku gumowego.

Średnia energia kinetyczna: 30–40 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: poniżej 20 m[6].

Przeznaczenie: obezwładnienie osoby lub zwierzęcia przez zadanie bólu fizycznego, przy czym nie celuje się w głowę lub szyję[7].

Amunicja niepenetracyjna TYP 30

Kolor łuski: biały.

Oznaczenie na łusce: w odległości 3 mm od górnej krawędzi okucia naniesione są dwa paski koloru czarnego o szerokości 3 mm, odstęp pomiędzy paskami wynosi 3 mm.

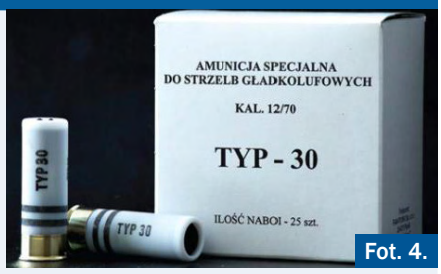

Fot. 4.

Źródło: FAM Pionki.

Rodzaj pocisku: walec gumowy ubrzechwiony o średnicy 18,8 mm, masie 7,3 gr z dwoma wzniesieniami na główce pocisku gumowego.

Średnia energia kinetyczna: 30–40 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: poniżej 30 m[8].

Przeznaczenie: obezwładnienie osoby lub zwierzęcia przez zadanie bólu fizycznego, przy czym nie celuje się w głowę lub szyję[9].

Amunicja niepenetracyjna TYP 50

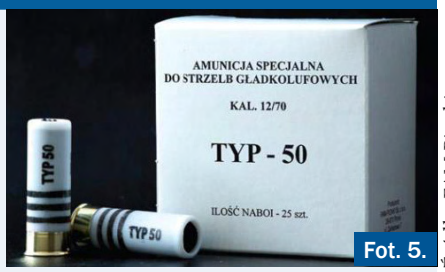

Fot. 5.

Źródło: FAM Pionki.

Kolor łuski: biały.

Oznaczenie na łusce: w odległości 3 mm od górnej krawędzi okucia naniesione są trzy paski koloru czarnego o szerokości 3 mm, odstęp pomiędzy paskami wynosi 3 mm.

Rodzaj pocisku: walec gumowy ubrzechwiony o średnicy 18,8 mm, masie 10,3 g z trzema wzniesieniami na główce pocisku gumowego.

Średnia energia kinetyczna: 30–40 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: poniżej 50 m[10].

Przeznaczenie: obezwładnienie osoby lub zwierzęcia przez zadanie bólu fizycznego, przy czym nie celuje się w głowę lub szyję[11].

AMUNICJA HUKOWO-BŁYSKOWA

Amunicja hukowo-błyskowa jest wykorzystywana głównie do oddania salwy ostrzegawczej poprzedzającej użycie amunicji niepenetracyjnej przez pododdział zwarty Policji. Salwy ostrzegawczej nie można oddawać w kierunku osób, więc jak wskazuje praktyka, najczęściej strzela się w górę, zazwyczaj kierując strzelbę pod kątem około 60 stopni.

Amunicja hukowo-błyskowa TYP 4

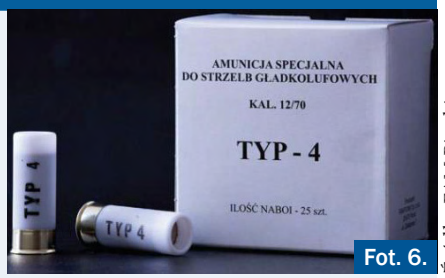

Fot. 6.

Źródło: FAM Pionki.

Kolor łuski: biały.

Oznaczenie na łusce: napis TYP 4.

Rodzaj pocisku: nabój nie posiada pocisku. Ładunek błyskowo-akustyczny stanowi sproszkowana mieszanina azotanu sodu i pyłu magnezowego.

Natężenie dźwięku: ok. 115 db.

Strefa niebezpiecznego rażenia: zasięg niebezpiecznego rażenia wynosi 20 m[12].

Przeznaczenie: strzał ostrzegawczy lub salwa ostrzegawcza w bezpiecznym kierunku.

AMUNICJA PENETRACYJNA

Amunicja penetracyjna ze względu na dużą energię kinetyczną jest najczęściej stosowana przez polskich policjantów podczas interwencji, w trakcie których istnieje konieczność zatrzymania pojazdu lub rozbicia ładunku pirotechnicznego. Amunicja oznaczona jako TYP 5 jest zazwyczaj stosowana w celu zatrzymania pojazdu poprzez uszkodzenie elementów znajdujących się w komorze silnika. Naboje TYP 6 są w praktyce stosowane do unieruchomienia pojazdu poprzez zniszczenie opon. Do rozbijania ładunku pirotechnicznego stosuje się naboje TYP 7.

Amunicja penetracyjna TYP 5

Fot. 7.

Źródło: FAM Pionki.

Kolor łuski: czerwony.

Oznaczenie na łusce: napis TYP 5.

Rodzaj pocisku: ołowiany walec o średnicy 16,45 mm, z wydrążonym dnem i masie 29,5 g umieszczony w sabocie z tworzywa sztucznego.

Średnia energia kinetyczna: 1655–1965 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: na całej długości linii strzału[13].

Przeznaczenie: zatrzymanie pojazdu mechanicznego[14], przy czym nie ostrzeliwuje się kół pojazdu z uwagi na niebezpieczeństwo rykoszetowania od powierzchni opony[15].

Fot. 8.

Ostrzelanie komory silnika z amunicji TYP 5 może spowodować na tyle duże uszkodzenia elementów pojazdu, że dalsza jazda nie będzie możliwa. Zdj. L. Słupski.

Amunicja penetracyjna TYP 6

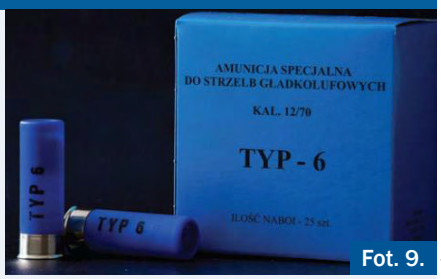

Fot. 9.

Źródło: FAM Pionki.

Kolor łuski: niebieski.

Oznaczenie na łusce: napis TYP 6.

Rodzaj pocisku: 12 loftek ołowianych o średnicy 6,8 mm i masie 2 g każda umieszczonych w sabocie z tworzywa sztucznego.

Średnia energia kinetyczna pojedynczej loftki: 115–130 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: na całej długości linii strzału[16].

Przeznaczenie: zatrzymanie lub unieruchomienie zatrzymanego pojazdu[17].

Fot. 10.

Dzięki ostrzelaniu kół pojazdu nabojami TYP 6 można uniemożliwić lub znacznie utrudnić dalszą jazdę. Zdj. L. Słupski.

Amunicja penetracyjna TYP 7 Super Sabot

Kolor łuski: czarny.

Oznaczenie na łusce: napis TYP 7.

Rodzaj pocisku: pocisk typu BRENEKA w sabocie plastikowym. Masa całkowita pocisku 31,8 g.

Fot. 11.

Źródło: FAM Pionki.

Średnia energia kinetyczna: 3005–3440 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: na całej długości linii strzału[18].

Przeznaczenie: neutralizacja urządzeń wybuchowych (stosowana ze strzelbą z lufą gwintowaną[19], przy czym zabronione jest stosowanie amunicji Super Sabot w stosunku do ludzi i zwierząt[20]).

Fot. 12.

Strzelba Mossberg 695 z lufą gwintowaną i amunicją TYP 7 wykorzystywana do neutralizacji urządzeń wybuchowych. Zdj. L. Słupski.

AMUNICJA PROSZKOWA

Amunicja proszkowa ze względu na dużą energię kinetyczną nie jest stosowana jako środek przymusu bezpośredniego wobec osób lub zwierząt. Konstrukcja pocisku została opracowana po to, aby wykorzystując tego rodzaju amunicję, można było zniszczyć lub osłabić konstrukcję drzwi przy zawiasach lub zamku celem dostania się do pomieszczenia. Po uderzeniu w przeszkodę pocisk rozsypuje się, przez co nie stwarza istotnego zagrożenia dla osób znajdujących się za drzwiami.

Amunicja proszkowa TYP 2

Kolor łuski: zielony.

Oznaczenie na łusce: napis TYP 2.

Rodzaj pocisku: mieszanka sproszkowanego żelaza i talku technicznego w zamkniętym pojemniku z tworzywa sztucznego o masie całkowitej 18,3 g.

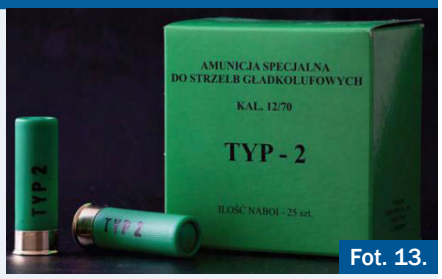

Fot. 13.

Źródło: FAM Pionki.

Średnia energia kinetyczna: 1850–2025 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: na całej długości linii strzału, po trafieniu w przeszkodę pocisk musi ją przebić, rozsypując się w pył; pocisk zachowuje zdolność do penetracji przy uderzeniu pod kątem 25 stopni[21].

Przeznaczenie: do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód[22].

Amunicja proszkowa TYP 8

Kolor łuski: zielony.

Oznaczenie na łusce: napis TYP 8.

Rodzaj pocisku: mieszanka sproszkowanego żelaza i talku technicznego w zamkniętym pojemniku z tworzywa sztucznego.

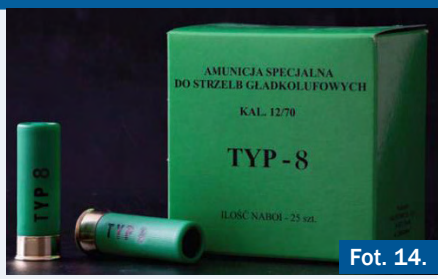

Fot. 14.

Źródło: FAM Pionki.

Średnia energia kinetyczna: 2696–2881 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: na całej długości linii strzału, po trafieniu w przeszkodę pocisk musi ją przebić, rozsypując się w pył; pocisk zachowuje zdolność do penetracji przy uderzeniu pod kątem 25 stopni[23].

Przeznaczenie: do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód[24].

Amunicja proszkowa z dodatkiem CS TYP 3

Kolor łuski: żółty.

Oznaczenie na łusce: napis TYP 3.

Rodzaj pocisku: mieszanka sproszkowanego żelaza i talku technicznego z domieszką środka CS w zamkniętym pojemniku z tworzywa sztucznego.

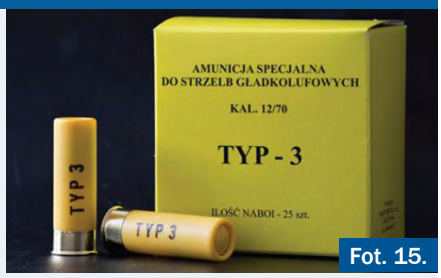

Fot. 15.

Źródło: FAM Pionki.

Średnia energia kinetyczna: 1850–2025 J.

Strefa niebezpiecznego rażenia: na całej długości linii strzału, po trafieniu w przeszkodę pocisk musi ją przebić, rozsypując się w pył; zawarta w pocisku substancja po rozbiciu pocisku oddziałuje drażniąco na błony śluzowe człowieka, nie powodując zagrożenia dla życia[25].

Przeznaczenie: pokonywanie zamknięć budowlanych i innych przeszkód, po uderzeniu w przeszkodę działa dodatkowo drażniąco-obezwładniająco[26].

Fot. 16.

Oddanie strzałów amunicją proszkową w część drzwi, gdzie znajdują się zawiasy, umożliwia osłabienie ich konstrukcji. Zdj. L. Słupski.

Wykorzystanie amunicji proszkowej umożliwia osłabienie konstrukcji drzwi w okolicy zamka. Zdj. L. Słupski.

WARTO WIEDZIEĆ

Policjant, który ma używać strzelby lub ją wykorzystywać, oprócz znajomości danych taktyczno-technicznych amunicji, powinien również posiadać wiedzę, w jaki sposób z tą amunicją postępować. Amunicja do strzelb jest ładowana do magazynka i instalowana w ładownicach na czas służby, co sprawia, że dość łatwo ściera się oznakowanie na łuskach wykonanych z tworzywa sztucznego. Poza tym użytkowanie amunicji w różnych temperaturach również może mieć wpływ na wadliwe jej działanie.

Ładownica montowana, którą można przymocować do kamizelki taktycznej. Zdj. L. Słupski.

Przykład nieczytelnego oznakowania na łusce. Zdj. L. Słupski.

Podczas użytkowania amunicji należy stosować się do określonych zaleceń producenta:

1. Niewypał jest zjawiskiem niebezpiecznym, więc lufę strzelby można otworzyć dopiero po 5–6 sekundach.
2. W przypadku stwierdzenia, że oznakowanie na łusce jest mało czytelne, należy takie naboje zużyć w pierwszej kolejności w czasie treningów strzeleckich[27].
3. Amunicję należy przechowywać zgodnie z zaleceniami producenta.
4. W czasie wykonywania zadań służbowych amunicję należy przechowywać bezpośrednio przy strzelcu, w ładownicy przystosowanej do przenoszenia tego typu amunicji.
5. Przeglądu amunicji wykonuje się w celu wykrycia niesprawności mogących spowodować zacięcie podczas strzelania.
6. Naboje należy przeglądać każdorazowo: przed służbą, strzelaniem oraz na polecenie przełożonego[28].
7. Zabrania się stosowania do strzelania amunicji uszkodzonej.
8. Zabrania się naprawy nabojów we własnym zakresie.
9. Zabrania się rozbrajania nabojów.
10. Zabrania się strzelania z amunicji zawilgoconej lub przegrzanej.
11. Zabrania się rzucania nabojów.
12. Zabrania się strzelania z amunicji, której oznakowanie jest nieznane lub nieczytelne.
13. Zabrania się strzelania z amunicji brudnej lub zapiaszczonej.
14. Naboje wolno przenosić i transportować tylko w przystosowanych i przeznaczonych do tego zasobnikach lub opakowaniach fabrycznych[29].

Ładownica instalowana na kolbę. Zdj. L. Słupski.

Strzelby gładkolufowe wraz z amunicją specjalną są na wyposażeniu polskiej Policji od lat 90.[30] Od tamtego czasu niejednokrotnie funkcjonariusze Policji posługiwali się nimi, stosując różnego rodzaju amunicję specjalną. Posiadanie aktualnych wiadomości odnoszących się do przeznaczenia poszczególnych nabojów, zakresu ich stosowania i potencjalnych zagrożeń związanych z oddaniem strzału w kierunku osoby jest szczególnie istotne, gdyż konsekwencją błędu może być śmierć człowieka. Omyłkowe zastosowanie przez policjantów amunicji penetracyjnej zamiast niepenetracyjnej doprowadziło w maju 2004 r. w Łodzi do tragicznej śmierci dwojga studentów, którzy znaleźli się w miejscu, w którym interweniujący funkcjonariusze starali się przywrócić porządek zakłócony podczas studenckich juwenaliów[31].

1 Decyzja nr 339 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia na uzbrojenie Policji strzelb kal. 12 (Dz. Urz. KGP poz. 67).

2 *Instrukcja dotycząca rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*, Komenda Główna Policji, 29 grudnia 2015 r.

3 Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2418), art. 12 ust. 1 pkt 11.

4 *Instrukcja dotycząca rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*, tabela nr 2, lp. 1.

5 Tamże, pkt 2.1.

6 Tamże, tabela 2, lp. 9.

7 Art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

8 Tabela 2, lp. 10 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

9 Art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

10 Tabela 2, lp. 11 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal.12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

11 Art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej z dnia 24 maja 2013 r.

12 Tabela 2, lp. 4 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

13 Tabela 2, lp. 5 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

14 Art. 12 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

15 Pkt 2.5 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

16 Tabela 2, lp. 6 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

17 Art. 12 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

18 Tabela 2, lp. 7 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

19 Art. 4 pkt 10 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

20 Pkt 2.7 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

21 Tabela 2, lp. 2 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

22 Art. 12 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

23 Tabela 2, lp. 8 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

24 Art. 12 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

25 Tabela 2, lp. 3 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

26 Art. 12 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

27 Pkt 3.1 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

28 Pkt 3 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

29 Pkt 3.1 *Instrukcji dotyczącej rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji*.

30 Strzelby gładkolufowe wprowadzono po raz pierwszy na wyposażenie polskiej Policji na podstawie zarządzenia nr 2/94 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie wprowadzenia na uzbrojenie Policji broni gładkolufowej typu MOSSBERG kal. 12/76 oraz SDASS IMPERATOR kal. 12/76.

31 *Śmierć przyszła na juwenalia*, Łódź naszemiasto.pl, https://lodz.naszemiasto.pl/smierc-przyszla-na-juwenalia/ar/c1-5927595 [dostęp: 2.04.2020 r.].

Literatura

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2418).

Instrukcja dotycząca rodzajów amunicji kal. 12, jej działania w przypadku użycia lub wykorzystania oraz zasad przechowywania, przeglądów i eksploatacji, Komenda Główna Policji, 29 grudnia 2015 r.

Amunicja dla Policji – ulotka Fabryki Amunicji Myśliwskiej, FAM-Pionki Sp. z o.o.

Summary

12/70 calibre special ammunition

In the article there have been characterised particular types of the 12/70 calibre ammunition used for shotguns the Polish Police is equipped with. The appearance, characteristics as well as the purpose and principles of using and applying specific types of this ammunition have been discussed. There have also been presented changes in marking the ammunition, which were introduced by the National Police Headquarters on 29 December 2015 with the *Instruction concerning the 12/70 calibre ammunition, its operation in case of using or applying and principles of safe-keeping, inspections and the usage*.

The article also contains the guidelines referring to the way of using this ammunition, in accordance with the law on coercive measures and firearms from 24 May 2013 as well as manufacturer's recommendations associated with its usage. The pictorial material constitutes the significant and useful supplement of the presented issues.

Tłumaczenie: Renata Cedro

ZASADZKA I WEJŚCIE SIŁOWE

w działaniach zatrzymania niebezpiecznego przestępcy

asp. szt. Grzegorz Trędowski

Zakład Interwencji Policyjnych CSP

Najważniejsze ustawowe zadania Policji to rozpoznawanie zagrożeń, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz zapobieganie im. W ramach swojej działalności realizuje ona czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze, administracyjno-porządkowe, a także czynności zlecane przez uprawnione instytucje, takie jak sąd czy prokuratura[1]. W trakcie ich wykonywania funkcjonariusz posiada uprawnienia do legitymowania, zatrzymywania i przeszukiwania osób i pomieszczeń, wykonywania kontroli osobistej, żądania pomocy od wszelkiego rodzaju instytucji i zwracania się o nią do każdej osoby prywatnej. Wszystkie te czynności powinny być wykonywane zgodnie z przepisami obowiązującego prawa, w tym muszą respektować godność ludzką oraz przestrzegać i chronić prawa człowieka. Wykonywanie czynności służbowych przez funkcjonariuszy powinno przebiegać w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostały podjęte.

Niniejszy artykuł jest próbą przybliżenia problemów związanych ze sposobami fizycznego zatrzymania przez Policję szczególnie niebezpiecznych przestępców, a także innych osób będących w zainteresowaniu odpowiednich służb, tj. Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Opracowanie poświęcone jest praktycznym aspektom tej czynności procesowej. Autor, na podstawie własnego doświadczenia oraz analizy literatury, rozpatrzył wszystkie „za i przeciw" występujące podczas wybierania sposobu realizacji, a także przedstawia trudności, z którymi spotykają się funkcjonariusze. Pewnym problemem jest to, iż możliwość zapoznania się z wieloma istotnymi informacjami obwarowana jest posiadaniem odpowiedniego certyfikatu dostępu do informacji niejawnych będących tajemnicą służbową lub państwową. W celu nienarażenia się na zarzuty ze strony podmiotów zainteresowanych autor postanowił wykorzystać informacje powszechnie dostępne, na przykład w sieci internetowej czy tekstach źródłowych, do których dostęp ma każda osoba bez względu na posiadany status prawny. Bliższe przyjrzenie się pozwoli wyciągnąć wniosek, iż jest to po prostu usystematyzowanie ogólnie dostępnych informacji dotyczących fizycznego zatrzymania niebezpiecznego przestępcy.

Policjanci wykonujący obowiązki służbowe, w oparciu o przepisy ustawy[2], z jednej strony realizują ingerencję w prawa i wolności obywatelskie, a z drugiej strony muszą chronić te prawa i wolności. Niejednokrotnie skuteczne i bezpieczne zrealizowanie czynności wymusza naruszenie nietykalności cielesnej obywatela lub użycie bądź zniszczenie własności prywatnej. Trzeba jednak nadmienić, iż każdej osobie, wobec której Policja wykonuje czynności, przysługuje prawo do złożenia zażalenia na sposób ich przeprowadzenia do właściwej miejscowo prokuratury i na ich zasadność, prawidłowość i legalność do odpowiedniego sądu. Stosowana jest także forma pisemnej skargi do przełożonych funkcjonariusza, którzy w uzasadnionych przypadkach wyciągają konsekwencje dyscyplinarne.

Funkcjonariusz, zanim podejmie decyzję o sposobie zatrzymania, musi także rozważyć jego celowość. W kontekście wybieranej formy realizowania czynności nie jest to łatwe do wykonania. Jeżeli zabezpieczenie rzeczy mogących pochodzić z przestępstwa bądź mogących posłużyć do jego popełnienia odgrywa decydującą rolę, to z tej perspektywy, planując zatrzymanie, należy brać to pod uwagę jako czynnik dominujący.

Funkcjonariusze Policji podejmujący czynności wobec obywatela bardzo często wypełniają znamiona interwencji policyjnej. Poprzez to pojęcie rozumiemy zespół niezwłocznych czynności policjantów podjętych na podstawie wiarygodnej informacji o bezpośrednim zagrożeniu życia, zdrowia, wolności człowieka, porządku prawnego i innych dóbr prawnych, celem ustalenia okoliczności zdarzenia, rodzaju i skali zagrożenia, dążenia do jego eliminacji lub ograniczenia, a także w miarę możliwości przywrócenia stanu pierwotnego sprzed wystąpienia zagro-

żenia[3]. W związku z powyższym, z uwagi na wyczerpywanie znamion zawartych w definicji, można stwierdzić, że zatrzymanie niebezpiecznego przestępcy jest interwencją policyjną. Zasadzka jest niewątpliwie jedną z form realizowania interwencji policyjnych. Jest często wykorzystywaną metodą zatrzymywania szczególnie niebezpiecznego przestępcy. Można w niej wyróżnić 3 zasadnicze fazy.

1. FAZA PRZYGOTOWANIA SIĘ DO ZATRZYMANIA OSOBY (interwencji) – odgrywa zasadniczą rolę w procesie zatrzymania osoby. Można to porównać do sportowca, który im lepiej jest przygotowany do startu, tym lepszy wynik osiągnie. Policjant posiadający odpowiednie umiejętności, niezbędną wiedzę oraz doświadczenie podnosi prawdopodobieństwo przeprowadzenia czynności w sposób prawidłowy. Przystępując do przygotowania takiego zadania, funkcjonariusz powinien:

1) określić, z jakiego rodzaju przestępstwem ma do czynienia;
2) zrobić rozpoznanie miejsca i osoby;
3) przygotować odpowiednie środki przymusu, które mogą zostać zastosowane;
4) przewidzieć stopień zagrożenia ze strony sprawcy i innych mogących wystąpić czynników ludzkich i pozaludzkich;
5) zaplanować czas i miejsce przeprowadzenia działań;
6) znać możliwe drogi ucieczki osoby podlegającej zatrzymaniu i środki, jakimi może się posłużyć w celu samouwolnienia, np. broń lub inne niebezpieczne narzędzia;
7) posiadać wszelkie inne informacje mogące pomóc w zatrzymaniu osoby.

Podczas planowania takiego rodzaju zatrzymania funkcjonariusz musi określić, w jakim stopniu jest w stanie podołać postawionemu zadaniu. Podczas przeprowadzanych interwencji policjanci niejednokrotnie dokonywali nietrafnej oceny sytuacji, przeceniali swoje możliwości lub podejmowali błędne decyzje, które skutkowały podejmowaniem nieodpowiednich działań. Sytuacji takich można uniknąć lub złagodzić ich skutki, gdy predyspozycje psychiczne i fizyczne policjanta idą w parze z posiadaną wiedzą, umiejętnościami i doświadczeniem zawodowym, a w szczególności w posługiwaniu się specjalistycznym sprzętem taktycznym. Istotną rolę w zapobieganiu wystąpienia tego rodzaju sytuacji odgrywa przełożony odpowiedzialny za wykonanie czynności, który potrafi ocenić stopień trudności wykonania zatrzymania i zastosuje odpowiednie środki umożliwiające jak najlepsze przygotowanie się funkcjonariuszy do jego realizacji.

2. FAZA PRZEPROWADZANIA ZATRZYMANIA OSOBY (interwencji) – charakteryzuje się brakiem możliwości stuprocentowego przewidzenia, jak się potoczy. O ile policjant jest w stanie zaplanować niemal wszystko, co dotyczy podejmowanych czynności, o tyle liczba czynników składających się na przebieg interwencji jest tak duża, że efekty mogą eskalować w różnych kierunkach. Bardzo ważną rolę w tej fazie odgrywa doświadczenie i właściwe przygotowanie funkcjonariuszy. Pozwalają one na szybką ocenę sytuacji, elastyczne i dynamiczne podejmowanie decyzji. Zaufanie do partnera czy członków zespołu zatrzymującego pozwala na pewne działanie – w sposób niebudzący podejrzeń o brak profesjonalizmu i kompetencji.

3. FAZA ZAKOŃCZENIA ZATRZYMANIA OSOBY (interwencji) – jest nie mniej ważna. Podobnie jak na fazy wcześniejsze składa się na nią wiele czynności. Właściwe sporządzenie dokumentacji powinno zawierać wszystkie niezbędne informacje pomagające odtworzyć przebieg czynności. Zapewnienie zatrzymanemu, w razie potrzeby, pomocy lekarskiej, zorganizowanie przetransportowania figuranta do jednostki Policji musi przewidywać problemy mogące wystąpić podczas przejazdu. Nie można także zapomnieć o dokładnym przeszukaniu osoby, a także miejsca, w którym wykonywana była czynność.

Posiadając powyższą wiedzę, można przeanalizować wszystkie sposoby przeprowadzenia zatrzymania, aby wybrać i zrealizować najbardziej optymalny w określonej sytuacji. Uwzględniając wszystkie powyższe elementy, jesteśmy w stanie podjąć decyzję o zastosowaniu odpowiedniego rodzaju zasadzki. Jeżeli przestępca zgodnie z posiadanymi informacjami, należy do kategorii osób spokojnych, niemających wcześniej konfliktu z prawem, zaangażowanie wszystkich dostępnych sił i środków jednostki policyjnej nie wydaje się konieczne. Decydującą rolę w takiej sytuacji powinna odegrać opracowana wcześniej odpowiednia taktyka działań (plan), którą należy opracować indywidualnie do każdego przypadku zatrzymania niebezpiecznego przestępcy. Obecnie w Policji nie prowadzi się statystyk i analiz mogących wskazać najbardziej skuteczną taktykę stosowania zasadzki jako sposobu fizycznego zatrzymania.

Często do zatrzymania osoby wykorzystuje się moment przemieszczania się osoby podlegającej zatrzymaniu pojazdem mechanicznym. W takiej sytuacji policjanci są ograniczeni poufnością informacji dotyczącą taktyk i technik przeprowadzenia tej interwencji, jednak można wspomnieć o kilku aspektach. Planowanie działania zawsze będzie zdeterminowane rodzajem pojazdu, jakim dysponuje zatrzymywany. Logiczne jest, iż osoby poruszającej się np. motocyklem bądź samochodem nie będzie zatrzymywał funkcjonariusz niedysponujący żadnym pojazdem mechanicznym. Posiadanie przez służby odpowiedniego sprzętu, o parametrach zbliżonych do tych, jakimi dysponują przestępcy, zawsze było problemem w naszym kraju, dlatego niedostatki techniczne muszą być niwelowane przez pomysłowość i umiejętności funkcjonariuszy. Niestety postęp techniczny jest tak szybki, że baza transportowa Policji nie zawsze odpowiada współczesnym potrzebom. Oprócz posiadania odpowiednich środków, kluczowe dla skutecznego przeprowadzenia takiego zatrzymania jest wybranie odpowiedniego miejsca. Otwarta przestrzeń dla niebezpiecznego przestępcy posiadającego lepszy pojazd niż zatrzymujący może być zachętą do próby ucieczki, dlatego należy wykorzystać ukształtowanie i zurbanizowanie terenu, przewidzieć mogące wystąpić utrudnienia, tj. natężenie ruchu drogowego o określonej porze w danym miejscu, wziąć pod uwagę zmienność warunków pogodowych. Zasadzka taka musi być przeprowadzona ściśle według określonych reguł. Pozwala to na zachowanie szczególnych zasad bezpieczeństwa, gdyż sam pojazd także może stanowić zagrożenie. Wszystkie czynności należy wykonywać w określonej kolejności. Zatrzymanie pojazdu niebezpiecznego przestępcy i jego unieruchomienie, zatrzymanie i obezwładnienie osoby zatrzymywanej i wreszcie zabezpieczenie osoby i pojazdu to podstawowe elementy działań przy tego typu realizacji.

Podobnie jak zasadzka, wejście siłowe także jest często używaną metodą zatrzymania szczególnie niebezpiecznego przestępcy. Czynność ta powinna być wykonywana według określonych zasad, zawsze zgodnych z przepisami prawa. Formę takiego zatrzymania widziała niemal każda osoba, gdyż jest to jedno z najczęściej pokazywanych w mediach specjalistycz-

nych działań Policji. Pokonywanie drzwi i innych przeszkód stojących na drodze funkcjonariuszy wykonujących czynności prawne jest w pełni uzasadnione i podyktowane przesłankami pochodzącymi z posiadanej wiedzy operacyjnej i procesowej. Jednakże historia zna przypadki, iż mieliśmy do czynienia z pomyłkami dotyczącymi dokładnej lokalizacji niebezpiecznego przestępcy lub błędnej interpretacji posiadanych informacji. Mając to na uwadze, policjanci wykonujący takie zadanie muszą dołożyć wszelkich starań, aby było ono wykonane w jak najbardziej profesjonalny sposób.

Przystępując do realizacji zleconego zatrzymania, należy w pierwszej kolejności przeprowadzić czynności rozpoznawcze. Ma to szczególne znaczenie przy prowadzeniu działań w dużych budynkach i na rozległych posesjach. Mówimy tu przede wszystkim o przeprowadzeniu obserwacji terenu pod kątem jego ukształtowania, przeszkód, które mogą stanąć na drodze zespołu realizującego. Rozpoznanie pozwala także na ilościowe i jakościowe zaplanowanie składu grupy policjantów realizujących zatrzymanie.

Mówiąc o wejściu siłowym, autor chce zaznaczyć, iż ma na myśli zespołowe działanie co najmniej dwóch funkcjonariuszy. Oczywiście praktyka pokazuje, iż najczęściej są to zespoły złożone z co najmniej kilku policjantów. Należy przyjąć, iż w takiej formacji każdy jej uczestnik jako element całości pełni określone funkcje. W zależności od posiadanych umiejętności i uzbrojenia policjantów, podejmowane są decyzje dotyczące rozlokowania zespołu czy sposobu jego działania. Każdy policjant wykonuje swoje zadanie, skupiając się zawsze na celu podstawowym, czyli zatrzymaniu niebezpiecznego przestępcy. Naturalną koleją rzeczy byłoby w tym miejscu opisanie pełnionych funkcji, przedstawienie sposobów i algorytmów działania, zaprezentowanie taktyk i technik walki członków zespołu bojowego, jest to jednak z wiadomych względów niemożliwe na łamach czasopisma. Praktyka pokazuje, że większa liczba funkcjonariuszy pomaga sprawniej i bezpieczniej wykonać zadanie, przy założeniu, że funkcjonuje kompetentne dowodzenie wskazujące odpowiednie zadania dla każdego policjanta. Kierowanie taką formacją odbywa się na zasadach kierowania pododdziałem zwartym Policji. Mamy więc tu do czynienia zawsze z pracą zespołu, a nie pojedynczych jednostek. Odpowiedzialność za efekty prowadzonych czynności spoczywa więc na każdym członku grupy. Posiadanie wiedzy i umiejętności na takim samym poziomie odgrywa decydującą rolę. Wpływa to zasadniczo na zgranie zespołu, a więc i proces realizacji zadania będzie przebiegał sprawnie, adekwatnie do umiejętności pododdziału. Osobę dowodzącą muszą charakteryzować szczególne cechy, tj. zdolność do szybkiego podejmowania decyzji, umiejętność działania pod silnym bodźcem stresowym, umiejętność wydawania jednoznacznych komend, duża dbałość o bezpieczeństwo funkcjonariuszy i osób postronnych.

Siłowe wejście do pomieszczenia jest zawsze używane jako wyjątkowe i ostateczne rozwiązanie przed przystąpieniem do czynności przeszukania pomieszczeń lub zatrzymania osoby w sytuacjach wykonywania czynności służbowych wobec niebezpiecznych przestępców, gdy inne rozwiązania okazały się bezcelowe lub nieskuteczne. W pierwszej kolejności rozpatrywane są „mniej inwazyjne" formy wejścia do lokalu. Jedną z nich jest zdobycie kluczy do drzwi interesującego nas pomieszczenia. Może się to odbyć w różny sposób, jednak najprostszy to po prostu zastosowanie zasadzki na osobę posiadającą takie klucze, a następnie ich użycie.

Kolejnym sposobem jest wejście „pod legendą". Polega to na podszyciu się funkcjonariuszy pod obcą osobę lub pracowników instytucji, których osoba objęta czynnościami (niebezpieczny przestępca) dobrowolnie wpuści do pomieszczenia, następnie zdekonspirowanie się i podanie rzeczywistych intencji. Może to być pracownik gazowni, listonosz lub jeżeli osoba krótko mieszka w danym miejscu – sąsiad. Nieistotne jest, kto to będzie, jednakże musi to być „kamuflaż" wzbudzający zaufanie i niebudzący podejrzeń. Nie jest to łatwa metoda, gdyż wymaga użycia różnego rodzaju akcesoriów, w tym legitymacji pracowniczych, których zdobycie niejednokrotnie jest trudne.

Jeżeli żadna z ww. metod ze względu na różne czynniki nie może być zastosowana, a sytuacja wymaga szybkiego i zdecydowanego działania, wtedy można przystąpić do siłowego wejścia do pomieszczenia. Zasadniczo sprowadza się to do jak najszybszego wtargnięcia do lokalu i opanowania go dostępnymi siłami. Wachlarz używanych środków do pokonania przeszkód stojących na drodze zespołu jest bardzo duży. Poczynając od najprostszych narzędzi, którymi posługuje się straż pożarna, a kończąc na akcesoriach będących domeną jednostek specjalnych.

Wejście do pomieszczenia jest czynnością, w trakcie której możemy mieć do czynienia z wieloma trudnymi do przewidzenia działaniami osób tam przebywających. Mogą one stawiać opór, próbować kontaktować się z osobami trzecimi, uciekać np. przez okno lub strych lub po prostu udawać, że nie ma ich w domu. Są to również sytuacje, w których próbują one zniszczyć lub ukryć materiał dowodowy. Możemy mieć także do czynienia z zagrożeniem postawienia przeszkody na drodze zespołu szturmowego, ładunkiem wybuchowym czy powstaniem sytuacji zakładniczej lub próby samobójczej.

W trakcie pokonywania trudności stojących na drodze zespołu mogą być wykorzystywane różnego rodzaju narzędzia. Taran, młot, nożyce, drabina czy specjalny łom to podstawowe narzędzia używane w trakcie pokonywania zapory w postaci np. drzwi, łańcuchów, kłódek. Jeżeli mamy do czynienia z dużą przeszkodą na zewnątrz, na przykład zamkniętą bramą wjazdową, używa własnego sprzętu transportowego w celu udrożnienia trasy przejazdu. Dostępność wyżej wymienionych środków i łatwość ich użycia sprawiają, iż są one najczęściej stosowane.

Odrębną grupę środków stanowią hydrauliczne narzędzia wyważeniowe. Są to bardzo efektywne w użyciu urządzenia. Siła wytwarzana w trakcie ich używania jest nieosiągalna dla sprzętu używanego manualnie przez funkcjonariuszy. Nie jest to jednak sprzęt bez wad. Zasadniczym i najważniejszym problemem są często duże gabaryty tego rodzaju urządzeń, które sprawiają trudności podczas przetransportowania w wyznaczone miejsce, a także powodują ryzyko ujawnienia osobom objętym czynnościami służbowymi rzeczywistych zamiarów Policji względem nich. Wymagają one także przeprowadzenia specjalistycznych szkoleń pozwalających na bezpieczne i sprawne użycie.

Do kolejnej grupy środków możemy zaliczyć broń palną. Może ona być wykorzystywana w przypadkach:

1) konieczności zatrzymania pojazdu, jeżeli jego działanie zagraża życiu lub zdrowiu policjanta lub innej osoby lub stwarza zagrożenie dla ważnych obiektów, urządzeń lub obszarów;
2) konieczności pokonania przeszkody;
3) konieczności zaalarmowania lub wezwania pomocy;
4) konieczności neutralizacji przedmiotów lub urządzeń mogących stwarzać niebezpieczeństwo wybuchu, powodujących jednocześnie bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia policjanta lub innej osoby;
5) konieczności unieszkodliwienia zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu policjanta lub innej osoby;
6) konieczności oddania strzału ostrzegawczego[4].

Ostatnią, a jednocześnie najbardziej inwazyjną, metodę pokonania przeszkody stanowią ładunki wybuchowe. Policjant ma prawo je wykorzystać w sytuacjach wystąpienia konieczności:
1) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
2) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
3) przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez policjanta obszary, obiekty lub urządzenia;
4) ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez policjanta;
5) ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub w pościgu za tą osobą;
6) zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub w pościgu za tą osobą;
7) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji[5].

Zarówno używanie ładunków wybuchowych, jak i wykorzystywanie broni palnej niesie ze sobą wiele zagrożeń, które łączą się z ryzykiem poważnego uszczerbku na zdrowiu osób biorących udział w działaniach. Założenie we właściwy sposób materiałów pirotechnicznych wymaga ogromnej wiedzy i doświadczenia. Nie zawsze wiadomo, kto i w jakiej odległości jest usytuowany za drzwiami czy oknami. Czy zastosowana ilość i rodzaj ładunku pozwoli na usunięcie przeszkód fizycznych? Trzeba także rozważyć wariant działania na wypadek, gdy okaże się, że stosowane ładunki lub środki techniczne zawiodą. Podobnie jest z używaniem broni służbowej. Właściwe zastosowanie stosownych elementów uzbrojenia wymaga odpowiedniego treningu, aby uzyskać niezawodne obycie z konkretnymi rodzajami uzbrojenia i pewności w działaniu. Wszystkie ww. sposoby i metody wejścia do pomieszczeń w celu ich przeszukania lub zatrzymania niebezpiecznych przestępców służą przede wszystkim jednemu celowi, tzn. uniknięciu negatywnych konsekwencji, jakie mogą wystąpić podczas bezpośredniego, niezakamuflowanego wejścia.

Jednym z często wykorzystywanych środków przymusu bezpośredniego w trakcie zatrzymania niebezpiecznego przestępcy są środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających. Można tutaj wymienić granaty dymne czy hukowo-błyskowe. Używanie ich jest dozwolone w sytuacjach:
1) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
2) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
3) przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez policjanta obszary, obiekty lub urządzenia;
4) ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez policjanta;
5) ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą[6].

Zadaniem wyżej wymienionych środków jest chwilowe odwrócenie uwagi poprzez ogłuszenie lub oślepienie osoby podlegającej zatrzymaniu. Daje to przewagę policjantom w postaci zaskoczenia, powoduje dezorientację zatrzymywanego i odwraca uwagę od taktycznej strony realizowania interwencji. Kolejną zasadniczą składową sprawnie przeprowadzonej interwencji tego typu jest zabezpieczenie wszystkich możliwych dróg ucieczki przestępcy czy pozbycia się przez niego dowodów popełnionego przestępstwa. Najczęściej odbywa się to poprzez otoczenie interesującego nas miejsca kordonem odpowiednio uzbrojonych i wyposażonych policjantów w ubiorach cywilnych. Zabezpieczający miejsce działań policjanci powinni wziąć pod uwagę konstrukcję budynku i ustawić się przede wszystkim w pobliżu okien, wyjść awaryjnych, drzwi bocznych lub tylnych, w sytuacji gdy grupa uderzeniowa będzie wchodziła przez główne drzwi wejściowe.

Reasumując, zatrzymania niebezpiecznego przestępcy można dokonać w różny sposób. Stosując zasadzkę czy siłowe wejście do pomieszczenia, kierujemy się zawsze przepisami obowiązującego prawa, w tym szczególnie przepisami chroniącymi prawa człowieka i wolności obywatelskie. Każdy obywatel, zgodnie z konstytucją, musi być jednakowo traktowany, a jego prawa są niezbywalne. Wyjątek od tych reguł stanowi sytuacja, gdy osoba popełnia przestępstwo o szczególnej szkodliwości społecznej i z tego powodu stanowi zagrożenie. Policja ma wówczas ustawowy obowiązek interweniować w celu zatrzymania i prawnej izolacji takiej osoby, wraz z zabezpieczeniem dowodów jej winy. Zazwyczaj należy wówczas połączyć zatrzymanie niebezpiecznego przestępcy z przeszukaniem zajmowanych przez niego pomieszczeń, co nie jest łatwe, z uwagi na występujące zagrożenia ze strony tego rodzaju osób (zazwyczaj uzbrojonych i zdeterminowanych) i wysoką dynamiczność sytuacji. Jednakże czasami są to jedyne możliwe sposoby dokonania zatrzymań, zwłaszcza gdy mamy do czynienia z grupą przestępców znajdujących się w różnych miejscach.

1 Art. 14 ust. 1–2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2020 r. poz. 360, z późn. zm.).

2 Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

3 L. Dyduch, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych*. Część I. *Bezpieczeństwo*, Legionowo 2018, s. 13. L. Dyduch, R. Ludwikowski, *Interwencje wobec sprawców szalbierstwa*, „Kwartalnik Policyjny" 2012, nr 1, s. 25.

4 L. Dyduch, *Środki przymusu bezpośredniego. Ich posiadanie, użycie lub wykorzystanie przez policjantów*, Legionowo 2016, s. 114.

5 Tamże.

6 L. Dyduch, *Posiadanie, użycie i wykorzystanie służbowej broni palnej przez policjanta*, Legionowo 2014, s. 77–86.

Summary

An ambush and forced entry in actions taken while apprehending a dangerous criminal

The article is an attempt to bring closer problems connected with ways of physical apprehension of particularly dangerous criminals by the Police, as well as other persons being in the interest of services such as the Border Guard, the Internal Security Agency or the Central Anticorruption Bureau. Based on his own experiences and literature the author considered pros and cons appearing while choosing ways of the realization and presented problems met by officers. Firstly, the ambush was discussed. Particular stages of its organization were indicated, i.e. preparations including the reconnaissance, execution and termination. Some ways of the realization, including the use of motor vehicles, were discussed. Secondly, the forced entry was presented, special attention was paid to the crucial elements of that kind of activities, possible ways of the realization were indicated, available technical equipment was discussed. In the article there were shown possible effects of conducted actions and the attention was paid to determinants, which decide about the way of conducting the apprehension. In the summary the emphasis was put to execute all actions according to provisions of the law as well as it was stressed that often these are the only possible ways of apprehending a particularly dangerous person.

Tłumaczenie: Renata Cedro

FIZYKOCHEMICZNE ZAGROŻENIA

związane z wypadkami pojazdów ADR

asp. szt. Kamila Poloczek

Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

Zdarzenia drogowe – zarówno kolizje, jak i wypadki, w których uczestniczą pojazdy przewożące towary niebezpieczne, w przypadku rozszczelnienia opakowań tych produktów mogą generować poważne zagrożenia. W zależności od specyfiki oraz ilości tych substancji w niebezpieczeństwie może być życie i zdrowie ludzi i zwierząt, mienie, a także środowisko naturalne, jeśli ulegnie skażeniu. Ładunek tak przewożony określany jest jako towary niebezpieczne, ponieważ charakteryzuje się „właściwościami, które mogą doprowadzić do nagłego i niebezpiecznego zdarzenia. Najczęściej myśli się o pożarze, poważnym zatruciu ludzi lub środowiska, zniszczeniu mienia czy śmierci ludzi"[1].

REGULACJE PRAWNE W ZWIĄZKU Z PRZEWOZEM TOWARÓW NIEBEZPIECZNYCH

Drogowy transport ładunków oraz towarów niebezpiecznych od roku 1957 reguluje międzynarodowa konwencja ADR[2] (fr. *L'Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par Route, ang. the European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road, niem. das Europäische Übereinkommen über die internationale Beförderung gefährlicher Güter auf der Straße*).

Przepisy powyższej umowy podlegają nowelizacji w cyklu dwuletnim, ostatnia nowelizacja weszła w życie dnia 1 stycznia 2019 r. Obecnie umowa obowiązuje w 50 państwach[3]. Podstawowe zmiany w każdej z tych nowelizacji sprowadzają się przede wszystkim do poszerzenia klasyfikacji towarów niebezpiecznych[4].

Artykuł 1 lit. b[5] powyższej konwencji definiuje, czym są towary bądź ładunek niebezpieczny: określenie „towary niebezpieczne" oznacza takie materiały i przedmioty, których międzynarodowy przewóz drogowy jest zabroniony lub dozwolony pod pewnymi warunkami ustalonymi w załącznikach A i B[6].

Można pokusić się o doprecyzowanie tej definicji: „Towary niebezpieczne są to materiały i przedmioty (wyroby) zawierające takie materiały. Zagrożenia dla ludzi, majątku i środowiska stwarzane przez te towary wynikają z ich właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych. Mogą one powodować ofiary w ludziach lub szkody materialne w następstwie niepożądanych zdarzeń (wypadków), takich jak: wybuch, pożar lub uwolnienie substancji zakaźnej, trującej lub żrącej na skutek błędów ludzkich, awarii technicznych, siły wyższej lub działań przestępczych, w tym zamachów terrorystycznych"[7]. Kwestia określenia, który materiał, substancja lub przedmiot może być uznany za niebezpieczny, stanowi kompetencje wyspecjalizowanych podmiotów, które posiłkując się obowiązującymi przepisami, przypisują (bądź nie) czterocyfrowy numer UN. Numery te są przyznawane nie tylko pierwiastkom (np. chlor, Cl, UN 1017) lub pojedynczym związkom chemicznym (np. boran trójmetylu, $C_3H_9O_3B$, UN 2416), ale również grupom substancji mających podobny potencjał niebezpieczeństwa (np. krezole, inaczej metylofenole, UN 2076).

Ponadto każda z substancji uznanych za niebezpieczne musi mieć również swoją kartę charakterystyki. W sekcji 14. tej karty podane są informacje dotyczące transportu określonej substancji i to tam trzeba szukać specyficznego dla niej numeru UN. Tak więc występuje tu prosta zależność: jeśli towar przewożony pojazdem jest niebezpieczny, musi mieć przypisany czterocyfrowy numer UN. Bez niego nie jest możliwe przygotowanie bezpiecznego transportu, ponieważ numer ten to „dane personalne" każdej substancji bądź materiału.

Konwencja ADR rozróżnia obecnie trzynaście następujących klas towarów niebezpiecznych[8]

Źródło: Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Łomży, *Katastrofy komunikacyjne*, http://www.straz.lomza.pl/prewencja/artykul/29 [dostęp: 3.04.2020 r.].

KLASYFIKACJA TOWARÓW NIEBEZPIECZNYCH

Każda z tych klas na pojeździe musi być oznaczona specjalną, znormalizowaną (co do rozmiarów, kolorów oraz treści piktogramu) nalepką ostrzegawczą.

ZMIANY W KLASYFIKACJI TOWARÓW NIEBEZPIECZNYCH

W porównaniu z poprzednimi edycjami, konwencja ADR na lata 2019–2021 między innymi doprecyzowała kwestie przewozu zagrażających środowisku wodnemu materiałów ciekłych zapalnych lekkich (klasa 3), takich jak: emalie, lakiery i farby. Jeśli są one transportowane w opakowaniach nieprzekraczających pojemności 5 litrów, spełniających warunki przewidziane w przepisach ogólnych, to nie podlegają przepisom zawartym w ADR. Natomiast klasę 4.1 (materiały stałe zapalne) wzbogacono o materiały polimeryzujące, a więc takie, które bez dodania stabilizatora reagują egzotermicznie (silnie się nagrzewają), co może doprowadzić do samoprzyspieszającej się polimeryzacji.

OZNAKOWANIE POJAZDÓW

Oprócz podanych wyżej nalepek oznaczających poszczególne klasy, każdy pojazd przewożący towary i substancje niebezpieczne musi posiadać jednolitą w całej Unii Europejskiej, pomarańczową tablicę. Tablica ADR zawiera dwa numery rozpoznawcze substancji przewożonej pojazdem.

Numer niebezpieczeństwa (HIN)[9]

– dwie lub trzy cyfry w górnej części (liczniku).

Numer rozpoznawczy materiału (UN)[10],

tzw. kod ONZ – cztery cyfry umieszczone w dolnej części tablicy (mianowniku).

Rys. 1. Oznaczenia przy przewozie oleju napędowego do silników Diesla.

W przypadku przewozu materiałów promieniotwórczych, towarów przewożonych luzem oraz materiałów przewożonych w cysternach stosuje się tablice gładkie ADR (bez numerów rozpoznawczych)[11].

Znaczenie cyfr w numerze rozpoznawczym HIN (licznik)	
Cyfra	**Znaczenie**
2	emisja gazu spowodowana ciśnieniem lub reakcją chemiczną
3	zapalność cieczy (par) i gazów
4	zapalność materiałów stałych
5	działanie utleniające (podtrzymujące palenie)
6	działanie trujące
7	działanie promieniotwórcze
8	działanie żrące
9	zagrożenie samorzutną i gwałtowną reakcją
0	brak dodatkowego zagrożenia

Cyfra podwójna (np. 66 – materiał silnie trujący) wskazuje na nasilenie opisanego przez nią zagrożenia. W przypadku gdy do opisu zagrożenia, właściwego dla danego materiału, wystarczy użycie jednej cyfry, to po niej podaje się zero. I tak np. w podanej powyżej przykładowej tablicy ADR – oznaczenia przy przewozie oleju napędowego do silników Diesla, 30 oznacza ciecz zapalną o temperaturze zapłonu od 21 do 100°C. Trzecia cyfra niesie jeszcze więcej informacji, np. 589 – materiał silnie utleniający, a więc podtrzymujący palenie, oraz żrący, który może spowodować samorzutną i gwałtowną reakcję. Znak X przed numerem niebezpieczeństwa mówi o całkowitym zakazie kontaktu danej substancji z wodą, ze względu na niebezpieczeństwo wystąpienia silnych reakcji chemicznych (np. X423 – materiał stały zapalny reagujący niebezpiecznie z wodą, wydzielający gazy zapalne).
Wykaz numerów rozpoznawczych materiału (UN), czyli tzw. kody ONZ, zawarty jest w tomie I umowy ADR, w załączniku A.

ZAGROŻENIA WYNIKŁE Z USZKODZEŃ POWYPADKOWYCH

Funkcjonariuszom oraz innym osobom rozpoczynającym pracę na miejscu zdarzenia drogowego, w sytuacji gdy doszło do uszkodzenia opakowania towaru niebezpiecznego, zagraża przede wszystkim kontakt z substancjami z tak zwanej grupy wysokiego ryzyka[12]. Ze względu na właściwości tych związków, materiałów, substancji czy przedmiotów, a także szczególne wymogi dotyczące bezpieczeństwa umowa ADR jasno określa zarówno sposób przewożenia (wytyczne dotyczące materiału oraz grubości ścianek pojemników, cystern, dopuszczalnych zakresów temperatur itp.), jak i maksymalną dozwoloną ilość, jaką można transportować danym pojazdem. Do grupy towarów niebezpiecznych wysokiego ryzyka konwencja ADR zalicza następujące klasy oraz podklasy:

- materiały wybuchowe lub przedmioty z materiałem wybuchowym (podklasa 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5),
- gazy zapalne (kody klasyfikacyjne zawierające tylko literę F, klasa 2),
- gazy trujące (kody klasyfikacyjne zawierające litery T, TF, TC, TO, TFC lub TOC) za wyjątkiem pojemników aerozolowych (klasa 2),
- materiały ciekłe zapalne grupy pakowania I lub II[13] (klasa 3),
- materiały ciekłe wybuchowe odczulone (klasa 3),
- materiały wybuchowe odczulone (podklasa 4.1),
- materiały grupy pakowania I (podklasa 4.2 i 4.3),
- materiały utleniające grupy pakowania I (podklasa 5.1),
- nadchlorany, azotan amonu, nawozy zawierające azotan amonu i azotan amonu jako emulsja, zawiesina lub żel (podklasa 5.1),
- materiały trujące grupy pakowania I (podklasa 6.1),
- materiały zakaźne kategorii A (podklasa 6.2),
- materiały promieniotwórcze (klasa 7),
- materiały żrące grupy pakowania I (klasa 8).

Należy tu podkreślić, iż ww. związki i substancje nie są jedynymi źródłami zagrożeń, na przykład część materiałów zakaźnych kategorii A, a więc podklasa 6.2, ma wymóg transportowania w silnie schłodzonym skroplonym azocie (LN_2). Sytuacja poważnego zdarzenia drogowego generuje niebezpieczeństwo rozszczelnienia bądź rozerwania instalacji chłodzącej i dodatkowo wycieku azotu.
Jednak najczęściej występującymi na miejscach zdarzeń drogowych czynnikami niebezpiecznymi są niekontrolowany, gwałtowny i zainicjowany w sposób nagły pożar oraz wybuch. W obu przypadkach są to egzotermiczne[14] reakcje chemiczne przebiegające między materiałem palnym lub paliwem a utleniaczem z wydzieleniem ciepła i światła. Trzecim koniecznym warunkiem zapoczątkowania i podtrzymania tych reakcji jest obecność efektywnego źródła energii potencjalnej (energii cieplnej).
Zarówno paliwa, jak i utleniacze mogą występować w jednym z trzech znanych stanów skupienia materii: stałym, ciekłym lub gazowym. Najpowszechniejszym utleniaczem gazowym występującym w naszym otoczeniu jest tlen, który stanowi niemal 21% zawartości powietrza. Ta stała obecność tlenu gwarantuje, iż procesy spalania mogą ostatecznie przekształcić się w pożar. Innymi utleniaczami mogą być również: tlen w stanie ciekłym, fluor, chlor, nadtlenki organiczne, azotany (sodu, potasu, baru, strontu). Procesy spalania mieszaniny paliwa z utleniaczem są możliwe przy określonym, wyrażonym w jednostkach stężenia[15], stosunku substratów (w tym wypadku paliwa do utleniacza). Procesy te zajdą tylko w pewnym zakresie wyznaczonym przez dolną i górną granicę wybuchowości. Dla każdej mieszaniny powyżej dolnej oraz poniżej górnej granicy (czyli w zakresie pomiędzy nimi) będziemy mieć do czynienia z wybuchem.
Wybuch jest to gwałtowny, nieodwracalny (w znaczeniu termodynamicznym), makroskopowy proces naruszenia stanu równowagi układu poprzez przemianę jego energii potencjalnej (energii cieplnej) w energię mechaniczną, a więc również i pracę (rozumianą tu jako ruch uporządkowany). Zmiana owego stanu równowagi jest obarczona znacznymi stratami: chemicznymi (30%), cieplnymi (40%) oraz mecha-

nicznymi (30%)[16]. Procesowi temu towarzyszy nagły wzrost temperatury, który sprzyja rozprzestrzenianiu się gazów oraz wytwarzaniu kulistej fali ciśnienia, która z kolei w zamkniętych przestrzeniach, typu pomieszczenia i/lub zbiorniki, zostaje odbita od ścian, powodując dalszy wzrost ciśnienia, oraz skutkuje uszkodzeniami konstrukcyjnymi. Oprócz powyższych wybuchowi towarzyszy zwykle fala akustyczna (huk), a także fala elektromagnetyczna (błysk).
Prędkość przebiegu reakcji spalania oraz gwałtowny wzrost ciśnienia powiązany z ponaddźwiękową[17] propagacją gazów odróżnia pożar od wybuchu chemicznego.
W praktyce, również w sytuacji zdarzeń drogowych, można spotkać się z wybuchem fizycznym. W tym przypadku źródłem energii jest zjawisko fizyczne nagłego, gwałtownego wyrównania różnicy ciśnień pomiędzy zbiornikiem (np. ścian cysterny[18]) a jego otoczeniem. W odróżnieniu od opisanych wyżej przykładów wybuchów chemicznych, wybuch fizyczny nie jest reakcją egzotermiczną.
Ponadto znany jest jeszcze trzeci rodzaj wybuchu – wybuch jądrowy. Jest on efektem niekontrolowanych reakcji przemiany jąder atomowych: rozpadu promieniotwórczego (rozpad alfa, beta, emisja gamma, wychwyt elektronu itp.) lub syntezy (fuzji) jądrowej.
Materiały promieniotwórcze obejmuje siódma klasa ADR.
Oprócz opisanych powyżej sytuacji kryzysowych, podczas pracy na miejscu zdarzenia drogowego z udziałem pojazdów ADR, może wystąpić realne ryzyko zatrucia. Przy czym należy wziąć pod uwagę zarówno toksyczne produkty spalania pojawiające się na miejscu zdarzenia jako czynnik wtórny, jak również sam ładunek, który został uwolniony w efekcie uszkodzenia opakowania. W przypadku takich zdarzeń należy oczywiście, zgodnie z wytycznymi nr 3 Komendanta Głównego Policji z 2017 r.[19], przede wszystkim zadbać o bezpieczeństwo osób znajdujących się na miejscu, w tym o bezpieczeństwo własne, oraz udzielić ofiarom zatrucia pierwszej pomocy.
Mając na uwadze ww. zastrzeżenia, powinno się podjąć próbę zahamowania postępującego skażenia oraz ochronę terenu skażonego. Po wykryciu i zidentyfikowaniu zagrożenia, dzięki numerom HIN oraz UN, widocznym na tablicach ADR, trzeba oszacować stopień toksyczności danej substancji zarówno dla ludzi, jak i środowiska oraz określić sposób zatrucia.

Toksyczne efekty działania każdej trucizny na organizm żywy są dla niej specyficzne i w głównej mierze zależą od:

- **stanu skupienia danej substancji, jej rodzaju oraz rozpuszczalności zarówno w wodzie, jak i w płynach ustrojowych,**
- **przyjętej dawki i czasu ekspozycji,**
- **szybkości wprowadzenia do organizmu oraz drogi zatrucia,**
- **jednoczesnego (lub w niedługim odstępie czasu) współdziałania dwóch lub więcej substancji mogących potęgować lub osłabić szkodliwe działanie, łącznie z całkowitym zniesieniem toksycznych efektów,**
- **osobniczych cech danego organizmu, typu wiek, stan zdrowia, płeć itp.**

Ze względu na skutki wywołane w organizmach żywych, trucizny można podzielić w następujący sposób:
- powodujące przede wszystkim zmiany anatomopatologiczne, a więc takie, które działają miejscowo, wchodząc w reakcję chemiczną ze składnikami komórek; pomimo iż na ogół nie wchłaniają się do krwi, działają również szkodliwie dla całego organizmu; zaliczymy tu kwasy organiczne i nieorganiczne, stężone zasady, w tym ługi, fenole, krezole oraz preparaty zawierające ww., gazy żrące, np. chlorowodór, amoniak, tlenki siarki oraz azotu, a także fosgen i formaldehyd; ponadto nitrozwiązki (głównie aromatyczne), azotyny, aminy, które mają właściwości toksyczne zbliżone do amoniaku;
- powodujące – w początkowej fazie działania – martwicze zmiany poprzedzone stanem zapalnym śluzówek, a po przedostaniu się do krwioobiegu wywołujące ogólne uszkodzenia narządów wewnętrznych; do tych substancji należą przede wszystkim metale: kadm (Cd), bar (Ba), rtęć (Hg), ołów (Pb), tal (Tl), arsen (As), chrom (Cr) oraz ich związki, rozpuszczalniki: węglowodory aromatyczne oraz alifatyczne chlorowane; działanie takie wykazują również pestycydy: insektycydy (środki owadobójcze), herbicydy (o działaniu chwastobójczym) oraz fungicydy o przeznaczeniu grzybobójczym (najczęściej to związki organiczne siarki i miedzi);
- trzecia grupa to substancje radioaktywne (promieniotwórcze); wszystkie rodzaje[20] promieniowania jonizującego[21] cechuje wysoka przenikliwość, a wpływ na życie i zdrowie organizmów żywych zależy od czasu ekspozycji oraz odległości od źródła promieniowania; na promieniowanie z zewnątrz najbardziej narażony jest naskórek, a w przypadku wchłonięcia promieniowania przez organizm są to oczy, szpik kostny oraz węzły chłonne; najniebezpieczniejsze jest promieniowanie gamma, którego zasięg w powietrzu wynosi kilkaset metrów.

CZYNNOŚCI NA MIEJSCU WYPADKU LUB KOLIZJI Z UDZIAŁEM POJAZDU ADR

Konwencja ADR określa następujące rodzaje reakcji niebezpiecznych[22]: spalanie lub wydzielanie znacznych ilości ciepła; wydzielanie gazów palnych, duszących, utleniających lub trujących; tworzenie materiałów żrących; tworzenie materiałów niestabilnych; niebezpieczny wzrost ciśnienia (dotyczy tylko cystern).
Bez względu na klasę zagrożenia przewożonego ładunku stanowiącego materiały niebezpieczne, a także na właściwości tych materiałów, przedmiotów, substancji czy związków, stwarzają one wiele zagrożeń i trudności, zwłaszcza w początkowej fazie akcji ratowniczej. Kierowca pojazdu ADR jest najczęściej jedyną obecną na miejscu osobą przeszkoloną w zakresie prowadzenia działań ratowniczych w sytuacji awaryjnej, posiada niezbędny ku temu sprzęt oraz instrukcje postępowania. Przyjęło się uważać, iż ograniczenie skutków awarii w ciągu pierwszych trzech minut znacząco ułatwia całą akcję ratowniczą[23].
W przypadku gdy kierowca nie może podjąć ww. działań lub nie jest możliwe skorzystanie z jego wiedzy fachowej, wynikającej z przeszkolenia, po stwierdzeniu udziału w zdarzeniu drogowym pojazdu ADR należy:
- niezwłocznie skontaktować się ze służbami ratowniczymi (telefon 112), strażą pożarną (telefon 998), podając miejsce i rodzaj zdarzenia (wyciek, rozszczelnienie, pożar),

– jeśli widoczna jest tablica ADR, podać numer rozpoznawczy UN oraz numer zagrożenia (jeśli występuje),
– w miarę możliwości ustalić kierunek wiatru,
– nie dopuszczać osób postronnych,
– nie zbliżać się do płonącego pojazdu przewożącego gazy lub ciecze,
– nie próbować gasić płonących gazów lub cieczy,
– nie podejmować prób likwidowania wycieku poprzez uszczelnianie zbiorników,
– zachować bezpieczny dystans w przypadku stwierdzenia przewozu substancji żrących lub trujących,
– w przypadku materiałów trujących nie zbliżać się, nawet jeśli posiada się maskę przeciwgazową,
– jeśli nie ma możliwości określenia zagrożenia towaru (numeru UN), zachować bezpieczny dystans, oczekiwać na przybycie ratowników.

Jeśli materiał nie ma właściwości trujących lub żrących, w chwili obecnej nie płonie, ale ze specyfikacji (numeru UN) wynika, że jest palny, należy:
– usunąć wszelkie potencjalne źródła zapłonu,
– nie używać nieosłoniętego źródła światła,
– nie palić,
– rozlewający się materiał przysypać ziemią lub piaskiem,
– zabezpieczyć studzienki kanalizacyjne i ściekowe przed gromadzeniem się w nich materiału.

Ponadto w przypadku użycia gaśnic proszkowych, trzeba pamiętać, by strumień kierować nie na płomień, lecz na źródło ognia.

Nie wolno podejmować prób gaszenia ładunku objętego pożarem.

[1] M. Różycki, *Towary niebezpieczne w praktyce: Bezpieczne operacje transportowe towarów niebezpiecznych*, wyd. PPHU Moritz, Mikołów 2011, s. 8.

[2] Jednolity tekst umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r., uwzględniający zmiany znowelizowanych załączników A i B, został ogłoszony w Dz. U. z 2017 r. poz. 1119.

[3] United Nations Treaty Collection, stan na dzień 21.10.2019 r.: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XI-B-14&chapter=11&clang=_en.

[4] Np. od roku 2019 klasę 4.1 (Materiały stałe zapalne) wzbogacono m.in. o materiały polimeryzujące, a więc takie, które bez dodania substancji (czynników) stabilizujących i w rzeczywistych, ogólnych warunkach transportowych podlegają samoczynnemu procesowi samonagrzewania się (niekontrolowanym reakcjom egzotermicznym).

[5] Art. 1 lit. b ADR – umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, TOM I, s. 9, obowiązująca od dnia 1 stycznia 2019 r. – patrz załącznik do oświadczenia rządowego z dnia 18 lutego 2019 r. (poz. 769).

[6] Załączniki A oraz B stanowią integralną część umowy ADR. Załącznik A definiuje trzynaście klas zagrożeń wszystkich materiałów niebezpiecznych produkowanych na świecie oraz szczegółową ich klasyfikację. Treść załącznika B to m.in. wymagania dotyczące sposobu i warunków transportu, dokumentacji przewozowej, załogi pojazdów oraz osób uczestniczących w przewozie.

[7] K. Grzegorczyk, R. Buchcar, *Towary niebezpieczne: Transport drogowy*, wyd. ADeR, Błonie 2014, s. 7.

[8] ADR – umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych dla lat 2019–2021, obowiązująca od dnia 1 stycznia 2019 r.

[9] Ang. *Hazard Identification Number.*

[10] Ang. *United Nations*, numer przypisywany przez kompetentne struktury w ramach ONZ.

[11] Załącznik do oświadczenia rządowego z dnia 18 lutego 2019 r. (Dz. U. poz. 769), s. 29.

[12] Towary niebezpieczne wysokiego ryzyka, TWR.

[13] Do grupy pakowania I i II zalicza się odpowiednio materiały stwarzające duże oraz średnie zagrożenie.

[14] Mające dodatni bilans wymiany ciepła z otoczeniem, to znaczy w trakcie przebiegu reakcji energia jest przekazywana otoczeniu poprzez wydzielanie się ciepła.

[15] Np. stężenie procentowe objętościowe – stosunek objętości substancji do objętości mieszaniny wyrażony w procentach.

[16] J. Biegańska, *Egzergia a materiały wybuchowe*, „CHEMIK" 2013, nr 1, tom 67, s. 47.

[17] Powyżej 331,8 m/s = 1194,48 km/h (w powietrzu, w temperaturze 0°C).

[18] Cysterna oznacza zbiornik wraz z jego wyposażeniem obsługowym i konstrukcyjnym. Określenie to użyte samodzielnie oznacza kontener-cysternę, cysternę przenośną, cysternę odejmowalną lub cysternę stałą, zgodnie z definicjami zawartymi w niniejszym rozdziale, w tym cysternę stanowiącą element pojazdu-baterii lub MEGC (wieloelementowego kontenera do gazu), ADR – umowa europejska obowiązująca od dnia 1 stycznia 2019 r., tom I, s. 16.

[19] Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59): § 47. 1. Zadaniem policjanta, który pierwszy przybył na miejsce zdarzenia, po zapewnieniu bezpieczeństwa sobie i innym osobom biorącym udział w czynnościach zabezpieczenia miejsca zdarzenia, jest:
1) podjęcie działań mających na celu ratowanie życia i zdrowia ludzi oraz ograniczenie ewentualnych zagrożeń dla otoczenia (…).

[20] Alfa (α) czyli cząstki będące jądrami helu He2+, beta (β) – protony lub pozytony, gamma (γ) – np. fotony.

[21] Takie promieniowanie, które oddając swoją energię, wytwarza jony.

[22] ADR – umowa europejska obowiązująca od dnia 1 stycznia 2019, tom I, s. 27.

[23] K. Grzegorczyk, R. Buchcar, *Towary niebezpieczne. Transport drogowy*, s. 95.

Summary

Physicochemical threats associated with accidents of ADR vehicles

In the article there have been presented the issues concerning the threats associated with the shipment of hazardous goods, especially in the context of road traffic accidents. Definitions of hazardous goods, their classification, as well as provisions regulating the transport of that kind of goods were discussed, with particular reference to the international ADR convention. The attention has been paid to marking of vehicles with the hazardous cargo and the high-risk hazardous goods have been characterized. In the final part of the article there have been placed peculiarly useful guidelines for police officers concerning the actions at the accident or collision scene with the participation of the ADR vehicle.

Tłumaczenie: Renata Cedro

WSPÓŁPRACA SGGW Z ZAKŁADEM KYNOLOGII POLICYJNEJ w Sułkowicach

Martyna Batorska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

Po raz pierwszy przyjechałam do Zakładu Tresury Psów Służbowych KBW i MO (obecnie ZKP) w Sułkowicach jako studentka w 1982 r., w ramach zajęć z przedmiotu „Hodowla psów", które prowadził, nieżyjący już, dr Kazimierz Ściesiński, międzynarodowy sędzia kynologiczny. Pamiętam, że kiedy byliśmy oprowadzani po Zakładzie przez ówczesnego kierownika, po raz pierwszy usłyszałam o psach szkolonych do wykrywania narkotyków oraz o psach „bestiach" szkolonych do wykrywania i unieruchamiania groźnych, uzbrojonych bandytów, ukrywających się w leśnych ziemiankach. Dreszcz po plecach przechodził, gdy się tego słuchało.

W dniu 18 grudnia 2012 r. po raz pierwszy na moim Wydziale gościliśmy policjantów z psami z ZKP w Sułkowicach i z CSP w Legionowie. Funkcjonariusze przyjęli zaproszenie naszej studentki, która odbywała praktyki w Sułkowicach. Korytarz na I piętrze budynku przy ul. Ciszewskiego 8 zapełnił się policjantami z psami (fot. 1), licznie zgromadzeni nauczyciele akademiccy i studenci oglądali z lekkim przerażeniem, z jaką szybkością psy atakowały pozoranta (fot. 2). Ja stałam zauroczona całym pokazem, po raz pierwszy też spróbowałam (po założeniu odpowiedniego stroju) wejść w rolę pozoranta atakowanego przez wyszkolonego psa, czym zyskałam sobie szacunek studentów (fot. 3).

Fot. 1.

Fot. 2.

Fot. 3.

Fot. 4.

Fot. 5.

Fot. 6.

Fot. 7.

Później miałam jeszcze kilkakrotnie okazję być pozorantem podczas pokazów na terenie uczelni (fot. 4 i fot. 5). Wizyta w SGGW była także dobrym ćwiczeniem dla psów policyjnych, które zapoznały się z pomieszczeniami o różnym podłożu, z korytarzami, z nowymi zapachami, a także przemieszczały się windą.

Moja kolejna wizyta w ZKP w Sułkowicach przypadła na 2013 r., kiedy po raz pierwszy, jako Pełnomocnik Dziekana ds. Promocji Wydziału Nauk o Zwierzętach, zaprosiłam policjantów-przewodników z psami na Dni SGGW, które odbywały się 17 i 18 maja 2013 r. Jakże odmienna od poprzedniej była to wizyta. Spotkałam się z życzliwością ze strony kierownictwa ZKP, czyli mł. insp. Marka Hańczuka i podinsp. Grzegorza Wiorowskiego. Miła atmosfera panująca w Zakładzie spowodowała, że lubię odwiedzać Sułkowice i dobrze się tam czuję.

Dni SGGW to coroczny festyn organizowany na pamiątkę pierwszego wykładu JM Rektora SGGW prof. Franciszka Staffa wygłoszonego dnia 15 maja 1945 r. w czasie inauguracji roku akademickiego w powojennej i jeszcze nieodbudowanej Warszawie. Jest to święto całej społeczności akademickiej i okazja do promowania uczelni wśród warszawiaków bardzo licznie odwiedzających kampus przy ul. Nowoursynowskiej 166.

W dniu 18 maja 2013 r. przed siedzibą Rektora SGGW odbył się pokaz wyszkolenia psów policyjnych, w tym pokaz posłuszeństwa oraz zainscenizowany atak na pozoranta, przeprowadzony pod kierunkiem asp. Pawła Kreczmańskiego. Pokaz ten stanowił jedną z atrakcji, jakie na Dni SGGW przygotował ich współorganizator – Wydział Nauk o Zwierzętach. W roku następnym, 24 maja 2014 r., pokazy wyszkolenia psów policyjnych przygotowali asp. Krzysztof Jasiewicz oraz mł. asp. Rafał Tarnik, który ciekawie komentował całość pokazów. Przed rozentuzjazmowaną publicznością dodatkowo popisywał się pies o imieniu Eter, pozostający pod opieką mł. asp. Adama Jankowskiego (fot. 6). Dni SGGW obchodzone uroczyście w 2015 r. i 2016 r. wpisywały się w obchody 200-lecia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W dniu 23 maja 2015 r. pokazy wyszkolenia psów policyjnych przygotowali i przeprowadzili asp. Rafał Tarnik i asp. Dariusz Ratajczak. Zaprezentowano posłuszeństwo ogólne i czynności z udziałem pozoranta, tj. pościg za sprawcą przy użyciu psów w kagańcu i bez kagańca (fot. 7). W tym dniu odbyły się także pokazy umiejętności koni służbowych z Oddziału Prewencji KSP w Warszawie. Oba występy zebrały tłumy warszawiaków. Wielu gości odwiedzających kampus uczelni czeka każde-

Fot. 8.

Fot. 9.

Fot. 10.

Fot. 11.

go roku na pokazy, które są bardzo widowiskowe, tworzą także pozytywny wizerunek Policji, budują do niej zaufanie społeczeństwa. Te przedsięwzięcia na trwałe wpisały się w kalendarz „Dni SGGW".

W 2016 r. pokazy sprawności użytkowej psów służbowych z ZKP przeprowadzili nadkom. Rafał Ośka, mł. asp. Krzysztof Jasiewicz, mł. asp. Daniel Tatera i mł. asp. Rafał Tarnik. Mogliśmy obejrzeć umiejętności psów w wyszukiwaniu materiałów wybuchowych, posłuszeństwo oraz pozorowany atak na przestępcę. W trakcie Dni SGGW w 2017 r. warszawiacy obejrzeli elementy wyszkolenia nie tylko psów służbowych rasy owczarek niemiecki, ale mogli także zobaczyć inne rasy: owczarki belgijskie malinois czy owczarki holenderskie. W programie były ćwiczenia z posłuszeństwa ogólnego wykonywane grupowo i indywidualnie, a także ćwiczenia z agresji (fot. 8). Przedstawiono również historię Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach, a także omówiono rodzaje kursów, które kończy rocznie kilkadziesiąt psów służbowych. W dniu 19 maja 2018 r. pokazy tresury psów policyjnych przygotowali st. asp. Krzysztof Jasiewicz, st. asp. Rafał Tarnik i mł. asp. Krzysztof Kotnis. Za pasieką, na terenie SGGW, obejrzeliśmy ciekawy pokaz umiejętności jeździeckich i wyszkolenia koni służbowych z Ogniwa Konnego Sekcji Konnej i Przewodników Psów Służbowych Wydziału Wywiadowczo-Patrolowego KSP.

Dniom SGGW w 2019 r. towarzyszyła burzowa pogoda, ale mimo to w dniu 18 maja 2019 r. na trawniku przed Rektoratem tresurę psów policyjnych zaprezentowali st. asp. Dariusz Ratajczak i asp. szt. Krzysztof Kotnis, a pokazy komentował st. asp. Rafał Tarnik. Po raz pierwszy można było zobaczyć także psy rasy posokowiec bawarski i bloodhoud, które uczestniczą w projekcie realizowanym przez ZKP w ścisłej współpracy z policją niemiecką, a dotyczącym wyszkolenia psów poszukujących osób zaginionych (tzw. metoda mantrailingowa). Metoda mantrailingowa to forma tropienia polegająca na pracy tzw. „górnym wiatrem", tj. podążaniu za indywidualnym zapachem człowieka i zidentyfikowaniu go na końcu śladu. Metoda ta łączy naturalne zdolności psa do wyróżniania zapachu konkretnego człowieka z całej palety zapachów oraz poruszania się po jego śladzie, od najstarszego do najświeższego. Jest ona zazwyczaj wykorzystywana podczas akcji ratunkowych lub akcji policyjnych do poszukiwania zaginionych osób, a także do tropienia niezidentyfikowanych sprawców przestępstw. Do wyszkolenia zostały wybrane wyjątkowo łagodne i przyjazne ludziom psy (fot. 9),

Fot. 12.

wiele radości sprawiła możliwość ich pogłaskania, szczególnie najmłodszym gościom odwiedzającym kampus uczelni w czasie Dni SGGW. Po zakończeniu pokazów można było zrobić sobie pamiątkową fotografię, a także zadać pytania dotyczące różnych aspektów tresury psów w Policji.

Współpraca SGGW z ZKP w Sułkowicach nie ogranicza się tylko do udziału przewodników z psami w Dniach SGGW. Odpowiadając na zaproszenie Pani insp. Anny Rosół, Komendant CSP w Legionowie, od 2017 r. pracownicy i studenci z naszego Wydziału biorą udział w Dniach Otwartych organizowanych na terenie ZKP w Sułkowicach. Jest to coroczna impreza dedykowana uczniom szkół podstawowych, ponadpodstawowych i klas mundurowych z całej Polski. Bierze w niej udział około 600 dzieci i młodzieży. Głównymi atrakcjami są pokazy tresury i sprawności użytkowej psów służbowych przebywających aktualnie na kursach w ZKP oraz koni służbowych z Komendy Stołecznej Policji. Nasze stoisko wydziałowe cieszy się dużym zainteresowaniem, pokazujemy m.in. ptaki drapieżne Międzywydziałowego Koła Aves, egzotyczne zwierzęta (np. ślimaki afrykańskie i karaczany madagaskarskie), materiały edukacyjne o zwierzętach dziko żyjących przygotowane przez Stowarzyszenie Miłośników Żubrów (fot. 10 i fot.11).

Od wielu lat studenci III roku kierunku Hodowla i Ochrona Zwierząt Towarzyszących i Dzikich Wydziału Hodowli, Bioinżynierii i Ochrony Zwierząt (dawnego Wydziału Nauk o Zwierzętach) odwiedzają Zakład Kynologii Policyjnej w Sułkowicach w ramach zajęć z przedmiotu „Szkolenie zwierząt", które są prowadzone przez dr Katarzynę Fiszdon i dr. hab. Tadeusza Kaletę (fot. 12). Studenci zapoznają się z procesem tresury psów służbowych, w tym z zasadami i metodami szkolenia oraz kryteriami, według których odbywa się centralny dobór psów do służby. Mają możliwość obserwacji zajęć dydaktycznych z zakresu tresury praktycznej psów różnych kategorii, które aktualnie razem z przewodnikami uczestniczą w kursach, a chętni, jako pozoranci, mogą brać udział w ćwiczeniach symulacyjnych z kontroli agresywnego tłumu (fot.13). Zainteresowanie metodami tresury psów służbowych i szkolenia przewodników jest duże wśród studentów. Co roku, za zgodą Komendant CSP w Legionowie insp. Anny Rosół, kilku z nich odbywa swoje praktyki studenckie w ZKP.

Współpraca SGGW z ZKP w Sułkowicach zaowocowała także realizacją prac inżynierskich i magisterskich studentów, a materiały do wykonania prac dyplomowych były zbierane przy aktywnym udziale policjantów – wykładowców z ZKP.

Wykładowcy z Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach chętnie uczestniczą w wydarzeniach ważnych dla społeczności akademickiej naszego Wydziału, takich jak uroczysta inauguracja roku akademickiego (fot. 14 i fot. 15).

Dzięki wieloletniej współpracy SGGW z ZKP w Sułkowicach przedstawiciele władz Wydziału co roku zapraszani są przez Komendanta CSP w Legionowie na finał Kynologicznych Mistrzostw Policji, dzięki czemu mogą bezpośrednio obserwować zawody mające na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych przewodników, sprawności użytkowej psów służbowych Policji, a także propagowanie efektywnego wykorzystania psów służbowych w przeciwdziałaniu i zwalczaniu przestępczości. Mogą także osobiście pogratulować tym drużynom, które były najlepsze w rywalizacji wojewódzkich komend Policji dotyczącej sprawności oraz wyszkolenia przewodników i psów służbowych.

Fot. 13.

Fot. 14.

Fot. 15.

Mamy nadzieję, że tak owocna współpraca między Zakładem Kynologii Policyjnej w Sułkowicach a Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego będzie kontynuowana.

Summary

Cooperation of the Warsaw University of Life Sciences with the Police Canine Unit in Sułkowice

In the article there has been described a long-term cooperation of the Police Canine Unit (PCU) in Sułkowice with the Warsaw University of Life Sciences (WULS). Different forms of the cooperation were presented, among them the participation of police dog handlers accompanied by their service dogs as well as university teachers and WULS students in important and cyclically organized events, such as WULS Days, Open Days in PCU in Sułkowice, and also cooperation in the framework of classes and the student internship.

Tłumaczenie: Renata Cedro

ANIMAL ASSISTED INTERVENTION

Dobór i przygotowanie psa do pracy

dr inż. Agnieszka Boruta

Adiunkt Instytutu Nauk o Zwierzętach SGGW w Warszawie

W końcu XX w. rozpowszechniono nową formę relacji człowieka z psem – dogoterapię. Choć od początków jej popularyzowania minęło prawie 100 lat i zachwyciła ona zarówno badaczy, jak i jej użytkowników, to ciągle pozostaje niedostatecznie zgłębiony temat odpowiedniego doboru i przygotowania psów do pracy oraz zapewnienia dobrostanu psom już pracującym.

Liczne publikacje opisują korzyści wynikające z uczestnictwa psów w zajęciach służących poprawie zdrowia fizycznego czy psychicznego oraz poprawie funkcjonowania społecznego, ale nie poświęcają miejsca na ocenę takiego przedsięwzięcia z punktu widzenia psa. Nieporozumienia w ocenie miejsca psa w tego rodzaju relacjach rozpoczynają się już od niefortunnego określenia samych działań mianem „dogoterapii", a psów „terapeutami". Organizacja IAHAIO (*International Association of Human Animal Interaction Organizations*) podała definicję z zakresu działań określanych mylnie dogoterapią, klasyfikując je jako *Animal Assisted Intervention* (AAI) [1]. Wydaje się, że najlepszym tłumaczeniem jest zaproponowane na konferencji w 2016 r. w Warszawie „Wsparcie z Udziałem Zwierząt". W White Paper [1] podano m.in. również wytyczne dotyczące dobrostanu zwierząt angażowanych w te działania.

Według Beetz i in. „Wsparcie z Udziałem Zwierząt jest to zorganizowane wsparcie o wyznaczonym celu, w trakcie którego świadomie i celowo włącza się zwierzęta do działań w obszarze ochrony zdrowia, edukacji, służby człowiekowi (np. pracy socjalnej) do realizacji celów terapeutycznych ludzi" [1].

Badania naukowe dowodzą, że podczas przyjaznego kontaktu człowieka z psem można obserwować obniżenie nadciśnienia tętniczego, zarówno u ludzi, jak i u zwierząt, a także – u ludzi – obniżenie tętna, zmniejszenie poziomu cholesterolu i trójglicerydów, zmniejszenie ryzyka chorób serca, zwiększone prawdopodobieństwo przetrwania ataku serca. Pozytywna reakcja organizmu człowieka jest efektem fizycznego kontaktu z psem (głaskania, dotykania), kontaktu werbalnego i zabawy. Próbki krwi pacjentów poddawanych takiemu wsparciu terapeutycznemu wykazały znaczący wzrost hormonów (takich jak: endorfina, oksytocyna i dopamina), które są odpowiedzialne za przyjemne odczucia i doznania [2].

W zależności od rodzaju potrzeby wsparcia na zajęciach AAI psy przygotowuje się do [1]:

- AAA (Animal Assisted Activity) – aktywności z udziałem zwierząt (fot. 1),
- AAT (Animal Assisted Therapy) – terapii z udziałem zwierząt (fot. 2),
- AAE (Animal Assisted Education) – edukacji z udziałem zwierząt (fot. 3),
- AAC (Animal Assisted Coaching) – doradztwa z udziałem zwierząt.

Z punktu widzenia dobrostanu psów pracujących w AAI ważne wydają się badania dotyczące wpływu człowieka na pracującego psa. W zależności od obszaru działań, w jakich uczestniczy pies, liczba stresorów i ich intensywność może być bardzo różna. Obserwacje potwierdzano badaniami przeprowadzonymi m.in. przez Haubenhofer i Kirchengast w 2006 r. [3]. Po zajęciach AAI stwierdzono wzrost poziomu kortyzolu u psów w porównaniu do poziomu przed rozpoczęciem zajęć oraz w dniu pracy w porównaniu do dnia wolnego. Jeśli pozwolimy, aby pies żył i pracował w przewlekłym stresie, to można się spodziewać szybkiego obniżenia jego kondycji psychofizycznej i rychłej potrzeby wycofania go z pracy z uwagi na jej małe efekty. Bezsprzecznie można i należy szukać możliwości obniżenia poziomu stresu u psów pracujących, ale warto też założyć wybór do szkolenia psów, które fizycznie i psychicznie lepiej sobie poradzą z powierzonymi zadaniami. Ocena „radzenia sobie" psów z zadaniami powierzonymi podczas testów predyspozycji do pracy w AAI polega na analizie sygnałów komunikacyjnych wysyłanych przez psa podczas

Fot. 1. Coraz częściej zajęcia AAA są adresowane dla seniorów. Zdj. Stowarzyszenie „Zwierzęta Ludziom".

Fot. 2. Wizyta i praca psa w AAT dla pacjentów placówki jest zazwyczaj wielką radością. Zdj. Stowarzyszenie „Zwierzęta Ludziom".

Fot. 3. Pies w pracy podczas zajęć AAE jest w stanie skutecznie zmotywować ucznia do podejmowania trudnych wyzwań. Zdj. Stowarzyszenie „Zwierzęta Ludziom".

zaaranżowanych sytuacji i ocenie ich zachowania [4]. W 2008 r. Accorsi i in. [4], badając psy schroniskowe pracujące w AAI z osobami cierpiącymi na chorobę Alzheimera, udowodnili, że przy odpowiedniej selekcji psów schroniskowych i konsekwentnej integracji z nowym środowiskiem można osiągnąć zmniejszanie stresu psa podczas pracy.

Do prawidłowej oceny dobrostanu psa konieczna jest znajomość jego naturalnego zachowania i potrzeb oraz znajomość komunikacji wewnątrzgatunkowej. Znajomość zasad komunikacji pozwala zrozumieć potrzeby psa oraz stworzyć sprzyjające warunki nawiązania współpracy (poprzez zmysł węchu, słuchu, wzroku i dotyku) [5].

W badaniach Rogozy i Boruty [6] analizowano sposób komunikowania się psów z innymi osobnikami m.in. przez sygnały wizyjne, na których oparto analizę dobrostanu psów pracujących w AAI w Centrum Alzheimera w Warszawie. Pod uwagę wzięto sygnały wizyjne (sygnały przekazywane oczami, uszami, ogonem, mimiką, mową ciała) oraz sygnały uspokajające [7] (odwracanie głowy, odwracanie się, oblizywanie nosa, zastyganie w bezruchu, powolne poruszanie się, machanie ogonem, przyjmowanie pozycji do zabawy, siadanie, kładzenie się, ziewanie, chodzenie po łuku, wąchanie podłoża, rozdzielanie, otrzepywanie się, mlaskanie, robienie „miny szczeniaka", dziecinne zachowanie dorosłych psów, zachowania zastępcze, uśmiechanie się, zaznaczanie terenu, podnoszenie łapy). Wyznacznikiem dobrostanu była między innymi liczba sygnałów uspokajających wysyłanych przez psa, świadczących o sytuacji stresującej dla niego. Na podstawie analizy zachowania psów podczas zajęć Rogoza i Boruta [6] stwierdziły, że utrzymanie dobrostanu psa podczas zajęć nie jest łatwe, gdy na jego pracę ma wpływ stopień teoretycznego i praktycznego przygotowania przewodnika oraz praktyka nabywana podczas pracy. Umiejętność rozpoznawania przez przewodnika wysyłanych sygnałów uspokajających jest bardzo trudna i wymaga zarówno znajomości mowy ciała psa oraz znaczenia sygnałów, jak i podzielności uwagi na zajęciach. Obserwacje potwierdziły, że zbudowanie dobrej więzi przewodnika z psem jest podstawą udanej współpracy i gwarancją zwiększenia szans na zachowanie dobrostanu. Zaobserwowano, że podczas zajęć nawet doświadczony przewodnik nie jest w stanie zapewnić psu całkowitej izolacji od sytuacji stresogennych, a w celu zapewnienia psu dobrostanu należy rozważyć zastosowanie skutecznego systemu monitorowania jego pobudzania.

Już dostosowanie scenariusza zajęć do samopoczucia psa wpływa na liczbę wysyłanych sygnałów. Mniej doświadczony w pracy pies gorzej reaguje podczas zajęć na takie czynniki, jak liczebność grupy uczestniczącej w zajęciach, długość trwania zajęć czy wielkość pomieszczenia, w którym są prowadzone zajęcia. Pies podczas pracy powinien zawsze mieć wsparcie swojego przewodnika. Autorki [6] stwierdziły, że przedstawione wyniki obserwacji wskazują na potrzebę dalszych badań w tym zakresie. Uważają, że dla zapewnienia dobrostanu psów pracujących w AAI konieczne jest opracowanie niezależnego od człowieka, obiektywnego systemu monitorowania stopnia pobudzenia psa podczas zajęć. Takie badania aktualnie są realizowane m.in. w Instytucie Nauk o Zwierzętach SGGW w Warszawie.

Kaleta [8] zwraca uwagę, że w ujęciu historycznym wrażliwość człowieka była wystawiana na doświadczenia cierpienia fizycznego i psychicznego. Jego zdaniem miało to wpływ na różne nadużycia wobec zwierząt, które były traktowane jako element rzeczywistości. Zmiana społecznej wrażliwości przyniosła również zapisy w prawie obligujące ludzi do odpowiedniego traktowania zwierząt [9]. Nie bez znaczenia dla zmiany społecznego postrzegania potrzeb zwierząt są merytoryczne argumenty autorytetów, przedstawiane poprzez media społecznościowe szerokiemu gronu odbiorców [10].

Dla zapewnienia długiej i efektywnej pracy psa w AAI należy:
- dokonać odpowiedniego doboru (predyspozycje osobnicze i morfologia psa),
- odpowiednio przygotować go do pracy,
- zachować odpowiednią higienę pracy,
- zapewnić dobrostan pracującemu psu (konieczne wysokie kompetencje przewodnika psa).

Jak wybrać psa do pracy?

Według aktualnego stanu wiedzy należy stwierdzić, że organizacje zajmujące się przygotowaniem psów do dogoterapii nie wybierają psów ze względu na ich rasę, kolor czy wielkość. Cechy te mają jednak znaczenie w praktyce. Zarówno przez beneficjentów, jak i prowadzących usługi AAI są zgłaszane przypadki obdarzania większą uwagą psów jasnych, wyglądających jak „pluszaki", a unikania kontaktu z psami czarnymi.

Promowanie w AAI wizerunku ras psów obdarzonych naturalnie dużą dawką agresji jest złą praktyką. Takie psy pracujące w AAI zwykle nie mają cech charakteru typowych dla rasy, co może mieć przykre skutki w przypadku kontaktu beneficjenta zajęć AAI z innym przedstawicielem tej rasy poza zajęciami. Jednocześnie beneficjenci zajęć z udziałem zwierząt są często osobami mającymi ograniczone możliwości postrzegania świata, a oferowane zajęcia są bardzo często pierwszymi lub jedynymi kontaktami z psami.

Pies, którego możemy rozpatrywać na kandydata na psa pracującego w AAI, powinien się charakteryzować:

- absolutnym brakiem agresji,
- radością w kontakcie z człowiekiem,
- tolerancją wobec innych zwierząt,
- brakiem negatywnych reakcji na ból,
- łatwością uczenia się,
- dobrym zdrowiem fizycznym,
- dużą chęcią współpracy z człowiekiem.

Podczas testów predyspozycji pies powinien zostać sprawdzony pod kątem powyższej charakterystyki.

Jak przygotować psa do pracy w AAI?

Dobrze zsocjalizowany pies, który przejdzie pozytywnie testy predyspozycji do pracy w AAI, powinien jak najszybciej rozpocząć szkolenie wraz z przewodnikiem. Przygotowanie do pracy powinno obejmować szkolenie praktyczne i teoretyczne zarówno psa, jak i jego przewodnika. Obecnie nie istnieją żadne odgórne wytyczne dotyczące takich przygotowań. Każda organizacja ma swój sposób testowania i egzaminowania psów do pracy. Jedne organizacje dopuszczają do pracy szczenięta, inne dopuszczają do testów osobniki dorosłe w wieku od 1,5 do 2 lat. Stosowane są różne metody obserwacji (od swobodnej obserwacji zachowania przez egzamin z posłuszeństwa do „testów predyspozycji" opracowanych przez organizację). Każdorazowo jakość testów zależy od wiedzy i doświadczenia osób odpowiedzialnych za ich przygotowanie. Zdarza się, że niektóre testy nie dają żadnej wiarygodnej informacji o predyspozycjach psa i na ich podstawie może zostać dopuszczony do pracy pies, który nie będzie w stanie udźwignąć takiego obciążenia.

W 2019 r. rozpoczęto realizację projektu PADA (PERSONALITY ASSESSMENT FOR DOGS IN AAI). W projekcie uczestniczą Polska, Norwegia i Węgry. Reprezentują je osoby i organizacje zaangażowane od lat w badania nad oceną predyspozycji psów do pracy w terapii i edukacji. Projekt zakłada także szkolenie dla certyfikowanych ewaluatorów PADA – czyli osób, które posiadają odpowiednią wiedzę i umiejętności zarówno do przeprowadzenia testu PADA, jak i do jego oceny. Po zakończeniu badań protokół PADA zostanie udostępniony organizacjom i osobom pracującym w dogoterapii [11].

Działania osób i organizacji zaangażowanych w opracowanie standardów wyboru, szkolenia i oceny psów pracujących w AAI zmierzają w kierunku zapewnienia dobrostanu pracującym psom poprzez:

- wybór osobników nadających się do pracy zarówno pod względem fizycznym, jak i behawioralnym (przy założeniu, że oceniane będą psy dojrzałe somatycznie i psychicznie),
- przeprowadzenie odpowiedniego szkolenia psa i jego przewodnika,
- potwierdzenie stopnia przygotowania i gotowości do pracy na każdym jej etapie (okresowe potwierdzanie kwalifikacji).

Literatura

1. A. Beetz, G. Choi, C. Dudzik, R.M. Garcia, B. Jegatheesan, R. Johnson, E. Ormerod, M. Winkle, K. Yamazaki, IAHAIO White Paper, 2014.
2. R.A. Meintjes, J.S.J. Odendaal, *Neurophysiological Correlates of Affilative Behaviour between Human and Dogs*, „The Veterinary Journal" 2003, nr 165(3), s. 296–301.
3. D.K. Haubenhofer, S. Kirchengast, *Physiological arousal for companion dogs working with their owners in animal-assisted activities and animal-assisted therapy*, „Journal of Applied Animal Welfare Science" 2006, nr 9(2), s. 165–172.
4. P.A. Accorsi, G. Gandini, G. Sarli, V. Liverani, E. Piva, *Welfare in a shelter dog rehomed with Alzheimer patients*, „Journal of Veterinary Behaviour Clinical Applications and Research" 2008, nr 3(2), s. 87–88.
5. A. Miklosi, *Dog Behaviour, Evolution, and Cognition*, Second Edition, Department of Ethology Eotvos University, Budapest, Oxford University Press, 2015, s. 16–27.
6. M. Rogoza, A. Boruta, *Dobrostan psa w dogoterapii (AAI) w grupie pacjentów z chorobą Alzheimera*, „Przegląd Hodowlany" 2017, nr 6, s. 8–13.
7. T. Rugaas, *Sygnały uspokajające. Jak psy unikają konfliktów*, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2016, s. 11–52.
8. T. Kaleta, *Geneza dobrostanu zwierząt – aspekty historyczne i filozoficzne*, „Przegląd Hodowlany" 2017, nr 6, s. 1–3.
9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 638).
10. B. Kulisiewicz, http://dogoterapia.blogspot.com/ [dostęp: 30.04.2020 r.].
11. Stowarzyszenie „Zwierzęta Ludziom", http://zwierzetaludziom.pl/ [dostęp: 30.04.2020 r.].

Słowa kluczowe: *pies, dogoterapia, Animal Assisted Intervention, dobór, szkolenie, dobrostan*

Key words: *dog, canine-assisted therapy, Animal Assisted Intervention, selection, training, well-being*

Summary

Animal Assisted Intervention – selection and preparation of a duty dog to work

Animal Assisted Intervention (AAI) is a dynamically developing form of support with the participation of animals. The lack of regulations regarding the dogs selection and their preparation for work in AAI frequently leads to performing activities of inappropriate or poorly prepared dogs. In some cases the lack of the cynological expertise causes disturbance to the dog welfare, working in conditions of high and often chronic stress as well as an overburdening. The project PADA (PERSONALITY ASSESSMENT FOR DOGS IN AAI), realised by Poland, Norway and Hungary, can be a possible solution of this situation difficult for dogs. It is supposed to bring effects in a form of professional dogs evaluation protocol for AAI work as well as courses for the PADA evaluators staff assessing dogs.

Tłumaczenie: Jarosław Michalak

Fot. 1. Przemarsz plutonu przewodników psów służbowych w Poznaniu. Zdj. D. Ratajczak.

PSY BEZ KAGAŃCA

– nowy trend w Policji

asp. szt. Piotr Mrozowski
Instruktor Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

asp. szt. Mariusz Przybysz
Instruktor Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

W ostatnim czasie na ulicach polskich miast pojawiły się psy patrolowe i patrolowo-tropiące wytresowane do działania bez kagańca. Wszystko za sprawą nowych programów szkolenia[1] i podjęcia tresury wybranych kategorii psów służbowych w trybie bezkagańcowym. Dla niewprawnego obserwatora zmiana jest niezauważalna. Jednak do tej pory psami pracującymi bez kagańca były głównie psy zajmujące się pracą węchową. Jest to duża zmiana, bo psy patrolowe i patrolowo-tropiące to zdecydowana większość wśród „psich funkcjonariuszy" opuszczających mury Zakładu Kynologii Policyjnej. Niniejszy artykuł ma przybliżyć powody implementacji tego rozwiązania do systemu tresury i służby psów policyjnych, a także możliwe konsekwencje dla psów służbowych, szkoleniowców i przewodników.

Jeśli chodzi o same czworonogi, oznacza to w końcu wolność od metalowych koszy, w których „psi funkcjonariusze" spędzali większość swojego służbowego życia. Kagańce na swój sposób ograniczały postrzeganie przez psy świata i niwelowały skalę ich doznań węchowych. U części psów zauważalna była także nietolerancja na ten element wyposażenia, przejawiająca się w postaci prób jego zdjęcia. Ten naturalny odruch zwierzęcia eliminował wiele potencjalnie wartościowych psów przy doborze[2]. Próby polowe mające na celu wyselekcjonowanie najlepszych psich kandydatów na kursy prowadzone w Zakładzie Kynologii Policyjnej były przeprowadzane w dużej części właśnie w kagańcu[3]. Większość psów poddawanych testom nie radziła sobie jednak w tych próbach. Noszenie metalowego kagańca na pysku, a tym bardziej używanie go do obrony i ataku, nie było nigdy dla psa czymś naturalnym. Do takich elementów należy psa przygotować wieloma ćwiczeniami i jest to raczej proces długotrwały. Co ciekawe, osoby oferujące psy do sprzedaży nie przygotowywały psów do pracy w kagańcu z tej przyczyny, że większość służb poszukujących zwierząt do zakupu była zainteresowana pracą czworonogów właśnie bez kagańca.

Kaganiec działa na niekorzyść zwierzęcia, którego naturalnym odruchem jest gryzienie i drapanie. Osoba uzbrojona w niebezpieczne narzędzie może być dla psa ubranego w kaganiec śmiertelnie niebezpieczna i wykorzystać tę osłonę na swoją korzyść. Dodatkowo przy podwyższonych temperaturach powietrza uniemożliwia im pełną wentylację i przy długotrwałym noszeniu może doprowadzić do przegrzewania się zwierząt.

Samo wykorzystanie kagańców podczas ćwiczeń tresurowych rodziło też wiele trudności związanych z motywowaniem psów, ponieważ metalowy koszyk uniemożliwiał szybkie podanie nagrody i opóźniał kształtowanie odruchów warunkowych. Obecnie przy tego typu szkoleniu powyższe problemy zostały w dużej mierze wyeliminowane. Osoba

Fot. 2. Pies w kagańcu. Zdj. P. Mrozowski.

Fot. 3. Pies bez kagańca. Zdj. P. Mrozowski.

szkoląca ma możliwość natychmiastowego nagradzania psa bez konieczności zdejmowania z niego zbędnego wyposażenia. Przyśpiesza to znacznie proces tresury, ponieważ pies zmotywowany uczy się znacznie szybciej i jest zainteresowany powtarzaniem ćwiczeń.

Niewątpliwie zdjęcie kagańców psom tych kategorii podniosło oddziaływanie prewencyjne patrolu złożonego z przewodnika i psa. Można przypuszczać, że wieloletnia obecność na ulicach miast psów policyjnych w kagańcach przyzwyczaiła już społeczeństwo do takiego, a nie innego postrzegania zwierząt służbowych, a także potencjalnych sprawców przestępstw do poznania możliwości wykorzystania tych zwierząt na miejscach zdarzeń. „Metalowy koszyk na pysku psa" na swój sposób chronił napastnika przed potężnym narzędziem – psimi zębami. Trzeba zwrócić uwagę, że siła nacisku szczęk u dorosłego osobnika to ponad 100 kg. Podobnie szybkość, z jaką pies jest w stanie zaatakować, może zaskoczyć nieprzygotowaną i niechronioną strojem ochronnym osobę. Jest to bez wątpienia dolegliwy środek przymusu. Atawistyczny lęk przed psią agresją oraz niczym nieosłonięte zęby muszą przemawiać do wyobraźni potencjalnych napastników. Zdjęcie kagańców niweluje zatem w znacznym stopniu możliwości potencjalnych ataków na samego przewodnika. Ten psychologiczny aspekt użycia psów znacznie zwiększa się także w działaniach zwartych pododdziału przewodników psów[4].

Ustawa o środkach przymusu bezpośredniego[5] umiejscawia psa służbowego w katalogu środków przymusu bezpośredniego (ŚPB). Użycie psa jako ŚPB porównywane bywa często z użyciem broni. Już podręcznik tresury psa policyjnego z 1921 r. autorstwa Alojzego Grimma pt. *Jak układać psy policyjne* określa użycie psa policyjnego jako narzędzie alternatywne dla samego użycia broni[6]. „Do obrony używa się szczęk psa tylko w wypadkach, w których przewidziane jest użycie broni. Przewodnik psa wykwalifikowanego przed użyciem broni powinien użyć psa policyjnego. W konieczności użycia siły używa się psa, lecz tylko wtedy, gdy użycie lżejszych środków było bezskuteczne"[7]. Aktualne przypadki użycia psa służbowego przedstawiają się następująco[8]:

Psa służbowego można użyć w przypadku konieczności podjęcia, co najmniej jednego z następujących działań:

- *odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;*
- *przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez policjanta obszary, obiekty lub urządzenia;*
- *ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez policjanta;*
- *zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;*
- *ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za osobą;*
- *zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;*
- *pokonania czynnego oporu.*

Psa służbowego używa się, gdy ma założony kaganiec, chyba że:

- *został wytresowany do działania bez kagańca;*
- *użycie psa służbowego służy do:*
  - *odparcia zamachu na życie lub zdrowie policjanta lub innej osoby;*
  - *wykonywania czynności służbowych wobec osób, w stosunku do których użycie broni palnej jest dopuszczalne w przypadku:*
    - *1) konieczności odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na:*
      - *a) życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,*
      - *b) ważne obiekty, urządzenia lub obszary albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,*
      - *c) mienie, który stwarza jednocześnie bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności innej osoby, albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;*
    - *2) konieczności przeciwstawienia się osobie:*
      - *a) niepodporządkowującej się do natychmiastowego porzucenia broni, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu, wolności policjanta lub innej osoby,*
      - *b) która usiłuje bezprawnie odebrać broń palną policjantowi lub osobie uprawnionej do jej posiadania,*
    - *3) bezpośredniego pościgu za osobą, wobec której:*
      - *a) użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1 lit. a–c i pkt 2,*

b) *istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła przestępstwo, o którym mowa w art. 115 § 20 (przestępstwo o charakterze terrorystycznym), art. 148 (zabójstwo), art. 156 § 1 (ciężkie uszkodzenie ciała), art. 163–165 (sprowadzenie katastrofy, sprowadzenie niebezpieczeństwa katastrofy, sprowadzenie niebezpieczeństwa powszechnego), art. 197 (zgwałcenie, doprowadzenie do innej czynności seksualnej), art. 252 (branie lub przetrzymywanie zakładnika) i art. 280–282 (rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze) ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny*.

Warto zwrócić uwagę, że przed zmianą przepisów w 2013 r. użycie psów służbowych szkolonych do pracy w kagańcu w stosunku do osoby mogło się zakończyć w zasadzie bezskutkowo. Mogło, choć nie musiało. Możliwe były ewentualnie otarcia naskórka, zadrapania, przerwanie ciągłości skóry czy złamania powstałe w wyniku uderzenia psa lub upadku osoby obezwładnianej. Kaganiec mógł być zdjęty tylko w sytuacjach bezpośredniego ataku lub zagrożenia życia i zdrowia ludzkiego. Obecnie osoba spełniająca przesłanki z ww. przypadków, czyli dokonująca zamachów na dobra prawem chronione, musi się liczyć z obrażeniami ciała co najmniej 4. lub 5. poziomu wg skali Iana Dunbara[9]. Pies podczas szkolenia uczony jest ukierunkowanego gryzienia określonych elementów ciała w różnych sytuacjach. Istnieje jednak prawdopodobieństwo, że zaatakuje on jakąkolwiek inną część ciała ludzkiego. Biorąc pod uwagę rodzaj obrażeń zadawanych w wyniku ugryzienia przez psa, mówimy o ranach szarpano-miażdżonych, czyli dość dolegliwych i powodujących w konsekwencji konieczność długotrwałego leczenia osoby pogryzionej. Trzeba przyznać zatem, że pies służbowy jest narzędziem skutecznym, bo zdolnym biec dużo szybciej od człowieka, co ma duże znaczenie w sytuacji dokonywania bezpośredniego pościgu, oraz dość radykalnym.

Użycie psa służbowego i wykorzystanie jego potencjału zgodnie z przepisami i zasadami użycia ŚPB wymaga od przewodnika szczególnej rozwagi wynikającej z zasad etyki zawodowej policjanta[10] oraz poszanowania życia i zdrowia ludzkiego. Podobnie dobór taktyki użycia psa stosownie do zaistniałych okoliczności konkretnego zdarzenia musi zakładać prawidłowe jego wykorzystanie oraz dobrostan samego zwierzęcia. Tym bardziej, że o doborze taktyki użycia psa w kagańcu lub bez decyduje w zasadzie przewodnik psa służbowego. Warto podkreślić jeszcze jeden bardzo charakterystyczny aspekt tego ŚPB. Pies policyjny jest stworzeniem żywym. Jego wyjątkowość może być porównywana jedynie z inną żywą istotą w służbie Policji – koniem służbowym. Mimo tego nie jest on wbrew potocznym opiniom samodzielnym funkcjonariuszem. Jego funkcjonowanie w Policji opiera się na współpracy i prowadzeniu go przez wyszkolonego przewodnika psa służbowego[11]. Po użyciu żadnego z ww. zwierząt nie wkłada się do kabury, nie chowa w szafce i nie zapomina o nich do następnego razu. Psa służbowego należy nakarmić, wybiegać, posprzątać mu kojec, a także w przypadku skutkowego użycia, czyli ugryzienia, poddać go dwutygodniowej obserwacji weterynaryjnej. Zwierzę podczas służby również może odnieść obrażenia ciała, np. otarcia, złamania, uszkodzenia zębów. W takiej sytuacji konieczne jest jego leczenie weterynaryjne.

Wprowadzenie szkolenia psów patrolowych i patrolowo-tropiących w formule „do działania bez kagańca" jest z jednej strony konsekwencją braku podaży psów przygotowywanych przez hodowców do pracy w kagańcu, a z drugiej predyspozycjami samego pogłowia psów poddawanych tresurze. Przygotowywanie psów do pracy w dawnej formie na bazie realizowanych kursów jest z uwagi na ograniczone ramy czasowe niemożliwe. Zaś proces przyzwyczajania psów do pracy w kagańcu okazuje się długotrwały i zależny od uwarunkowań osobniczych. Dodatkowo, o czym już była mowa wcześniej, noszenie kagańca i praca psa w nim jest wbrew naturalnym odruchom psa, polegającym na gryzieniu. Źródła wprowadzenia tej kategorii należy również upatrywać we wzorcach tresurowych zaczerpniętych z krajów Europy Zachodniej[12]. Jest to także próba zbudowania jeszcze większego bezpieczeństwa osobistego funkcjonariusza – przewodnika psa służbowego w sytuacjach zagrażających jego życiu i zdrowiu.

---

1 Decyzja nr 330 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 października 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów patrolowo-tropiących do działania bez kagańca (Dz. Urz. KGP poz. 83), decyzja nr 329 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 października 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów patrolowych do działania bez kagańca (Dz. Urz. KGP poz. 82).

2 http://gazeta.policja.pl/997/informacje/133102,ZAKLAD-KYNOLOGII-POLICYJNEJ-CSP-60-lat-minelo.html# [dostęp: 21.10.2019 r.].

3 § 9 ust. 1 załącznika nr 4 do zarządzenia 296 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia – *Kryteria doboru psów* (Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 11).

4 Rozdział X zarządzenia nr 1114 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie szyków, ugrupowań oraz przemieszczania oddziałów i pododdziałów Policji (Dz. Urz. KGP z 2007 r. poz. 1, z późn. zm.)

5 Art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego (Dz. U. z 2019 r. poz. 2418).

6 A. Grimm, *Jak układać psy policyjne*, „Gazeta Policji Państwowej" 1921, s. 34.

7 A. Grimm, *Jak używać psy policyjne*, „Gazeta Administracji i Policji Państwowej" 1922, s. 20.

8 Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego.

9 Klasyfikacja ugryzień – James O`Heare, *Zachowania agresywne u psów*, „Galaktyka", s. 207 – mowa tu o pojedynczych lub wielokrotnych ugryzieniach, głębszych niż do połowy kła, posiniaczeniu, poważnych obrażeniach.

10 § 5 załącznika do zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. „W sprawie zasad etyki zawodowej policjanta" (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3) – „Policjant, podejmując decyzję o użyciu broni palnej lub zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, powinien zachować szczególną rozwagę i stale mieć na uwadze charakter tych środków".

11 M. Gąsiorowski, *Psy służbowe w działaniach polskiej Policji*, Oficyna Wydawnicza „Ziemowit", Szczytno 2017, s. 71.

12 http://gazeta.policja.pl/997/informacje/133102,ZAKLAD-KYNOLOGII-POLICYJNEJ-CSP-60-lat-minelo.html# [dostęp: 21.10.2019 r.].

Summary

Dogs without the muzzle – the latest trend in the Police

In the article there have been presented changes introduced in the last years in training of chosen categories of service dogs. Accepted solutions concerning the procedure of training without the muzzle meaningfully influence the way of conducting the dog training, both at the stage of the school, as well as in the practical use of service dogs in the course of duty. The authors discuss the possible consequences of using a dog as the application of the coercive measure towards the person, as well as the specificity and the dissimilarity of using an animal in the comparison to the other coercive measures.

Tłumaczenie: Jarosław Michalak

DZIAŁALNOŚĆ WSPOMAGAJĄCA WYDZIAŁU ADMINISTRACYJNO-GOSPODARCZEGO

podczas realizacji kursów i przedsięwzięć w Zakładzie Kynologii Policyjnej CSP

podinsp. Mariusz Prokopczyk

Naczelnik Wydziału Administracyjno-Gospodarczego CSP

Wydział Administracyjno-Gospodarczy jest komórką logistyczną Centrum Szkolenia Policji w Legionowie z siedzibą w Sułkowicach. Komórka podlega bezpośrednio Zastępcy Komendanta do spraw logistycznych.

Do podstawowych zadań wydziału należy:

1) zapewnienie wyżywienia dla słuchaczy, uczestników szkoleń, odpraw, spotkań, narad itp. przedsięwzięć organizowanych na terenie Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach, a także prowadzenie gospodarki materiałowej i finansowej w tym zakresie;
2) zapewnienie wyżywienia dla psów służbowych uczestniczących w kursach kynologicznych odbywających się w ZKP;
3) rozliczanie jednostek Policji oraz podmiotów pozapolicyjnych korzystających z obiektów i usług świadczonych przez WA-G i ZKP;
4) zaopatrywanie ZKP w leki i preparaty weterynaryjne, materiały pomocnicze i sprzęt medyczny oraz rozliczanie kosztów poniesionych na usługi weterynaryjne wykonywane poza ZKP;
5) zaopatrywanie przewodników rozpoczynających tresurę z nowo przyjętymi psami służbowymi w niezbędne wyposażenie do realizacji zajęć programowych na kursach i podczas tresury indywidualnej oraz prowadzenie gospodarki w tym zakresie;
6) utrzymanie budynków, obiektów i terenu ZKP w należytym stanie poprzez:
   – obowiązkowe przeglądy techniczne;
   – sprzątanie pomieszczeń w budynkach i obiektach ZKP;
   – bieżące naprawy i konserwacje budynków, obiektów oraz sieci i instalacji;
   – zapewnienie czystości i przejezdności na ciągach komunikacyjnych;
   – naprawy i konserwacje przeszkód terenowych znajdujących się na poligonie ZKP;
   – koszenie trawy, grabienie i wywożenie liści, pielęgnację drzew i krzewów.

ZKP znajduje się na 17-hektarowym ogrodzonym terenie, na którym znajduje się 46 budynków i innych obiektów, takich jak kojce dla psów służbowych czy garaże wykorzystywane przez ZKP i WA-G. Do ZKP należy także poligon (28 ha) służący do realizacji zajęć tresurowych z psami przebywającymi na kursach w ZKP. Cały ten teren oraz obiekty są utrzymywane w należytym stanie technicznym i estetycznym przez pracowników WA-G.

W Wydziale Administracyjno-Gospodarczym znajduje się 1 etat policyjny oraz 35 etatów pracowniczych. W tym 14-osobowy zespół żywienia, 10-osobowy zespół konserwatorów, 5 sprzątaczek pomieszczeń biurowych, 2 kierowców oraz 4 pracowników biurowych.

Historia wydziału sięga roku 1990, kiedy to po transformacji na miejscu Zakładu Tresury Psów Służbowych MO powstała Szkoła Policyjna Przewodników i Tresury Psów, w której wyodrębniono Wydział Zaopatrzenia. Na jego czele stanął kom. Roman Wojciechowski. W 1992 r. w wyniku reorganizacji szkolnictwa resortowego Szkoła Policyjna Przewodników i Tresury Psów została wcielona do Centrum Szkolenia Policji w Legionowie jako Zakład Szkolenia Przewodników Psów i Tresury Psów, natomiast Wydział Zaopatrzenia otrzymał nazwę Wydział Obsługi Zakładu Szkolenia Przewodników i Tresury Psów. W 1994 r. naczelnikiem wydziału został nadkom. Tomasz Żebrowski. W tym czasie Wydział Obsługi zatrudniał 78 osób, w tym 23 funkcjonariuszy i 55 pracowników cywilnych. W 2003 r. wydział został przekształcony w Sekcję Administracyjno-Gospodarczą Zakładu Kynologii Policyjnej[1]. Kierownikiem sekcji w tym czasie był podinsp. Zbigniew Pyszniewski, który pełnił tę funkcję do 2019 r. W sierpniu 2019 r., po reorganizacji struktury CSP, sekcja została przekształcona w Wydział Administracyjno-Gospodarczy CSP[2]. Naczelnikiem Wydziału został podinsp. Mariusz Prokopczyk.

[1] Regulamin Centrum Szkolenia Policji z 25 września 2003 r.
[2] Regulamin Centrum Szkolenia Policji z 13 sierpnia 2019 r.

Summary

Supporting activities of the Administrative Department during the implementation of training courses and projects in the Police Canine Unit

In the article there have been discussed both structure and tasks of the Administrative Department supporting the implementation of training courses and other projects by the Police Canine Unit in Sułkowice – a training-educational unit of the Police Training Centre.

Tłumaczenie: Renata Cedro

FURGONY DO PRZEWOZU PSÓW SŁUŻBOWYCH

szkolonych według założeń mantrailingu

Przewodnicy z psami służbowymi szkolonymi według założeń mantrailingu oraz furgony do przewozu psów. Zdj. A. Gorzałczyńska-Mróz.

nadkom. Jarosław Przywoźny

Naczelnik Wydziału Zaopatrzenia i Transportu CSP

Komendant Główny Policji nadinsp. dr Jarosław Szymczyk w 2017 r. zatwierdził „Koncepcję dotyczącą tresury psów tropiących według założeń mantrailingu na bazie doświadczeń Policji niemieckiej". Szkolenie przewodników i tresura psów według tej koncepcji są prowadzone przez Zakład Kynologii Policyjnej CSP.

Mantrailing to forma tropienia, która polega na pracy tzw. górnym wiatrem – podążaniu za indywidualnym zapachem człowieka i zidentyfikowaniu go na końcu śladu. Filozofia szkolenia opiera się na wykorzystaniu naturalnych zdolności psa. Psy szkolone według założeń mantrailingu są w stanie wypracować, przy uwzględnieniu sprzyjających warunków terenowych i atmosferycznych, ślad pozostawiony przez człowieka powyżej kilkunastu dni wstecz. Do tego rodzaju tresury najbardziej przydatne są rasy należące do grupy psów myśliwskich – tzw. gończych, o wybitnych predyspozycjach do pracy węchowej. Są to m.in.: gończy polski, posokowiec hanowerski, wyżeł weimarski, mały münsterländer, bloodhund.

W tego typu szkoleniu przygotowanie psa do użycia trwa około 3 lat i jest uzależniony od indywidualnych predyspozycji zwierzęcia. Proces szkolenia psa obejmuje trzy etapy i jest prowadzony w oparciu o specjalnie przygotowany harmonogram.

Przez cały okres szkolenia są przewodnicy wraz z psami cyklicznie wyjeżdżają do Niemiec w celu okresowej oceny postępów w tresurze psów oraz ich dalszej przydatności do szkolenia. Ponadto po każdym zjeździe zostają ustalone i przekazane przewodnikom dalsze zadania szkoleniowe do indywidualnej realizacji w Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach.

Opisany proces szkolenia nigdy wcześniej nie był realizowany w polskiej Policji, a co za tym idzie – nie było pojazdów do przewozu psów szkolonych według takich założeń. Ze względu na wymagania szkolenia i konieczność cyklicznych wyjazdów do Niemiec w celu dokonania ewaluacji postępów CSP zakupiło trzy fabrycznie nowe pojazdy nieoznakowane typu furgon do przewozu tego rodzaju psów służbowych.

Przedmiot zamówienia z uwagi na konieczność dostosowania jego zabudowy do pożądanej funkcjonalności miał specyficzny charakter. Oczekiwane pojazdy musiały być przystosowane do

Przedział do przewozu psów. Zdj. M. Mazewski.

Pies rasy bloodhound w furgonie. Zdj. M. Mazewski.

transportu określonej rasy psów, która została wytypowana jako wzorcowa do szkolenia powyższą metodą, a także poruszać się w różnorodnym terenie, niejednokrotnie trudnym i niedostępnym dla innych pojazdów z uwagi na właściwości trakcyjne, dlatego też powinny m.in. posiadać napęd 4x4 oraz ogrzewanie postojowe.

Przygotowując się do wdrożenia powyższej koncepcji szkoleniowej, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie ogłosiło postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego na dostawę trzech fabrycznie nowych pojazdów nieoznakowanych typu furgon do przewozu psów służbowych Z uwagi na brak ofert postępowanie zostało unieważnione i zastosowano tryb udzielenia zamówienia z wolnej ręki.

W ramach negocjacji ww. pojazdy zostały zakupione u przedstawiciela marki Volkswagen, który – jak wynikało z dokonanego rozpoznania rynku – posiadał w swojej ofercie pojazdy bazowe o pożądanej konfiguracji technicznej, pozwalającej na wykonanie zabudowy zgodnej z oczekiwaniami użytkownika końcowego (Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach).

W dniu 26 września 2017 r. została podpisana umowa na dostawę trzech pojazdów nieoznakowanych, z nadwoziem typu furgon do przewozu psów służbowych, zgodnie z wytycznymi ujętymi w formularzu oraz opisie przedmiotu zamówienia.

Wart podkreślenia jest fakt, iż zakup ww. pojazdów w takiej zabudowie nie był wcześniej realizowany przez żadną ze służb podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zakupione pojazdy zostały wyposażone w pełną specjalistyczną zabudowę – cały pojazd za pierwszym rzędem siedzeń (kierowcy i pasażera) poddano adaptacji wnętrza – zgodnie z jego przeznaczeniem. W ramach dodatkowej zabudowy zamontowano w drugim przedziale dodatkowe dwa fotele zwrócone tyłem do kierunku jazdy, tak aby pojazd mógł przewozić 4 funkcjonariuszy, co wiązało się z przeprowadzeniem dodatkowej homologacji na drugi rząd siedzeń. W ramach adaptacji wnętrza zamontowano również w tylnej części drugiego przedziału metalowe szafki, przytwierdzone konstrukcyjnie na stałe do ściany działowej pojazdu, oraz składany stolik umożliwiający dokumentowanie czynności służbowych w warunkach mobilnych. Dołożono również drugi akumulator umożliwiający dłuższą pracę na postoju, wmontowany w oryginalną instalację VW, co wpływa na większą mobilność pojazdu. Zastosowano również wysokiej klasy przetwornicę napięcia umożliwiającą przyłaczenie do fabrycznej instalacji elektrycznej urządzeń zasilanych napięciem 230 V, tj. laptopa i lampki, oraz zamontowano wskaźnik temperatury w przedziale dla psów, a także wymagane gniazda przyłączy wraz z niezbędnym osprzętem.

Zgodnie z koncepcją szkolenia psów służbowych według założeń mantrailingu stałą bazą dla przewodników oraz psów będzie Zakład Kynologii Policyjnej w Sułkowicach, natomiast teren, na którym będą prowadzić działania, obejmuje całą Polskę. Taka sytuacja wymusza konieczność zapewnienia przez pojazdy określonego standardu podróżowania oraz pracy zarówno funkcjonariuszom, jak i psom. W tym celu wyspecyfikowano napęd na cztery koła, który ma ułatwiać poruszanie się pojazdem w trudnych warunkach pogodowych oraz w terenie poza obszarami miejskimi. Dodatkowo w zakupionych pojazdach zamontowano ogrzewanie postojowe, które umożliwia utrzymanie odpowiedniej temperatury bez konieczności uruchamiania silnika, zarówno w przedziałach pasażerskich, jak i w przedziale trzecim, gdzie są przewożone psy.

Klatki (kojce dla psów) zostały wykonane z aluminium i na stałe przytwierdzone do nadwozia pojazdu. Taka konstrukcja obniżyła masę całkowitą pojazdu do 3000 kg, co wpływa na jego wartości jezdne, a jednocześnie, co nie jest bez znaczenia, umożliwia kierowanie nim przez funkcjonariuszy posiadających prawo jazdy kategorii B. Należy również zauważyć, iż w pojazdach zamontowano instalację uprzywilejowania i łączności, co zostało potwierdzone dodatkowymi dokumentami z przeprowadzonych badań. Ponadto podłoga pojazdu została pokryta wodoodpornym materiałem, który pozwala na utrzymanie czystości, a jest to bardzo istotne w pracy ze zwierzętami w różnych warunkach terenowych. Wykonano także podest niezbędny dla ras wytypowanych do mantrailingu.

Reasumując, warto po raz kolejny podkreślić, iż zakup tego rodzaju sprzętu transportowego był realizowany po raz pierwszy w Polsce i jest unikatowy w swoim rodzaju.

Summary

Wagons for transportation of service dogs trained according to the mantrailing assumptions

In the article there were presented the main assumptions of dogs training by mantrailing method conducted by the Police Training Centre in Legionowo. The method allows dogs to work out a trail of the human scent left over a dozen days before. Moreover the specialist wagons for dogs transportation, bought by the PTC Supplies and Transport Department, were described.

Tłumaczenie: Jarosław Michalak

WYKORZYSTANIE METOD NAUCZANIA-UCZENIA SIĘ

jako narzędzi realizacji procesu kształcenia w oparciu o poglądy wybranych pedagogów

dr Zbigniew Falkowski
Zakład Doradztwa Dydaktycznego
i Psychologii CSP

PROCES KSZTAŁCENIA

Jednym z zadań edukacyjnych Centrum Szkolenia Policji w Legionowie jest kształcenie nowo przyjętych funkcjonariuszy Policji. Realizacja celów, jakie należy osiągnąć, odbywa się na podstawie *Programu szkolenia zawodowego podstawowego,* który jest jednolity i obowiązuje we wszystkich jednostkach szkoleniowych Policji. Jego głównym celem jest przygotowanie słuchaczy do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym, na stanowisku policjanta w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patrolowo-interwencyjnych i oddziałach prewencji Policji. Zaplanowane w programie postulowane rezultaty szkolenia osiągane są w trakcie realizacji procesu dydaktycznego (procesu kształcenia) rozumianego jako „logicznie zwarty układ świadomych regularnie powtarzających się aktów (czynności) działań (zjawisk) nauczycieli i uczniów w zakresie nauczania-uczenia się, skierowanych na realizację założonych celów"[1].

Wincenty Okoń proces kształcenia definiuje jako: „uporządkowany w czasie ciąg zdarzeń obejmujący takie czynności nauczycieli i uczniów, ukierunkowane przez odpowiedni dobór celów i treści, oraz takie warunki i środki, jakie służą wywołaniu zmian w uczniach, stosownie do przyjętych celów kształcenia"[2]. Autor wskazuje, że zdarzenia te są ukierunkowane na wytworzenie nowej właściwości lub przekształcenie już nabytej, ale niepożądanej w rozumieniu celów dydaktycznych.

Proces dydaktyczny charakteryzuje się następującymi cechami:

- zbiory czynności nauczania-uczenia się składają się z mniej lub bardziej obszernych sekwencji;
- uczenie się jest powiązane ściśle z nauczaniem, wzajemnie uzupełniają się, warunkują i weryfikują;
- w przeciwieństwie do jednorazowych aktów proces nauczania-uczenia się jest systematyczny, zamierzony i długotrwały;
- zmierza on do osiągnięcia wcześniej zaplanowanych rezultatów postulowanych przez program nauczania[3].

Proces kształcenia ma bardzo szeroki zakres pojęciowy, mianowicie może to być proces kształcenia ogólnego lub, jak to jest w przypadku słuchaczy CSP, proces kształcenia specjalnego, zawodowego, w którego trakcie słuchacze zdobywają kompetencje do wykonywania zawodu policjanta.

ABY ZAISTNIAŁ PROCES KSZTAŁCENIA, NIEZBĘDNE SĄ NASTĘPUJĄCE CZYNNIKI:
• nauczyciele, instruktorzy,
• słuchacze, uczniowie,
• cele i treści kształcenia,
• infrastruktura dydaktyczna,
• zasady kształcenia,
• formy organizacyjne kształcenia,
• metody kształcenia,
• środki dydaktyczne,
• system sprawowania i oceniania wyników.

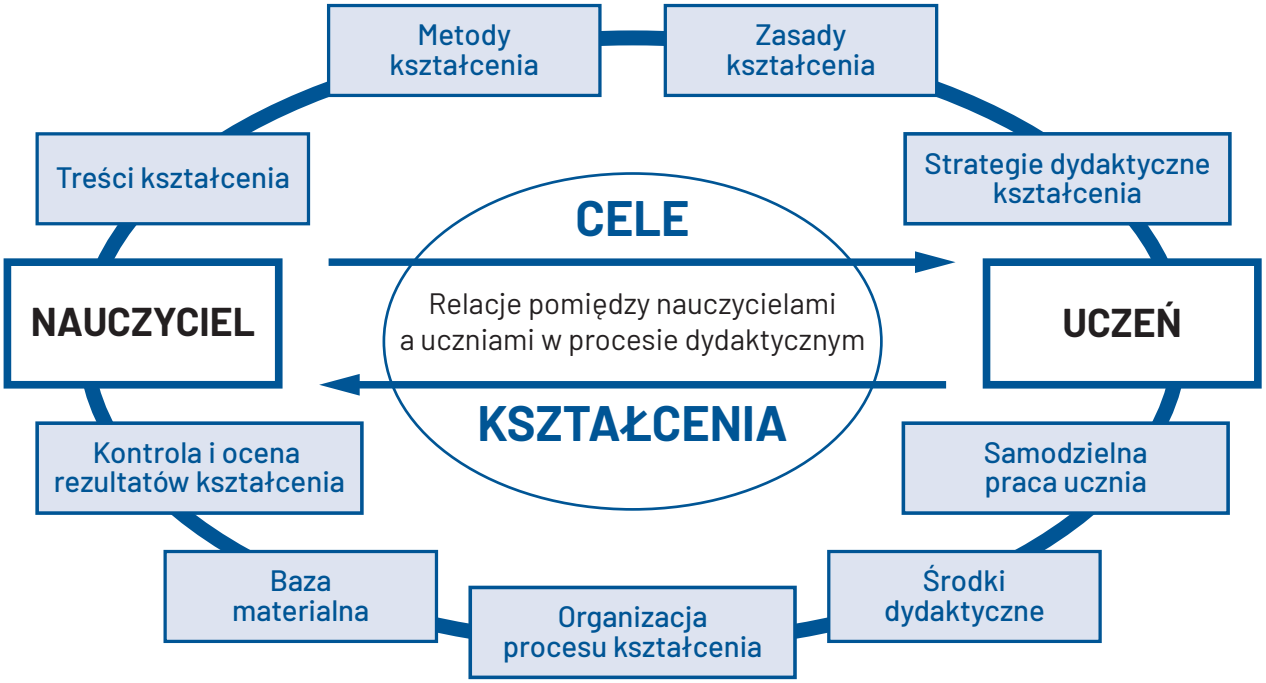

Rys. 1. Najważniejsze elementy systemu dydaktycznego. Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Encyklopedia* pedago*giczna XXI wieku*, red. T. Pilch, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2003, s. 930.

Realizacja procesu dydaktycznego przez nauczycieli policyjnych ma za zadanie doprowadzić do pozytywnych zmian w osobowości słuchaczy. Aby tak się stało, każdy nauczyciel powinien w sposób odpowiedzialny kierować tym procesem poprzez odpowiedni dobór celów kształcenia, zasad dydaktycznych, metod nauczania, środków dydaktycznych oraz racjonalne wykorzystanie bazy materialnej (dydaktycznej). Bardzo ważne jest, aby w proces dydaktyczny włączać zadania wychowawcze, tak by stał się on procesem dydaktyczno-wychowawczym, w którego trakcie oprócz realizacji założonych celów kształcenia, następuje kształtowanie pożądanych społecznie i moralnie zachowań oraz postaw słuchaczy – funkcjonariuszy Policji.

METODY NAUCZANIA

Istotną rolę w trakcie realizacji procesu dydaktycznego spełniają metody nauczania, które synchronizują czynności nauczycieli z czynnościami uczniów. Stąd też tradycyjny termin metody kształcenia został zastąpiony pojęciem metody nauczania.
Proweniencja słowa metoda wywodzi się z greckiego *methodos* i oznacza drogę dochodzenia do prawdy, sposób postępowania, sposób badania. W swoich rozważaniach T. Kotarbiński określił metodę jako sposób systematycznie stosowany, z góry i intencjonalnie obmyślony dla zastosowania go w licznych, podobnych przypadkach[4].
Według K. Kruszewskiego: „czynności nauczyciela, dzięki którym wprowadza on do lekcji wiadomości i kieruje ich obiegiem, mogą toczyć się według rozmaitych wzorców, najbardziej typowe wzorce noszą nazwę metod nauczania"[5].
Z kolei W. Okoń metodę kształcenia definiuje jako: „wypróbowany i systematycznie stosowany układ czynności nauczycieli i uczniów, realizowanych świadomie w celu spowodowania założonych zmian w osobowości uczniów"[6].

Zdaniem F. Bereźnickiego metoda nauczania to: „sposób pracy, układ czynności, typowe wzorce czynności nauczyciela. Głównym składnikiem metody nauczania i uczenia się są czynności nauczyciela i uczniów. O wartości metody nauczania decyduje charakter czynności nauczyciela oraz to, w jakim stopniu wywołuje ona aktywność i samodzielność uczniów"[7].
Podsumowując, można stwierdzić, że w literaturze pedagogicznej metoda nauczania jest określana zazwyczaj jako najbardziej typowy wzorzec czynności wykonywanej przez nauczyciela, sposób pracy, układ czynności skierowanych na wywołanie, ukierunkowanie i wspomaganie procesu uczenia się uczniów, w którego rezultacie ma zajść w ich umyśle zaplanowana zmiana w postaci zdobycia nowych wiadomości, umiejętności utylitarnego zastosowania tej wiedzy, rozwijanie zainteresowań oraz kształtowania pożądanych postaw uczniów (słuchaczy)[8].
Metody nauczania nie należy mylić z formą nauczania, bowiem ta druga oznacza organizacyjną stronę procesu kształcenia, np. wycieczki, podróże studyjne, podróże historyczne, kursy szkoleniowo-metodyczne, instruktaże, metodyczne zajęcia grupowe.

PEDAGOGIKA W UJĘCIU HISTORYCZNYM

W starożytnych Chinach metody nauczania stosowane przez nauczycieli miały na celu rozwijanie pamięci. Nauczyciel odczytywał uczniom głośno wybrany fragment z ksiąg Konfucjusza, a następnie każdy uczeń czytał ten sam fragment głośno, starając się przekrzyczeć swoich kolegów, co powodowało olbrzymi hałas w klasie. Metoda ta tak bardzo mocno wrosła w tradycję chińskiej szkoły, że krzyczenie uważano za równoważne z uczeniem się. Ponieważ uczenie się na pamięć sprawiało uczniom trudności, nauczyciele często stosowali kary fizyczne[9].

Metody pamięciowe stosowano także w szkołach **starożytnego Egiptu**, pewnie z uwagi na trudną sztukę opanowania pisma, ponieważ hieroglify liczyły ponad 1500 znaków. Jednak do nauki rachunków wykorzystywano metodę **poglądową**.
W szkołach starożytnych Żydów również posługiwano się metodą pamięciową, m.in. uczniowie czytali głośno teksty z Biblii. Zajęcia lekcyjne do złudzenia przypominały te w Chinach.
W starożytnej Sparcie szkolnictwo było podporządkowane idei wychowania dobrego żołnierza i obywatela. Z tego powodu wychowanie i naukę nakierowano wyłącznie na potrzeby wojskowe. Nauczyciele byli raczej rzemieślnikami, metoda pamięciowa służyła jedynie do opanowania ustaw państwowych, historii Sparty oraz pieśni wojskowych i utworów patriotycznych.
Szkoły oraz metody wychowania w **starożytnej Grecji** stworzyły podstawy teorii i praktyki pedagogicznej wszystkich krajów europejskich oraz innych kontynentów. W Atenach chłopcy po ukończeniu szóstego roku życia rozpoczynali naukę w szkole, która posiadała dwóch nauczycieli: gramatystę i lutnistę. Pierwszy uczył czytania, pisania, rachunków i literatury, drugi – muzyki. Zajęcia były prowadzone indywidualnie z każdym chłopcem. Uczeń był pod opieką niewolnika zwanego pedagogiem, którego zadaniem było noszenie jego tabliczek i przyborów szkolnych oraz chronienie go przed złym wpływem ulicy. Ateny stały się centrum życia umysłowego Grecji, gdzie rozwijano kulturę, sztukę i naukę. Jedną z wielu postaci, które wywarły wpływ na rozwój nauki, był Sokrates. W swojej działalności posługiwał się metodą, której zadaniem było samodzielne zdobywanie wiedzy przez człowieka. Metodę tę nazwał **heurystyczną** (gr. *héuresis* – wynajdywanie, poszukiwanie, odkrywanie). W swojej działalności nauczycielskiej posługiwał się indukcją, wychodząc od powszechnie znanych szczegółów i zmierzając do szerszych uogólnień. Pobudzał swoich uczniów do samodzielnego odkrywania, nie podając im gotowych rozwiązań, a gdy popełniali błędy, stawiał im dodatkowe pytania, pokazując fałszywość wypowiadanych twierdzeń. Był on również twórcą metody zwanej *ironią Sokratesa*, której istota polegała na zapewnieniu przez filozofa jego rozmówcy o tym, że ma takie samo zdanie jak on, a następnie na doprowadzeniu tego rozmówcy za pomocą podchwytliwych pytań do stwierdzenia, że to co głosił, jest nonsensem[10].
Przez wiele wieków wiodącą metodą nauczania było słowo mówione, później pisane i drukowane. Nauczyciele werbalnie przekazywali wiedzę swoim uczniom. Jeśli ich czynności miały charakter wykładowy, to taką metodę nazywano **akroamatyczną** (gr. *akroama* – wykład). Gdy w nauczaniu stawiali swoim uczniom pytania i oczekiwali na nie odpowiedzi, to metodę taką nazywano **erotematyczną** (gr. *erotema* – pytanie). Wybitny uczony starożytności – Arystoteles w swojej szkole filozoficznej zwanej Liceum, posługiwał się wykładami oraz metodami empirycznymi, starając się w ten sposób przyzwyczaić uczniów do krytycznego i racjonalnego myślenia. Często wykłady i dyskusje prowadził, przechadzając się ze swoimi uczniami alejami ogrodu nieopodal Liceum.
W starożytnym Rzymie, w początkach republiki, w szkołach elementarnych nauczanie odbywało się z wykorzystaniem metody pamięciowej. Uczniowie głośno powtarzali za nauczycielem nazwy liter i sylab. Z kolei nauczyciele podstaw arytmetyki (literatorzy) uczyli działań, wspomagając się palcami, kamykami, tabliczkami woskowymi. Przy stosowaniu metod pamięciowych kary fizyczne należały do najczęściej stosowanych środków wychowawczych.
Doniosłą rolę w rozwoju praktyki pedagogicznej w okresie cesarstwa odegrał Kwintylian (Marcus Fabius Quintilianus), autor dzieła *O wychowaniu mówcy*.
Kwintylian dużą uwagę przywiązywał do dydaktyki. Uwypuklał znaczenie odpowiedniego doboru i przygotowania nauczycieli (retorów) oraz wymagał od nich umiejętności wspierania swoich uczniów w nauce i wpajaniu im zasad moralnych. W praktyce nauczycielskiej postulował, aby gramatysta pilnie obserwował swoich uczniów i na tej podstawie układał program oraz metody do jego realizacji, stosownie do zainteresowań uczniów. Potępiał stosowanie kar fizycznych jako uwłaczające godności człowieka. Gramatyści wg założeń Kwintyliana, ucząc recytacji, własnymi słowami streszczali czytane utwory, nie zmieniając ich sensu. Z kolei program kształcenia retorycznego zawierał ćwiczenia w pisaniu, ustnym przygotowaniu przemówień na różnorakie tematy oraz ich wygłaszaniu, studiowanie i krytyczną interpretację tekstów oraz nauczanie przepisów i reguł retorycznych. Dorobek Kwintyliana stał się inspiracją dla wielu rozpraw z dziedziny pedagogiki i dydaktyki, które powstawały w Europie w XV i XVI w.
Nazwa **średniowiecze** (łac. *medium aevum*) została wprowadzona przez humanistów w XV i XVI w. aby pogardliwie określić okres pomiędzy epoką starożytności klasycznej a odrodzeniem, tj. czas w którym nie działo się nic godnego wspomnienia[11].
Na początku tej epoki Kasjodor[12] w swoim dziele *Nauki boskie i ludzkie* m.in. przedstawił *résumé* siedmiu sztuk wyzwolonych: *trivium* (gramatyka, retoryka, dialektyka) i *quadrivium* (arytmetyka, geometria, astronomia, muzyka). W okresie tym powstała nowa filozofia i teologia scholastyczna. Nauczanie było realizowane głównie w szkołach kościelnych: katedralnych, kolegiackich i klasztornych. W nauczaniu stosowano metodę pamięciową, zaś kary cielesne uznawano za inherentny środek dydaktyczno-wychowawczy[13]. Program szkół realizowano w obszarze *trivium i quadrivium*.
Na uniwersytetach królowała metoda **scholastyczna**. Wykłady (łac. *lectio*) polegały na odczytywaniu przez profesora wybranego tekstu, który następnie komentowano. W dalszej kolejności rozpoczynano tzw. dysputę wokół problemów wyeksponowanych w komentarzu, z której po wyczerpaniu argumentów za i przeciw wyciągano odpowiednie wnioski (łac. *solutio*). Rozróżniano dysputy zwykłe, generalne, uroczyste oraz dysputy magistralne prowadzone pomiędzy dwoma profesorami[14].
Zapoczątkowany w XIV w. we Włoszech powrót do kultury rzymsko-greckiej i jej dorobku zaowocował w Europie kulturą **odrodzenia,** które trwało do XVI w. Nowe idee wywarły również znaczący wpływ na pedagogikę. Do najwybitniejszych przedstawicieli pedagogiki okresu odrodzenia należy zaliczyć pochodzącego z Włoch Vittorina da Feltrego, który w pracy pedagogicznej całkowicie poświęcił się swoim uczniom. We Włoszech nazywano go Sokratesem tamtych czasów. W szkole w Mantui, założonej przez księcia Gonzagę, Vittorino da Feltre swoją działalność pedagogiczną oparł na nowych zasadach. Był przeciwnikiem surowej i ascetycznej atmosfery i zastąpił ją życzliwością i opieką nad uczniami. Motywował swoich uczniów do nauki poprzez odwoływanie się do ich honoru i starał się wzbudzać w nich zainteresowanie wiedzą. Nauczanie dzieci prowadził adekwatne do rozwoju każdego z nich. Podczas nauki czytania posiłkował się różnymi grami, do których wykorzystywał poszczególne litery. Podczas nauki łaciny Vittorino da Feltre ułatwiał uczniom zrozumienie gramatyki tego języka, tłumacząc im dany materiał w języku ojczystym. Nauczanie łaciny urozmaicał lekcjami matematyki, które miały nauczyć rozumowania w rozwiązywaniu zadań z życia codziennego. Zwracał uwagę, aby podczas zajęć lekcyjnych panowała swobodna atmosfera i przyjazne stosunki między nauczycielami a uczniami. Na lekcjach matematyki uczył dzieci, wykorzystując zabawy jako metody prowadzenia zajęć. Słusznie uważał, że nie można wy-

magać, aby każdy uczeń odznaczał się tymi samymi uzdolnieniami i zainteresowaniami. Postulował, aby w stosunku do każdego, stosownie do zdolności i zainteresowań, dobierać odpowiednie metody nauczania, a następnie kierunek studiów. Vittorino da Feltre łączył zdobywanie wiedzy z wychowaniem moralnym i fizycznym.

Omawiając okres odrodzenia, warto wspomnieć o przedstawicielu niderlandzkiej myśli pedagogicznej działającym u Braci Wspólnego Życia – Johnie Cele'em. W prowadzonej przez niego szkole w Zwolle po raz pierwszy podzielono uczniów na klasy oraz ustalono zasady przechodzenia uczniów z jednej klasy do drugiej.

Krytyczny stosunek do średniowiecznych metod wychowania i nauczania prezentował wybitny pedagog urodzony w Hiszpanii – Juan Luis Vives. Podobnie jak Vittorino da Feltre przekonywał, że w szkole powinna panować odpowiednia atmosfera, a uczniowie powinni traktować swojego nauczyciela jak ojca, który daje im największe dobro – cnotę i wiedzę. We własnej działalności pedagogicznej zwracał także uwagę na dobór przez nauczycieli odpowiednich metod nauczania w celu osiągnięcia najlepszych efektów. Uczenie się ucznia wiązał ściśle z zapamiętywaniem, dlatego też jako metodę uczenia się proponował swoim wychowankom częste powtarzanie przerobionego materiału, w szczególności rano. W praktyce szkolnej postulował łączenie w jedną całość czytania, pisania i słuchania, czego wynikiem powinno być np. słuchanie i sporządzanie notatek przez uczniów w trakcie zajęć z nauczycielem. Zalecał, aby poznawanie przez uczniów świata przyrody odbywało się przez zmysły i obserwację zjawisk przyrodniczych oraz życia codziennego. Uważał, że stanowią one fundament wiedzy.

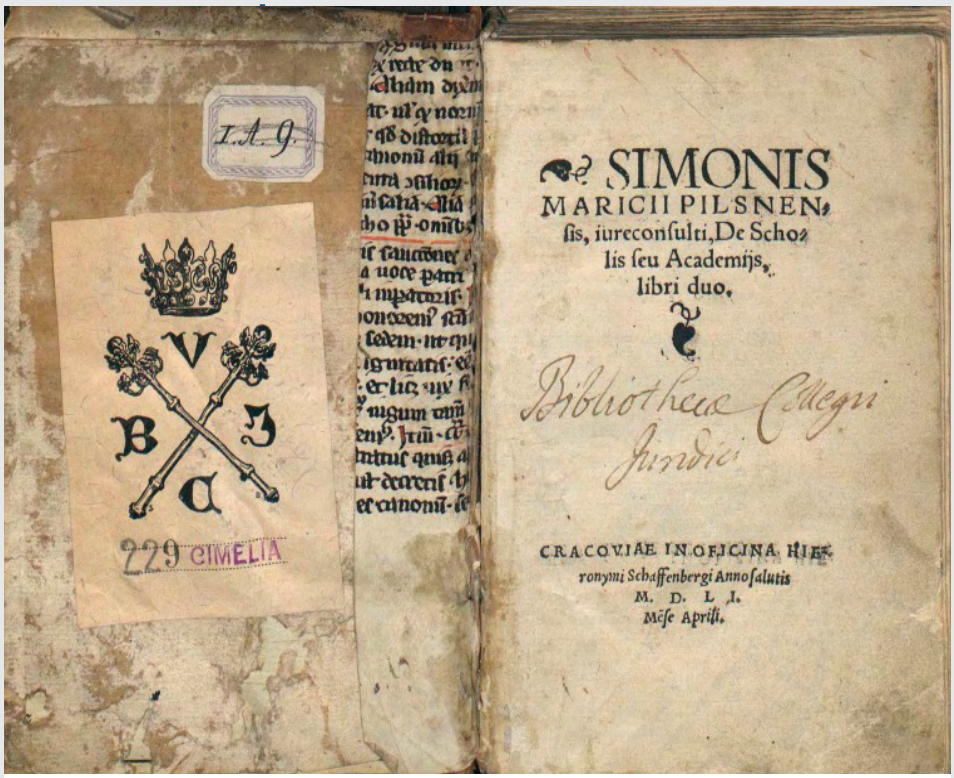

Fot. 1. ***De scholis seu academiis libri duo***, Kraków 1551. Stary druk przechowywany w Bibliotece Jagiellońskiej. Źródło: http://jc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/243293/edition/231623/content [dostęp: 12.06.2020 r.].

W Europie w XVI w. nastąpił wzmożony wzrost liczby zakładanych szkół – kolegiów jezuickich przez zakon jezuitów, którego *spiritus movens* był Ignacy Loyola. Głównym zadaniem zakonu była walka o wzmocnienie autorytetu papieża i dochowanie mu wierności przez jak największą liczbę wyznawców, w okresie reformy trydenckiej i kontrreformacji.

Reguła zakonu stworzona przez Ignacego Loyolę wyznaczała kierunek wychowania jezuickiego, które obejmowało uczniów szkół średnich i wyższych. Właściwie od samego początku jezuici stali się zakonem szkolnym. Ich szkoły oferowały wysoki poziom nauczania i stały się wzorem dla szkolnictwa katolickiego. Były bardzo nowoczesne, obszerne i wygodne, posiadały boiska sportowe. Zasady organizacyjne szkół jezuickich oraz program nauczania i wychowania zostały zawarte w ustawach zatytułowanych *Ratio atque intitutio studiorum*. Jezuici uznawali nauczanie za swój główny obowiązek, od którego zależała przyszłość Kościoła Katolickiego. Z tego powodu stali się twórcami pierwszego stanu nauczycielskiego. W szkołach nie stosowali kar cielesnych, w wyjątkowych przypadkach wymierzał je tzw. korektor (specjalnie do tego powołana osoba świecka).

W nauczaniu łaciny dobierali specjalne metody nauczania. Nauczyciel, rozpoczynając lekcję, dokonywał powtórzenia poprzedniego tematu, a następnie głośno odczytywał tekst zadany na aktualny dzień. Wyjaśniał poszczególne słowa pod względem gramatycznym i ich znaczenie w odpowiednim kontekście. Podawał przykłady zwrotów użytych przez innych autorów, objaśniał kontekst historyczny. Taki sposób przekazywania wiedzy narzucał stosowanie metod pamięciowych, które jezuici uważali za bardzo ważne, zgodnie z zasadą, że: „powtarzanie jest matką nauczania". Na zajęciach panowała wzorowa dyscyplina, dzięki funkcjonującemu nowatorskiemu systemowi pobudzania motywacji i honoru wśród uczniów[15].

Okres odrodzenia to również czas kształtowania się polskiej myśli pedagogicznej, której przedstawicielami byli Szymon Marycjusz z Pilzna, Andrzej Frycz Modrzewski oraz Erazm Gliczner. Pierwszy z przedstawionych był autorem rozprawy zatytułowanej *O szkołach, czyli akademiach, ksiąg dwoje*, pierwszej polskiej książki, w której omówione zostały zagadnienia organizacyjno-pedagogiczne i dydaktyczne. W swojej rozprawie postulował m.in. zaniechanie stosowania w szkolnictwie polskim średniowiecznej scholastyki, oparcie wykładów profesorów na ich dorobku naukowym oraz wpojenie studentom, że nauczane treści są istotniejsze od formy przekazu (należy więc unikać górnolotnej frazeologii). Przekonywał, że studenci, ucząc się, powinni zachować harmonię między rozwojem ciała i umysłu.

Andrzej Frycz Modrzewski, autor pracy *O poprawie Rzeczypospolitej*, w księdze *O szkole* postulował m.in. opiekę państwa nad szkołami, naukę języka polskiego, nadzór państwa nad programami kształcenia i wychowania.

Duży wpływ na poglądy późniejszych pedagogów wywarł niemiecki myśliciel Wolfgang Ratke. Jego nazwisko wiąże się z pojęciem „**dydaktyki**", którego po raz pierwszy użyło dwóch uczonych niemieckich Krzysztof Helwig i Joachim Jung w opracowaniu pt. *Krótkie sprawozdanie z dydaktyki, czyli sztuki nauczania*

Wolfganga Ratichiusa. Dydaktyka Ratkego brała za podstawę dziewięć zasad wypływających z nauk przyrodniczych i kultury narodowej oraz dzieła F. Bacona. Ratke uważał, że zarówno program, jak i metody nauczania powinny być dostosowane do okresów rozwoju umysłowego dzieci. Wszystkie zagadnienia, o których uczą się dzieci, powinny być przez nie gruntownie zrozumiane. Uważał, że dzieci najpierw powinny opanować język ojczysty będący narzędziem poznania przez nie pojęć i terminów, z którymi spotkają się w przyszłej nauce języków obcych. Z tego powodu uczniowie powinni czytać utwory w języku ojczystym, a następnie np. w języku łacińskim. Negował uczenie dzieci na pamięć bez uprzedniego zrozumienia danego materiału. Zalecał wyjaśnianie pojęć, znaczenia terminów na konkretnych przykładach. Za główną metodę nauczania w szkole uważał metodę **indukcyjną**, doświadczenia i badania uczniów, co miało rozwijać samodzielne myślenie i przekonania[16].

Podwaliny nowożytnej dydaktyki stworzył Jan Amos Komeński – największy czeski pedagog XVII w. W 1628 r. udał się na emigrację do Polski i wraz z innymi braćmi czeskimi osiadł w Lesznie. Jego pobyt w tym mieście zaowocował olbrzymim dorobkiem naukowym i pedagogicznym. Prowadząc zajęcia w założonej przez ród Leszczyńskich szkole, doszedł do wniosku, że dobrych efektów w nauce można oczekiwać od dydaktyki opartej na obserwacji zjawisk i praw natury. W swoim słynnym dziele *Wielka dydaktyka* wyraził pogląd, że nauczanie powinno opierać się na poznaniu zmysłowym. Postrzeganie przez zmysły stało się fundamentalną zasadą dydaktyki i pedagogiki Komeńskiego. Wymagał, aby nauczyciele udostępniali uczniom poznawane rzeczy, np. przez próbowanie smaku, gryzienie. Zalecał, aby zmysł słuchu łączyć z badaniem nauczanych rzeczy przez wzrok, smak i dotyk. Rekomendował stosowanie rycin, modeli oraz zamieszczanie w podręcznikach ilustracji. Zaproponował, aby nauczyciele stosowali nauczanie poglądowe oraz przywoływali wybrane wzory ze świata zwierząt i roślin. Poglądy Komeńskiego miały wpływ na ukształtowanie metod nauczania, które nazwano **oglądowymi**[17].

Dalsze reformatorskie działania w szkolnictwie polskim realizowały najsłynniejsze szkoły: Collegium Nobilium oraz Szkoła Rycerska. Celem założonego przez Stanisława Konarskiego w 1740 r. Collegium Nobilium było moralne i polityczne odrodzenie młodzieży magnackiej. W programach kształcenia dominował nacisk na kształtowanie u wychowanków cnót: posłuszeństwa, sprawiedliwości i miłości ojczyzny. W działalności dydaktycznej wprowadzono przedstawienia teatralne do wspomagania nauki języka francuskiego. Dużą rolę wyznaczono językowi polskiemu, który służył do nauki przedmiotów związanych z wychowaniem narodowym. Wszelkie zalecenia pedagogiczne musiały odnosić się do autorytetu konkretnego autora. Konarski opierał swoje reformy na dorobku postępowej myśli pedagogicznej, począwszy od XVI w.

Podobnie jak Collegium Nobilium Szkoła Rycerska (Akademia Szlachecka Korpusu Kadetów), założona w 1765 r. przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, realizowała program, którego celem było przygotowanie młodzieży szlacheckiej do reform w Polsce oraz do służby wojskowej. W szkole zajęcia były prowadzone w języku polskim. W kształceniu kadetów stosowano metody poglądowe, z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych takich, jak: zbiory botaniczne i zoologiczne, odlewy gipsowe, ilustracje, przyrządy do nauki fizyki, które były zgromadzone w gabinetach. Dużym wsparciem dydaktycznym była biblioteka oraz podręczniki specjalnie dostosowane do potrzeb szkoły.

Po rozwiązaniu zakonu jezuitów w 1773 r. przez papieża Klemensa XIV polski sejm powołał Komisję Edukacji Narodowej, która była pierwszą w Europie państwową władzą szkolną podległą parlamentowi. Działacze KEN uznawali oświatę i wychowanie młodzieży za jeden z najważniejszych sposobów walki o reformy w Polsce. Przekształcenia w szkolnictwie rozpoczęto od wprowadzenia dyspozycji o posługiwaniu się w szkołach językiem polskim, zmieniono również programy nauczania.

Jednym z przedstawicieli ruchu reformatorów szkolnictwa był Grzegorz Piramowicz. W pracy pt. *Powinności nauczyciela,* w rozdziale *Jakim sposobem ma nauczyciel dawać z pożytkiem nauki przepisane szkołom,* sprecyzował wskazówki dydaktyczne dla nauczycieli. Polecał im stosowanie metod oglądowych przez zmysły i doświadczenia: „jest także wielkiej wagi dla wszystkich nauczycielów, choćby najwyższych umiejętności, aby dzieci zrazu przez zmysły i doświadczenia własne nabierały poznania rzeczy (…)"[18]. Zalecał, aby uczniowie zrozumieli nauczany materiał, a później uczyli się go na pamięć. Stosowane ćwiczenia i zabawy powinny być tak dobierane, aby utrwalały wiedzę zdobytą na lekcjach. Oglądowości nadał Piramowicz duże znaczenie w nauczaniu różnych przedmiotów. I tak w nauczaniu arytmetyki zalecał: „zaczynając rachować z dziećmi rzeczy pod zmysły podpadające, a dopiero tę liczbę znakami zwyczajnymi wyrażając (…)"[19]. Wskazywał, aby nauczyciel często powtarzał i ćwiczył z uczniami przerobione zagadnienia i nie przystępował do kolejnych zajęć, dopóki uczniowie dobrze nie zrozumieją zrealizowanych treści. Ćwiczenia te powinny mieć związek z życiem codziennym uczniów i wskazywać na utylitarny charakter zdobywanej wiedzy. Podczas nauki pisania zalecał: „najlepiej, aby im litery na tablicy przed oczy stawiać tak, ażeby to wszyscy razem, to po kilku, to pojedynczo głośno wymawiali. Na nic się nie przyda, aby w swoje książki wtenczas patrzyli poczynający, bo zwyczajnie na ten czas nie patrzą (…)"[20]. Proponował, aby w pierwszej kolejności pokazywać uczniom rzeczy, a następnie czytać o nich z książek. Piramowicz zalecał stosowanie zasad dydaktycznych, które znamy dziś jako zasadę wiązania teorii z praktyką oraz zasadę systematyczności.

Duży wkład w kształtowanie się **XVIII-wiecznej dydaktyki** wniósł szwajcarski pedagog Johann Heinrich Pestalozzi, któremu potomni nadali przydomek „ojca elementarnej szkoły ludowej". Swoją działalność pedagogiczną Pestalozzi rozpoczął w 1774 r., otwierając zakład rolniczo-wychowawczy dla biednych dzieci, który nazwał Neuhof. W kolejnych latach kierował zakładem wychowawczym oraz pracował w szkole ludowej. Jego bogate doświadczenie pedagogiczne zaowocowało kilkoma dziełami, m.in. *Jak Gertruda uczy swoje dzieci* oraz *Metoda,* w której zaprezentował swoje poglądy dydaktyczne. Pestalozzi uważał, że o rozwoju dzieci decydują: siła intelektualna, siła fizyczna i siła moralna (określał je w skrócie głowa, ręka, serce). Twierdząc, że głównym celem nauczania dzieci jest kształcenie i rozwijanie ich funkcji psychicznych, a nie tylko podawanie im wiedzy, stał się twórcą teorii **formalnego nauczania**[21]. Przeciwstawiał się metodom nauczania stosowanym w średniowieczu. Uważał, że poznanie zmysłowe stanowi fundament wiedzy, dlatego też w nauczaniu duże znaczenie nadał poglądowości. Metodzie tej nie tylko przypisywał wspomaganie zdobywania wiedzy, lecz także uważał ją za narzędzie mające wpływ na rozwój myślenia logicznego. W następstwie tego opracował wiele porad, w jaki sposób realizować proces formowania systemu pojęć i wyobrażeń u dzieci. Zalecał, aby obiekty stosowane na lekcjach były odpowiednio dobierane. Uczniowie w trakcie obserwacji powinni nauczyć się wyróżniać ogólne i szczegółowe cechy obiektów oraz posegregować te obiekty w grupy przedmiotów podobnych. Próbował także wprowadzać do procesu kształcenia analizę i syntezę.

Pestalozzi uważał, że uczenie dzieci języka ojczystego powinno wyprzedzać naukę innych przedmiotów, ponieważ bez tego trud-

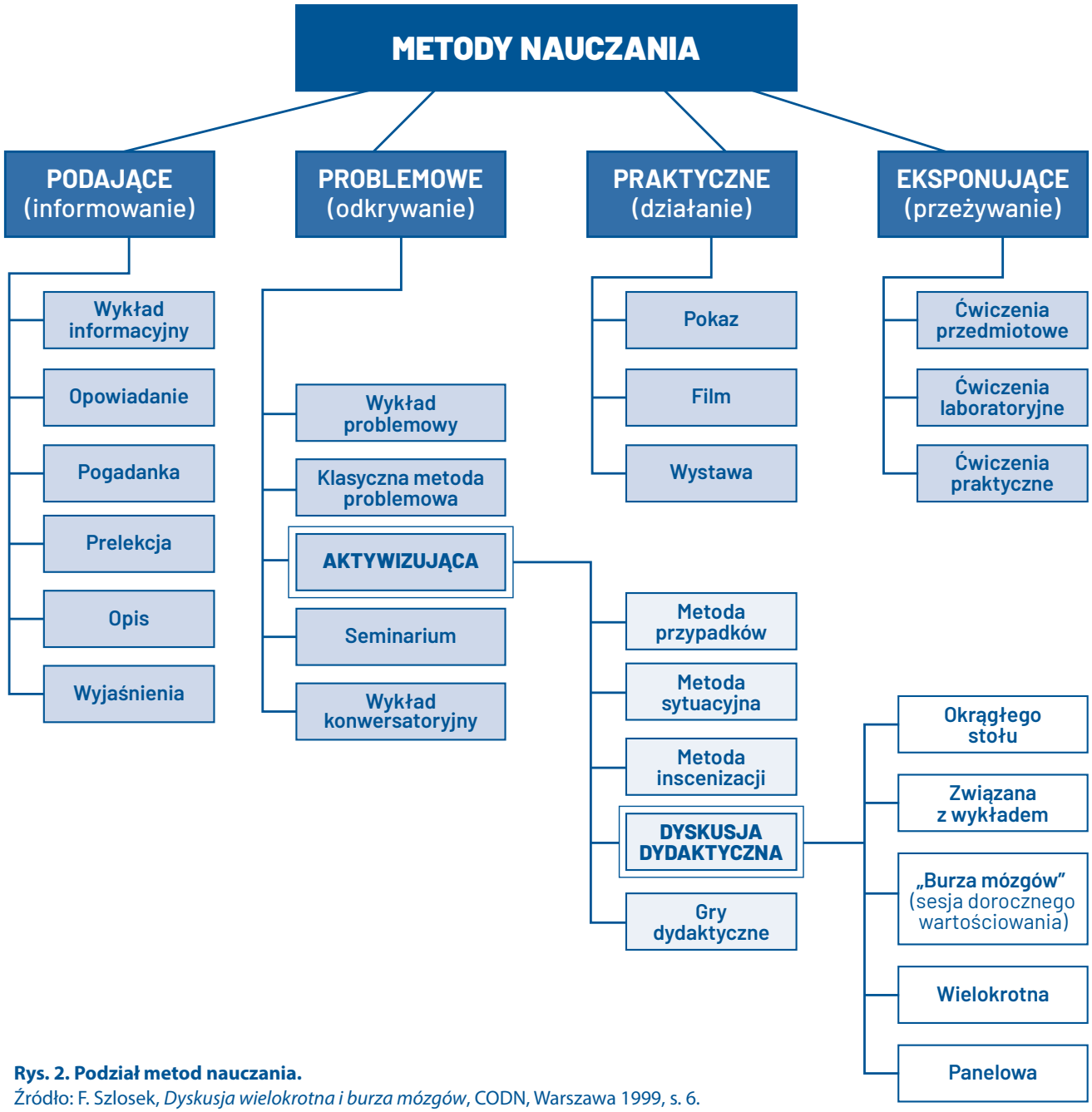

Rys. 2. Podział metod nauczania.
Źródło: F. Szlosek, *Dyskusja wielokrotna i burza mózgów*, CODN, Warszawa 1999, s. 6.

no efektywnie prowadzić proces kształcenia. Z tego powodu zalecał, jako metodę nauczania języka, łączenie poznawania rzeczy z ich prawidłowym nazewnictwem. W przeciwnym wypadku, jego zdaniem, słowa określające dane przedmioty mogą stać się bezwartościowe.

Pestalozzi postulował rysowanie figur na lekcjach geometrii. Rysunki miały pomagać dzieciom w obserwacji, porównywaniu, jak również przygotowywać je do nauki pisania. W początkowym etapie nauczania arytmetyki zalecał stosowanie metod poglądowych, z wykorzystaniem kamyczków, ziaren grochu, patyczków itp. do liczenia. W swojej działalności dydaktycznej stosował stopniowanie nauczania od rzeczy bliskich do dalekich, od łatwych do trudniejszych, od prostych do złożonych. Rekomendował, aby nauczanie było progresywne, tzn. nowy materiał powinien stanowić dodatek do już opanowanego, a lekcje powinny być realizowane bez pośpiechu i do przodu[22]. Realizując zadania pedagogiczne, bardzo dużą wagę przykładał do wychowania moralnego.

Metodzie poglądowej duże znaczenie w nauczaniu przypisywał również niemiecki pedagog **okresu Wiosny Ludów** – Adolf Diesterweg, który w pracy *Przewodnik dla kształcenia nauczycieli niemieckich* zawarł m.in. reguły nauczania dotyczące ucznia. Opisując poglądowość, określił ją jako główną zasadę nowożytnego nauczania: „zasada poglądowości żąda przeto: wychodź od oglądu i zmierzaj do pojęć, od tego, co szczegółowe, do tego, co ogólne, od konkretnego do abstrakcyjnego, a nie odwrotnie. Zasada ta obowiązuje w całym nauczaniu i wychowaniu. Tylko szeroko ją stosując, można wyeliminować wszelkie nieskuteczne metody, wszelką pustkę, marną, z gruntu szkodliwą zabawę formami pojęciowymi, która osłabia umysł, prowadzi do ślepego powtarzania niezrozumiałych słów i dlatego ujarzmia go i utrzymuje w dziecinnym stanie"[23].

Kolejny uczony Johann Friedrich Herbart swoją pedagogikę opierał na etyce, która wskazywała cel wychowania, oraz na psychologii określającej środki i drogę do wychowania. Zajmował się głównie wychowaniem, którego celem miało być kształtowanie silnych charakterów młodzieży, oparte na pięciu ideach moralnych: idei doskonałości, idei życzliwości, idei prawa, idei słuszności i idei wewnętrznej wolności.

Dużym wkładem Herbarta do współczesnej dydaktyki była teoria wielostronnego zainteresowania. Według niego zainteresowania to: „wewnętrzna dążność do zachowania w świadomości różnorodnych wyobrażeń i myśli lub częste przywoływanie ich do niej"[24]. Według Herbarta na dążność tę wpływają prawo częstotliwości i prawo kojarzenia. Im częściej dane pojęcie jest przywoływane do umysłu, tym łatwiej do niego wraca i się w nim utrwala. Herbart twierdził, że zadaniem wychowania jest wpajanie młodzieży odpowiednich pragnień i zainteresowań, stworzenie w ich umysłach kontroli wewnętrznej oraz ukształtowanie poglądów. Te wymagające zadania, jego zdaniem, można było wykonać przez **nauczanie wychowujące**. Herbart łączył nauczanie z wychowaniem, uważając, że zdobyte przez uczniów w procesie nauczania idee i wyobrażenia będą miały wpływ na dalsze ich zachowanie. Twierdził, że nauczanie polega nie tylko na przekazywaniu wiedzy, lecz także na „wyrabianiu dyscypliny". Swoje poglądy dydaktyczne opierał na filozofii metafizycznej stanowiącej główną oś jego „teorii nauczania wychowującego", którą później T. Ziller, przedstawiciel szkoły herbartowskiej, nazwał stopniami formalnymi nauczania. Stopnie te obejmowały: jasność, kojarzenie, system, metodę[25]. Metodę tę rozwinęli wspomniany T. Ziller oraz O. Willman i W. Rein, wprowadzając następujące stopnie: przygotowanie, przedstawienie nowego materiału, kojarzenie, porządkowanie materiału pojęciowego i zastosowanie. Zasługą przedstawicieli herbartystów było m.in. dogłębne badanie procesu nauczania i jego struktury. Jednak poglądy Herbarta miały również wielu krytyków, szczególnie na początku XX stulecia.

Na przełomie XIX i XX w. zaczęto wprowadzać metody kształcenia polegające na aktywizowaniu uczniów. Wiązało się to z powstaniem nowego ruchu pedagogicznego zwanego nowym wychowaniem lub progresywizmem (USA). Amerykanin John Dewey i francuski pedagog Celestyn Freinet wraz z innymi przedstawicielami tego kierunku głosili hasła szkoły aktywnej, w której proces wychowania był realizowany przez działania praktyczne wychowanków (*learning by doing*). Pedagogika Freiteneta zakładała wychowanie i nauczanie dzieci poprzez swobodny kontakt z otaczającym ich środowiskiem, rozwijanie aktywności, inicjatywy oraz organizowanie tzw. doświadczeń poszukujących, które umożliwiały publikowanie ich własnych tekstów drukiem.

John Dewey był w Stanach Zjednoczonych twórcą nowego kierunku w pedagogice zwanego **pajdocentryzmem**. Według założeń tego uczonego dzieci uczyły się i poznawały świat, jego przyrodę, technikę – integralnie, syntetycznie, wielowymiarowo, wielokierunkowo, wielopoziomowo i wszechstronnie. W pajdocentrycznym systemie edukacyjnym proces nauczania uwzględniał dynamikę, płynność, ruch, praktykę, samorzutność, złożoność, aktywność, samodzielność i zainteresowanie. Dewey w licznych pracach naukowych sprecyzował nowe teorie dotyczące metod nauczania i uczenia się w różnych typach szkół, tworząc nowy nurt dydaktyczny. Z jego nowego kierunku w pedagogice oraz działalności naukowej i praktyki powstał system daltoński i metoda projektów, nauczanie zespołowe i problemowe oraz nauczanie pod kierunkiem oraz różne odmiany pracy w szkole[26].

METODY KSZTAŁCENIA WE WSPÓŁCZESNEJ PEDAGOGICE

We współczesnej literaturze pedagogicznej można znaleźć wiele zróżnicowanych klasyfikacji metod nauczania, w zasadzie brak jest jednolitego stanowiska wśród dydaktyków w tej kwestii. Istniejące kategoryzacje uwzględniają określone kryteria, do których można zaliczyć: kryterium historyczne (uwzględniające rodzaj przekazu informacji), kryterium dominującej aktywności nauczyciela lub uczniów oraz kryterium rodzaju aktywności ucznia[27]. Wspomniany wcześniej W. Okoń w swojej typologii wyodrębnił 4 grupy metod kształcenia (nauczania-uczenia się). W każdej z nich występują odmienne czynności nauczycieli i uczniów.

Są to następujące metody:

1) **METODY ASYMILACJI WIEDZY** (**metody podające**) – oparte na aktywności poznawczej o charakterze reproduktywnym: pogadanka, dyskusja, wykład, opis, opowiadanie, praca z książką;
2) **METODY SAMODZIELNEGO DOCHODZENIA DO WIEDZY** – **zwane problemowymi**, oparte na twórczej aktywności poznawczej polegającej na rozwiązywaniu problemów, np. klasyczna metoda problemowa, metoda przypadków, metoda sytuacyjna, giełda pomysłów, mikronauczanie, gry dydaktyczne;
3) **METODY WALORYZACYJNE – zwane eksponującymi**, góruje aktywność emocjonalno-artystyczna: metody impresyjne, metody ekspresyjne;
4) **METODY PRAKTYCZNE** – dominuje aktywność praktyczno-techniczna, zmiana otoczenia lub powstawanie nowych form, np. metody ćwiczebne, metody realizacji zadań wytwórczych[28].

C. Kupisiewicz, powołując się na formułę teoriopoznawczą, według której proces poznania ludzkiego przebiega od postrzegania do myślenia i od niego do praktyki, wyróżnił 3 grupy metod:

1) **METODY OPARTE NA SŁOWIE**, tzw. **metody werbalne**: opowiadanie, opis, wyjaśnianie, pogadanka, dyskusja, wykład, praca z książką (podręcznikiem);
2) **METODY OPARTE NA OBSERWACJI** (odpowiadające postrzeganiu), tzw. **metody oglądowe**: pokaz, pomiar;
3) **METODY OPARTE NA DZIAŁALNOŚCI PRAKTYCZNEJ** (**odpowiadające praktyce**): metoda laboratoryjna, metoda zajęć praktycznych (ćwiczeń), instruktaż[29].

Inny dydaktyk, J. Półturzycki, wyodrębnił 4 grupy metod nauczania:

1) **METODY OPARTE NA SŁOWIE:** wykład, opowiadanie, pogadanka, opis, wyjaśnianie;
2) **DYSKUSJA I JEJ ODMIANY:** dyskusja wielokrotna, dyskusja obserwowana (panelowa), dyskusja okrągłego stołu, metoda seminaryjna;
3) **METODY PROBLEMOWE:** burza mózgów, metoda sytuacyjna, metoda przypadków, metoda inscenizacji;
4) **METODY PRAKTYCZNE:** ćwiczenie[30].

Interesującą i bardzo rozbudowaną klasyfikację metod nauczania zaprezentował F. Szlosek. W klasyfikacji tej kluczowe miejsce zajmują metody problemowe, które umożliwiają słuchaczom przechodzenie od samodzielności na wyższy poziom aktywności twórczej. Metody te zajmują naczelne miejsce wśród metod aktywizujących. Jest to: „grupa metod kształcenia, umożliwiająca wyzwalanie wielostronnej aktywności uczniów w procesie dydaktycznym, sprzyjająca jednocześnie przejściu na coraz wyższy poziom aktywności (terminy pokrewne: metody poszukujące, metody heurystyczne, metody aktywne, metody problemowe, nauczanie aktywizujące, aktywizacja)"[31].

W Polsce metody aktywizujące zaczęto wprowadzać do działalności edukacyjnej dorosłych w latach 60–80. XX w. Do dydaktyków, którzy włączali do swojej działalności dydaktycznej problematykę wykorzystania metod aktywizujących, należeli m.in. B. Dłużniewski, J. Bogusz, T. Nowacki, A. Marszałek.
Jan Bogusz do metod aktywizujących zaliczył: instruktaże, metody sytuacyjne, metody inscenizacyjne, metody problemowe, programowe i gry dydaktyczne[32]. Z kolei Tadeusz Nowacki do metod aktywizujących włącza: dyskusję, instruktaż, ćwiczenie, metodę przypadków, metodę sytuacyjną, metodę symulacyjną, gry funkcyjne, gry planowe, wycieczki i podróże studyjne[33].

PODSUMOWANIE

Zaprezentowany retrospektywny przegląd rozwoju i wykorzystywania metod nauczania w dziejach ludzkości miał na celu uzmysłowienie ich znaczenia w realizacji procesu kształcenia dzieci i młodzieży na przestrzeni dziejów. Badania wielu pokoleń myślicieli i pedagogów doprowadziły do ukształtowania się współczesnej dydaktyki. Oczywiście nie jest to proces zakończony. Współczesne dokonania w dziedzinie cyfryzacji życia społecznego wymagają od nauczycieli dobierania i stosowania nowoczesnych metod nauczania-uczenia się, a także wykorzystywania narzędzi informatycznych.
Obecnie w bardzo specyficznym dla nas czasie pandemii koronawirusa można zaobserwować, że kontakt z żywym słowem nauczycieli jest niezastąpioną metodą realizacji procesu dydaktycznego. I choć często krytykowany system klasowo-lekcyjny jako forma realizacji zajęć dydaktycznych wydaje się mało efektywny, to bezpośrednie relacje nauczyciela i uczniów, wykładowcy i studentów wyraźnie przeważają nad formą kształcenia na odległość, zwanego obecnie zdalnym.

Literatura

Bereźnicki F., *Dydaktyka kształcenia ogólnego,* Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków 2007.

Brejnak A., *Metaplan: skuteczna dyskusja jako efekt aktywnej metody komunikowania się,* CODN, Warszawa 1999.

Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, red. T. Pilch, t. 4, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2003.

Kruszewski K., *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela,* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.

Kupisiewicz C., *Dydaktyka ogólna,* Warszawa 2000.

Litak S., *Historia wychowania do Wielkiej Rewolucji Francuskiej*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2005.

Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2003.

Piramowicz G., *Powinności nauczyciela,* Ossolineum, Wrocław 2005.

Półturzycki J., *Dydaktyka dla nauczycieli*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1996.

Szlosek F., *Dyskusja wielokrotna i burza mózgów*, CODN, Warszawa 1999.

Wołoszyn S., Źródła do dziejów wychowania i myśli pedagogicznej, PWN, Warszawa 1965.

1 *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. T. Pilch, t. 4, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2003, s. 928.

2 W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2003, s. 133.

3 *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. T. Pilch, s. 929.

4 T. Kotarbiński, cyt. za: W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, s. 246.

5 K. Kruszewski, *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela,* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s 145.

6 W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, s. 246.

7 F. Bereźnicki, *Dydaktyka kształcenia ogólnego,* Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków 2007, s. 246.

8 Zob. *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. T. Pilch, s. 180.

9 Za błędne napisanie zdania uczeń musiał wypić butelkę atramentu. Innymi karami było bicie bambusem po palcach, klęczenie na ostrych kamieniach lub nauczenie się na pamięć długiego tekstu.

10 Zob. *Historia wychowania*, red. Ł. Kurdybacha, PWN, Warszawa 1965, s. 68–78.

11 Zob. S. Litak, *Historia wychowania do Wielkiej Rewolucji Francuskiej*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2005, s. 53–55.

12 Wywodzący się z Syrii przedstawiciel starej rzymskiej arystokracji senatorskiej (ok. 490–583).

13 W średniowiecznych szkołach rózga stała się symbolem władzy nauczyciela nad uczniami. Wręczano ją nauczycielowi zaraz po objęciu przez niego władzy w szkole.

14 Zob. S. Litak, *Historia wychowania do Wielkiej Rewolucji Francuskiej*, s. 75.

15 Zob. *Historia wychowania*, red. Ł. Kurdybacha, PWN, Warszawa 1965, s. 356–367.

16 Tamże, s. 489–491.

17 Tamże, s. 491–510.

18 G. Piramowicz, *Powinności nauczyciela,* Ossolineum, Wrocław 2005, s. 69.

19 Tamże, s. 77.

20 Tamże, s. 75.

21 *Historia wychowania*, red. Ł. Kurdybacha, s. 82.

22 Tamże, s. 74–87.

23 S. Wołoszyn, *Źródła do dziejów wychowania i myśli pedagogicznej*, PWN, Warszawa 1965, s. 73.

24 *Historia wychowania*, red. Ł. Kurdybacha, s. 295.

25 W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, s. 38–39.

26 *Historia wychowania*, red. Ł. Kurdybacha, s. 757–766.

27 *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. T. Pilch, s. 180–183.

28 W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, s. 254–273.

29 C. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna,* Warszawa 2000, s. 138–139.

30 J. Półturzycki, *Dydaktyka dla nauczycieli*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1996, s. 120–130.

31 *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. T. Pilch, s. 210.

32 J. Bogusz, *Dydaktyka wojskowa,* MON, Warszawa 1983, s. 150.

33 *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. T. Pilch, s. 211.

METAPLAN

jako metoda wspomagająca aktywizację słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego w Centrum Szkolenia Policji

dr Zbigniew Falkowski,
podinsp. Wioletta Białkowska
Zakład Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii CSP

Docendo discimus
(Ucząc innych, sami się uczymy)
Seneka

Podstawowym oczekiwaniem wobec szkolnictwa policyjnego jest przygotowanie policjantów do wykonywania zadań i czynności służbowych. Autorzy artykułu, mając na względzie potrzebę przekazywania wiedzy merytorycznej na szkoleniu zawodowym podstawowym, przedstawią narzędzie, które nie tylko pozwala na przekazanie słuchaczom wiedzy merytorycznej i przyswajanie jej przez nich, ale również uaktywnia m.in. ich kreatywność, pomysłowość, zdolność myślenia itp.

Metoda metaplanu, bo o niej mowa, nie jest powszechnie wykorzystywana w szkolnictwie policyjnym. Szczegółowo założenia tej metody opisał A. Brejnak. Metaplan jest odmianą dyskusji, która aktywizuje praktycznie wszystkich słuchaczy uczestniczących w zajęciach dydaktycznych.

Istota dyskusji prowadzonej z wykorzystaniem metaplanu sprowadza się do tworzenia plakatu podczas rozmowy o problemie. Bardzo efektywnie wzbogaca on dyskusję, która jako metoda problemowa często wykorzystywana jest w trakcie zajęć dydaktycznych. Dyskusja, podobnie jak i inne metody kształcenia, jest obarczona pewnymi niedoskonałościami. Jej uczestnicy w swoich wypowiedziach często poruszają zagadnienia niemające związku z tematem zajęć. Brak dyscypliny wśród wypowiadających się powoduje, że zabierający głos zamiast odnosić się do meritum zajęć, komentują wypowiedzi poprzedników. Takie sytuacje powodują napięcie, a czasami agresję wśród uczestników. Zdarza się, że biorący udział w dyskursie eksperci podporządkowują ją swoim poglądom, natomiast reszta uczestników biernie przysłuchuje się ich potyczkom słownym. Dyskusja jako metoda aktywizująca słuchaczy do czynnego udziału w zajęciach paradoksalnie nie jest odzwierciedleniem poglądów wszystkich jej uczestników. Wynika to przykładowo z indywidualnych cech osobowości człowieka, np. temperamentu, nieśmiałości, zbytniego krytycyzmu czy wad fizycznych.

Najgorszą sytuacją jest doprowadzenie dyskusji do mówienia „o niczym" i zatracenia głównego jej celu. Metaplan zapobiega takim deformacjom i doprowadza do tworzenia plakatu wspólnie przez wszystkich uczestników. Można powiedzieć, że plakat jest graficzną formą prowadzonej dyskusji.

Zacznijmy od metodycznej **struktury metaplanu**, która obejmuje następujące czynności:

– faza I
- wprowadzenie do problemu,
- przyjęcie przez uczestników mataplanu jako metody rozwiązania problemu;

– faza II
- przedstawienie tematu zajęć (odprawy/narady),
- tworzenie pierwszego plakatu,
- porządkowanie pierwszego plakatu;

– faza III
- podział na grupy i uzgodnienie, na podstawie analizy odpowiedzi zamieszczonych na pierwszym plakacie, drugiego tematu (pytania),
- podział uczestników na grupy i tworzenie drugiego plakatu,
- prezentacja plakatów przez przedstawicieli grup;

– faza IV
- zebranie wniosków z poszczególnych plakatów (grup),
- podsumowanie.

FAZA I

Rys. 1. Prezentacja głównego problemu.

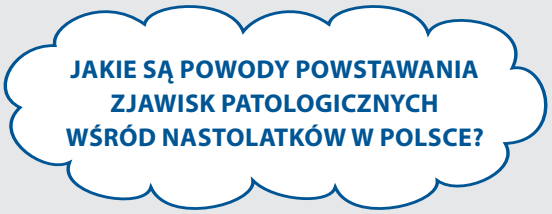

Dla zilustrowania metody metaplanu, na potrzeby artykułu zaproponowano tematy zajęć (kluczowe punkty nauczania) z jednostki modułowej *przeciwdziałanie zjawiskom kryminogennym* (JM08)[1]:

KPN 1. Pojęcia z zakresu patologii społecznych.
KPN 2. Uwarunkowania zachowań patologicznych.
KPN 3. Charakterystyka zjawisk patologii społecznych.
KPN 4. Związki zjawisk patologii z przestępczością.

Należy dodać, że autorzy programu szkolenia zawodowego podstawowego zaproponowali realizację powyższych zajęć metodami: wykładu, ćwiczeń i dyskusji.
Po przedstawieniu tematu do dyskusji prowadzący wpisuje go np. w postaci „chmurki" i umieszcza na górze plakatu, który powinien być usytuowany w miejscu widocznym dla wszystkich słuchaczy.

FAZA II

Następnie nauczyciel policyjny prosi słuchaczy, aby po chwili zastanowienia, na małych karteczkach zapisali swoją odpowiedź i przykleili ją do plakatu[2]. Po udzieleniu odpowiedzi przez wszystkich i zapełnieniu plakatu odpowiedziami na różnych karteczkach, wykładowca wspólnie z uczestnikami zajęć porządkuje je według ustalonych przez siebie kryteriów. W ten sposób w ciągu kilkunastu minut prowadzący uzyskuje wiele odpowiedzi na postawiony w czasie zajęć problem. Po ich analizie słuchacze są w stanie wstępnie określić czynniki etiologiczne powstawania zjawisk patologicznych wśród nastolatków w Polsce.
Tu kończy się II faza metaplanu. Plakat z odpowiedziami należy odwiesić w inne widoczne miejsce, aby nadal służył uczestnikom zajęć.

Rys. 2. Zasady wymagane przy tworzeniu metaplanu w drugiej fazie jego opracowywania.

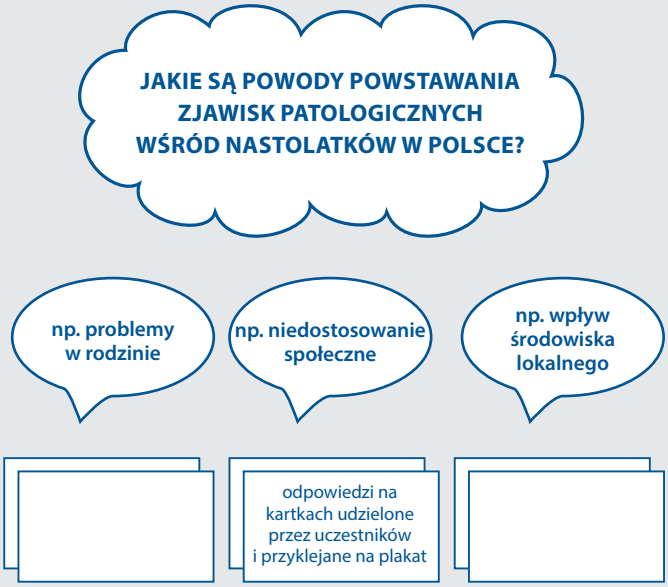

FAZA III

Kolejny etap mataplanu jest bardziej rozbudowany i wymaga zarówno od prowadzącego zajęcia, jak i od uczestników szkolenia większej koncentracji. Na początku należy sformułować pytanie, którego celem jest znalezienie sposobu dokonania naprawy zdiagnozowanej rzeczywistości. Pytanie to jest wypracowane wspólnie na podstawie analizy odpowiedzi uzyskanych w drugiej fazie metaplanu, przy tworzeniu pierwszego plakatu. Pytanie to może np. brzmieć: Co należy zmienić, aby zniwelować zjawiska patologiczne wśród nastolatków? W tej fazie metaplanu wykładowca dzieli słuchaczy na kilka grup, które zadając pytania poprzez umieszczenie ich w „chmurce", tworzą własne plakaty.

POWSTAJĄ CZTERY OBSZARY ROBOCZE:

1. **Jak jest?**
2. **Dlaczego nie jest tak, jak powinno być?**
3. **Jak powinno być?**
4. **Podsumowanie – wnioski.**

Rys. 3. Zasady wymagane przy tworzeniu metaplanu w trzeciej fazie jego opracowywania.

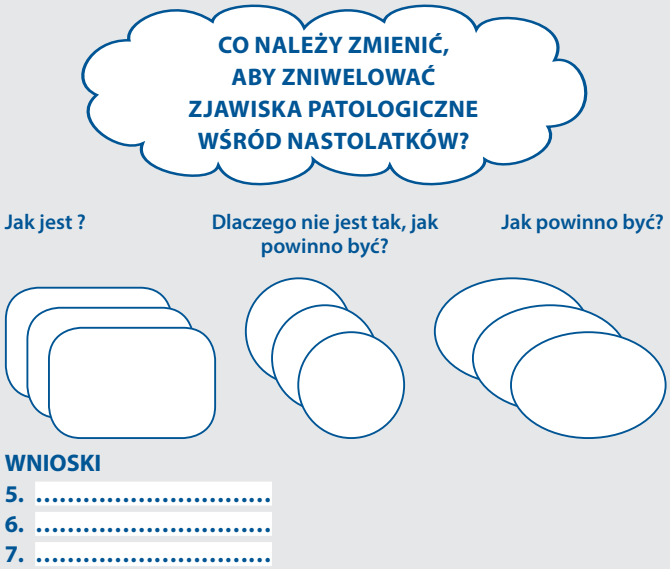

Źródło: Opracowanie własne na podstawie A. Brejnak, *Metaplan: skuteczna dyskusja jako efekt aktywnej metody komunikowania się*, CODN, Warszawa 1999, s. 6–9.

W każdym obszarze są przyklejane karteczki z uwagami (odpowiedziami) dotyczącymi poszczególnych pytań. W celu uniknięcia chaosu można ustalić różne kształty lub kolory karteczek przynależnych do poszczególnych pytań. Nauczyciel policyjny powinien dyskretnie nadzorować pracę grup, zwracając uwagę na ścisłe trzymanie się tematu przez uczestników.
W efekcie pracy słuchaczy powstaje kilka plakatów. Przedstawiciele poszczególnych grup w ustalonej kolejności prezentują wyniki swojej działalności. Podczas tych wystąpień można zadawać pytania i zgłaszać uwagi oraz umieszczać dodatkowe kartki lub je przestawiać. Odpowiedzi na ewentualne pytania mogą udzielać również członkowie grupy tworzącej dany plakat.

FAZA IV

Po zaprezentowaniu wyników wszyscy uczestnicy mają szeroki obraz omawianej problematyki oraz propozycje rozwiązania problemów. Na zakończenie przedstawiciele grup roboczych mogą zebrać wszystkie wnioski i przedstawić je jako wspólny wynik pracy wypracowany metodą metaplanu.

CO NAM DAJE METODA METAPLANU?

1. Stwarza możliwość „wypowiadania się" wszystkim uczestnikom dyskusji.
2. Umożliwia nauczycielowi uzyskanie wielu wypowiedzi w czasie zajęć.
3. Oddziałuje wizualnie na uczestników zajęć, co daje większą możliwość skoncentrowania się na celu dyskusji.
4. Zwalnia z potrzeby prowadzenia notatek w czasie dyskusji.
5. Wyzwala wśród uczestników działania twórcze i powszechną aktywność[3].
6. Umożliwia wymianę myśli, które w innej sytuacji są trudne do uzewnętrznienia.
7. Ułatwia wypowiadanie się wszystkim osobom, nawet tym najbardziej nieśmiałym lub z defektami mowy.

Trudności w porozumiewaniu się pomiędzy uczestnikami zajęć prowadzonych z wykorzystaniem klasycznej metody dyskusji oraz ze stosowaniem metaplanu ilustrują poniższe tabele.

Tab. 1. Trudności w komunikowaniu się występujące u słuchaczy zabierających głos podczas prowadzenia zajęć z wykorzystaniem dyskusji klasycznej i metaplanu.

Trudności w komunikowaniu się występujące u słuchaczy zabierających głos podczas zajęć	
DYSKUSJA KLASYCZNA	**METAPLAN**
Brak precyzyjności wypowiedzi, ich niejasne formowanie.	Nie występuje.
Niewłaściwa terminologia.	Słuchacze mogą prosić o wyjaśnienie niewłaściwego terminu zapisanego na kartce przez uczestnika zajęć.
Niewłaściwe tempo przekazu.	Nie występuje.
Zbyt małe zaangażowanie w dyskusję. Zbyt duże zaangażowanie w dyskusję.	Wypowiedzi zapisywane na kartkach są pozbawione zazwyczaj czynników emocjonalnych.
Zbyt długie wypowiedzi.	Nie ma znaczenia (na kartce wypowiedź nie powinna być długa).
Powtarzanie się.	Nie występuje, ponieważ wszystkie wypowiedzi są widoczne na plakacie.
Przekazywanie zbyt wielu wątków równocześnie.	Nie ma znaczenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie A. Brejnak, *Metaplan: skuteczna dyskusja jako efekt aktywnej metody komunikowania się*, s. 11.

Tab. 2. Trudności w komunikowaniu się występujące wśród słuchających wypowiedzi podczas prowadzenia zajęć z wykorzystaniem dyskusji klasycznej i metaplanu.

Trudności w komunikowaniu się występujące w gronie słuchających wypowiedzi w trakcie zajęć	
DYSKUSJA KLASYCZNA	**METAPLAN**
Brak koncentracji.	Nie ma znaczenia, ponieważ wszystko widoczne jest na plakacie.
Stosunek do uczestnika zajęć zabierającego głos.	Zapisywanie na kartkach swoich propozycji zawiera pewien procent anonimowości.
Przeinaczanie wypowiedzi innych pod kątem tego, co się chce usłyszeć.	Wypowiedź zapisana na kartce, jeśli nie będzie przystawała do pozostałych, nie zostanie uwzględniona we wnioskach.
Niechęć do omawianego tematu dyskusji nie będzie miała dużego znaczenia.	Podobnie jak to ma miejsce w dyskusji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie A. Brejnak, *Metaplan: skuteczna dyskusja jako efekt aktywnej metody komunikowania się*, s. 11.

Oczywiście efektywność stosowania metaplanu, podobnie jak i innych metod nauczania-uczenia się, jesteśmy w stanie ocenić dopiero *ex post* procesu kształcenia.

Analizując program szkolenia zawodowego podstawowego, można wskazać jednostki modułowe (JM) jednostki szkolne (JS) i kluczowe punkty nauczania (KPN), w których zajęcia dydaktyczne ze słuchaczami mogą być prowadzone z wykorzystaniem metaplanu.

JM01: Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca.
JS09: Historia Policji, prawa człowieka, etyka zawodowa policjanta oraz problematyka antydyskryminacyjna.
JM02: Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby oraz podejmowanie interwencji.
JS02: Legitymowanie osób.
KPN 9: Komunikacja interpersonalna.
JM05: Podejmowanie działań wobec uczestników ruchu drogowego.
JS01: Podstawy ruchu drogowego.
KPN 20: Postępowanie z kierowcami naruszającymi przepisy ruchu drogowego.
JS02: Pełnienie służby na drogach.
KPN 5: Uprawnienia i obowiązki policjanta pełniącego służbę na drodze.
KPN 6: Zakazy dotyczące policjanta pełniącego służbę na drodze.
JM08: Przeciwdziałanie zjawiskom kryminogennym.
JS01: Rozpoznanie w zakresie patologii społecznej i zapobieganie zjawiskom patologicznym.
KPN 1: Pojęcia z zakresu patologii społecznych.
KPN 2: Uwarunkowania zachowań patologicznych.
KPN 3: Charakterystyka zjawisk patologii społecznych.
KPN 4: Związki zjawisk patologii z przestępczością.
JS02: Ujawnianie nieletnich sprawców czynów karalnych i wykazujących przejawy demoralizacji.
KPN 2: Społeczny obowiązek zawiadamiania o przejawach demoralizacji i o czynach karalnych.
KPN 3: Prawny obowiązek zawiadamiania o czynach karalnych ściganych z urzędu.

Systematyczne stosowanie metod aktywizujących w procesie dydaktyczno-wychowawczym realizowanym w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie przynosi wiele korzyści, zarówno słuchaczom szkolenia zawodowego podstawowego i kursów specjalistycznych, jak i nauczycielom policyjnym. Słuchacze efektywniej mogą przyswajać wiedzę i nabywać umiejętności oraz kompetencji społecznych. Dla nauczycieli policyjnych natomiast metody te są czynnikiem pobudzającym do samodoskonalenia, rozszerzania wiedzy merytorycznej i rozwiązań metodycznych.

---

[1] SZP JS01: Rozpoznanie w zakresie patologii społecznej i zapobieganie zjawiskom patologicznym. JM08: Przeciwdziałanie zjawiskom kryminogennym.

[2] W sytuacji kiedy występują problemy z umiejscowieniem karteczek na plakacie, praktykowane jest wpisywanie odpowiedzi przez uczestników pisakiem.

[3] Prowadzenie zajęć przez nauczycieli policyjnych CSP jest o tyle łatwiejsze, że słuchaczami szkoleń i kursów są policjanci odpowiednio wyselekcjonowani, z odpowiednią motywacją zdobywania wiedzy i umiejętności.

Literatura

Bereźnicki F., *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków 2007.
Brejnak A., *Metaplan: skuteczna dyskusja jako efekt aktywnej metody komunikowania się*, CODN, Warszawa 1999.
Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, red. T. Pilch, t. 4, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2003.
Kruszewski K., *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
Kupisiewicz C., *Dydaktyka ogólna*, Warszawa 2000.
Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2003.
Półturzycki J., *Dydaktyka dla nauczycieli*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1996.
Szlosek F., *Dyskusja wielokrotna i burza mózgów*, CODN, Warszawa 1999.

ZASADY PUBLIKOWANIA
w „Kwartalniku Policyjnym”

1. Redakcja przyjmuje teksty dotąd niepublikowane o charakterze zawodowym lub naukowym, dotyczące zagadnień związanych z funkcjonowaniem Policji, szeroko rozumianym bezpieczeństwem, a także praktyki policyjnej i współpracy formacji z innymi instytucjami ochrony porządku prawnego oraz z samorządem lokalnym.
2. Materiały do publikacji należy przesyłać pocztą elektroniczną na adres: kwartalnik@csp.edu.pl lub składać w sekretariacie Wydziału Wydawnictw i Poligrafii Centrum Szkolenia Policji (ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo, tel. 47 725 58 81 lub 47 725 52 70).
3. Prace są kwalifikowane do druku przez zespół redakcyjny czasopisma. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów i adiustacji tekstów oraz zmiany tytułów i śródtytułów.
4. W celu zapobiegania wszelkim przejawom nierzetelności, w tym zjawisku *ghostwriting* i *guest authorship*, redakcja wymaga ujawnienia przez autorów wkładu w powstanie publikacji.
5. Materiały mogą być weryfikowane w systemie antyplagiatowym, zgodnie z procedurą obowiązującą w Centrum Szkolenia Policji.
6. Materiały są publikowane w „Kwartalniku Policyjnym” nieodpłatnie, po złożeniu przez autora pisemnego oświadczenia, zgodnie z otrzymanym od redakcji wzorem.
7. Nadesłanych materiałów do publikacji redakcja nie zwraca.
8. Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma jest wydanie papierowe. Ponadto poszczególne numery są również dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej: www.kwartalnik.csp.edu.pl.
9. Wskazówki edytorskie dotyczące przygotowania materiału przez autorów:
   - format A4, czcionka Times New Roman, wielkość 12 punktów, interlinia 1,5 wiersza, marginesy – 2,5 cm;
   - na pierwszej stronie należy podać imię i nazwisko autora materiału, stopień (lub tytuł) naukowy (tytuł zawodowy), nazwę instytucji, w której autor jest zatrudniony, nr telefonu, adres e-mailowy;
   - do tekstu należy dołączyć streszczenie oraz tytuł pracy w języku angielskim;
   - materiał ilustracyjny powinien być dostarczony w oddzielnych plikach (rysunki lub fotografie w formacie jpg, rozdzielczość 300 dpi, minimalna wielkość 1,5 MB);
   - schematy i wykresy zamieszczone w publikacji muszą być edytowalne, tak aby można było nanieść korektę;
   - przypisy należy umieścić na dole strony lub na końcu pracy; przypisy wstawia się automatycznie i oznacza się cyframi arabskimi;
   - zgodnie z normami wydawniczymi przypis bibliograficzny powinien zawierać:
     - imię i nazwisko autora, tytuł, wydawcę, miejsce i rok wydania, numer strony:
       M. Olbrycht, J. Rutkowski, *Taktyka minersko-pirotechniczna w działaniach antyterrorystycznych*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2003, s. 35–36;
     - jeżeli dzieło jest pracą zbiorową:
       Nowy leksykon PWN, red. A. Dyczkowski, Warszawa 1998, s. 684;
     - jeżeli jest to artykuł w pracy zbiorowej:
       J. Szreniawski, *Prawo do dobrej administracji prawem podmiotowym obywatela*, w: *Dobra administracja. Teoria i praktyka*, red. J. Łukasiewicz, S. Wrzosek, Radom 2007, s. 256;
     - jeżeli jest to artykuł w czasopiśmie:
       B. Jankowska, *Odpowiedzialność karna osób prawnych*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 7, s. 46;
     - jeżeli jest to akt prawny (należy wskazać publikator):
       Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2020 r. poz. 360, z późn. zm.);
     - jeżeli jest to tekst opublikowany w Internecie:
       J. Kowalski, *Edukacja online*, www.gazeta.pl/forum?forumedukacyjne5645 [dostęp: 12.03.2004 r.].

Zasady recenzowania artykułów

1. Artykuły o charakterze naukowym są recenzowane przez dwóch niezależnych recenzentów zewnętrznych, zgodnie z zasadami dotyczącymi tego rodzaju prac, w tym z *Dobrymi praktykami w procedurach recenzyjnych w nauce*, oprac. Zespół do Spraw Etyki w Nauce pod przewodnictwem prof. dr. hab. W. Marciszewskiego, Warszawa 2011, https://www.archiwum.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2014_02/307f933b1a75d6705a4406d5452d6dbf.pdf [dostęp: 18.06.2020 r.].
2. Autorzy i recenzenci nie znają swoich tożsamości, w innych przypadkach recenzenci podpisują oświadczenie o niewystępowaniu konfliktu interesów między nimi a autorami, w tym m.in. bezpośrednich relacji osobistych, relacji podległości zawodowej, bezpośredniej współpracy.
3. Recenzja ma formę pisemną. Zawiera syntetyczną charakterystykę artykułu, część analityczną, ocenę ogólną i kończy się jednoznaczną konkluzją, tj. jest pozytywna, negatywna lub warunkowo pozytywna, jeśli recenzent wskazuje na konieczność wprowadzenia poprawek. Autorzy artykułów są zobowiązani do ustosunkowania się do uwag i uwzględnienia sugerowanych zmian.
4. Nazwiska recenzentów poszczególnych publikacji nie są ujawniane. Lista recenzentów współpracujących z czasopismem w każdym roku kalendarzowym jest publikowana w ostatnim numerze danego roku.

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

05-119 Legionowo
ul. Zegrzyńska 121

www.csp.edu.pl

www.kwartalnik.csp.edu.pl